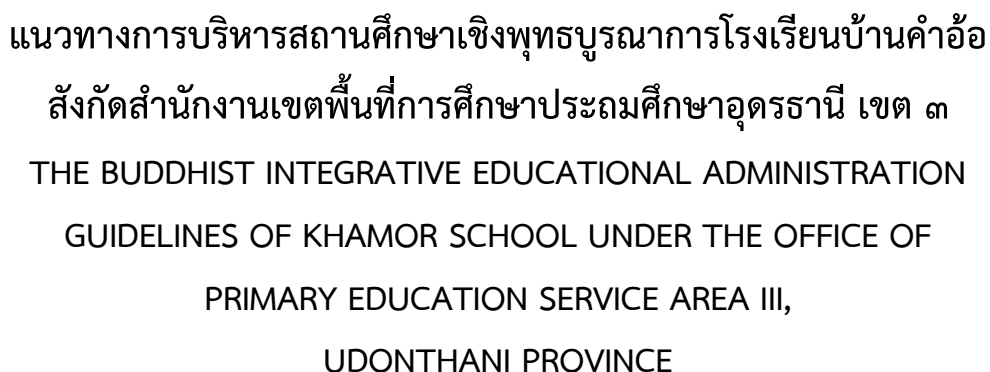

นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ

ดุขฉนินพณนั้เป็นส่วนหนึ่ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสนาตรดุขฉนินพณนั้
สาขาวิชาพระพพศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พพศักราช ๒๕๖๑

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ

คุษุณินพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Buddhist Integrative Educational Administration Guidelines
of Khamor School under The Office of Primary Education
Service Area III, Udonthani province

Miss Watcharin Promjai

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุชฎินิพนธ์เรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุชฎินิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ศ. ดร.ประยงค์ แสนบุราณ)

กรรมการ

(ผศ. ดร.หอมหวล บัวระภา)

กรรมการ

(ผศ. ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาไฉม์)

กรรมการ

(พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(รศ. ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์)

คณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ. ดร.

ประธานกรรมการ

รศ. ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาววชิรินทร์ พร้อมใจ)

- ชื่อผู้วิจัย :** แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓
- ผู้วิจัย :** นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ
- ปริญญา :** พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมคุณภาพ :**
- : พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ผศ. ดร., ป.ธ. ๖, พธ.บ. (ศาสนา),
M.A. (Sanskrit), Ph.D. (Pali & Theravāda)
 - : รศ. ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, ป.ธ. ๗, พธ.บ. (ปรัชญา),
M.A. (Buddhist Studies), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา :** ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ๓) เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผลการวิจัยพบว่า

พุทธวิธีการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าได้มีวิธีการบริหารโดยพระองค์ทรงบริหารคณะสงฆ์ด้วยตนเอง และกระจายอำนาจให้พุทธสาวกในการบริหารคณะสงฆ์ และเผยแผ่พุทธศาสนาส่งผลให้พุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก การบริหารการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจหลักของการบริหารทำให้โครงสร้างการบริหารและองค์ประกอบการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสนาเถรวาทมีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพท่ามกลางสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารการศึกษา คือ การบริหารการศึกษาด้านวิชาการการเรียนการสอน พระพุทธองค์ทรงสอนกลุ่มบุคคลที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน การปรับวิธีสอน การคำนึงถึงความพร้อม การให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยตนเอง โดยเอาใจใส่ผู้เรียนที่ควรได้รับความสนใจ

เป็นราย บุคคล และเอาใจใส่ผู้เรียนที่ด้อยและมีปัญหาพิเศษ ให้เหมาะสมในแต่ละกลุ่มบุคคลของผู้เรียน

ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อด้านคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๖)

แนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ มีการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนครอบคลุมภารกิจงาน ๔ ด้าน คือ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล ตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ที่เหมาะสมสอดคล้องสอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา คือ ๑) Head (พุทธิศึกษา) ๒) Heart (จริยศึกษา) ๓) Hand (หัตถศึกษา) และ ๔) Health (พลศึกษา)

นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ คุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อโดยรวมมีคุณภาพในระดับมากทุกด้าน และได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ดังนี้ ๑) ด้านคุณภาพของผู้เรียน นำเสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข ๒) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา นำเสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี ๓) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นำเสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี ๔) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล นำเสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี

Dissertation Title : The Buddhist Integrative Educational Administration Guidelines of Khamor School under the Office of Primary Education Service Area III, Udonthani province

Researcher : Miss Watcharin Promjai

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee

: Phramaha DaosayamVajirapañño, Asst. Prof. Dr.,
Pali VI, B.A. (Religion), M.A. (Sanskrit),
Ph.D. (Pali & Theravāda)

: Assoc. Prof. Dr. Sowit Bamrungphak, Pali VII,
B.A. (Philosophy), M.A. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 18, 2019

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the educational administration in Theravada Buddhism; 2) to study the samples' opinions on the educational administration of Khamor school under the Office of Primary Education Service Area III, Udonthani province; 3) to create and suggest the Buddhist integrative educational administration guidelines for the school. This study employed the mixed method research methodology (quantitative and qualitative research).

The research results were as follows:

The Buddhist method of educational administration in Theravada Buddhism is that the Lord Buddha has a way of managing the Sangha by himself and decentralizing power to his disciples in the administration of Buddhist monks and propagating Buddhism, resulting in great prosperity of Buddhism in that time. Educational administration, which is the heart of administration, makes the administrative structure and educational management elements in accordance with Theravada Buddhism, stable and effective among the rapidly changing global society. It also can be applied to educational administration, namely educational and academic

administration and teaching and learning. The Lord Buddha taught a group of people with different backgrounds by taking into account the differences between learners, adjustment of teaching methods, consideration of student readiness, letting the students to act on their own, allowing students to participate in self-study, paying attention to learners who should receive individual attention and paying attention to poor learners with special problems, in other words, it is suitable for each group of learners.

The overall mean score of the samples' opinions on the educational administration of Khamor school was at the moderate level (mean=3.24). When the studied aspects were considered, the least score was seen in the aspect of 'student quality' (mean=2.46).

The guidelines of educational administration for the school suggest the management of the activities and methods in developing the educational management quality of the school covering the school missions in 4 aspects: 1) student quality, 2) administrative process and management of the educational institution administrators; 3) learning and teaching processes that focuses on the students as importance; 4) an effective internal educational assurance system based on Deming cycle (PDCA) integrated with Buddhist principles: Four Noble Truths (ariyasaccaya) and Path of Accomplishment (iddhipāda) in consistency with 4 elements of education: 1) head (buddhi-sikkha), 2) heart (cariya-sikkha), 3) hand (hattha-sikkha) and health (bala-sikkha).

From the study of the educational administration guidelines for the school, the statistical scores of the quality of educational administration in overall were at a high level in all aspects. The Buddhist integrative educational administration guidelines for the school are as follows: 1) in the aspect of 'student quality', the activities and methods to develop the students in accordance with the aims are suggested to improve students in terms of goodness, intelligence and happiness; 2) in the aspect of 'administrative process and management of the educational administrators', the activities and methods of educational institution development based on the targets are suggested to create good students, teachers, society and environment; 3) in regards

to learning and teaching processes that focuses on the students as importance, the activities and methods to develop the process and learning-teaching management based on the targets are suggested to create good teachers and learners; 4) in the aspect of ‘internal educational quality assurance system with the effectiveness’, the activities and methods to develop the system of internal educational quality assurance in accordance with the targets are suggested to create the good quality of this matter.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนินิพนธ์เรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก คณาจารย์ทุกรูป/ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ช่วยตรวจ แก้ไข รวมทั้งผู้มีส่วนดูแลช่วยเหลือในการทำวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร. ประธานกรรมการควบคุม ดุชนินิพนธ์ และรศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ กรรมการควบคุมดุชนินิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้ ให้คำชี้แนะแนวทาง คอยกระตุ้นและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีและมีส่วนสำคัญในการทำดุชนินิพนธ์เล่มนี้ให้มีเนื้อหาที่ถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นทุกรูป/ท่าน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการทำวิจัยทุกขั้นตอนให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกรูป/ทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกรูป/ท่าน ที่กรุณาสละเวลาช่วยเหลือ สนับสนุน เข้ามีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณคณะครูโรงเรียนบ้านคำอ้อทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุนให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้แก่ผู้วิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ด้วยความทุ่มเททั้งร่างกาย แรงใจ อย่างเต็มสติปัญญาและเต็มกำลังความสามารถ ผู้วิจัยขอบบုชาเป็นกตเวทิตาคุณแด่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนญาติสนิทมิตรสหาย และผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่เป็นกำลังใจสนับสนุนในทุก ๆ เรื่อง ที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างงานวิจัยฉบับนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จลุล่วงด้วยดี

นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ฐ
สารบัญแผนภาพ	ฐ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	๗
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๗
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๘
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๑๒
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับการจากการวิจัย	๑๔
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๕
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๑๖
๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร	๑๖
๒.๑.๒ วิวัฒนาการการบริหาร	๑๙
๒.๑.๓ ทฤษฎีการบริหาร	๒๒
๒.๑.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร	๒๖
๒.๑.๕ ปัจจัยทางการบริหาร	๒๙
๒.๑.๖ กระบวนการบริหาร	๓๐
๒.๑.๗ เทคนิคการบริหาร	๔๒
๒.๑.๘ การประยุกต์ใช้	๔๔
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา	๔๗

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารสถานศึกษา	๔๗
๒.๒.๒ หลักการและขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	๔๙
๒.๒.๓ หลักการ และแนวคิดการบริหารงานวิชาการ	๕๖
๒.๒.๔ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	๖๖
๒.๒.๕ การประยุกต์ใช้	๗๕
๒.๓ การบริหารเชิงพุทธ	๗๕
๒.๓.๑ ความหมายการบริหารเชิงพุทธ	๗๕
๒.๓.๒ การบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๗๖
๒.๓.๓ หลักการสำคัญบริหารเชิงพุทธ	๘๖
๒.๓.๔ คุณลักษณะผู้บริหารเชิงพุทธ	๘๗
๒.๓.๕ วิธีการบริหารเชิงพุทธ	๘๙
๒.๓.๖ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา	๙๐
๒.๓.๗ การประยุกต์ใช้	๙๔
๒.๔ การบูรณาการเชิงพุทธ	๙๖
๒.๔.๑ ความหมายของการบูรณาการ	๙๖
๒.๔.๒ วิธีการบูรณาการเชิงพุทธ	๙๗
๒.๔.๓ การประยุกต์ใช้	๙๘
๒.๕ หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ	๙๙
๒.๕.๑ อริยสัจ ๔	๙๙
๒.๕.๒ อิทธิบาท ๔	๑๐๕
๒.๖ ข้อมูลพื้นฐานและบริบทโรงเรียนบ้านคำอ้อ	๑๑๓
๒.๗ งานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑๔
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๒๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๒๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๒๕
๓.๒ พื้นที่การวิจัย	๑๒๖
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย	๑๓๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๔๒
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๔๕
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๑๔๘
๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย	๑๕๐

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๕๒
๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๕๓
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓	๑๕๕
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากแบบสอบถาม	
โดยภาพรวม	๑๖๓
๔.๔ ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ	
โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	
อุดรธานีเขต ๓	๑๖๔
๔.๕ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓	๒๐๕
๔.๖ นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานีเขต ๓	๒๓๑
๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๒๖๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๒๗๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๒๗๗
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๒๙๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๓๐๘
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๓๐๘
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ	๓๐๘
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๓๐๙
บรรณานุกรม	๓๑๐
ภาคผนวก	๓๑๙
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๓๒๐
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๓๒๙
ภาคผนวก ค รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๓๓๕
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ	
คุณภาพเครื่องมือวิจัย	๓๓๘
ภาคผนวก จ หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try out)	๓๔๔
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์	๓๔๖

ภาคผนวก ข บัญชีลงเวลาการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ	๓๕๖
ภาคผนวก ญ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม	๓๗๔
ภาคผนวก ฎ ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถาม และตารางค่าความเที่ยง	๓๗๙
ภาคผนวก ฏ ภาพประกอบในการดำเนินการวิจัย	๓๘๘
ภาคผนวก ฐ ตัวอย่างข้อมูลดิบผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๓๙๖
ภาคผนวก ท คู่มือแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียน บ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓	๔๒๔
ประวัติผู้วิจัย	๕๐๑

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ ๒.๑	เปรียบเทียบทฤษฎี X และ Y ของ Andrew F Sikula	๒๕
ตารางที่ ๒.๒	การวิเคราะห์ สัณเคราะห์การบริหารตามวงจรเดมมิ่ง (Deming cycle)	๔๕
ตารางที่ ๒.๓	สรุปการวิเคราะห์ สัณเคราะห์การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ	๑๑๑
ตารางที่ ๓.๑	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๒๖
ตารางที่ ๓.๒	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview)	๑๒๘
ตารางที่ ๓.๓	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop)	๑๒๙
ตารางที่ ๓.๔	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	๑๓๑
ตารางที่ ๓.๕	รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	๑๓๙
ตารางที่ ๔.๑	แสดงจำนวน และค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๕๔
ตารางที่ ๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ในภาพรวม	๑๕๕
ตารางที่ ๔.๓	ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน	๑๕๖
ตารางที่ ๔.๔	ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา	๑๕๙
ตารางที่ ๔.๕	ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๑๖๐
ตารางที่ ๔.๖	ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล	๑๖๒
ตารางที่ ๔.๗	ผลการวิเคราะห์ สัณเคราะห์ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๙๔
ตารางที่ ๔.๘	การสังเคราะห์การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ	๒๑๓
ตารางที่ ๔.๙	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน	๒๑๖
ตารางที่ ๔.๑๐	กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา	๒๒๑

ตารางที่ ๔.๑๑	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๒๒๕
ตารางที่ ๔.๑๒	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้าน ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล	๒๒๘
ตารางที่ ๔.๑๓	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ บูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓	๒๔๔
ตารางที่ ๔.๑๔	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบ คุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้าน คำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านการวางแผน (P – Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ)	๒๔๖
ตารางที่ ๔.๑๕	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบ คุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียน บ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด อุดรธานี เขต ๓ ด้านการปฏิบัติตามแผน (D – DO) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)	๒๔๘
ตารางที่ ๔.๑๖	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบ คุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียน บ้าน-คำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด อุดรธานี เขต ๓ ด้านการตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ, วิมังสา)	๒๕๑
ตารางที่ ๔.๑๗	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบ คุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียน บ้าน-คำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด อุดรธานี เขต ๓ ด้านการปรับปรุง แก้ไข (A – Action) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)	๒๕๓
ตารางที่ ๔.๑๘	องค์ความรู้ในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ	๒๖๘

สารบัญแผนภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
ภาพประกอบที่ ๒.๑	แผนภาพทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ
ภาพประกอบที่ ๒.๒	แผนภาพทฤษฎีมุ่งใจในการปฏิบัติงานของมาสโลว์
ภาพประกอบที่ ๒.๓	กระบวนการของ PDCA
ภาพประกอบที่ ๒.๔	การควบคุมคุณภาพในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของทุกระดับ ที่เชื่อมโยงกัน
ภาพประกอบที่ ๒.๕	การวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดการบริหารสถานศึกษา
ภาพประกอบที่ ๒.๖	การวิเคราะห์ สังเคราะห์การบริหารเชิงพุทธ
ภาพประกอบที่ ๒.๗	กรอบแนวคิดในการวิจัย
ภาพประกอบที่ ๒.๘	สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ภาพประกอบที่ ๔.๑	กระบวนการของแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณา การโรงเรียนบ้านคำอ้อ
ภาพประกอบที่ ๔.๒	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำ อ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน
ภาพประกอบที่ ๔.๓	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำ อ้อ ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหาร สถานศึกษา
ภาพประกอบที่ ๔.๔	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำ อ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ภาพประกอบที่ ๔.๕	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำ อ้อ ด้านกระบวนการจัดการด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่ มีประสิทธิภาพ
ภาพประกอบที่ ๔.๖	องค์ความรู้จากการวิจัย

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ เรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

การใช้คำย่อชื่อพระไตรปิฎก เริ่มจากอักษรย่อชื่อคัมภีร์ ตามด้วยวงเล็บที่ใช้แล้วตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ ตัวอย่างเช่น ที.ส. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สลักขันธวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๒๗๖ หน้าที่ ๙๘

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

		พระวินัยปิฎก	
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จุ. (ไทย)	= วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
ที.ส. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สลักขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.เอกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เอกกนิบาตชาดก	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการ ที่สำคัญ ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และ สามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และ มีความสุข การศึกษา มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมในทุกด้านเพราะทำให้บุคคลรู้จักวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา เรียนรู้ด้วยตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน นับว่าเป็นการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาในระดับนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในขั้นพื้นฐานให้สามารถคงสภาพการอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบอาชีพตามควรแก่วัย และดำรงตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข^๑

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓^๒ มีเจตนารมณ์ให้ผู้เรียนมีความเก่ง ดี และมีความสุข รวมทั้งสาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑) ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, **สำนักงานการศึกษา, ๒๕๕๐**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ม.ป.ป.), หน้า ๒๖

^๒ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๑๙, ๑๒๓.

มีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ ๒”^๓ นอกจากนี้เป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) กำหนดให้มีการเตรียมความพร้อมวางรากฐานให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศักยภาพของคนไทยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี เป็นคนดี มีทัศนคติที่ดี มีความรู้และวินัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัยอย่างมีคุณภาพในทุกระดับทุกประเภทการศึกษา จึงได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษา ดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลรวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

การบริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย การบริหารสถานศึกษาจึงต้องอาศัยศาสตร์เป็นหลักในการบริหาร และอีกประการหนึ่งการบริหารนั้นเป็นศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น นักบริหารมีหน้าที่วางแผน จัดองค์การ อำนวยการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน การบริหารนั้น มี ๕ ประการ^๔ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การควบคุม (Controlling) ภาษาอังกฤษย่อ คือ P-O-S-D-C^๕ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้นำของบุคลากรในสถานศึกษา รวมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ในการที่จะพัฒนาการจัดการศึกษา ตลอดจนมีหน้าที่ในการควบคุมกำกับ ติดตามการจัดการศึกษาในสถานศึกษา กระบวนการและวิธีการในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

^๓ กระทรวงศึกษาธิการ, การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ม.ป.ป.), หน้า ๑๑.

^๔ จำรัส จันทร์แสงศรี, หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๙), หน้า ๓๔-๓๕.

^๕ ฉันทนา จันทร์บรรจง, หลักบริหารการศึกษา. (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๕.

โดยตรง การบริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องอาศัยหลักการบริหารงานที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและสิ่งแวดล้อมของสังคม ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเกี่ยวกับหลักการบริหารกิจการต่าง ๆ ในทศุติยาปณิกสูตร อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต วั ๓ ประการ^๖ คือ ๑. จักขุมา หมายถึง ผู้มีปัญญามองการณ์ไกล ๒. วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ๓. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี ในการบริหารสถานศึกษานอกจากจะอาศัยหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์สมัยใหม่แล้ว ยังต้องอาศัยการประยุกต์ใช้หลักการบริหารตามแนวพุทธธรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่สามารถนำมาเป็นหลักสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน การบริหารแนวพุทธเป็นการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่ โดยการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กร ย่อมทำให้องค์กรนั้น เป็นองค์กรที่มีสันติภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองได้ รักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และเป็นองค์กรที่มีจิตวิญญาณหรือจิตสำนึกชุมชน^๗ นั่นคือศาสตร์ในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ ซึ่งกล่าวถึงหลักการบริหารงานสมัยใหม่ กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์ในเชิงเปรียบเทียบว่า สามารถบูรณาการรวมเข้ากันได้ และเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี^๘

ท่ามกลางสภาพปัญหาเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นโลกไร้พรมแดนข้อมูลข่าวสารที่ไม่หยุดนิ่ง และเชื่อมโยงกันทั่วทั้งโลกผนวกกับความท้าทายใหม่ของศตวรรษที่ ๒๑ ที่มีการเปลี่ยนแปลงของชุดความรู้ใหม่ ๆ อย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศ อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันซึ่งไม่ใช่แต่เพียงในระดับชุมชน หรือประเทศเท่านั้น แต่แข่งขันกันในระดับสากล และทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงทางด้านสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิมกลายเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม สถาบันการศึกษาในฐานะสถาบันหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ จึงถูกคาดหวังจากสังคมในฐานะกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ซับซ้อนของประเทศ และการพัฒนาให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง

^๖ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๘-๓๙.

^๗ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์, **การบริหารจัดการแนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐). หน้า ๑,๓.

^๘ จำรัส จันทร์แสงศรี, **หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์**, หน้า ๒๓-๓๔.

ถาวรต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ถือได้ว่าเป็นบ้าน
หลอมใหญ่สำคัญที่จะเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายสติปัญญาอารมณ์สังคม และ
คุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชน เพื่อไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป และด้วยสภาพการ
แข่งขันทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน พ่อแม่ผู้ปกครองมุ่งในการประกอบอาชีพของตน ได้ส่งผลต่อการให้
เวลาแก่บุตรหลานที่ทำได้น้อยลง บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนจึงยิ่งเพิ่มมากขึ้น สถานศึกษาก็ยังจำเป็น
ที่จะต้องปรับตัว พัฒนาและเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วน ซึ่งหลาย
องค์กรที่ประสบความสำเร็จพบว่า ปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนาสถานศึกษา คือการบริหารจัดการ
ภายในสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา คือการยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้
เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นคนดี คนเก่ง และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สถานศึกษา
จึงเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติที่สำคัญที่สุดที่รับเอานโยบายระดับสูงไปปฏิบัติให้เกิดผล เนื่องจาก
ภารกิจหลักของโรงเรียนคือ การบริหารการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การ
สอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและความต้องการของสังคม

ดังนั้นการดำเนินงานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพ และบรรลุเป้าหมาย
ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวข้างต้น ต้องอาศัยการบริหารจัดการงาน
ด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งการบริหารงานในโรงเรียนที่สำคัญที่สุดก็คือ การบริหารงานวิชาการ ถือเป็น
หัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัด
การศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ^๙
นอกจากนี้งานวิชาการยังเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงคุณภาพ และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของ
โรงเรียนนั้น ๆ แตกต่างจากงานอื่น ๆ ที่มีความสำคัญอันเป็นดั่งรองลงมาซึ่งเป็นงานสนับสนุนให้งาน
วิชาการดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ “การบริหารงานวิชาการจึงเป็นตัวกำหนดในการบริหาร
จัดการของโรงเรียนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จากการศึกษาการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา
ตลอดระยะเวลาเกือบสองทศวรรษ พบประเด็นปัญหาที่สำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา
คือ “คุณภาพและโอกาส” ของผู้เรียนสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของคุณภาพและโอกาสของผู้เรียน
คือ “โรงเรียนขนาดเล็ก”^{๑๐} และจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน ๓๐,๙๒๒ แห่ง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

^๙ รุ่ง แก้วแดง, ปฏิวัติการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๗๓ – ๗๔.

^{๑๐} สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูป
ประเทศด้านการศึกษา เรื่องการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๕๙), หน้า ๑-๒.

(โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า ๑๒๐ คน) จำนวน ๑๕,๕๐๖ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๑๕ ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากอัตราการเกิดลดลง และความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนในเมือง การมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากดังกล่าว ทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อนคุณภาพและประสิทธิภาพได้ดีเพียงพอ ถึงแม้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้จำนวนหนึ่งเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ มีผลงานประจักษ์ในการแข่งขันต่าง ๆ แต่หากพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติโดยรวม และผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จะเห็นว่า มีโรงเรียนบางส่วนยังไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างน่าพึงพอใจ^{๑๑} และโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่กลายเป็นประเด็นท้าทายสำคัญของระบบในทุกยุคทุกสมัย โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาสำคัญได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณ และทรัพยากรที่จำเป็น เช่น ครูไม่ครบชั้นเรียน จำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่องกระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศนโยบายการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กที่จำเป็นต้องคงอยู่ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพให้คงอยู่ด้วยคุณภาพเท่านั้น

โรงเรียนบ้านคำอ้อเป็นสถานศึกษาในระดับปฏิบัติหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ต้องดำเนินการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย มุ่งสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานออกสู่สังคม โดยอาศัยปัจจัยทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าโรงเรียนบ้านคำอ้อจะเคยประสบผลสำเร็จในด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของท้องถิ่น จนได้รับรางวัล และมีผลงานเชิงประจักษ์ด้านการบริหารหลักสูตรเพิ่มเติมของสถานศึกษาใน “กิจกรรมการปั้นหม้อ และเขียนลายหม้อบ้านเชียง” แต่ในปัจจุบันด้วยข้อจำกัดด้านจำนวนนักเรียน และทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงส่งผลกระทบต่อปัจจัยในการบริหารสถานศึกษาด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการด้านคุณภาพของผู้เรียน จากผลการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือสมศ. รอบที่สาม (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘) ของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปรากฏว่าผลการประเมินคุณภาพระดับปฐมวัยผ่านการรับรอง แต่ในระดับประถมศึกษาไม่ผ่านการรับรอง เนื่องจากผลการทดสอบระดับชาติของ ป.๖ (O – NET) ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน สมศ.จึงได้ให้ข้อเสนอแนะสำคัญเพื่อการ

^{๑๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา), หน้า ๓๔-๓๕.

พัฒนาว่า “สถานศึกษาควรพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สูงขึ้น อย่างเป็นรูปธรรมโดยการนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลสอบระดับชาติ (O – NET) มาศึกษาและวิเคราะห์หาจุดพัฒนาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ มีการกำกับ นิเทศ ติดตาม และนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรพัฒนาทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้ได้และมีเจตคติที่ดี ต่ออาชีพที่สุจริต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ควรส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาทักษะการคิด การเชื่อมโยงความรู้ให้เกิดองค์ความรู้ มาพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขเพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน...”^{๑๒} โรงเรียนจึงได้ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขจน ได้รับการรับรองในภายหลัง แต่จากรายงานสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปีการศึกษา ๒๕๕๙^{๑๓} ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน O-net และ NT ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ผู้เรียน ยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์อย่างมีข้อมูล และขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ผู้เรียนมีนิสัย รักการอ่าน และแสวงหาความรู้น้อย ผู้เรียนในช่วงชั้น ที่ ๑ มีปัญหาในเรื่องการอ่านออก เขียนได้ตามมาตรฐานช่วงชั้น สภาพการบริหาร ด้านงบประมาณได้รับงบประมาณค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอ กับ การจัดการศึกษา ด้านบุคลากรครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงกับวิชาเอก และครูส่วนหนึ่งยังขาด การพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับศักยภาพและความ ต้องการของผู้เรียน และขาดทักษะการใช้สื่ออุปกรณ์ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน จากรายงานสรุปผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการ จัด การศึกษาของโรงเรียนยังขาดมาตรฐาน ที่สำคัญในอันดับต้น ๆ คือด้านคุณภาพของผู้เรียน หากไม่ได้ รับการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้นอาจจะส่งผลเสียต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งจะกลายเป็นผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนในระยะยาว เพราะผู้เรียนเป็นผลผลิตขั้น สุดท้ายที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา และผลผลิตเหล่านี้จะออกไป เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งในสังคมภายนอกที่กว้างออกไปหลายระดับ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและ หลักธรรมเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้

^{๑๒} สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), รายงานการประเมิน คุณภาพภายนอกรอบสาม (๒๕๕๔ - ๒๕๕๘) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๑๗ - ๑๘, ๔๑.

^{๑๓} โรงเรียนบ้านคำอ้อ, รายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษา ๒๕๕๙, หน้า ๕๙.

เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเร่งด่วน หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการปรับปรุง แก้ไขจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาอย่างมีคุณภาพของสถานศึกษา และสถานศึกษาอาจจะถูกควมรวมไปตามนโยบาย จึงต้องดำเนินการสร้าง และนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA บูรณาการเชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์หลักพุทธธรรมตามเจตนารมณ์ของหลักธรรมที่ประกอบด้วยประโยชน์ เป็นวิธีการแห่งปัญญา และแก้ปัญหาได้คือหลักอริยสัจ ๔ และหลักธรรมที่เป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จคืออิทธิบาท ๔ มาบูรณาการและประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามศักยภาพ โดยการนำผลจากการศึกษามากำหนดใช้เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ภายใต้ปัจจัย และทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และผลลัพธ์สุดท้ายคือสามารถผลิตผู้เรียนที่จะเติบโตให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

๑.๒.๓ เพื่อสร้าง และนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ การบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ อยู่ในระดับใด

๑.๓.๓ การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ควรมีแนวทางเป็นอย่างไร มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับใด

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ และการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการกรณีศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

การศึกษาวิจัยนี้ ได้ศึกษาจากเอกสารโดยศึกษาจากเอกสารดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาจากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นเอกสารหลัก

ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาจากเอกสารที่เป็น วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เอกสารตำราทางวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา หลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาทั้งที่เป็นหนังสือ เอกสารภาษาไทย และหนังสือเอกสารภาษาต่างประเทศ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาของการศึกษา โดยมุ่งศึกษาการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักพุทธธรรมที่จะนำมาบูรณาการ และเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ จึงได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

๑) ศึกษาการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒) ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดการบริหารสถานศึกษาตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA ดังนี้

(๑) การวางแผน (P – Plan)

(๒) การปฏิบัติตามแผน (D – Do)

(๓) การตรวจสอบ (C – Check)

(๔) การปรับปรุง (A – Action)

๓) ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์เจตนารมณ์ของหลักธรรม ที่จะนำมาบูรณาการและสร้างแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ดังนี้

(๑) หลักอริยสัจ ๔ – ทุกข์ – สมุทัย – นิโรธ – มรรค

(๒) หลักอิทธิบาท ๔ – ฉันทะ – วิริยะ – จิตตะ – วิมมังสา

๔) ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์การบริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ดังนี้

(๑) คุณภาพของผู้เรียน

(๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

(๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่/องค์กร

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ทำการวิจัย คือ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาวิจัย ดังนี้

๑) เป็นพื้นที่ที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและด้อยโอกาส

๒) เป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ และลักษณะเด่นเฉพาะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓) เป็นพื้นที่ที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สาม

๔) เป็นพื้นที่ที่นักเรียน ครู ชุมชนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาข้อมูลสภาพการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) แล้วสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย (Simple Random Sampling) และสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชากรผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ทั้งโดยทางตรงและ ทางอ้อม ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ประชากรในชุมชน ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๒๗ คน ดังนี้

๑) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	จำนวน ๙ คน
๒) ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.๑-ป.๖	จำนวน ๓๖ คน
๓) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	จำนวน ๗ คน
๔) ภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน ๑๐ คน
๕) ประชากรในชุมชน/ผู้นำชุมชน	จำนวน ๑๖๕ คน

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

(๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) แบบมีโครงสร้าง กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่ และมีประสบการณ์ในตำแหน่ง จำนวน ๙ รูป/ท่าน ดังนี้

๑) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน ๕ รูป
๒) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา	จำนวน ๑ คน
๓) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา	จำนวน ๒ คน
๔) นักวิชาการในระดับเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวน ๑ คน

(๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) เพื่อพิจารณาและสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิชาการ และผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการบริหารสถานศึกษาโดยตรง และทางอ้อม จำนวน ๑๕ รูป/ท่าน ดังนี้

๑) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน ๑ รูป
๒) ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน ๑ คน
๓) ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา	จำนวน ๓ คน
๔) หัวหน้างานวิชาการ	จำนวน ๑ คน
๕) ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน	จำนวน ๖ คน
๖) ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา	จำนวน ๑ คน
๗) ตัวแทนผู้นำชุมชน	จำนวน ๑ คน
๘) ตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน ๑ คน

(๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการจัดการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบ รับรองและเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่ และมีประสบการณ์ในตำแหน่ง ผู้วิจัยได้เชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการดำเนินการสนทนากลุ่ม จำนวน ๙ รูป/ท่าน ดังนี้

๑) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน ๑ รูป
๒) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา	จำนวน ๑ คน
๓) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา	จำนวน ๓ คน
๔) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศการศึกษา	จำนวน ๓ คน
๕) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิชาการ	จำนวน ๑ คน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนกันยายน ๒๕๖๐ ถึง เดือนตุลาคม ๒๕๖๑

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแล้ว จึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังต่อไปนี้

การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานในสถานศึกษาตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้านตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA ดังนี้

๑) คุณภาพของผู้เรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะตามหลักสูตรสถานศึกษา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหาร และจัดการของสถานศึกษาที่ครอบคลุมด้านวิชาการ ด้านครู และบุคลากรทางการศึกษา ด้านข้อมูล สารสนเทศ และด้านสภาพแวดล้อม

๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการ จัดการเรียนการสอนผ่านกระบวนการคิด และปฏิบัติจริงตามหลักสูตรสถานศึกษาด้วยวิธีการที่ หลากหลายเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม

๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล หมายถึง การวางระบบการจัดการ คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

พุทธบูรณาการ หมายถึง การประสานเนื้อหาหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ กับ กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA รวมเข้าเป็นหน่วยเดียวกัน

การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ หมายถึง การประสานเนื้อหาการบริหาร สถานศึกษาตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA กับหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ รวมเข้าเป็นหน่วยเดียวกัน ดังนี้

คุณภาพของผู้เรียน หมายถึง การประสานเนื้อหาการพัฒนาผู้เรียนตามกระบวนการ บริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA รวมกับกับหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔

กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การประสาน เนื้อหาการพัฒนาสถานศึกษาตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA รวมกับ หลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔

กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การประสานเนื้อหา การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA รวมกับหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔

ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล หมายถึง การประสานเนื้อหาการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษารวมกับกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA กับหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ หมายถึง การกำหนดวิธีการหรือกิจกรรมการบริหารสถานศึกษาตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA บูรณาการเชื่อมโยงกับหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ดังนี้

๑) PDCA บูรณาการกับ อริยสัจ ๔

(๑) **การวางแผน (P - Plan)** สอดคล้องกับทุกข์ หมายถึง การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการ ระบุปัญหาในการวางแผนการดำเนินงาน

(๒) **การปฏิบัติตามแผน (D - Do)** สอดคล้องกับสมุทัย หมายถึง การวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุของปัญหาเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและการปฏิบัติตามแผน

(๓) **การตรวจสอบ (C - Check)** สอดคล้องกับนิโรธ หมายถึง สภาพที่ปราศจากปัญหา หรือเป้าหมายในการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(๔) **การปรับปรุง แก้ไข (A - Act)** สอดคล้องกับ มรรค หมายถึง การวิเคราะห์ผล การปฏิบัติตามแผน ปรับปรุง แก้ไข และกำหนดมาตรฐานในการวางแผนครั้งต่อไป

๒) PDCA บูรณาการกับอิทธิบาท ๔

(๑) **การวางแผน (P - Plan)** สอดคล้องกับฉันทะ หมายถึง ความตระหนักรู้ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการวางแผนการดำเนินงาน

(๒) **การปฏิบัติตามแผน (D - Do)** สอดคล้องกับวิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายามในการปฏิบัติตามแผน

(๓) **การตรวจสอบ (C - Check)** สอดคล้องกับจิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ในการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน การกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(๔) **การปรับปรุง แก้ไข (A - Act)** สอดคล้องกับวิมังสา หมายถึง การวิเคราะห์พิจารณาไตร่ตรองการปฏิบัติตามแผน ปรับปรุง แก้ไขและกำหนดมาตรฐานในการวางแผนครั้งต่อไป

ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานบริหารสถานศึกษาตามขอบข่าย ภารกิจการงาน ๔ ด้าน คือ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒)

กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๖.๒ ทำให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ

๑.๖.๓ ทำให้ได้แนวทาง และองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โดยการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา และวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

๒.๑.๒ วิวัฒนาการการบริหาร

๒.๑.๓ ทฤษฎีการบริหาร

๒.๑.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๑.๕ ปัจจัยทางการบริหาร

๒.๑.๖ กระบวนการบริหาร

๒.๑.๗ เทคนิคการบริหาร

๒.๑.๘ การประยุกต์ใช้

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๒ หลักการและขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒.๒.๓ หลักการและแนวคิดการบริหารงานวิชาการ

๒.๒.๔ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

๒.๒.๕ การประยุกต์ใช้

๒.๓ การบริหารเชิงพุทธ

๒.๓.๑ ความหมายการบริหารเชิงพุทธ

๒.๓.๒ การบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๓.๓ หลักการสำคัญบริหารเชิงพุทธ

- ๒.๓.๔ คุณลักษณะผู้บริหารเชิงพุทธ
- ๒.๓.๕ วิธีการบริหารเชิงพุทธ
- ๒.๓.๖ หลักธรรมเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
- ๒.๓.๗ การประยุกต์ใช้
- ๒.๔ การบูรณาการเชิงพุทธ
 - ๒.๔.๑ ความหมายการบูรณาการเชิงพุทธ
 - ๒.๔.๒ วิธีการบูรณาการเชิงพุทธ
 - ๒.๔.๓ การประยุกต์ใช้
- ๒.๕ หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ
 - ๒.๕.๑ อริยสัจ ๔
 - ๒.๕.๒ อิทธิบาท ๔
- ๒.๖ ข้อมูลพื้นฐานและบริบทโรงเรียนบ้านคำอ้อ
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย
- ๒.๙ สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

คำว่า “บริหาร” มาจากคำว่า Administration มีความหมายเหมือนกับคำว่า Management ฉะนั้นจึงมีการใช้ทั้งสองคำนี้ในลักษณะเดียวกันแต่คำว่า Management มักจะใช้ในการบริหารองค์การหรือหน่วยงานที่มุ่งในด้านผลกำไรแต่การบริหารงานในวงการศึกษาก็คือการบริหารงานในสถานศึกษานั้นมิได้มุ่งหวังผลกำไรหรือขาดทุนจึงใช้คำ Administration จึงจะเหมาะสมที่สุดการบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงานการบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารงานที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้าการบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการนักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์การใดย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะ

ดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมมีนักบริหารนักวิชาการและนักศึกษามากมายหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่าการบริหาร หมายถึงการปกครองเช่นการบริหารส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดการเช่นบริหารธุรกิจ^๑

กมล ภู่งประเสริฐ ได้กล่าวไว้ว่า“ในปัจจุบันมีคำศัพท์ที่ใช้อยู่สองคำคือการบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) ทั้งสองคำมีความหมายใกล้เคียงกันแต่นิยมใช้ต่างสถานการณ์กันกล่าวคือ “การบริหาร” มักใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะหรือการบริหารราชการส่วนคำว่า “การจัดการ” มักใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนเนื่องจากการศึกษาเป็นกิจการที่มุ่งประโยชน์สาธารณะและจัดเป็นส่วนหนึ่งของราชการเราจึงใช้คำว่าการบริหารการศึกษาซึ่งการบริหารหมายถึงบริการประเภทหนึ่งที่ช่วยให้กลุ่มบุคคลร่วมกันทำภารกิจได้บรรลุตามเป้าหมาย^๒

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ ได้ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึงการแก้ปัญหาให้บรรลุตามเป้าหมายลักษณะของการแก้ปัญหาอาจดำเนินการไปในรูปของการตัดสินใจและหรือการปฏิบัติได้ทั้งสองประการ^๓

ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง งานที่หัวหน้างานหรือผู้นำต้องกระทำเพื่อให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีคนหมู่มากอยู่ร่วมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ประสพผลที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^๔

ประเสริฐเชษฐพันธ์ ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึงกระบวนการในการร่วมมือกันดำเนินการของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม^๕

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๙.

^๒ กมล ภู่งประเสริฐ และคณะ, การบริหารและการจัดการวัดผลและประเมินผลการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^๓ ถวิล เกื้อกูลวงศ์, การบริการการศึกษาสมัยใหม่: ทฤษฎีวิจัยและการปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖.

^๔ ธงชัย สันติวงษ์, พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๕ ประเสริฐ เชษฐพันธ์, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารหมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting thing done through other people) เมื่อว่าตามค่านิยามนี้การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชาเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๖

วากเนอร์ และโฮลเลนเบค (Wagner & Hollenbeck) ให้ความหมายของการบริหารจัดการว่าเป็นกระบวนการวางแผนการจัดองค์การการดำเนินงานและการควบคุมเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย^๗

วิจิตร ศรีสะอ้านและคณะ ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมกันทำกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันโดยการใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม^๘

สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสียกฤษฎ์ โดยให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่คน เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีการปฏิบัติ^๙

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมมือกันพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม ผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการการบริหารมีความหมายได้หลายนัยขึ้นอยู่กับว่าจะพิจารณาการบริหารจากแง่มุมใดส่วนใหญ่จะพิจารณาจากฐานคิดที่ว่าการบริหารเป็นกิจกรรมหรือมีฉะนั้นก็เป็นกระบวนการแต่ไม่ว่าจะคิดจากฐานคิดใดความหมายของการบริหารจะครอบคลุมในสามเรื่องต่อไปนี้ คือเป้าหมายบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ

^๖ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ. ๙, Ph.D.), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^๗ Wagner, J.A., & Hollenbeck, J.R. **Management of organization behavior**, (New Jersey: Prentice – Hall, 1995), p.74.

^๘ วิจิตร ศรีสะอ้าน และคณะ, **หลักการบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑

^๙ สุธี สุทธิสมบุรณ์สมาน และรังสียกฤษฎ์, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

๒.๑.๒ วิวัฒนาการการบริหาร

วิชาการบริหารได้พัฒนามาตามลำดับเริ่มจากอดีตหรือการบริหารในระยะแรก ๆ นั้นมนุษย์ยังขาดประสบการณ์การบริหารจึงเป็นการลองผิดลองถูก การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ยังไม่แพร่หลายและกว้างขวางการเรียนรู้หลักการบางอย่างจึงเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองหรือมีการแลกเปลี่ยนกันในวงจำกัด คือ การถ่ายทอดไปยังทายาท ลูกศิษย์ หรือลูกจ้างเป็นต้น ต่อมาการบริหารเริ่มมีความหมายชัดเจนและรัดกุมขึ้นในศตวรรษที่ ๑๘ โดยกลุ่มนักรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเรียกตัวเองว่า Cameralist ในประเทศเยอรมันและออสเตรีย โดยให้คำจำกัดความของคำว่าการบริหารหมายถึง การจัดการหรือการควบคุมกิจการต่าง ๆ ของรัฐ เช่นการบริหารอาณานิคม การบริหารเกี่ยวกับกิจการภาษี การบริหารการเงินของมูลนิธิและการบริหารอุตสาหกรรม เป็นต้นต่อมาปลายศตวรรษที่ ๑๘ นักบริหารชาวสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า Federalist ได้ให้ความหมายของคำว่าการบริหารหมายถึง การบริหารงานของรัฐ (Public Administration) และต่อมาได้ใช้คำว่า Administration หมายถึง การบริหารเกี่ยวกับ กิจการของรัฐ ส่วนคำว่า Management หมายถึง การบริหารเกี่ยวกับภารกิจของเอกชนปลายศตวรรษที่ ๑๙ และต้นศตวรรษที่ ๒๐ อุตสาหกรรมและการค้าในยุโรปและอเมริกาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งนี้เป็นผลมาจากได้มีการพัฒนาการผลิตสินค้าต่าง ๆ โดยเฉพาะเมื่อ Henry Ford ได้ผลิตรถยนต์โดยใช้สายพาน และนักอุตสาหกรรมอื่นได้ ผลิตสินค้าจำนวนมากโดยคิดค้นวิธีการลดต้นทุนการผลิต โดยการตัดค่าใช้จ่ายให้น้อยลงและระยะนี้เองได้มีการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) มาใช้โดยวิศวกรชาวอเมริกัน คือ Frederick W. Taylor นอกจากนี้ได้นักวิชาการหลายท่านได้พยายามแบ่งยุคหรือวิวัฒนาการทางการบริหารแตกต่างออกไปดังนี้

อรุณ รักธรรม ได้แบ่งวิวัฒนาการบริหารออกเป็น ๓ ระยะ^{๑๐} คือ

๑. ระยะเริ่มต้นเป็นระยะของการปูพื้นฐานและโครงสร้าง บุคคลสำคัญ ในระยะนี้ได้แก่ Woodrow Wilson, Leonard D. White, Frank T. Goodnow, Max weber, Frederick W. Taylor และ Henri Fayol เป็นต้น

๒. ระยะกลางหรือระยะพฤติกรรมและภาวะแวดล้อม ผู้มีชื่อเสียงใน ระยะนี้ ได้แก่ Elton Mayo, Chester I. Barnard, Mary P. Follet เป็นต้น

^{๑๐} อีริค ประทุมพรรัตน์, **ทฤษฎีการบริหารและการจัดการ**, (สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓), หน้า ๓๙.

๓. ระยะที่สามหรือ ระยะปัจจุบัน มี Herbert A. Simon, Jame G. March เป็นผู้วางรากฐาน

นพพงษ์ บุญจิตราดุล ได้แบ่งวิวัฒนาการของการบริหารออกเป็น ๓ ยุค^{๑๑} คือ

๑. ยุคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management Era) ผู้มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ Frederick W. Taylor, Henri Fayol, Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick

๒. ยุคการบริหารแบบมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Era) ผู้มีบทบาทสำคัญได้แก่ Mary P. Follet, Elton Mayo และ Fritz J. Roethlisberger

๓. ยุคทฤษฎีการบริหาร (The Era of Administrative Theory) เป็นยุคที่ ผสมผสานสองยุคแรกเข้าด้วยกันจึงเป็นยุคบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ผู้มีบทบาทสำคัญได้แก่ Chester I. Barnard และ Herbert A. Simon นอกจากนี้นักบริหารและนักวิชาการบางกลุ่มได้แบ่งวิวัฒนาการของการบริหารออกเป็น ๔ ยุค คือ

๑. ยุคก่อนหรือยุคโบราณเริ่มตั้งแต่การมีสังคมมนุษย์จนถึงยุคก่อน Classical บุคคลสำคัญในยุคนี้ได้แก่ Socrates, Plato, Aristotle, Saint-Simon, Hegel, Robert Owen และ Charles Babbage

๒. ยุค Classicalเริ่มตั้งแต่ช่วงแรกของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในปลาย คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ซึ่งเป็นยุคที่นำเครื่องจักร เครื่องมือทุนแรงเข้าไปใช้แทนกำลังคนจนกระทั่งได้เกิดแนวคิดในเรื่องการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นการผลิต หรือให้ความสำคัญต่องานมาก ระบบการทำงานถือเป็นสิ่งสำคัญ บุคคลสำคัญในยุคนี้ได้แก่

๒.๑ Henry R. Towne เป็นประธานบริษัทเยลและทาวนในสหรัฐอเมริกา ได้เสนอบทความเรื่องวิศวกรในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการเคลื่อนไหวทางแนวความคิดด้านการจัดการของศตวรรษต่อมา

๒.๒ Woodrow Wilson เขียนบทความเรื่อง The Study of Public Administration มีแนวคิดที่ต้องการแยกการบริหารของรัฐออกมาจากการเมือง

๒.๓ Frank T. Goodnow เขียนบทความเรื่อง Politics and Administration ซึ่งเป็นแนวความคิดคล้ายคลึงกับวิลสันและเน้นเรื่องการปรับปรุงระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพ ยึด

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๙.

ระบบคุณธรรม (Merit System) ให้มีคณะกรรมการ รับผิดชอบ และมีหน่วยงานการบริหารบุคคลใน
ทุกหน่วยงานมีการจำแนกตำแหน่ง เพื่อความเป็นธรรมในการจ้าง มีการกำหนดมาตรฐานและ
คุณสมบัติของบุคลากร

๒.๔ Leonard D. White ได้เขียนเรื่อง " Introduction to study of Public
Administration" มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับ Goodnow และ Wilson เขายังได้เพิ่มเรื่องการเลื่อน
ขั้น วินัย ขวัญและเน้นเรื่องที่ถูกโน้มน้าวไว้อย่างละเอียด

๒.๕ Max Weber เป็นนักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน ผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ การบริหาร
ราชการ (Bureaucracy) ถือว่าเป็นบิดาทางด้านบริหารราชการ มีแนวคิดของหลักการบริหารที่มี
เหตุผลมีการแบ่งงานกันทำ มีสายการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นลงมา มีผู้ชำนาญการในสายงานต่าง ๆ
การปฏิบัติงานต้องมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นต้น

๒.๖ Frederick W. Taylor เป็นวิศวกรชาวเยอรมัน เป็นผู้เสนอวิธีการจัด การแบบ
วิทยาศาสตร์ (Scientific Management) สนใจหลักเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญหรือชำนาญเฉพาะอย่าง
(Specialization) อันเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นในการเข้าใจองค์การรูปนัยเพราะการแบ่งงานกันทำตาม
ความชำนาญเฉพาะอย่าง จำเป็นต้องมีการประสานงานอีกด้วย

๒.๗ Henri Fayol เป็นวิศวกรและนักอุตสาหกรรมชาวฝรั่งเศส ได้เสนอแนวคิดที่มี
ลักษณะเป็นสากลสำหรับนักบริหารโดยกล่าวถึงองค์ประกอบขั้นมูลฐานของการบริหาร ได้แก่

- ๑) การวางแผน (Planning)
- ๒) การจัดองค์การ (Organizing)
- ๓) การบังคับบัญชา (Commanding)
- ๔) การประสานงาน (Coordinating)
- ๕) การควบคุม (Controlling)

๒.๘ Luthur Gulick and Lyndall Urwick เป็นนักบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์
บริหารงานโดยหวังผลงานเป็นใหญ่ (Task Centered) เขาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการ
บริหารสรุปย่อได้ว่า POSDCoRB ดังนี้

- ๑) P = Planning การวางแผน
- ๒) O = Organization การจัดองค์การ
- ๓) S = Staffing การจัดคนเข้าทำงาน
- ๔) D = Directing การอำนวยการ, การสั่งการ
- ๕) Co = Coordinating การประสานงาน

๖) R = Reporting การรายงาน

๗) B = Budgetting การบริหารงบประมาณ

๓. ยุค Human Relation เป็นยุคที่มีความเชื่อว่างานใด ๆ จะบรรลุผลสำเร็จได้จะต้องอาศัยคนเป็นหลักนักบริหารกลุ่มนี้จึงหันมาสนใจศึกษาพัฒนาทฤษฎี วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ทางด้านสังคมศาสตร์ พฤติกรรมและกลุ่มคนในองค์การสนใจศึกษาแนวทางประสานงานให้คนเข้ากับสิ่งแวดล้อมของงานเพื่อหวังผลในด้านความร่วมมือ ความคิด ริเริ่มและการเพิ่มผลผลิตโดยมีพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า "มนุษยสัมพันธ์" จะนำไปสู่ความพอใจและสะท้อนถึงผลของการปฏิบัติงาน บุคคลสำคัญในยุคนี้ ได้แก่

๓.๑ Elton Mayo ชาวออสเตรเลีย ในฐานะนักวิชาการอุตสาหกรรม มีผลงานมากในแง่ปัญหาบุคคลกับสังคมของอุตสาหกรรม และพฤติกรรมของบุคคลในสภาพแวดล้อมการทำงาน สรุปการทดลองที่ Hawthorne ได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตของคนงาน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นมาจากการที่คนมาทำงานร่วมกันโดยก่อรูปไม่เป็นทางการการให้รางวัลและลงโทษเป็นตัวกระตุ้นให้สมาชิกทำงานได้ดีที่สุดการมีส่วนร่วมของสมาชิก จะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของงานและความก้าวหน้าขององค์การ

๓.๒ Mary Follette ชาวอเมริกัน ได้เขียนตำราที่มีแนวคิดในเชิงมนุษยสัมพันธ์เช่น เขียนเรื่องความขัดแย้ง การประสานความขัดแย้ง กฎที่อาศัยสถานการณ์และความรับผิดชอบ เป็นต้น

๓.๓ Likert เป็นผู้ที่สนใจด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การ ผลงานที่มีชื่อ เสียงมาก คือ The Human Organization : Its management and Value และหนังสือ New Patterns of Management

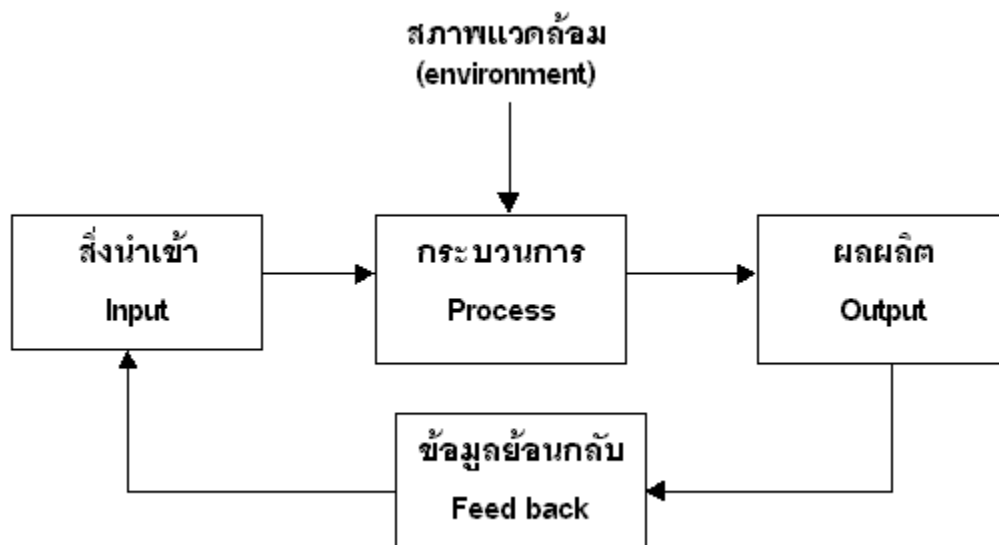
๔. ยุค Behavioral Science เป็นยุคที่มีความพยายามศึกษา และวิเคราะห์วิจัย มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและค้นคว้าทฤษฎีใหม่ ๆ เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ต่อการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดนักบริหารที่สำคัญของยุคนี้ ได้แก่ Chester I. Barnard, Herbert A. Simon, Abraham Maslow, Getzels and Guba, Douglas McGregor, Victor H. Vroom, Robert Blank and Jane S. Mouton, William J. Reddin, Robert Tannenbaum and Warren Schmidt และ Paul Hersey and Kenneth H. Blanchard เป็นต้น

๒.๑.๓ ทฤษฎีการบริหาร

ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยตั้งแต่สมัยโบราณ ยุควิทยาศาสตร์ยุคมนุษยสัมพันธ์ จนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งอาศัยทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ที่มีการปรับปรุงพัฒนาและสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการอย่างกว้าง

ขว้างยั้งขึ้นแต่ถึงอย่างไร การบริหารงานสมัยใหม่นี้มุ่งเน้นทั้งคน งาน และผลผลิตจึงต้องมีการผสมผสานแนวคิดต่าง ๆ ทุกยุค ทุกสมัยเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริงในปัจจุบันในที่นี้จะขอเสนอทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาพื้นฐานที่ควรทราบ ดังต่อไปนี้

๑) ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (System Approach หรือ General System Theory)

ภาพประกอบที่ ๒.๑ แผนภาพทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ

ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบเป็นทฤษฎีที่มีคุณค่าในการตรวจสอบหาข้อบกพร่องของกระบวนการบริหารทั้งปวงรวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วยโดยการวิเคราะห์สิ่งนำเข้า วิเคราะห์กระบวนการและวิเคราะห์ผลผลิตว่าสิ่งที่ลงทุนไปคุ้มค่าหรือไม่แล้วรวบรวมข้อมูลหาจุดบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไขต่อไป

๒) ทฤษฎีจิตใจในการปฏิบัติงานของมาสโลว์

Abraham H. Maslow เป็นบุคคลแรกที่ได้ตั้งทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับการจูงใจ (Maslow's general theory of human and motivation) ไว้และได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ ๓ประการ ดังนี้

(๑) มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีสิ้นสุดแต่สิ่งที่ มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยังขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

(๒) ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของ พฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับตอบสนองเท่านั้น ที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

(๓) ความต้องการของมนุษย์ มีเป็นลำดับขั้นตามลำดับความสำคัญ กล่าวคือเมื่อความต้องการในระดับต่ำ ได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

Maslow ได้แบ่งลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้ (Maslow's Need-hierarchy Theory)

ภาพประกอบที่ ๒.๒ แผนภาพทฤษฎีจูงใจในการปฏิบัติงานของมาสโลว์

๓) ทฤษฎี X และ ทฤษฎี Y ของ Douglas McGregor

Douglas McGregor ได้เสนอทฤษฎีนี้ใน ค.ศ. 1957

สมมติฐานทฤษฎี X

(๑) ธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่วไปไม่ชอบทำงาน พยายามเลี่ยงงานหลบหลีก บิดพลิ้ว เมื่อมีโอกาส

(๒) มนุษย์มีนิสัยเกียจคร้านจึงต้องใช้วิธีการข่มขู่ ควบคุม สั่งการ หรือบังคับให้ทำงานตามจุดประสงค์ขององค์กรให้สำเร็จ

(๓) โดยทั่วไปนิยมนุษย์ชอบทำงานตามคำสั่ง ต้องการที่จะหลีกเลี่ยง ความรับผิดชอบแต่ต้องการความมั่นคง อบอุ่นและปลอดภัยมากกว่าสิ่งอื่น

สมมติฐานทฤษฎี Y

(๑) การที่ร่างกายและจิตใจได้พยายามทำงานนั้น เป็นการตอบสนองความพอใจอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับการเล่นและพักผ่อน

(๒) มนุษย์ชอบนำตนเอง ควบคุมตนเองเพื่อดำเนินงานที่ตนรับผิดชอบ ให้บรรลุจุดประสงค์อยู่แล้ว ดังนั้นการบังคับควบคุมเข้มข้ม ลงโทษ จึงไม่ใช่วิธีการเพียงอย่างเดียวที่จะทำให้มนุษย์ดำเนินงานจนบรรลุจุดประสงค์ขององค์การ

(๓) มนุษย์ผูกพันตนเองกับงานองค์การก็เพื่อหวังรางวัลหรือสิ่งตอบแทน เมื่อองค์การประสบความสำเร็จ

(๔) เมื่อสถานการณ์เหมาะสม มนุษย์โดยทั่วไปจะเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านการยอม รับ ความรับผิดชอบ และแสวงหาความรับผิดชอบ ควบคู่กันไปด้วย

(๕) มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีคุณสมบัติที่ดีกระจายอยู่ทั่วไปทุกคน เช่น มีโนภาพ มีความฉลาดเฉลียวและว่องไว มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์การ

(๖) สถานการณ์ของการดำรงชีวิตในระบบอุตสาหกรรมยุคใหม่ มนุษย์ยังไม่มีโอกาสใช้สติปัญญาได้เต็มที่

Andrew F Sikula เปรียบเทียบทฤษฎี X และ Y ไว้ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ เปรียบเทียบทฤษฎี X และ Y ของ Andrew F Sikula

ทฤษฎี X	ทฤษฎี Y
๑. มนุษย์มักเกียจคร้าน	๑. มนุษย์จะขยันขันแข็ง
๒. มนุษย์ชอบหลีกเลี่ยงงาน	๒. การทำงานของมนุษย์ก็เหมือนกับการเล่นการพักผ่อนตามธรรมชาติ
๓. มนุษย์ชอบทำงานตามคำสั่งและต้องการให้มีผู้ควบคุม	๓. มนุษย์รู้จักกระตุ้นตนเองให้อยากทำงาน
๔. ต้องใช้วินัยของหมู่คณะบังคับ	๔. มนุษย์มีวินัยในตนเอง
๕. มนุษย์มักหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับผิดชอบ	๕. มนุษย์มักแสวงหาความรับผิดชอบ
๖. มนุษย์ไม่เฉลียวฉลาดขาดความรับผิดชอบ	๖. มนุษย์มีสมรรถภาพในการทำงานและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทฤษฎีทางการบริหารและวิวัฒนาการการบริหารการศึกษา มีพัฒนาการมายาวนาน โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะและแต่ละยุคมีการคิดค้น เสนอทฤษฎีการบริหาร ออกเป็นหลายกลุ่ม อย่างไรก็ตามการบริหารก็มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ ตามบริบทของสังคมแต่ละยุคสมัย

๒.๑.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารที่เกี่ยวข้องจากตำราทางวิชาการของ นักวิชาการหลากหลายท่านจึงได้ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สุรัฐ ศิลปะอนันต์ ได้เสนอแนะว่าผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นทั้งผู้บริหารและ ผู้นำเป็น “ผู้นำ - ผู้บริหาร” ผู้นำสามารถสร้างคนได้พัฒนาได้ความสามารถในการนำที่ที่เกิดจากหลาย ฐาน เช่นความเชี่ยวชาญทางเทคนิคความสามารถในการทำให้งานสำเร็จการมีคุณสมบัติที่คนเคารพ นับถือได้ความสามารถในการฝึกและพัฒนาผู้อื่นซึ่งไอเซนฮาวได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่า หมายถึง ความสามารถในการทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ต้องการโดยที่เขาเองก็อยากจะทำซึ่งพฤติกรรมของนัก บริหารมี ๙ ประการคือ^{๑๒}

- (๑) นักบริหารจะต้องมั่นคงยุติธรรมโดยไม่ลืมเรื่องสถานการณ์และรู้จักยืดหยุ่น
- (๒) นักบริหารจะต้องใช้ประสบการณ์และความสามารถของผู้อื่นให้เป็นประโยชน์
- (๓) นักบริหารต้องไม่อวดอำนาจเพราะคนทำงานกับท่านไม่ใช่เขามาทำงานให้ท่าน
- (๔) นักบริหารต้องยอมรับข้อผิดพลาดของตนเองไม่โยนความผิดให้คนอื่น
- (๕) นักบริหารต้องตรงไปตรงมาแม้บางครั้งจะต้องทนต่อความเจ็บปวดก็ต้องบอกรักผิดยกย่องสรรเสริญเป็น
- (๖) นักบริหารต้องมีหลักมนุษยสัมพันธ์การให้ความสำคัญกับสังคมมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา
- (๗) นักบริหารต้องริเริ่มทำเองหัดแปลงความคิดออกมาเป็นการกระทำให้ผู้อื่นชื่นชอบยอมรับให้ได้
- (๘) นักบริหารต้องไม่กลัวที่จะฝึกผู้ช่วยไว้แทนตำแหน่งเมื่อท่านเลื่อนสูงขึ้นไป
- (๙) บอกให้เขารู้ไม่เก็บเรื่องเงียบให้เพื่อนร่วมงานรู้ว่าอะไรเป็นอะไรและให้ความมั่นใจแก่เพื่อนร่วมงาน

^{๑๒} สุรัฐ ศิลปะอนันต์, **นักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๒๐๗

(๑๐) นักบริหารต้องอ่านเรียนเสมอ ๆ ต้องใช้ความรู้เทคนิคแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อความก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

เนตร์พัฒน์ ฅายาวีราช เขียนในหนังสือเรื่องการจัดการสมัยใหม่ว่าแนวคิดทางการบริหารของเฮนรีฟาโยลล์ผู้เป็นบิดาของทฤษฎีการจัดการปฏิบัติการ (Operational management theory) หรือบางท่านก็ถือกันว่าเป็นบิดาของการบริหารจัดการสมัยใหม่เชื่อว่าการบริหารนั้นเป็นเรื่องของทักษะและสนใจศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Organizing) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมห้าอย่างคือการวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การบังคับบัญชา (Commanding), การประสานงาน (Coordinating), และการควบคุม (Controlling) หรือ POCCC พบว่าพนักงานมีผลผลิตเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์อันดีต่อการตระหนักในมิตรภาพและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นวิถีทางที่ทำให้ประสบความสำเร็จในองค์การ^{๑๓}

เด้น ชะเนติยง ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่าการบริหารมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะกล่าวคือการบริหารจัดการเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปเพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎี (Theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยาสังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเรื่องศิลปะดังนั้นนักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลปะ^{๑๔}

สมยศ นาวิการ ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารไว้ว่าการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์การเรียกว่าวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารในแต่ละองค์การจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตนเองไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหารโดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (Case Study) จำนวนมากและวิเคราะห์ว่าวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ^{๑๕}

^{๑๓} เนตร์พัฒน์ ฅายาวีราช, **การจัดการสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^{๑๔} เด้น ชะเนติยง, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๓๓), หน้า ๕๒.

^{๑๕} สมยศ นาวิการ, **การบริหารตามสถานการณ์**, (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙.

ประพันธ์ สิริหาร ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะในการทำงานให้สำเร็จ โดยใช้คนอื่นเป็นความถนัดหรือทักษะส่วนบุคคลอันได้แก่ การวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมรวมถึงการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กรที่กำหนดไว้ส่วนการบริหารนั้น เป็นแนวทางหรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ขององค์กรที่กำหนดไว้ตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีระบบและได้ขยายความ เกี่ยวกับกระบวนการบริหารตามเป็นแนวคิดของ Gulick ว่ากระบวนการบริหารประกอบด้วย ๗ กิจกรรม หรือเรียกว่า POSDCORB^{๑๖}

สุปรียา กมลาคณ์ อธิบายว่าแนวคิดการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามแบบวิธีการทาง วิทยาศาสตร์จนเกิดเป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งจะวิเคราะห์ศึกษาถึงการบริหารอย่างเป็นระบบโดยเฮนรี ฟาโยนักบริหารชาวฝรั่งเศสซึ่งได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกัน อย่างกว้างขวางทฤษฎีอื่นหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ในการบริหาร ๕ ประการ คือ การวางแผนการจัด องค์การการบังคับบัญชาการประสานงานและการควบคุมต่อมาได้พัฒนาและปรับปรุงจนกลายเป็นตา รการบริหาร เช่น ทฤษฎีของลูเธอร์กูลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกันที่ได้ขยายแนวคิด ของฟาโยลกำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCORB : Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) Directing (การสั่งการหรือ อำนาจการ) Coordinating (การประสานงาน) Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) Budgeting (การงบประมาณ)^{๑๗}

ทองหล่อ เดชไทย ได้กล่าวถึงการบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการ ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคลและยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้น บางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดทำอย่างเดียวกันคือความสำเร็จของ งาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจหรืออาจกล่าวว่า

^{๑๖} ประพันธ์ สิริหาร, **ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร**, (ขอนแก่น: ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะ ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘.

^{๑๗} สุปรียา กมลาคณ์, **กลยุทธ์การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

“การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผนส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^{๑๘}

สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารของนักวิชาการดังกล่าวมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎี (Theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเรื่องศิลปะดังนั้นนักบริหารที่เก่งต้องมี ศาสตร์และศิลปะ

๒.๑.๕ ปัจจัยทางการบริหาร

การบริหารงานในทุกองค์การไม่ว่าจะขนาดเล็กปานกลางหรือขนาดใหญ่จำเป็นต้องมีปัจจัยขั้นพื้นฐานหรือองค์ประกอบหรือทรัพยากรทางการบริหารโดยทั่วไปถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหารมีอยู่ ๔ ประการซึ่งรู้จักกันในนามของ ๔ M 's ได้แก่^{๑๙}

๑. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์การที่ร่วมกันทำงาน
๒. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุก ๆ ส่วนขององค์การ
๓. วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ
๔. การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหาร

ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหารงานเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องนำมาเข้าสู่กระบวนการของการบริหารในแต่ละองค์การเพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้คือทั้ง ๔ ประการจะต้องเกื้อหนุนหรือสนับสนุนซึ่งกันและกันแต่ถ้าจะพิจารณาในแต่ละประการแล้วคน (Man) นับได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดเพราะคนเป็นผู้ใช้หรือบริหารเงินวัสดุสิ่งของและการดำเนินงานทุกอย่างในองค์การดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกชนิด

^{๑๘} ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่๑แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^{๑๙} จันทรานี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๘.

๒.๑.๖ กระบวนการบริหาร

ลูเธอร์ กุลลิค และลินดอลเออร์วิค (Luther Gulick, and LyndallUrwick)^{๒๐} กล่าวว่ากระบวนการบริหารงานแบ่งออกเป็น ๗ ขั้นตอน และได้นำตัวอักษรนำหน้าของแต่ละขั้นมาสร้างเป็นคำว่า POSDCoRB ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning หรือ P) เกี่ยวกับการพัฒนาเค้าโครงย่อของสิ่งที่ต้องทำและวิธีการทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จกิจกรรมการวางแผนพยายามทำนายการกระทำและทิศทางขององค์กรในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing หรือ O) เป็นการกำหนดโครงสร้างของอำนาจหน้าที่งานหน่วยงานย่อยต่าง ๆ เพื่อนำแผนไปปฏิบัติ

๓. การจัดอัตรากำลัง (Staffing หรือ S) เกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรทั้งหมดและการทำนุบำรุงสภาพการทำงานให้เอื้ออำนวย

๔. การชี้แนะ (Directing หรือ D) ได้แก่ภารกิจที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการจัดสนใจการสื่อสารและการนำการตัดสินใจไปปฏิบัติและการประเมินผลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม

๕. การประสานงาน (Coordinating หรือ Co) เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและความพยายามต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผูกพันองค์การไว้ด้วยกันเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

๖. การรายงาน (Reporting หรือ R) ชี้แจงความก้าวหน้าโดยการบันทึกการวิจัยและการตรวจสอบยืนยันว่าสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามแผนการทำงานแก้ไขเมื่อจำเป็นและแจ้งให้ผู้เป็นหัวหน้าระดับสูงที่รับผิดชอบทราบ

๗. การงบประมาณ (Budgeting หรือ B) เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงบประมาณได้แก่การวางแผนการจัดทำบัญชีและการควบคุมการใช้เงิน

เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol)^{๒๑} กล่าวว่ากระบวนการบริหารงานประกอบด้วยลำดับขั้นของการบริหาร ๕ ประการ คือ

^{๒๐} สุนทร โคตรบรรเทา, **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๒), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๒๑} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๘๒ - ๘๕.

๑. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดและพิจารณาวิธีการที่ควรปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งเขาถือว่าการวางแผนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการ

๒. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดกิจกรรมและความสัมพันธ์ภายในองค์การเพื่อการประเมิณผลและการฝึกอบรมพนักงานเขาแบ่งการจัดองค์การออกเป็น ๒ ส่วนด้วยกัน คือ (๑) การจัดองค์การและ (๒) การจัดบุคคลเข้าทำงานหรือการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้แก่การคัดเลือกการประเมิณการสั่งการการประสานงานและการควบคุม

๓) การบังคับบัญชา (Commanding)

๔) การประสานงาน (Coordinating)

๕) การควบคุม (Controlling)

๒.๑.๖.๑ กระบวนการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินงานที่มีกระบวนการวิธีหรือมีการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะแสดงขอบเขตของหน้าที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ

บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดได้มีนักวิชาการทางการศึกษาหลายท่านนำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการบริหาร ดังนี้

ชิต ปุริโสทม กล่าวว่ากระบวนการบริหารการศึกษา (Administration Process) สามารถสังเคราะห์ได้ ๔ ขั้นตอน^{๒๒} คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึงการตัดสินใจในปัจจุบันว่าจะดำเนินกิจกรรมอะไรในอนาคตที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์กิจกรรมที่จะทำวิธีดำเนินการทรัพยากรที่ต้องใช้ตลอดจนการประเมิณผล

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงการจัดหารวบรวมและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรต่าง ๆ อันได้แก่คนเงินและวัสดุอุปกรณ์กับหน้าที่การทำงานเพื่อดำเนินตามที่กำหนดไว้ในแผน

^{๒๒} ชิต ปุริโสทม, “งานบริหารการศึกษา”, **ศรัทธาหาชัย**, (นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๓ - ๑๑๔.

๓. การอำนวยการ (Direction) เมื่อได้วางแผนไว้แล้วและได้จัดองค์การซึ่งหมายถึงได้มีจัดหาทรัพยากรพร้อมก็เป็นขั้นตอนของการดำเนินการซึ่งผู้บริหารต้องอำนวยการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ว่าจะส่งการนิเทศอำนวยการความสะดวกใจเป็นต้น

๔. การประสานงาน (Coordinating) ในการบริหารงานนั้นอาจมีบุคคลหลายคนหรือหลายฝ่ายหลายแผนกเป็นผู้ดำเนินการจึงจำเป็นต้องมีการประสานงานให้การดำเนินงานเป็นเอกภาพไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ซ้ำซ้อนไม่ขัดแย้งเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันอาจจะประสานงานโดยการประชุมสัมมนารายงานเป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกิดจากความคิดหลักที่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือความคิดสร้างสรรค์ความเฉลียวฉลาด คำนึงและ

มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้การดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมาย

๒.๑.๖.๒ การบริหารตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle)

วงจรเดมมิงหรือวงจรควบคุมคุณภาพ PDCA ย่อมาจาก Plan-Do-Check-Act แปลว่า วางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุงแนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA^{๒๓} เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักสถิติ Walter Shewhart ซึ่งได้พัฒนาจากการควบคุมกระบวนการเชิงสถิติที่ Bell Laboratories ในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ ๑๙๒๐ ในระยะเริ่มแรก วงจรดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในชื่อ "วงจร Shewhart" จนกระทั่งราวทศวรรษที่ ๑๙๕๐ ได้มีการเผยแพร่อย่าง กว้างขวางโดย W.Edwards Deming ปรมาจารย์ทาง ด้านการบริหารคุณภาพ หลายคนจึงเรียกววงจรนี้ว่า "วงจร Deming" เมื่อเริ่มแรก Deming ได้เน้นถึงความสัมพันธ์ ๔ ฝ่าย ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพ และความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งได้แก่ ฝ่ายออกแบบ ฝ่ายผลิต ฝ่ายขาย และฝ่ายวิจัย ความสัมพันธ์ของทั้ง ๔ ฝ่ายนั้น จะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพของสินค้าตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยให้ถือว่าคุณภาพจะต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด

ต่อมาแนวคิดเกี่ยวกับกับวงจร Deming ได้ถูกดัดแปลงให้เข้ากับวงจรการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ ขั้นตอนการตรวจสอบ และขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสม (ซึ่งในระยะเริ่มแรกหมายถึงการปรับปรุงแก้ไข) แต่ยังไม่สามารถใช้งานได้

^{๒๓} กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา การบริหารระบบคุณภาพ**, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓.

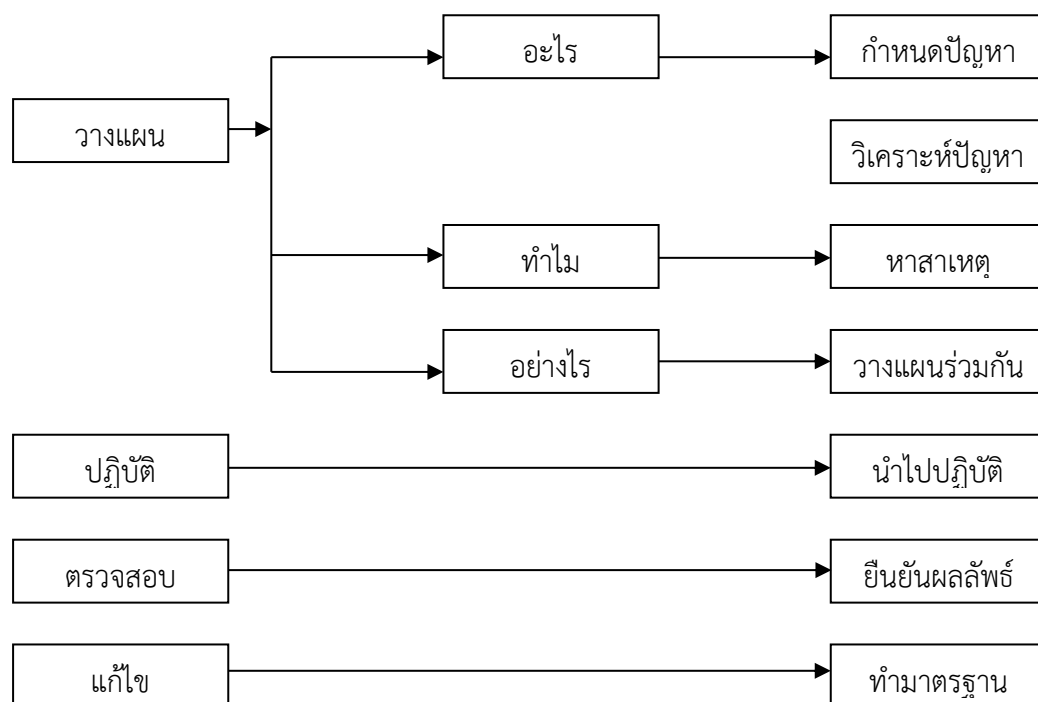
อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะแต่ละขั้นตอนถูกมอบหมายให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ขณะที่ฝ่ายบริหารกำหนดแผนงานและตั้งเป้าหมายสำหรับพนักงาน พนักงานก็ต้องลงมือปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายที่ฝ่ายบริหารได้กำหนดขึ้น ในขณะที่ผู้ตรวจสอบคอยตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นระยะ ๆ และรายงานผลให้ผู้บริหารทราบ หากการปฏิบัติงานมีความผิดพลาดหรือเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายก็จะได้แก้ไขได้ทันที พนักงานที่สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายก็จะได้รับรางวัลเป็นการตอบแทน แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายก็จะถูกประเมินผลการปฏิบัติงานที่ต่ำ การดำเนินงานในลักษณะนี้จะเห็นได้ว่า ค่อนข้างแข็งแกร่งต่าง นอกจากผู้บริหารจะไม่ประเมินศักยภาพของพนักงานซึ่งเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับกระบวนการทำงานแล้ว ยังขาดวิสัยทัศน์ที่ดีในเรื่องของการประสานงานภายในหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้พนักงานมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนและแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม วงจร Deming ได้พัฒนาไปในทิศทางที่นุ่มนวลขึ้นในประเทศญี่ปุ่นซึ่งได้ให้ความสำคัญกับพื้นฐานการบริหารงาน ๒ อย่างนั่นก็คือ การสื่อสารและความร่วมมือร่วมใจจากทุกคนในหน่วยงาน โดยผู้บริหารยังคงเป็นผู้กำหนดแผนงาน แต่จะสื่อสารผ่านช่องทางหัวหน้างานและพนักงาน ตามลำดับขั้น เป้าหมายถูกกำหนดขึ้นตามความเหมาะสมเป็นไปได้อีก^{๒๔}

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์^{๒๕} กล่าวว่าแนวคิดของวงจรนี้ ดร.วอลท์เตอร์ ชิวฮาร์ต เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรกในปี ค.ศ. ๑๙๓๙ และ ดร.เอ็ดวาร์ด เดมมิง เป็นผู้นำมาเผยแพร่ในประเทศญี่ปุ่นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๐ จนเป็นที่เผยแพร่หลายในชื่อ วงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือวงจรคุณภาพ หรือวัฏจักรแห่งการบริหารคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan – P)
- ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติตามแผน (Do – D)
- ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check – C)
- ขั้นตอนที่ ๔ การปรับปรุง (ACT – A)

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

^{๒๕} สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๐ - ๑๙๐.

ภาพประกอบที่ ๒.๓ กระบวนการของ PDCA

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาโดยละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติ (DO) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ระยะ คือ

๑. การวางแผนการกำหนดการ

- การแยกแยะกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการกระทำ
- กำหนดเวลาที่ต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง
- การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ

๒. การจัดแบบเมทริกซ์ (Matrix Management) การจัดแบบนี้ สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาได้และเป็นวิธีช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

๓. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

- ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ
- ให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม
- พัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือกัน

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) ทำให้รู้สภาพการของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผนซึ่งประกอบด้วยกระบวนการดังนี้

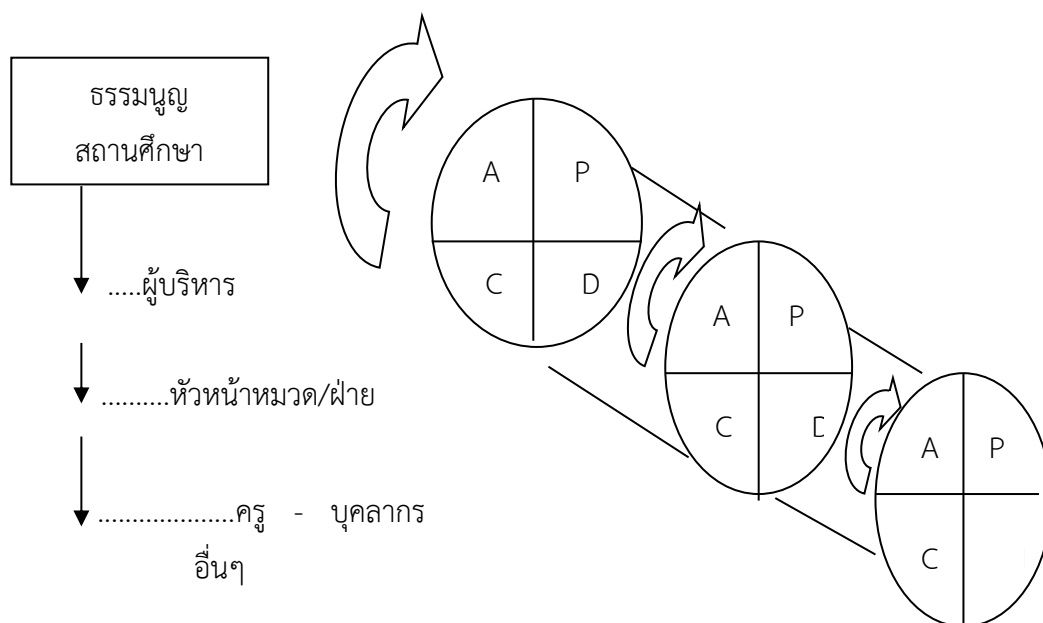
๑. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
๒. รวบรวมข้อมูล
๓. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวนและคุณภาพของผลงานที่ได้รับแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้
๔. การรายงาน จัดแสดงผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว โดยรายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์ และรายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ ๔ การปรับปรุงแก้ไข (Act) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดความบกพร่องขึ้นทำให้งานที่ได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติตามแก้ไขปัญหาลักษณะที่ค้นพบ ดังนี้

๑. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ
๒. ถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีกในการแก้ปัญหาเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้

- ๑) การย้่านโยบาย
- ๒) การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน
- ๓) การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

นอกจากนี้ยังสามารถแสดงการควบคุมคุณภาพในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของทุกระบบที่เชื่อมโยงกันดังแผนภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ ๒.๔ การควบคุมคุณภาพในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของทุกระดับที่เชื่อมโยงกัน^{๒๖}

จากภาพประกอบจะเห็นได้ว่า การควบคุมคุณภาพตามกระบวนการ PDCA จะต้องมีการกระทำในทุกระบบอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหาร หัวหน้าหมวดหรือฝ่าย ครูและบุคลากรอื่น ๆ และมีการเชื่อมโยงกันจึงจะเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอันจะส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพตามมาด้วย นอกจากนี้ยังต้องการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีการประเมินตนเองไปพร้อมกันด้วย กล่าวคือในกระบวนการปฏิบัติ หรือ D (Do) ควรจะมีวงจร PDCA หมุนอยู่ด้วยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือในขณะที่มีการทำงานก็จะมีประเมินตนเองไปพร้อมกันนั่นเอง

การบริหารงานด้วยวงจรเดมมิง (Deming Cycle) เป็นกระบวนการบริหารคุณภาพที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในองค์กรหรือหน่วยงาน และเพื่อให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การบริหารงานด้วยกระบวนการวงจรเดมมิง จะต้องประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

^{๒๖} เรื่องเดียวกันหน้า, หน้า ๑๙๐.

๑) การวางแผน

การวางแผน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกสุด ของกระบวนการ PDCA เพราะทุกกระบวนการของวงจรเดมมิงเป็นผลที่ต่อเนื่องมาจากแผนทั้งสิ้น ถ้าในขั้นตอนการวางแผนทำได้ไม่ดี ย่อมจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการอื่น ๆ ที่ตามมา แต่ในทางกลับกันถ้ามีการวางแผนที่ดี กิจกรรมต่าง ๆ ก็สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สุจริต คุณธนกุลวงศ์ (๒๕๔๓ : ๒๐) กล่าวเกี่ยวกับการวางแผนว่า ในการวางแผนควรกำหนดวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการตรวจสอบว่าแผนดังกล่าวมีการวางแผนที่ดีและมีการปฏิบัติอย่างถูกต้องโดยทั่วไปการวางแผนมีอยู่ด้วยกัน ๒ ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

ประเภทที่ ๑ การวางแผนเพื่ออนาคต เป็นการวางแผนสำหรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือกำลังจะเกิดขึ้น บางอย่างเราไม่สามารถควบคุมสิ่งนั้นได้เลย แต่เป็นการเตรียมความพร้อมของเราสำหรับสิ่งนั้น

ประเภทที่ ๒ การวางแผนเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป็นการวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งเราสามารถควบคุมผลที่เกิดในอนาคตได้ ด้วยการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปัจจุบัน

(๑) ความหมายของการวางแผน

การวางแผน หมายถึง การปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประชุมเตรียมการ การวิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรค การกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และวิธีการ การจัดสรรงบประมาณ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

(๒) กระบวนการวางแผน

๑. การเตรียมการ หมายถึง การเตรียมการก่อนการวางแผน
๒. การสร้างแผน หมายถึง การกำหนดแผนที่ต้องการขึ้นมาให้ชัดเจน
๓. การปฏิบัติตามแผน หมายถึง การนำแผนที่สร้างขึ้นไปสู่การปฏิบัติ
๔. การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานว่าได้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ การประเมินผลแผนนี้ เป็นการประเมินผลเพื่อ กลับไปยังขั้นตอนที่ ๑ ของกระบวนการวางแผนนั่นเอง

๒) การปฏิบัติตามแผน

การปฏิบัติตามแผนเป็นขั้นตอนที่มีผลต่อเนื่องมาจากการวางแผน กล่าวคือ ขั้นตอนนี้เป็น การนำแผนมาปฏิบัติจริง เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ได้มีการวางแผนไว้ให้มากที่สุดโดย อยู่ภายใต้กรอบของกิจกรรมของแผนที่ได้เลือกไว้แล้ว หลังจากได้ดำเนินการวางแผนขั้นต่าง ๆ แล้ว

ขั้นต่อไป จะเป็นการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สาเหตุของแต่ละสาเหตุและวิธีการแก้ไขปรับปรุงงานที่เลือกมาปฏิบัติ ซึ่งถ้าถ้าเป็นงานที่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหของสาเหตุด้วยกลุ่มเองก็ลงมือปฏิบัติ หากไปเกี่ยวกับหลายหน่วยงานก็แจ้งให้ผู้บริหารดำเนินการสั่งการให้หน่วยงานนั้น ร่วมมือแก้ไขประสานงานกันไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(๑) ความหมายของการปฏิบัติตามแผน

การปฏิบัติตามแผนหมายถึง การปฏิบัติตามแผน หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับ การมอบหมายงาน การประชาสัมพันธ์ การประสานงาน การเบิกจ่ายงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณ การควบคุมงานที่กำหนดไว้ในแผน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด การดำเนินการที่ประกอบด้วย การควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศ เป็นกิจกรรมที่ต้องกำหนดผู้ปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน เป็นระบบซึ่งผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายต้องปฏิบัติอย่างจริงจังตามที่กำหนด

(๒) กระบวนการของการปฏิบัติตามแผน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอขั้นตอนในการปฏิบัติตามแผนไว้ สอดคล้องกันว่า เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากรก็ร่วมกัน ดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ โดยในระหว่างการดำเนินงานต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และควรมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะ

๑. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข

๒. จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. กำกับติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด/ฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน

๔. ให้การนิเทศ

จากแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงานตามแผนของทั้งสองสถาบัน สรุปได้ว่า ผู้บริหารเป็นกลไกที่สำคัญ ซึ่งจะเห็นได้จากในระหว่างการปฏิบัติงานผู้บริหาร ต้องมีการส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตาม ตลอดจนให้การนิเทศ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายตามแผนที่ได้วางไว้

๓) การตรวจสอบ

การตรวจสอบนับเป็นขั้นตอนที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติได้รู้ว่า ในการปฏิบัติงานตามแผนสามารถบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง หรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ซึ่งจะเห็นได้จากแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ได้กล่าวว่า การตรวจสอบประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง การตรวจสอบประกอบด้วยการดำเนินการ ๒ ประการคือ

๑. การตรวจสอบ ว่าหลังจากการแก้ปัญหาแล้วสภาพปัญหานั้นลดลงจนถึงเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

๒. การควบคุม ภายหลังจากการตรวจสอบให้ปฏิบัติตามขั้นตอน เพื่อหาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข แล้วให้ใช้เทคนิคการควบคุม โดยเก็บข้อมูลสภาพก่อนการแก้ปัญหาและเก็บข้อมูลสภาพหลังจากดำเนินการแก้ปัญหาแล้วเพื่อวิเคราะห์คุณภาพเชิงเปรียบเทียบว่า บรรลุเป้าหมายเพียงใด เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลนั้น ควรเป็นเครื่องมือประเภทเดียวกันทั้งก่อนและหลังการแก้ปัญหา การตัดสินใจผลการควบคุมการดำเนินงานสำคัญมากถ้าผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

๒.๑ ไม่บรรลุเป้าหมาย ให้นำไปปรับปรุงต่อไป

๒.๒ บรรลุเป้าหมาย ให้กำหนดมาตรฐานของงาน

๔) การปรับปรุงแก้ไข

เมื่อผ่านขั้นตอนการประเมินแล้ว สามารถนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน และนำผลที่ได้ไปตรวจสอบกับเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนว่าเป็นอย่างไร ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข ในขั้นนี้เป็นผลการตรวจสอบว่า ถ้าได้ผลต่ำกว่าเป้าหมายให้รีบแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพขึ้น แล้วจึงจัดทำเป็นมาตรฐานงานในการปฏิบัติ เพื่อเสนอรายงานผลงานให้กลุ่มอื่นได้ทราบต่อไป การปรับปรุงแก้ไขให้คำนึงถึงเนื้อหาของแผนด้วย ไม่ใช่แก้ไขเฉพาะวิธีการปฏิบัติงานอย่างเดียว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ในการปฏิบัติการแก้ไข มีความจำเป็นจะต้องแยกแยะอย่างชัดเจนในการกำจัดอาการและหาสาเหตุของการวางแผนที่ไม่ดีพอก่อน แล้วจึงทำการปรับปรุงคุณภาพของการวางแผนและปรับปรุงเนื้อหาของแผนด้วย

วิธีการปรับปรุงใหม่ให้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑. ปรับปรุงการวางแผนใหม่

๒. ลงมือปฏิบัติตามแผนที่ปรับปรุงใหม่

๓. ตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติงานใหม่

๔. ถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายจะต้องปรับปรุงใหม่ จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายจึงกำหนดเป็นมาตรฐาน

สรุปวงจร DEMMING (PDCA, Plan-Do-Check-Act) PDCA สามารถประยุกต์ได้กับทุกกระบวนการที่เราใช้วงจร PDCA เพื่อการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ทุกครั้งที่วงจรหมุนครบรอบก็จะ

เป็นแรงส่งให้หมุนในรอบต่อไป วิธีการใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดการปรับปรุงก็จะถูกจัดทำ เป็นมาตรฐานการทำงาน ซึ่งจะทำให้การทำงานมีการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด เราอาจเริ่มด้วยการปรับปรุงเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อนที่จะก้าวไปสู่การปรับปรุงที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้วงจร PDCA สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุก ๆ เรื่อง นับตั้งแต่กิจกรรมส่วนตัว เช่น การปรุงอาหาร การเดินทางไปทำงานในแต่ละวัน การตั้งเป้าหมายชีวิต การดำเนินงานในระดับบริษัท จนกระทั่งในระดับสถาบันการศึกษา หรือที่นำมาใช้ในระบบประกันคุณภาพการศึกษา^{๒๗}

การนำวงจร PDCA มาใช้พัฒนางานสรุปได้ ดังนี้

P - Plan วางแผน จัดตั้งวัตถุประสงค์และกระบวนการที่จำเป็นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นไปตามความต้องการวางแผนโดยการกำหนดวัตถุประสงค์และตั้งเป้าหมายกำหนดขั้นตอนวิธีการและระยะเวลาจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นทั้งในด้านบุคคลเครื่องมืองบประมาณ

D - Do ปฏิบัติ นำกระบวนการไปปฏิบัติทำให้ถูกต้องตั้งแต่แรกจะได้ไม่ต้องแก้ไขหรือรับผลเสียจากการกระทำที่ผิดพลาดปฏิบัติโดยการทำความเข้าใจและลงมือปฏิบัติตามแผนตรวจสอบทุกขั้นตอนหากพบข้อบกพร่องให้รีบแก้ไขก่อนที่ความเสียหายจะขยายเป็นวงกว้าง

C - Check ตรวจสอบ เฝ้าติดตามและวัดกระบวนการและผลิตภัณฑ์เทียบกับนโยบายวัตถุประสงค์และข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์แล้วรายงานผลลัพธ์

A - Act ปรับปรุง เพื่อปรับปรุงจัดทำ ปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงสมรรถนะกระบวนการอย่างต่อเนื่องปรับปรุงการดำเนินการให้เหมาะสมหากการปฏิบัติเป็นที่น่าพอใจก็จัดให้เป็นมาตรฐานเพื่อเป็นแนวทางให้ปฏิบัติต่อไปหากการปฏิบัติมีข้อควรปรับปรุงให้กำหนดวิธีการปรับปรุงต่อไป

PDCA เพื่อตรวจสอบ ตรวจสอบเพื่อติดตามความคืบหน้าและดูผลสำเร็จของงานเมื่อเทียบกับแผนตรวจสอบวิธีการและระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติจริงว่าทำได้ตามแผนหรือไม่ตรวจสอบผลที่ได้ว่าได้ตามเป้าหมายหรือไม่

PDCA เพื่อการปรับปรุง คือไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาแต่เราต้องเสาะแสวงหาสิ่งต่าง ๆ หรือวิธีการที่ดีกว่าเดิมอยู่เสมอเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคมเมื่อเราคิดว่าจะปรับปรุงอะไรก็ให้ใช้วงจรPDCA เป็นขั้นตอนในการปรับปรุงทำวันนี้ให้ดีกว่าเมื่อวานนี้และพรุ่งนี้ต้องดีกว่าวันนี้

^{๒๗} ธนวัฒน์ ศรีศิริวัฒน์ และคณะ, “การพัฒนาระบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการจัดการคุณภาพ”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๕), หน้า ๕.

PDCA เพื่อป้องกัน

๑.๑ การนำวงจร PDCA ไปใช้ทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผนการวางแผนที่ดีช่วยป้องกันปัญหาที่ไม่ควรเกิดช่วยลดความสับสนในการทำงานลดการใช้ทรัพยากรมากหรือน้อยเกินความพอดี ลดความสูญเสียในรูปแบบต่าง ๆ

๑.๒ การทำงานที่มีการตรวจสอบเป็นระยะทำให้การปฏิบัติงานมีความรัดกุมขึ้นและแก้ไข ปัญหาได้อย่างรวดเร็วก่อนจะลุกลาม

๑.๓ การตรวจสอบที่นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วไม่เกิดซ้ำหรือลด ความรุนแรงของปัญหาถือเป็นการนำความผิดพลาดมาใช้ให้เกิดประโยชน์

PDCA เพื่อแก้ไขปัญหา

๑. ถ้าเราประสบสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่สะอาดไม่สะดวกไม่มีประสิทธิภาพไม่ประหยัดเราควร แก้ปัญหา

๒. การใช้ PDCA เพื่อการแก้ปัญหาได้แก่การทำ C-PDCA คือตรวจสอบก่อนว่ามีอะไรบ้าง ที่เป็นปัญหาเมื่อหาปัญหาได้ก็นำมาวางแผนเพื่อดำเนินการตามวงจร PDCA ต่อไป

การนำ PDCA cycle มาใช้ในกระบวนการปฏิบัติงานจะอย่างไรเพื่อให้ได้ผลและมี ประสิทธิภาพอย่างไรให้บุคลากรในองค์กรมีความเข้าใจและตระหนักในการนำ PDCA cycle มาใช้ ขับเคลื่อนสำหรับการปฏิบัติงานของตน สามารถอธิบายนิยามของ PDCA cycle ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

P (Plan) P = Priority & Purpose & Plan

D (Do) D = Directing & Organizing

C (Check) C = Check & Control & Continue

A (Act) A = Adjust plan & Action to improvement

การนำทฤษฎีการบริหารมาใช้ สำหรับผู้บริหารที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้อง พัฒนาอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง ตามหลักวงจรเดมมิง คือ วางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่มีทฤษฎีใดดีที่สุด แต่ละทฤษฎีเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ดัง คนโบราณกล่าวว่าไฟไหม้ ในป่า ให้ใช้กิ่งไม้สดดับไฟ ไฟไหม้กลางทะเลทรายให้ใช้ทรายดับไฟ ไฟไหม้ริมแม่น้ำให้ใช้น้ำดับไฟ เป็นต้น

๒.๑.๗ เทคนิคการบริหาร

การบริหารเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ การที่จะบริหารให้ประสบผลสำเร็จนอกจากจะอาศัยแนวคิดทฤษฎี ที่เหมาะสมแล้วยังต้องมีเทคนิคการบริหารที่เหมาะสมอีกด้วย เทคนิคการบริหาร โดยสรุปมีดังนี้

๑) การบริหารการมีส่วนร่วม (Participative Management) : PM

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินการของฝ่ายบริหารที่จะตั้งใจให้โอกาสแก่ผู้ปฏิบัติงานในองค์การได้มีประโยชน์ในการเสนอแนะร่วมคิดร่วมตัดสินใจและร่วมพัฒนางานด้วยความเต็มใจอุทิศแรงกายแรงใจมุ่งมั่นทำงานเสมือนว่าตนเป็นเจ้าขององค์การนั้นประโยชน์ของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

- (๑) ช่วยสร้างความสามัคคีและรวมพลังบุคลากรในองค์การ
- (๒) ทราบถึงความต้องการในการพัฒนาขององค์การ
- (๓) เพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้นลดความเฉื่อยชาในการปฏิบัติงาน
- (๔) ช่วยลดความขัดแย้งและการต่อต้านจากบุคลากรระดับปฏิบัติการ
- (๕) สร้างบรรยากาศในการทำงาน
- (๖) ช่วยเพิ่มผลผลิตในองค์การ
- (๗) สร้างสรรค์หลักประชาธิปไตย
- (๘) ทำให้บุคลากรขององค์การเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ

๒) เทคนิค KPI : KEY PERFORMANCE INDICATORS หมายถึงตัวชี้วัดผลของการปฏิบัติงานได้แก่สิ่งที่ทำเป็นหลักฐานเชิงรูปธรรมสิ่งที่พบได้จากการสังเกตและสิ่งที่วัดเชิงปริมาณได้
วิธีการใช้เทคนิค KPI

- (๑) วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานหรือผลลัพธ์ที่เป็นคุณลักษณะสำคัญของผลผลิต(Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) สิ่งที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานขององค์การ
- (๒) จากผลลัพธ์ที่ได้นำมาวิเคราะห์ระบุหลักฐานเชิงรูปธรรมที่แสดงถึงผลลัพธ์ที่ต้องการ
- (๓) เขียนตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานในเชิงปริมาณเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินผลการปฏิบัติงานจริง

๓) การบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management By Objective) : MBO

การบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นเทคนิคการบริหารงานที่จัดอยู่ในรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการบริหารงานในปัจจุบันซึ่งจะให้ความสำคัญกับบุคลากรใน

องค์การโดยมีแนวความคิดว่าการบริหารงานหรือการทำงานนั้นควรตอบสนองความต้องการของคน เห็นความสำคัญของการทำงานในลักษณะร่วมแรงร่วมใจกันซึ่งให้ได้ผลงานที่ดีกว่าการบังคับหรือ ลงโทษเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความคิดเห็นและรับผิดชอบร่วมกันองค์ประกอบที่สำคัญของ MBO ที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพประกอบด้วย

- (๑) การกำหนดวัตถุประสงค์ในระดับสูง
- (๒) การกำหนดวัตถุประสงค์ในระดับปฏิบัติ
- (๓) การมีส่วนร่วมและมีสำนึกในความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติ
- (๔) ความมีอิสระในการทำงาน
- (๕) การทบทวนผลการปฏิบัติงาน

MBO เป็นเทคนิคการบริหารงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานให้สำเร็จมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลแต่ปัจจัยหลักของการทำงานชนิดนี้ยังอยู่ที่ตัวบุคคลโดยเฉพาะหัวหน้างานต้องใช้ ศาสตร์ความเป็นผู้นำใช้ศิลปะการทำงานร่วมกับคนใช้คนให้เหมาะกับงานสร้างขวัญกำลังใจให้ทุกคน เห็นความจำเป็นของความสำเร็จของงานตามที่ได้รับมอบหมายไว้ร่วมกัน

๔) การบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management) : RBM

การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงผลการปฏิบัติงานของ องค์การไม่ใช่เพื่อให้รางวัลหรือลงโทษผู้ปฏิบัติที่ผลสัมฤทธิ์ขององค์การจะดีหรือไม่เพียงใดย่อม เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องมือ ที่ผู้บริหารใช้วัดความก้าวหน้าของการดำเนินงานได้อย่างสม่ำเสมอ Banlanced Scorecard เป็นส่วน หนึ่งของการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เนื่องจาก Banlanced Scorecard เป็นกรอบแนวทางใน การวิเคราะห์หาปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จและชี้วัดผลการดำเนินงานหลักขององค์การเพื่อให้แน่ใจว่า ได้พิจารณาองค์การจากมุมต่าง ๆ อย่างครบถ้วน

ลักษณะของ Banlanced Scorecard แบ่งมุมมองขององค์การออกเป็น ๔ ระดับ

(๑) มุมมองด้านองค์ประกอบภายในองค์การได้แก่บุคลากรกระบวนการทำงานโครงสร้าง องค์การการบริหารทรัพยากรบุคคลพฤติกรรมในองค์การวัฒนธรรมองค์การฯลฯ

(๒) มุมมองด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การได้แก่รัฐบาลประชาชนผู้รับบริการ สาธารณชนและสิ่งแวดล้อมภายนอกอื่น ๆ ฯลฯ

(๓) มุมมองด้านวัฒนธรรมเป็นการมองไปข้างหน้าถึงความสามารถขององค์การที่จะ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาคิดค้นเรียนรู้ปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใน อนาคต

(๔) มุมมองด้านการเงินเป็นมุมมองที่เกี่ยวกับพันธะรับผิดชอบขององค์การความประหยัด
ความมีประสิทธิภาพความคุ้มค่าของเงินผลผลิตภาพการทุจริตและพฤติกรรมมิชอบฯลฯ

๒.๑.๘ การประยุกต์ใช้

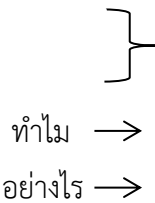
จากการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารที่จะนำมา
ประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้นผู้วิจัยสามารถสรุปความรู้ความเข้าใจได้ดังนี้

การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์การบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการระเบียบอย่างเป็นระบบ คือมีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้ การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์สังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยาสังคมวิทยา และรัฐศาสตร์แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) ปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี ๔ อย่าง ที่เรียกว่า 4 Ms ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) การจัดการ (Management) ในแต่ละโรงเรียนจะมีบริบทหรือสิ่งแวดล้อมภายในภายนอกที่แตกต่างกัน การนำทฤษฎีบริหารมาใช้ก็เหมือนการเลือกวิธีการหรือกลยุทธ์ในการทำงาน ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนนั้นซึ่งเราต้องเข้าใจว่าทฤษฎีใดเหมาะสมกับโรงเรียนของเราอย่างไรก็ตามเราต้องคำนึงถึงนโยบายการศึกษาชาติกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาอีกด้วย

การหลักทฤษฎีใดมาใช้นั้นผู้บริหารวิเคราะห์ สภาพปัญหาของโรงเรียนของตนเอง ว่า ควรนำทฤษฎีใดมาใช้ในการแก้ปัญหามาใช้ ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนของเรา การใช้ SWOT วิเคราะห์สภาพภายนอกและภายในโรงเรียนหากเราและรู้เรา ให้บรรยายครั้งก็ชนะร้อยครั้ง” เป็นหนึ่งประเด็นกลยุทธ์ด้านการศึกษาก่อนในสมัยโบราณ กล่าวไว้เพื่อแสดงถึงการศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้รู้จุดอ่อน จุดแข็งของตนเองและคู่แข่ง ที่จะนำมาซึ่งการกำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางการสร้างความสำเร็จในการบริหารดำเนินงาน ได้ตามประสงค์ การศึกษาวิเคราะห์องค์กร หน่วยงานหรือของตัวบุคคล เพื่อทบทวนจุดอ่อน (Weakness) จุดแข็ง (Strengths) โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) ในการทำงานหรือเรียกสั้น ๆ ว่า SWOT Analysis เป็นหนึ่งในเครื่องมือของการศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาขององค์กร หน่วยงาน หรือระดับบุคคล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารองค์กรได้ ทั้งนี้ SWOT Analysis จึงเป็นการระดมความคิดของคนที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ในหลาย ๆ มุมมอง ที่จะช่วยในการกำหนดปัญหา กำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นกลยุทธ์ และวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

ผู้วิจัยได้นำความรู้ความเข้าใจจากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีด้านการบริหาร ดังกล่าวเพื่อนำไปใช้ในศึกษาวิจัย “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียน บ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” ได้นำแนวคิด ทฤษฎีการบริหารวงจรเดมมิงหรือวงจรควบคุมคุณภาพ PDCA มาประยุกต์ใช้และบูรณาการในขั้นตอนของการศึกษาเพื่อกำหนดเป็นแนวทาง ในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒ การวิเคราะห์ สังเคราะห์การบริหารตามวงจรเดมมิง (Deming cycle)

Deming cycle	กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินการ	การนำไปประยุกต์ใช้
P – Plan การวางแผน	 กำหนดปัญหา วิเคราะห์ ทำไม → หาสาเหตุ อย่างไร → วางแผน	๑. ประชุมเตรียมการ ๒. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค ๓. กำหนดวิสัยทัศน์ ๔. กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการ ๕. จัดงบประมาณ ๖. แต่งตั้งคณะทำงาน	กำหนดการ วางแผนการ จัดทำแนว ทิศทางการ บริหาร สถานศึกษา เชิงพุทธบูรณา การ
D – Do การปฏิบัติ ตามแผน	นำแผนไปปฏิบัติจริง	๑. จัดทำกำหนดการหรือปฏิทิน การทำงาน ๒. กำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการ ๓. กำหนดเวลาที่ต้องดำเนินการ ๔. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จะ ดำเนินการ ๕. ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจ กับคณะทำงาน ๖. ดำเนินการตามแผน ๗. กำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผล	ดำเนินการ กำหนด ขั้นตอน วิธีการ/ กิจกรรมของ แนวทางการ บริหาร สถานศึกษา เชิงพุทธบูรณา การ

ตารางที่ ๒.๒ สักระยะการบริหารตามวงจรเดมมิง (Deming cycle) (ต่อ)

Deming cycle	กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินการ	การนำไปประยุกต์ใช้
C – check การตรวจสอบ	ตรวจสอบยืนยันการปฏิบัติตามแผน	๑. กำหนดวัตถุประสงค์การตรวจสอบ ๒. รวบรวมข้อมูล ๓. สร้างเครื่องมือตรวจสอบ ๔. พิจารณาตรวจสอบกระบวนการทำงานตามขั้นตอนในแผน ๕. รายงานผลการตรวจสอบ	ตรวจสอบประเมินผลการดำเนินการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
A – Act การปรับปรุงแก้ไข	ปรับปรุงแก้ไขจัดทำมาตรฐาน	๑. วางแผนการปรับปรุง ๑.๑ กรณีผลการตรวจสอบมีความบกพร่องดังนี้ ๑.๑.๑ การย้ายนโยบาย ๑.๑.๒ การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน ๑.๑.๓ การประชุมพิจารณากระบวนการทำงาน ๑.๒ กรณีงานบรรลุเป้าหมายดำเนินการกำหนดมาตรฐานของงาน ๒. ดำเนินการปรับปรุง ๒.๑ ปรับปรุงการวางแผนใหม่ ๒.๒ ลงมือปฏิบัติตามแผนที่ปรับปรุงใหม่ ๒.๓ ตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติงานใหม่ ๒.๔ ถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายต้องปรับปรุงใหม่จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายจึงกำหนดเป็นมาตรฐาน	ปรับปรุงแก้ไขผลการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

การจัดการ หมายถึงการทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการทรัพยากรประกอบด้วยการใช้งานและการจัดวางทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันของกลุ่มบุคคล

การบริหารและการจัดการสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี

สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา^{๒๘}

สถานศึกษา หมายถึงหน่วยงานตามกฎหมายที่มีหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชน เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาและบริหารครูให้ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพแวดล้อม ปัจจัยและวัฒนธรรมแตกต่างกัน การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกแห่งผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เพื่อนำมาปรับ

^{๒๘} กระทรวงศึกษาธิการ, หมวด ๕: พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์และพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๖), หน้า ๓๓ - ๓๘.

ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

คำว่า “การบริหารสถานศึกษา” มีนักวิชาการทั้งของต่างชาติและชาวไทยเป็นจำนวนมาก ได้ให้ความหมายไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันสรุปได้ ดังนี้

ฮอท และเซอร์ซีว (Hot and Cecil) อธิบายว่าการบริหารโรงเรียนเป็นการบริหารบุคลากรทางการศึกษาคูณักเรียนเพื่อให้ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานในโรงเรียนให้บุคคลทั้ง ๓กลุ่ม เห็นด้วยและดำเนินตามข้อตกลงที่วางไว้และพึงยึดปฏิบัติโดยเคร่งครัด^{๒๙}

กานต์ กุณาศล กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาหมายถึงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคนเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณธรรมมีความรู้และมีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสมควรแก่สภาพของตน^{๓๐}

กิตติมา ปรีดีติลล ได้กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาหมายถึงการดำเนินการทุกอย่างในสถานศึกษาตั้งแต่การบริหารงานวิชาการการบริหารงานบุคคลการบริหารงานอาคารสถานที่การบริหารงานธุรการและการเงินการบริหารงานกิจการนักเรียนและนักศึกษาและงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน^{๓๑}

อมรชัย ตันติเมธ กล่าวไว้ว่าการบริหารสถานศึกษาหมายถึงการร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านบุคลิกภาพความรู้ความสามารถพฤติกรรมและคุณธรรมตลอดจนคำนึงให้ตรงกับความต้องการของสังคมสามารถเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคมโดยใช้กระบวนการและทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบและไม่เป็นระเบียบ^{๓๒}

สมเดช สีแสง กล่าวไว้ว่าการบริหารสถานศึกษาหมายถึงการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลซึ่งอาจเป็นการดำเนินงานของผู้บริหารร่วมกับครูหรือบุคลากรในโรงเรียน อธิการบดีหรือผู้บริหาร

^{๒๙} Hoy, Wayne K. & Cecil, Miskel G., **Educational Administration Theory Research, and Practice**. (New York: McGraw – Hill Inc, 1996), p. 170.

^{๓๐} กานต์ กุณาศล, **การประถมศึกษา**, (กาญจนบุรี: สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๓๑} กิตติมา ปรีดีติลล, **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: อักษรพิพัฒน์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

^{๓๒} อมรชัย ตันติเมธ, **การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย**, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

ร่วมกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัย รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับอธิบดีกรมต่าง ๆ และครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ละกลุ่มบุคคลเหล่านี้ต่างร่วมมือกันพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งสิ้น การจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้น จะต้องมีการดำเนินการในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดผล การจัดอาคารสถานที่และพัสดุครุภัณฑ์ การสรรหาบุคคลมาทำการสอนในสถาบันการศึกษา การปกครองนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีมีวินัย และอื่น ๆ ซึ่งการดำเนินงานเหล่านี้เรียกว่า “ภารกิจทางการบริหารการศึกษา” หรือ “งานบริหารการศึกษา” นั่นเอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียน^{๓๓}

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษาหมายถึงกระบวนการบริหาร การศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมหรือใช้กระบวนการต่าง ๆ โดยความร่วมมือของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามภารกิจของสถานศึกษา ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ การเงินและพัสดุ งานบุคลากร งานงานบริหารทั่วไป โดยเริ่มจากการวางแผนการวินิจฉัยสั่ง การการอำนวยการการควบคุมและการจัดการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถมีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษาสำหรับการมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในสังคม

๒.๒.๒ หลักการและขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑) หลักการบริหารและจัดการสถานศึกษา

ในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (และแก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๔๕, ๒๕๕๓)^{๓๔}กำหนดหลักการจัดการศึกษาไว้ ๓ ประการ ดังนี้

(๑) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

หลักการนี้มีความเป็นมาสืบเนื่องจากการจัดประชุมระดับโลกขององค์การยูเนสโก ธนาคารโลก และองค์การยูนิเซฟร่วมกับรัฐบาลไทย ที่หาดจอมเทียน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ คำ

^{๓๓} สมเดช สีแสง, คู่มือบริหารโรงเรียน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๘), หน้า ๕๓.

^{๓๔} กระทรวงศึกษาธิการ, หมวด ๕: พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์และพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๖), หน้า ๓๓ - ๓๘.

ประกาศจอมเทียน ซึ่งดังกึกก้องไปทั่วโลกคือคำว่า "Education for All" และ "All for Education" ซึ่งอาจแปลว่า "การศึกษาเพื่อปวงชน" และ "ปวงชนเพื่อการศึกษา"

(๒) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

หลักประการที่ ๒ นี้ ก็คือหลัก "All for Education" ดังที่กล่าวมาแล้วแนวทางปฏิรูปของพระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากนำเอามาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญมาพิจารณาแล้วยังกำหนดสิทธิของประชาชนที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและยังวางเงื่อนไขให้องค์กรชุมชน องค์กรต่าง ๆ ในสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดตลอดจนกำหนดแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีของการสื่อสารเพื่อการศึกษาเพื่อให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

(๓) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หลักประการที่ ๓ นี้ คือคุณภาพของการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งของการปฏิรูปหลักการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกจากนี้ยังมีหลักการในการบริหารจัดการสถานศึกษาอื่น ๆ ที่ใช้แพร่หลายในปัจจุบัน ได้แก่

หลักการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management: SBM)

การบริหารโรงเรียนเป็นฐานเป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาและได้เผยแพร่ไปยังประเทศต่าง ๆ โดยการบริหารงานแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนที่เป็นหน่วยปฏิบัติและให้ผู้มีส่วนร่วมบริหารและจัดการศึกษามีอำนาจในการจัดการศึกษาอย่างอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานทางด้านต่าง ๆ โดยการบริหารนั้นจะต้องอยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครองผู้แทนครูผู้แทนองค์กรชุมชนผู้แทนครูผู้แทนศิษย์เก่าผู้แทนนักเรียนผู้แทนโรงเรียนเข้ามาด้วยโดยคณะกรรมการสถานศึกษาเหล่านี้จะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนผู้ปกครองและชุมชนให้มากที่สุด

การจัดการศึกษาในประเทศไทยได้นำหลักการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานซึ่งปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๕ มาตรา ๓๙ กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรงมาตรา ๔๐ ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาประกอบด้วยตัวแทนผู้ปกครองผู้แทนครูผู้แทนองค์กรชุมชนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้แทนศิษย์เก่าผู้ทรงคุณวุฒิโดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

สถานศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานถือว่าเป็นนวัตกรรมทางการบริการที่ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารและจัดการเรียนการสอนที่สำคัญคือเป็นการคืนอำนาจให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงและสถานศึกษาในแต่ละแห่งอาจไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียนแต่ทุกโรงเรียนจะต้องตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานเดียวกันคือ

๑. หลักการกระจายอำนาจเป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับประชาชนโดยกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่ไปยังสถานศึกษาซึ่งโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็กผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการศึกษาหรืออยู่ใกล้ชิดกับเด็กซึ่งจะสามารถจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนและอำนาจการตัดสินใจที่แท้จริงควรอยู่ที่ระดับปฏิบัติคือสถานศึกษา

๒. หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนร่วมตัดสินใจร่วมกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นร่วมคิดร่วมทำฯลฯโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารสามารถตัดสินใจและร่วมกันในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด

๓. หลักภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนเป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกและต้องไม่ใช่ภาวะผู้นำแบบชี้แนะหรือสั่งการ

๔. การพัฒนาทั้งระบบปรับปรุงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรโดยการเปลี่ยนแปลงเป็นระบบและได้รับความเห็นชอบรวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้อง

๕. หลักการบริหารตนเองสถานศึกษาจะต้องมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้นภายใต้การบริหารในรูปแบบองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการโรงเรียนหรือคณะกรรมการสถานศึกษา

๖. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้สถานศึกษาต้องมีความพร้อมให้มีการตรวจสอบเพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ทั้งนี้โรงเรียนจะต้องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของผู้บริหารครูบุคลากรทางการศึกษาและชุมชนอย่างชัดเจนภารกิจเหล่านี้ต้องสามารถตรวจสอบความสำเร็จได้เพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้

หลักการกระจายอำนาจ

งานในองค์กรทั่วไปจะประสบความสำเร็จได้ผู้บริหารไม่สามารถทำงานคนเดียวได้ การแบ่งงานการมอบหมายงานการกระจายงานกระจายหน้าที่ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากซึ่งการกระจายอำนาจเป็นการมอบหมายงานเป็นการกำหนดความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่แก่

ผู้ได้บังคับบัญชาและเป็นการสร้างภาระหน้าที่ด้านการปฏิบัติงานซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ

๑. การกำหนดหน้าที่หรือความรับผิดชอบแก่ผู้ได้บังคับบัญชา
๒. การให้อำนาจหน้าที่ในการใช้ทรัพยากรและดำเนินกิจกรรมตามความจำเป็น
๓. การสร้างสิ่งที่จะต้องทำหรือภาระผูกพันให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาที่จะต้องปฏิบัติตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้สำเร็จ

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ให้คำนึงถึงหลักการ ดังต่อไปนี้

- ๑) ความพร้อมและความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ที่จะสามารถรับผิดชอบดำเนินการตามขีดความสามารถได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๒) ความสอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะ กระจายอำนาจ
- ๓) ความเป็นเอกภาพด้านมาตรฐานและนโยบายด้านการศึกษา
- ๔) ความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษา
- ๕) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่
- ๖) มุ่งให้เกิดผลสำเร็จแก่สถานศึกษา โดยเน้นการกระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษาให้มากที่สุดเพื่อให้ สถานศึกษานั้นมีความเข้มแข็งและความคล่องตัว
- ๗) เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพให้แก่สถานศึกษา
- ๘) เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ โดยตรง

๒) ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมี หลักการวิเคราะห์ภารกิจที่รับผิดชอบ และกำหนดขอบข่ายงานให้ครอบคลุมภารกิจนั้น พร้อมทั้งใช้ กระบวนการและวิธีการจัดการดังกล่าวดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จะแบ่งงานครอบคลุม ภารกิจ ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ การเงินและพัสดุ งานบุคลากร งานงานบริหารทั่วไป ซึ่งมี นักวิชาการหลายท่านได้กำหนดขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

ภาระหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียน ๔ ฝ่าย ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐^{๓๕} อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา ๕ และมาตรา ๓๙ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓)^{๓๖} รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้ “ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณา ดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตน แล้วแต่กรณีในเรื่องดังต่อไปนี้โดยสรุป”

๑. ด้านการบริหารงานวิชาการ มีขอบข่ายภาระหน้าที่ ๑๗ หัวข้อ
๒. ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีขอบข่ายภาระหน้าที่ ๒๒ หัวข้อ
๓. ด้านการบริหารงานบุคคล มีขอบข่ายภาระหน้าที่ ๒๐ หัวข้อ
๔. ด้านการบริหารงานทั่วไปมีขอบข่ายภาระหน้าที่ ๒๑ หัวข้อ

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด มีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และขอบเขตวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งที่กำหนดไว้ในกฎหมาย คือเป็นส่วนราชการที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เช่นเดียวกับสถานศึกษาไม่เป็นนิติบุคคล ส่วนอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นในฐานะนิติบุคคลกำหนดไว้ในมาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จาก ทรัพย์สินของสถานศึกษาที่เป็นราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารสถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมสถานศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์และภารกิจ

^{๓๕} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๒๔ก (๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๐), หน้า ๒๙.

^{๓๖} กระทรวงศึกษาธิการ, **หมวด๕: พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๖), หน้า ๓๓ - ๓๘.

ของสถานศึกษาดังนั้นผลของการจัดการศึกษาจะเป็น เช่นใดนั้นจึงขึ้นอยู่กับการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษามีขอบเขตภารกิจในการ บริหารและจัดการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลไว้ ๔ ด้าน^{๓๗} ดังนี้

(๑) ด้านวิชาการ งานวิชาการถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปยังสถานศึกษา ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ มีการวัดผลประเมินผลเพื่อความก้าวหน้า รวมทั้งการพัฒนาคณาภคณักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) ด้านงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากบริการ อาจเป็นสหกรณ์ ร้านค้า หรือการจัดตั้งกองทุนมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

(๓) ด้านบุคลากร การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความรวดเร็ว และคล่องตัว อย่างอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๔) ด้านการบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานงานส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาให้ใช้มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

^{๓๗} ถวิล เกื้อกุลวงศ์, การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๓๐), หน้า ๙๐.

ชิต ปุริโสดม กล่าวว่างานบริหารการศึกษา (Tasks of Educational Administration) นิยมแบ่งออกเป็น ๖ งาน^{๓๔}ดังนี้

๑. การบริหารงานวิชาการ (Academic Affairs Administration) งานวิชาการ ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ คือ หลักสูตรการเรียนการสอนสื่อการเรียนการสอนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้การนิเทศการวัดผลและประเมินผล

๒. การบริหารงานบุคลากร (Personal Administration) งานบุคลากรประกอบด้วย กิจกรรมที่สำคัญ ๆ คือการจัดหาบุคลากรการบำรุงรักษาบุคลากรการพัฒนาบุคลากรและการให้บุคลากรพ้นจากงาน

๓. การบริหารงานกิจการนักเรียนนักศึกษา (Student Affairs Administration) งาน กิจการนักเรียนนักศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ ๆ คือการสำรวจผู้เข้าเรียนและการพยากรณ์ ปริมาณนักเรียนการรับการแบ่งกลุ่มและการเลื่อนชั้นการรายงานเกี่ยวกับนักเรียนการส่งเสริมวินัย การแนะแนวการบริการสุขภาพและกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

๔. การบริหารงานธุรการการเงินและการพัสดุ (Executive Fiscal and Commodity Administration) งานธุรการการเงินและการพัสดุประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ ๆ คืองานเอกสาร สารบรรณการจัดสำนักงานการบัญชีการรับ-จ่ายเงินการงบประมาณการจัดซื้อจัดจ้างการควบคุมพัสดุ ตลอดจนการจำหน่าย

๕. การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม (School Plan Environment Administration) การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยกิจกรรมที่ สำคัญ ๆ คือการเลือกสถานที่การสร้างการใช้การปรับปรุงการบำรุงรักษาการซ่อมแซมการตกแต่งการ กำจัดสิ่งปฏิกูล

๖. การบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน (Community Relationship Administration) การ บริหารงานสัมพันธ์กับชุมชนประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ ๆ คือการประชาสัมพันธ์การประชุม ผู้ปกครองการเยี่ยมบ้านนักเรียนการรายงานเกี่ยวกับนักเรียนการให้บริการแก่ชุมชนใช้สถานที่จัด กิจกรรมต่าง ๆ การนำนักเรียนพัฒนาชุมชนและสาธารณสถานต่าง ๆ สมาคมผู้ปกครองและสมาคม ศิษย์เก่า

^{๓๔} ชิต ปุริโสดม, “งานบริหารการศึกษา”, หน้า ๑๑๓ - ๑๑๔.

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษานั้นมีกำหนดไว้มากมาย แต่มีความคล้ายคลึงกัน ดังนั้นการที่สถานศึกษาจะกำหนดใช้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดและระดับของสถานศึกษาซึ่งแต่ละสถานศึกษาจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของรายละเอียดบทบาทหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษานั้น ๆ

๒.๒.๓ หลักการ และแนวคิดการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓^{๓๔} มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสำนักงานปฎิรูปการศึกษาได้กำหนดหลักการและแนวคิดด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อเป็นแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนเพื่อพิจารณาดังต่อไปนี้

๑) ยึดหลักให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรโรงเรียนให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริงโดยมีครูผู้บริหารผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

๒) มุ่งส่งเสริมโรงเรียนให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด

๓) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

๔) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน

^{๓๔} กระทรวงศึกษาธิการ, หมวด ๕: พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๓๓ - ๓๘.

๕) มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๖ กำหนดให้การจัดการศึกษาทุกประเภททุกระดับต้องเน้นความสำคัญ ๓ ส่วนคือความรู้คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

๑. หลักสูตรและเนื้อหาสาระการเรียนรู้

๒. การจัดกระบวนการเรียนรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ถือเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นส่วนที่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียนโดยตรงภารกิจนี้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนครูและผู้จัดการเรียนรู้ซึ่งรวมถึงวิทยากรพ่อแม่ผู้ปกครองและบุคคลอื่นที่มีส่วนจัดการเรียนรู้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

กิตติมา ปรีดีติลล ได้กล่าวถึงหลักการบริหารงานวิชาการไว้ว่าหลักการบริหารงานวิชาการเป็นแนวคิดเพื่อปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องมีหลักที่สำคัญ ๆ ดังนี้^{๔๐}

๑. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการองค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิตและกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจพัฒนาศักยภาพเป็นที่ยอมรับในระดับสากลมากขึ้นโดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่การควบคุมคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพและการประเมินคุณภาพ

๒. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตลอดเวลาโดยทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมเสนอแนะปรับปรุงและพัฒนาหลักการมีส่วนร่วมต้องการให้ทุกคนได้ร่วมกันทำงานซึ่งลักษณะของงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมกันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้นการมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมคิดร่วมทำและร่วมประเมินผลเรื่องที่ศึกษาได้

๓. หลักการ ๓ องค์ประกอบ (๓ - E) ได้แก่ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและประหยัด

๓.๑ หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึงการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้เป็นตามขั้นตอนกระบวนการมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้มี

^{๔๐} กิตติมา ปรีดีติลล, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: อักษรพิพัฒน์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๘.

ประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิคต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

๓.๒ หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึงได้ผลผลิต (Outputs) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความรู้ความสามารถมีทักษะเพิ่มขึ้นรวมทั้งการคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับอย่างไรก็ตามมักใช้คำสองคำนี้ควบคู่กันคือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓.๓ หลักประหยัด (Economy) หมายถึงการใช้เวลาน้อยการลงทุนน้อยการใช้จ่ายหรือแรงงานน้อยโดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรทางการบริหารแต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวังดังนั้นการลงทุนในทางวิชาการจึงต้องคำนึงถึงความประหยัดด้วยเช่นเดียวกันผู้บริหารจะใช้กลวิธีอย่างไรในการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพโดยอาศัยความประหยัดบุคลากรงบประมาณวัสดุเทคโนโลยีและใช้เวลาน้อยอีกด้วย

๔. หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึงการกำกับที่ดีการดูแลอย่างดีประกอบด้วย ๔ ประการดังนี้

๔.๑ เป้าหมายสอดคล้องต่อความต้องการหรือความจำเป็นของสังคมหรือชุมชน (Relevance) สถานศึกษาต้องทำให้สิ่งที่สอดคล้องกับประโยชน์ของผู้เรียนประโยชน์ของสังคมชุมชน

๔.๒ มีความโปร่งใส (Transparency) กระบวนการบริหารต้องโปร่งใสตรวจสอบได้อธิบายได้ด้วยเหตุผลและมีความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

๔.๓ ทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ (Accountability) มีผู้ยอมรับในผลของการกระทำและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหากำหนด

๔.๔ กระบวนการบริหารต้องมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และได้ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึงมีการวางแผนมีการปฏิบัติตามแผนมีการติดตามและประเมินผลมีการปรับปรุงพัฒนาผลที่ได้รับคุ้มค่ากับการลงทุนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

๕. หลักความเป็นวิชาการ (Academic) หมายถึงลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระของวิชาการได้แก่หลักการพัฒนาหลักสูตรหลักการเรียนรู้หลักการสอนหลักการวัดผลประเมินผลหลักการนิเทศการศึกษาและหลักการวิจัยเป็นต้นหลักการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญก่อให้เกิดลักษณะความเป็นวิชาการที่ต้องอาศัยองค์ความรู้เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๔๑} กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการมีหลักการบริหาร คือ

๑. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึงการได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุนนั้นคือนักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตรโดยไม่ลาออกกลางวัน เรียนเกินเวลาและช้ากว่ากำหนด

๒. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึงผลผลิตที่ได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั้นคือนักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความรู้ความสามารถทักษะคุณภาพและการจัดการได้

สรุปได้ว่า หลักการบริหารงานวิชาการเป็นแนวคิดเพื่อให้การปฏิบัติบรรลุสู่ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการดังนั้นในการบริหารงานวิชาการผู้บริหารต้องใช้ทั้งหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยคำนึงถึงคุณภาพของเป้าหมายคือผู้เรียนเป็นหลักนอกจากนี้ต้องคำนึงถึงบุคลากรซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหารโดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารให้การส่งเสริมสนับสนุนและดูแลเอาใจใส่ด้วยความยุติธรรมและเสมอภาค

๑) ความหมายและความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

ความหมายของงานวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓)^{๔๒} มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้ เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกเพื่อการบริหารงานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารจะต้องมีความรู้เรื่องงานวิชาการเป็น

^{๔๑} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต, ๒๕๔๓), หน้า ๔๒.

^{๔๒} กระทรวงศึกษาธิการ, หมวด ๕: พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๓๓ - ๓๘.

อย่างดีและการบริหารงานวิชาการนี้ได้มีผู้ให้ความหมายและกล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้มากมายหลายท่าน สรุปได้ดังนี้

กมล ภูประเสริฐ ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจ สถานศึกษา^{๔๓}

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่รวมภารกิจหลักของหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงปรัชญา จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้รับบริการซึ่งได้แก่นักเรียนหรือบุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ เจตคติและทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา^{๔๔}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวถึงงานวิชาการว่า หมายถึง กิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน^{๔๕}

รุจิร ภูสาระ ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๖}

วิชิต บุญเลิศ สรุปว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการดำเนินงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอนที่มุ่งผลสูงสุดให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๗}

^{๔๓} กมล ภูประเสริฐ, *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทิพย์พับบลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๔๓.

^{๔๔} ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, *การบริหารงานวิชาการ*, (ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๙), หน้า ๔๖.

^{๔๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *การบริหารงานวิชาการ*, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, ๒๕๔๕), หน้า ๓๓.

^{๔๖} รุจิร ภูสาระ, *การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๙.

^{๔๗} วิชิต บุญเลิศ, “ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓).

วินิจ เกตุขำ ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่า การบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ^{๔๘}

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการว่าหมายถึงการบริหารกิจกรรมทุกประเภทในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนสื่อการสอนหลักสูตรและรวมถึงการพัฒนาครูเพื่อนำผลแห่งการพัฒนาทั้งหลายทั้งปวงนั้นมาเอื้ออำนวยและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดีมากยิ่งขึ้นและได้กล่าวถึงความสำคัญไว้ว่าสถานศึกษาทุกประเภทและโรงเรียนทุกแห่งไม่ว่าจะจัดงานบริหารโรงเรียนออกเป็นรูปแบบใดหรือจำแนกงานบริหารโรงเรียนออกเป็นกี่ประเภทจำนวนมากหรือน้อยแตกต่างกันไปตามสภาพและขนาดของโรงเรียนเช่นใดก็ตามทุกหน่วยงานต้องจัดให้มีงานวิชาการในสถานศึกษาของตนด้วยกันทั้งสิ้นงานด้านวิชาการจึงนับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษาหรืองานหลักของโรงเรียนทีเดียว^{๔๙}

องค์การ อินทรมพรรย์ กล่าวว่างานวิชาการในสถานศึกษา คือการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนตลอดจนการอบรมศีลธรรมจรรยาและความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถพอที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพได้มีความสุขความพอใจตามมาตรฐานและสภาพความเป็นอยู่^{๕๐}

อุทัย บุญประเสริฐ กล่าวถึงงานวิชาการว่า ไม่ได้หมายถึงแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหรือผลการสอบแข่งขันและผลการเข้าศึกษาต่อเท่านั้นแต่ยัง หมายถึง บรรยากาศของการเรียนรู้ โอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาของเด็ก การส่งเสริมสนับสนุนชักนำให้เด็กได้มีประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคนให้สมบูรณ์^{๕๑}

^{๔๘} วินิจ เกตุขำ, “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา”, 60 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: ประมวลบทความทางการศึกษา การจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการศึกษา, ๒๕๔๖) หน้า ๓๓๙.

^{๔๙} อนุศักดิ์สมิตสันต์, การบริหารวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐), หน้า ๒ - ๕.

^{๕๐} องค์การ อินทรมพรรย์, การบริหารงานวิชาการ: การจัดการโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ชวนทิพย์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๖๑

^{๕๑} อุทัย บุญประเสริฐ, หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร: เอสดีเพรส, ๒๕๔๐), หน้า ๕๒.

จากความหมายและความสำคัญที่กล่าวมาสรุปได้ว่างานวิชาการ หมายถึง การจัดกิจกรรม และมวลประสบการณ์ การพัฒนาปรับปรุงส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาตนเองได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หรือการบริหารกิจกรรมทุกอย่างทางด้านวิชาการ ในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การปรับปรุง พัฒนาการเรียนสอน ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน มีคุณภาพ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของสถานศึกษา การบริหารวิชาการหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุง การจัดเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาทุกแห่ง ที่ต้องให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียน

๒) ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญและถือเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษา หรือโรงเรียนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักและเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของสถานศึกษาด้วยสถานศึกษาหรือโรงเรียนจะได้มาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาได้มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้นดังนั้นในการบริหารงาน วิชาการผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีหลักการในการบริหารงานวิชาการด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพและมี ประสิทธิภาพเพื่อรองรับการบริหารงานด้านอื่น ๆ การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญต่อการจัด การศึกษาของสถานศึกษาดังนี้

๑. เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการในด้านการจัดการเรียนการสอนด้วย การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายการศึกษามีสมรรถนะ หลักและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างครบถ้วน

๒. เป็นการดำเนินงานวิชาการและการปฏิบัติงานของครูตามภารกิจหลักรวมทั้งนำไปสู่ การผลิตผลงานวิชาการและสร้างคุณค่าในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม

งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญมากต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับและทุก สถานศึกษา การที่สถานศึกษาจะเป็นที่ยอมรับจากชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพ ทางด้านวิชาการเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้บริหารและบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีการ พัฒนาคุณภาพงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้งานวิชาการของสถานศึกษามีคุณภาพ นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของสถานศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร อันจะส่งผลให้ได้รับการยอมรับจากชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนจึงต้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียน

การสอนในสถานศึกษา ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล ได้กล่าวว่างานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาการบริหารวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปงานวิชาการจะประกอบด้วยการศึกษาปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นการพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้การจัดเตรียมการเรียนการสอนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนสื่อการเรียนการสอนการส่งเสริมการสอนการวัดและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุดแหล่งการเรียนรู้การนิเทศติดตามผลการวางแผนและการกำหนดวิธีดำเนินงานทางด้านวิชาการรวมถึงการประชุมทางวิชาการ^{๕๒}

๓) วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ

๑. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนสถานศึกษาชุมชนและท้องถิ่น

๒. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก

๓. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

๔. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

๔) แนวทางการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษามาตรฐานคุณภาพการศึกษา

^{๕๒} ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือเขตพื้นที่เป็นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

จะปรากฏเด่นชัดก็ต่อเมื่อผู้บริหารสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการจึงถือเป็นส่วนสำคัญที่สุดในสถานศึกษาผู้บริหารจะต้องใส่ใจและตระหนักในการกิจรู้จักปรับปรุงตัวเองรู้และเข้าใจงานวิชาการอย่างถ่องแท้พัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้าทันต่อการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันนอกจากนี้ยังจะได้รับความไว้วางใจการยอมรับนับถือจากชุมชนสังคมซึ่งจะนำความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จในที่สุด กระบวนการ และแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีดังนี้

๑. สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริงโดยมีครูผู้บริหารผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

๒. สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด

๓. ส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

๔. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการ หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น

๕. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัด และพัฒนาการศึกษา

๕) ขอบข่ายของงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียนการกำหนดขอบข่ายของการบริหารงาน วิชาการเนื่องจากการบริหารงานวิชาการครอบคลุมกิจกรรมในทุกด้านที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้มีผู้ กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้หลายแนวคิดดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ^{๕๓} ได้กำหนดขอบข่ายภารกิจงานและแนวปฏิบัติงานด้านวิชาการไว้ ดังนี้

๑. การวางแผนงานด้านวิชาการ
๒. การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
๓. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

^{๕๓} กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ), ๒๕๕๐), หน้า ๔๙.

๔. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
๕. การพัฒนากระบวนการการเรียนรู้
๖. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
๗. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
๘. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
๙. การนิเทศการศึกษา
๑๐. การแนะแนว
๑๑. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
๑๒. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
๑๓. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
๑๔. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
๑๕. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
๑๖. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
๑๗. การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

๖) การดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา

๑. วิเคราะห์รอบสภาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้
๒. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาหรือกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาให้ความสำคัญ
๓. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสภาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
๔. จัดทำสภาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชา หน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนประเมินผลและปรับปรุง
๕. ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติ

แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการภาระงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาทั้ง ๒ ประเภท ต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

- (๑) การวางแผนงานด้านวิชาการ

(๒) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

(๓) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

๒.๒.๔ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

หลักสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกันคุณภาพการศึกษาครอบคลุมถึงมวลกิจกรรมและภารกิจทางวิชาการและทางการบริการ การจัดการที่มีระบบ มีการวางแผนล่วงหน้า เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจที่สมเหตุสมผลว่าผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๔๗^{๕๔} กำหนดให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการในสถานศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องจัดให้มีขึ้นซึ่งการประกันคุณภาพในสถานศึกษาตามามาตรา ๔๗ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ นั้นการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและกำหนดไว้ในมาตรฐาน ๔๘ กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ๑. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา ๒. กำกับติดตามตรวจสอบประเมินผลและรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ๓. ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจึงกำหนดการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในไว้ดังนี้

๑. กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน

^{๕๔} กระทรวงศึกษาธิการ, หมวด ๕: พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์และพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๖), หน้า ๓๓ - ๓๘.

๒. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และการสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน จัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์ เรียกใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

๓. จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์)

๔. ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมสถานศึกษา ต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วม และวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Cycle) หรือที่รู้จักกันว่าวงจร PDCA

๕. ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องด้วยการ สนับสนุนให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

๖. ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการ ประเมินคุณภาพภายนอก

๗. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี โดยความ เห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อ สาธารณชน

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกัน คุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๙ (๓) มาตรา ๓๑ และมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้มีแนวคิดว่าเป็น มาตรฐานที่สถานศึกษาปฏิบัติได้ประเมินได้จริงกระชับและจำนวนน้อยแต่สามารถสะท้อนคุณภาพ การศึกษาได้จริงข้อมูลที่เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับดังนั้นการกำหนดมาตรฐานจึง เน้นที่คุณภาพผู้เรียนคุณภาพครูคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาและคุณภาพของสถานศึกษาและให้มี ความสอดคล้องกับมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยประกาศใช้มาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ ประกอบด้วย ๔ มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของผู้เรียน

๑.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

๑) ความสามารถในการอ่านการเขียนการสื่อสารและการคิดคำนวณตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น

๒) ความสามารถในการวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา

๓) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๔) ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

๕) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนากิจการจากการสอบวัดระดับชาติ

๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

๑) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนดโดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม

๒) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย

๓) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

๔) สุขภาวะทางร่างกายและลักษณะจิตสังคม

๖) ความพร้อมในการศึกษาต่อการฝึกงานหรือการทำงาน

มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

๑. การมีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน

๒. การวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

๓. การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

๔. การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

๕. การวางแผนการบริหารและการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

๖. การวางแผนและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

๗. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและการร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

๘. การกำกับติดตามประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ ๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑. การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม
๒. การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น
๓. การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ ๔ ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

การใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

๑) คำอธิบายของมาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของผู้เรียน

หมายถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกถึงความรู้ความสามารถทักษะตามหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนาการในด้านการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนสมรรถนะที่สำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

หมายถึงการดำเนินการบริหารและจัดการของสถานศึกษาที่ครอบคลุมด้านวิชาการด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านข้อมูลสารสนเทศและด้านสภาพแวดล้อมโดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจด้านคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานที่ ๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

หมายถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่นตามความสนใจความต้องการและความถนัดของผู้เรียนโดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลสร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมมีการตรวจสอบและประเมินผลความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ ๔ ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

หมายถึงการวางระบบการจัดการคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานส่งผลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาสถานศึกษา

๒) ความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๘๑ ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนำไปสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา คือ ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ตามมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาว่าการประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึงการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น^{๕๕}

การประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึงการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรงได้แก่ผู้เรียนผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อมได้แก่สถานประกอบการประชาชนและสังคมโดยรวม^{๕๖}

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาหมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบหรือประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษามากน้อยเพียงใด ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความมั่นใจและสามารถตัดสินใจสามารถเลือกใช้บริการที่ได้มาตรฐาน ๒) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคใน

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

^{๕๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๒.

โอกาสที่จะได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ๓) ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง^{๕๗}

พลตรี ศิริบรรณพิทักษ์ กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึงการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษาทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ^{๕๘}

ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน

๒. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

๓. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษาที่มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น

๓) แนวทางปฏิบัติของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ดังนี้^{๕๙}

^{๕๗} สุภาวดี ตรีรัตน์, การบริหารและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.br.ac.th/CAI/Supaporn/Unit23.html> [๒๙ กันยายน ๒๕๖๐].

^{๕๘} พลตรี ศิริบรรณพิทักษ์, “การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ”, วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ (๒๕๕๙): ๕๙-๖๙.

^{๕๙} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, หน้า ๙ - ๑๑.

๑. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในคือการที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

๒. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ ๑ ต้องทำให้การประกันคุณภาพ

การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

๓. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเช่นผู้เรียน ชุมชนเขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายวางแผนติดตามและประเมินผลพัฒนาปรับปรุงช่วยกันคิดช่วยกันทำช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองสังคมและประเทศชาติ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาการกำหนดเป้าหมายวางแผนการประกันคุณภาพการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเกณฑ์มาตรฐาน

๔) กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพ มี ๓ ขั้นตอน คือ^{๖๐}

๑) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถาน ศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

๒) การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

๓) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเขตพื้นที่การศึกษาฯ และระดับกระทรวง

^{๖๐} อ้างแล้ว.

กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการ
ครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนคือ

- ๑) การร่วมกันวางแผน (Planning)
- ๒) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)
- ๓) การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)
- ๔) การร่วมกันปรับปรุง (Action)

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนั้น จะต้องทำให้การ
ประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ การบริหารจัดการนี้เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้
ประสบความสำเร็จโดยต้องมีกระบวนการวางแผน (Plan) ปฏิบัติการตามแผน (Do) ตรวจสอบประเมินผล
(Check) และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ (Act) ซึ่งหลักการนี้เป็นการบริหารคุณภาพงาน เป็นวงจรพัฒนา
พื้นฐาน หลักของการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบ (Total Quality Management : TQM) ผู้ที่คิดค้น
กระบวนการหรือวงจรพัฒนาคุณภาพ PDCA คือ Shewart นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน แต่ Deming ได้
นำไปเผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่นจนประสบผลสำเร็จ คนทั่วไปส่วนใหญ่รู้จักหลักการดำเนินงานนี้และมัก
เรียกว่า “วงจร Deming” หรือ “วงจร PDCA”

วงจรคุณภาพ PDCA

PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและ
คุณภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วยขั้นตอน คือ การวางแผน ลงมือทำ ตรวจสอบ และปฏิบัติเพื่อ
แก้ไขหรือปรับปรุง มีพัฒนาการจากการควบคุมคุณภาพเชิงสถิติ โดยมีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่อง ทั้งนี้
อาจอธิบายถึงกระบวนการ ๔ ขั้นตอน โดยสังเขปได้ดังนี้

๑.๑ วางแผน (plan) ต้องพิจารณาในประเด็นสำคัญ เช่น

- ๑.๑.๑ การกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายให้ชัดเจน
- ๑.๑.๒ การกำหนดคุณลักษณะที่ใช้ในการควบคุม
- ๑.๑.๓ การกำหนดวิธีการทำงานเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นต้น

๑.๒ ลงมือทำ (do) ได้แก่

- ๑.๒.๑ ศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจวิธีการทำงานในแต่ละครั้ง และลงมือปฏิบัติ
- ๑.๒.๒ เก็บข้อมูลคุณลักษณะทางด้านคุณภาพตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ เป็นต้น

๑.๓ ตรวจสอบ (check) ซึ่งเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงานและการประเมินผล
สิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว เช่น

๑.๓.๑ ตรวจสอบว่างานที่ทำได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่

๑.๓.๒ ตรวจสอบว่าคุณลักษณะทางด้านคุณภาพว่าตรงตามเป้าหมายหรือไม่ เป็นต้น

๑.๔ ปฏิบัติและแก้ไขปรับปรุง (act) เมื่อตรวจสอบสิ่งที่ได้ทำตามแผนแล้วพบว่ามีความผิดพลาดหรือข้อบกพร่อง ต้องทำการแก้ไขและปรับปรุง เช่น

๑.๔.๑ แก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหา

๑.๔.๒ ค้นหาสาเหตุ แล้วทำการป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก

๑.๔.๓ หาทางพัฒนาระบบหรือปรับปรุงการทำงานนั้น ๆ โดยตรง เป็นต้น

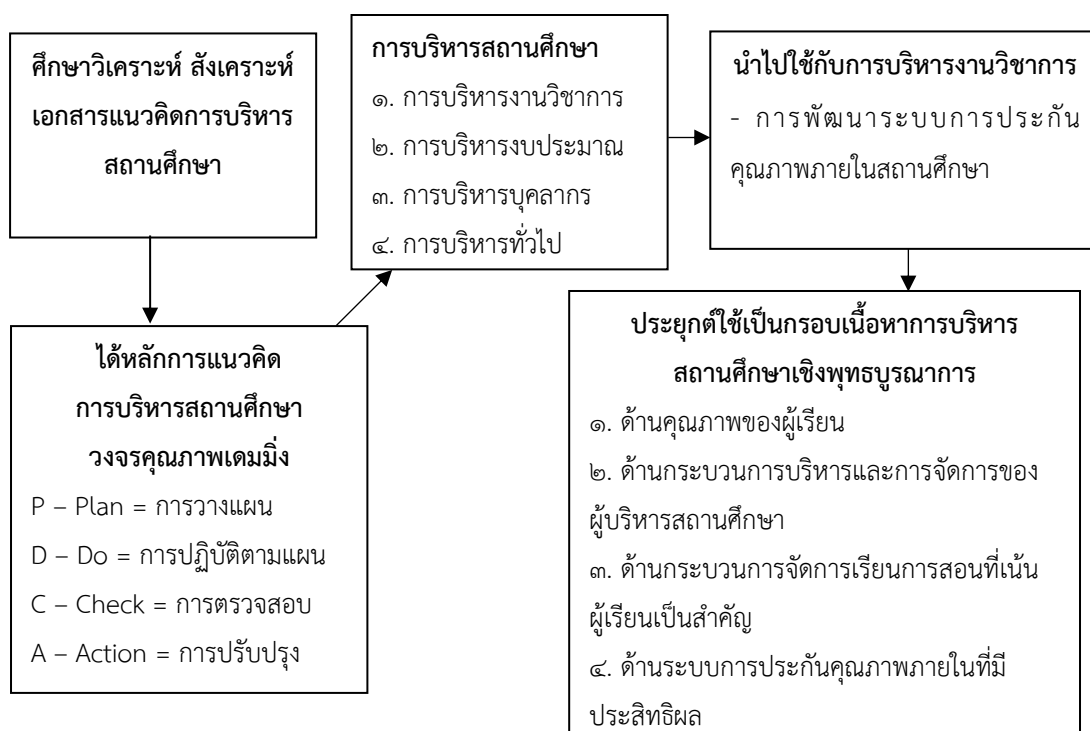
เมื่อมีการนำ PDCA มาใช้ในการปรับปรุงการบริหาร โดยเฉพาะเน้นด้านการควบคุมคุณภาพ จึงมีการขยายผลกระบวนการ เพิ่มขึ้นตอนเชิงปฏิบัติโดยละเอียดมากขึ้น แต่ในแนวคิดหลักยังคงขั้นตอนสำคัญทั้ง ๔ คือ plan-do-check-act อย่างครบถ้วน นอกจากนี้อาจมีการขยายผลวงจร PDCA เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงรูปธรรมอย่างชัดเจน มีการดำเนินงาน ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การพัฒนาคุณภาพ

๒. การตรวจติดตามคุณภาพ

๓. การประเมินคุณภาพ

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาผู้วิจัยได้นำความรู้ความเข้าใจมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปได้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๒.๕ การวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๕ การประยุกต์ใช้

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษามาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยนำหลักการและแนวคิดในการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ ในขอบข่ายหัวข้อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามกรอบมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มาประยุกต์ใช้โดยการนำเนื้อหาของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาใช้กำหนดเป็นกรอบเนื้อหาของ การวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากมีความสำคัญและครอบคลุมเป้าหมายของการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัย จึงประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารสถานศึกษาตามข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคุดระหานี เขต ๓ คือการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายภารกิจงาน ๔ ด้าน เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ ๑. คุณภาพของผู้เรียน ๒. กระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔. ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล และใช้เป็นกรอบในการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

๒.๓ การบริหารเชิงพุทธ

๒.๓.๑ ความหมายการบริหารเชิงพุทธ

หากจะกล่าวถึงความหมาย ของการบริหารเชิงพุทธนี้ ตามทัศนะของผู้รู้เกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธ ดังนี้

คำว่า บริหาร ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปริหร” เป็นคำแสดงความหมายถึง ลักษณะของการปกครองว่าเป็นการนำสังคมหรือหมู่คณะให้ดำเนินไปโดยสมบูรณ์ นำหมู่คณะให้พัฒนาไปพร้อมกัน “ปริหร”อาจบ่งถึงความหมายที่ว่า การแบ่งงาน การกระจายอำนาจ หรือการที่สมาชิกในสังคมมีส่วน

ร่วมในการปกครองหมู่คณะก็ได้ ในพระไตรปิฎกมักจะใช้คำว่า “ปริหร” กับกลุ่มสังคัม เช่น “อหัง กิขุสงฆ์ ปริหริสสามิ” เราจักปกครองภิกษุสงฆ์^{๖๑} เป็นต้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวว่า การบริหารเชิงพุทธ หมายถึงการพัฒนาให้รู้เป็นอยู่ได้อย่างดี โดยสอดคล้องกับความจริงของชีวิต ที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติธรรมดา และปกติ

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่าการบริหาร หมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งสองคำนี้นามารวมกันได้ว่า การบริหารเชิงพุทธ หมายถึง การทำงานโดยใช้คนให้รู้จักการพัฒนาที่ดีให้มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต

เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ ได้ให้ความหมายโดยการนำมาแยกเป็นคำ คือ “เชิง” หมายถึง กระบวนการ ท่าที ท่วงที “พุทธ” หมายถึง ผู้ตื่นแล้ว, ผู้ตรัสรู้, นัถือศาสนาพุทธ ซึ่งนำคำสองคำมารวมได้ความหมายว่า แนวพุทธ หมายถึง แนวทาง แนวแห่ง หรือ หนทางในการปฏิบัติตามแนวทางศาสนาพุทธ

อัศรา ศุภเศรษฐ์ การบริหารมาตรฐานพุทธ หมายถึง ระบบบริหารที่ใช้สัจธรรมเป็นแกนกลาง

ไสว บุญขวัญ การบริหารเชิงพุทธ หมายถึง ผู้ที่มีคุณสมบัติตามหลักพุทธธรรมและนำคุณสมบัตินั้นมาใช้ในการบริหารบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่าความหมายในการบริหารเชิงพุทธ หมายถึง หลักการ แนวทางในการนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหาร ทั้งการบริหาร คนในองค์กร บริหารงานตลอดการใช้การบริหารเชิงพุทธ มาเป็นแนวทาง หรือเป็นหลักแห่งการชี้ทางการดำเนินการอย่างถูกวิธีและที่ดีงามตามความเหมาะสม

๒.๓.๒ การบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ขึ้นเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์ วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี หลังจากตรัสรู้ในวันเพ็ญกลางเดือน ๖ ซึ่งเป็นวันวิสาขบูชา พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ตามลำพัง

^{๖๑} กิติ ตยัคคานนท์, **นักบริหารทันสมัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดีเตอร์ฟาย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๗.

พระองค์เดียว ในขั้นนี้ยังไม่มีการบริหารในพระพุทธศาสนา การบริหารเกิดขึ้น เมื่อมีสมาชิกใหม่เข้ามาในพระพุทธศาสนา เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๒ เดือน นั่นคือ เมื่อพระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนา แก่พระปัญจวัคคีย์ในวันอาสาฬหบูชา ท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม แล้วขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะด้วยพุทธดำรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” เราจะเห็นได้ว่าในพุทธดำรัสนี้ มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทไว้ชัดเจนว่า “เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”^{๖๒} นั้นหมายถึงว่า มีการกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนตัวเพื่อให้สมาชิกใหม่ได้ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงประสงค์ให้ผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนายึดเป้าหมายเดียวกัน คือ มุ่งปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในโอกาสอื่นว่า พรหมจรรย์ (การบวช) นี้ไม่ได้มีไว้สำหรับแสวงหาลาภสักการะและคำสรรเสริญ ไม่ได้มีไว้เพียงเพื่อศีล สมาธิ และปัญญาเท่านั้น แต่มีไว้เพื่อเจโตวิมุตติหรือความหลุดพ้นแห่งจิต ซึ่งมีพุทธวิธีบริหารการศึกษาตามกรอบหน้าที่ ดังนี้

๑) พุทธวิธีเกี่ยวกับวางแผนสิ่งที่สำคัญมากคือผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้บริหารต้องมีจักขุมา แปลว่า มีสายตาวัดยาวไกล คือมองการณ์ไกล^{๖๓} วิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นองค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดจุดหมายปลายทางในพระพุทธศาสนาไว้ว่า การประพฤติปฏิบัติธรรมทุกอย่างมีเป้าหมายสูงสุดที่จุดเดียวคือวิมุตติ (ความหลุด พ้นทุกข์) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เปรียบเหมือนมหาสมุทรมีรสเดียวคือรสเค็มฉ่ำใด ธรรมวินัยนี้ก็มีรสเดียวคือวิมุตติรส ฉะนั้น”^{๖๔} การถือเอาความหลุดพ้นทุกข์เป็นวัตถุประสงค์ส่วนตัวสำหรับสมาชิกทุกคนในพระพุทธศาสนานี้ใช้ได้กับผู้ยังไม่บรรลुเป็นพระอรหันต์ แต่เมื่อสมาชิกล้วนเป็นพระอรหันต์ได้เจโตวิมุตติ หลุดพ้นทุกข์แล้ววัตถุประสงค์ของเขาก็เปลี่ยนไป นั่นคือแทนที่จะดำเนินชีวิตเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัว พระอรหันต์จะดำเนินชีวิตเพื่อช่วยคนอื่นให้หลุดพ้นทุกข์ ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อพ้นพรชาแรก มีภิกษุผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ๖๐ รูป พระพุทธเจ้าทรงวางแผนเพื่อประกาศพระศาสนาแล้วส่งพระสาวกเหล่านั้นให้แยกย้ายกันไปในทิศทางต่าง ๆ ด้วยพระดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป เพื่อ

^{๖๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๒/๗๓๓.

^{๖๓} อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๕๔/๑๔๖.

^{๖๔} วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๖๒/๒๙๑.

ประโยชน์และความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์แก่อกุลและ
ความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่อย่าไปทางเดียวกันสองรูป...แม้เราเองก็จะไปยังตำบลอรุ
เวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม”^{๖๕} พระพุทธเจ้าทรงใช้เวลาไม่นานนับจากวันตรัสรู้ก็สามารถ
วางรากฐานพระพุทธศาสนาในแคว้นมคธ ซึ่งเป็นหนึ่งในแคว้นมหาอำนาจสมัยนั้น นี่เป็นผลจากการ
วางแผนประกาศพระศาสนาในเบื้องต้นของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับ
ให้สมาชิกในองค์กรทุกคนถือปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน นั่นคือให้สมาชิกยึดความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัว
หรือความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่นเป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์
ส่วนตัว เรียกว่า อัตตहितสมบัติ การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่น เรียกว่า พรหิตปฏิบัติ
พระพุทธเจ้าทรงมีทั้งอัตตहितสมบัติที่เกิดจากพระปัญญาคุณและพรหิตปฏิบัติที่เกิดจากพระกรุณาคุณ
จึงทรงวางรากฐานในการประกาศพระศาสนาด้วยการแสดงโอวาทปาฏิโมกข์แก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐
รูป ในวันมาฆบูชา หลังจากตรัสรู้ได้ ๔ เดือนโอวาทปาฏิโมกข์ หมายถึง คำสอนที่เป็นหลักสำคัญใน
การเผยแผ่ในพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระอรหันต์เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการ
ดำเนินงานต่อไป ในโอวาทปาฏิโมกข์นี้ มีการกำหนดให้หนีพานหรือความหลุดพ้นทุกข์เป็นเป้าหมาย
สูงสุดในการปฏิบัติธรรม แนวทางปฏิบัติธรรมให้ยึดหลัก ๓ ประการ คือ ไม่ทำชั่วทั้งปวง ทำดีให้ถึง
พร้อม และทำจิตใจให้ผ่องใส นอกจากนี้ยังกำหนดวิธีการประกาศพระพุทธศาสนาว่า ให้เผยแผ่
พระพุทธศาสนาด้วยขันติหรือความอดทน ไม่ให้ใช้การว่าร้ายหรือการเข่นฆ่าประหัตประหาร เพื่อ
ปราบคับให้คนหันมานับถือพระพุทธศาสนา^{๖๖} ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่ง
สันติภาพจะเห็นได้ว่าการวางแผนเพื่อบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้านั้นมีการใช้วิสัยทัศน์กำหนด
เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจขององค์กรคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจน องค์กรพระพุทธศาสนา
เจริญเติบโตขึ้นมาได้เพราะผลจากวิสัยทัศน์ของพระพุทธเจ้า

๒) พุทธวิธีในการจัดองค์กร ในการรับสมาชิกใหม่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุใน
พระพุทธศาสนาจะมรการกำหนดให้สมาชิกทุกคนเริ่มต้นจากศูนย์ นั่นคือ ไม่มีการอนุญาตให้นำชาติ
ชั้นวรรณะหรือตำแหน่งหน้าที่ในเพศฆราวาสเข้ามาในองค์กรคณะสงฆ์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เปรียบ
เหมือนแม่น้ำใหญ่บางสายคือ แม่น้ำคงคา ยมูนา อจิรวดี สรรพ มหิ ไหลถึงมหาสมุทรแล้วย่อมละนาม
และโคตรอันเดิมเสีย ถึงซึ่งอันนับว่ามหาสมุทรเหมือนกันวรรณะ ๔ เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์
แพศย์ ศูทร ก็เช่นเดียวกันคือ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วย่อม

^{๖๕} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๒/๓๙.

^{๖๖} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๙.

ละชื่อและตระกูลเดิมเสีย ถึงซึ่งอันนับว่าสมณะเชื้อสายศากยบุตรเหมือนกัน”^{๖๗} พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า ทุกคนที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นพระภิกษุเสมอเหมือนกันหมด การอยู่ร่วมกันของคนที่เหมาะสมกันนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับบัญชาภายในองค์กร เพราะเหตุที่ว่าเมื่อสมาชิกถือตัวว่า เท่าเทียมกับคนอื่นก็จะมีใครเชื่อฟังใครหรือยอมลงให้ใคร ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “การอยู่ร่วมกันของคนที่เหมาะสมก็นำทุกข์มาให้”^{๖๘} ถ้าเป็นเช่นนั้นการบังคับบัญชาภายในองค์กรก็ไม่ได้พระพุทธเจ้าจึงทรงกำหนดให้พระภิกษุต้องเคารพกันตามลำดับพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้บวชก่อน เมื่อสาวกมีจำนวนมากขึ้น พระพุทธเจ้าทรงจัดองค์การในพระพุทธศาสนาออกเป็นพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในส่วนของภิกษุบริษัทและภิกษุณีบริษัท พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์ดำเนินการอุปสมบท เมื่อมีกิจจาริกรรมหรือกิจการที่จะต้องทำร่วมกัน คณะสงฆ์สามารถบริหารจัดการเอง หรือเมื่อมีกรณีความขัดแย้งเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าก็ทรงมอบอำนาจให้คณะสงฆ์เป็นผู้จัดการแก้ปัญหาพระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นธรรมราชา คือผู้บริหารสูงสุดในองค์กรพระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชานั้นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม”^{๖๙} พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งพระสารีบุตรให้เป็นพระธรรมเสนาบดี มีฐานะเป็นรองประธานบริหาร อยู่ในลำดับถัดมาจากพระพุทธเจ้า และเป็นอัครสาวกฝ่ายขวารับผิดชอบ งานด้านวิชาการ พระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้ายรับผิดชอบ งานด้านบริหาร พระอานนท์เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ และทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นเอตทัคคะ คือ ผู้ชำนาญการที่รับภาระงานด้านต่าง ๆ เช่น พระมหากัสสปะเป็นผู้ชำนาญด้านธุดงค์ พระปุณณะมันตานีบุตรเป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม ภิกษุณีปฐาจาราเป็นผู้ชำนาญด้านวินัย จิตตคหบดีเป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม การแต่งตั้งเอตทัคคะนี้เป็นตัวอย่างของกระจายอำนาจ และการใช้คนให้เหมาะกับงานในพระพุทธศาสนา ประเพณีปฏิบัติในสมัยปัจจุบันที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ผู้มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ ก็สอดคล้องกับการแต่งตั้งเอตทัคคะในครั้งพุทธกาลนั่นเอง ส่วนการที่มหาวิทยาลัยทั้งหลายถวายปริญญาเกิตติมศักดิ์แก่พระสงฆ์ในสมัยปัจจุบันก็พออนุโลมให้เป็นการยกย่องพระเถระเป็นเอตทัคคะในด้านต่าง ๆ ได้เหมือนกัน

๓) พุทธวิธีในการบริหารงานบุคคลการบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช ที่ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์

^{๖๗} วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๖๐/๒๕๐.

^{๖๘} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๑/๕๔.

^{๖๙} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๐๙/๕๕๔.

ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบบัญญัติจตุตถกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่าพระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมพร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบทเมื่อบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้วพระบวชใหม่จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของท่านจนกว่าจะมีพรรษาครบ ๕ จึงเรียกว่านิสัยมุตตกะ คือผู้พ้นจากการพึ่งพาพระอุปัชฌาย์ ดังนั้นกระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการนี้ก่อให้เกิดระบบโรงเรียนในวัด ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่สำคัญในอินเดีย เช่น มหาวิทยาลัยนาลันทา ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรตราบใดที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลุนั้นพระอรหันต์เขาผู้นั้นต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป เรียกว่าเป็นเสขะ คือ ผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้วจึงเรียกว่าเป็นอเสขะ คือผู้ไม่ต้องศึกษากระบวนการจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงถือว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษา การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยที่พระพุทธเจ้าทรงเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเข้ากับบัวสี่เหล่า และทรงจำแนกประเภทของบุคคลที่จะเข้ารับการศึกษอบรมไปตามจริต ๖ และที่สำคัญมากก็คือ พระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองดังพุทธพจน์ที่ว่า “ตุมเหหิ กิจจํ อาตปปี อกขาตาโร ตถาคตา เธอทั้งหลายต้องทำความเพียรเผากิเลสเอง พระตถาคตเจ้าเป็นแต่ผู้บอกทาง”^{๗๐} บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วก็จะได้รับการจัดสรรภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติงานภายในองค์กรตามความรู้ความสามารถ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งเป็นเอตทัคคะในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วการบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนามีระบบการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเทียบได้กับการใช้พระเดชพระคุณในสมัยปัจจุบันนั่นคือ ใครทำดีก็ควรได้รับการยกย่อง ใครทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษดังพระบาลีที่ว่า “นิคคณเห นิคคหารหํ ปคคณเห ปคคหารหํ ขมคนทึควรขม ยกย่องคนทึควรยกย่อง”^{๗๑} เราจะเข้าใจระบบการให้รางวัลและการลงโทษได้ดีจากเรื่องต่อไปนี้ในเกสียสูตร^{๗๒} วันหนึ่ง สารีผู้ฝึกม้าชื่อนายเกสียเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วทูลถามว่า

^{๗๐} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๑.

^{๗๑} พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๔๔๒/๕๓๑.

^{๗๒} อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๑๑/๑๕๐.

พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีฝึกคนอย่างไร พระพุทธเจ้าทรงย้อนถามว่า นายเกสมีวิธีฝึกม้าอย่างไร นายเกสกราบทูลว่า เขาใช้ ๓ วิธี คือ วิธีนุ่มนวล วิธีรุนแรง วิธีผสมผสาน คือ มีทั้งความนุ่มนวลและรุนแรง พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า ถ้าใช้ ๓ วิธีแล้วไม่ได้ผลจะทำอย่างไรนายเกสกราบทูลว่า ถ้าฝึกไม่ได้ผลก็ฆ่าม้าทิ้งเสีย เพราะปล่อยไปก็ทำให้เสียชื่อสถาบันเกสวิทยาพระพุทธเจ้าตรัสว่า พระองค์ทรงใช้ทั้ง ๓ วิธีฝึกคนเหมือนกันคือ ใช้วิธีนุ่มนวลกับคนที่ควรให้กำลังใจ ใช้วิธีรุนแรงกับคนที่ควรตำหนิห้ามปราม และใช้วิธีผสมผสานกับคนที่ควรยกย่องเมื่อถึงคราวต้องยกย่องและตำหนิเมื่อถึงคราวต้องตำหนิ นายเกสทูลถามว่า ถ้าใช้ ๓ วิธีแล้วไม่ได้ผลจะทำอย่างไรพระพุทธเจ้าตรัสว่า ก็มีการฆ่าทิ้งเหมือนกัน นายเกสทูลถามว่า การฆ่าไม่สมควรสำหรับสมณะมิใช่หรือพระพุทธเจ้าทรงอธิบายว่า ในวินัยของพระอริยเจ้า การฆ่าหมายถึงการเลิกว่ากล่าวสั่งสอน คนที่พระพุทธเจ้าเลิกว่ากล่าวสั่งสอนย่อมหมดโอกาสเจริญเติบโตในทางธรรม

๔) พุทธวิธีในการอำนวยการการอำนวยการให้เกิดการดำเนินงานในพระพุทธศาสนาต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้กำลังบังคับให้ปฏิบัติตามผู้นำในพระพุทธศาสนา การที่สมาชิกจะทำตามคำสั่งของผู้บริหารหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำในผู้บริหารเป็นสำคัญ อะไรคือความแตกต่างระหว่างผู้บริหารกับผู้นำผู้บริหาร คือ ผู้ที่ทำให้คนอื่นทำงานตามที่ต้องการต้องการผู้นำ คือ ผู้ที่ทำให้คนอื่นต้องการทำงานตามที่ผู้นำต้องการดั่งนั้น ผู้บริหารเชิงพุทธต้องมีภาวะผู้นำ คือ มีความสามารถในการจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหาร บุคคลที่จะเป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติสำคัญ ๒ ประการดังกล่าวมาแล้ว คือ อุตตหิตสมบัติ หมายถึงความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ และปรหิตปฏิบัติ หมายถึงความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์กรของตนพระพุทธเจ้าทรงเพียบพร้อมด้วยอุตตหิตสมบัติและปรหิตสมบัติจึงสามารถใช้ภาวะผู้นำบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อุตตหิตสมบัติที่สำคัญในการบริหารของพระพุทธเจ้าก็คือความสามารถในการสื่อสารกับคนทั่วไป ในการสื่อสารเพื่อการบริหารแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าทรงใช้หลัก ๔ ส.^{๗๓} ซึ่งคำอธิบายเชิงประยุกต์เข้ากับการบริหารดังต่อไปนี้ ๑. สันทัสสนา (แจ่มแจ้ง) หมายถึง อธิบายขั้นตอนของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งช่วยให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ง่าย ๒. สมาทปทา (จูงใจ) หมายถึง อธิบายให้เข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธาและความรู้สึกว่าต้องฝืนให้ไกลและไปให้ถึง ๓. สมุตเตชนา (แก้แค้น) หมายถึงปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย ๔. สัมปทังสนา (ร่าเริง) หมายถึง สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตรซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการทำงาน ความสามารถในการจูงใจคนของพระพุทธเจ้า ตรงกับพระ

^{๗๓} ที.สี. (ไทย) ๙/๑๔๙/๑๖๑.

สมัญญาว่า ตถาคต หมายถึง คนที่พออย่างไรแล้วทำอย่างนั้น^{๗๔} พระพุทธเจ้าทรงมีภาวะผู้นำสูงมาก เพราะทรงสอนให้รู้ (ยถาวาที) ทำให้ดู (ตถาการี) และอยู่ให้เห็น (ยถาวาที ตถาการี)ยิ่งไปกว่านั้น การสั่งการแต่ละครั้งของพระพุทธเจ้าเป็นที่ยอมรับได้ง่ายเพราะไม่ทรงใช้วิธีเผด็จการ แต่ทรงใช้วิธีการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนกแรงจูงใจในการทำมาดี ซึ่งเรียกว่า อธิปไตย ๓ ประการ^{๗๕} ๑. อัตตาธิปไตย การทำความดีเพราะยึดผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง ๒. โลกาธิปไตย การทำความดีเพราะต้องการให้ชาวโลกยกย่อง นั่นคือ ยึดทัศนคติหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง ๓. ธรรมาธิปไตย การทำความดีเพื่อความดี ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ นั่นคือยึดธรรมคือหน้าที่เป็นสำคัญแม้พระพุทธเจ้าจะประกาศว่า พระองค์เป็นธรรมราชา แต่ก็ไม่ได้ทรงใช้อำนาจเบ็ดเสร็จโดยลำพังพระองค์เองตามแบบราชาธิปไตย ในสมัยนั้นพระพุทธเจ้าทรงกระจายอำนาจในการบริหารให้กับคณะสงฆ์ดังกล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจในการบริหารของพระพุทธเจ้าผู้หมดกิเลสแล้ว ย่อมไม่ใช่เพื่อความยิ่งใหญ่ส่วนพระองค์ การบริหารของพระพุทธเจ้าจึงไม่ใช่อัตตาธิปไตย นอกจากนี้พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ทรงบริหารกิจการพระศาสนาไปตามค่านินทา และสรรเสริญของชาวโลก การบริหารของพระองค์จึงไม่ใช่โลกาธิปไตย พุทธวิธีบริหารเป็นธรรมาธิปไตย เพราะพระพุทธเจ้าทรงยึดธรรมคือ หลักการสร้างประโยชน์สุขเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงหลักการบริหารของพระองค์ไว้ว่า “พระตถาคตอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชา ทรงอาศัยธรรมสักการธรรม เคารพธรรม ยำเกรงธรรม มีธรรมเป็นธง มีธรรมเป็นตรา เป็นธรรมาธิปไตย ทรงจัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองที่เป็นธรรม”^{๗๖} เพราะเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงยึดหลักธรรมาธิปไตยนี้เอง จึงไม่มีการตั้งใครเป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์ ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระอานนท์ทูลถามว่า จะทรงตั้งใครเป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์หรือไม่ พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า จะไม่ทรงตั้งใครเป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์ ทั้งนี้เพราะทรงประสงค์จะให้คณะสงฆ์ปกครองกันเองโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วจะเป็นศาสดาของพวกเธอเมื่อเราล่วงลับไป”^{๗๗} ภายหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วไม่นาน พระมหากัสสปะได้ปฏิบัติตามพุทธพจน์นี้โดยเรียกประชุมพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป เพื่อสังคายนาพระธรรมวินัยให้เป็นหมวดหมู่สำหรับใช้เป็นหลักอ้างอิงในการบริหารกิจการพระศาสนา นับแต่นั้นมาการบริหารกิจการพระศาสนาก็ยึดพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกเป็นหลัก โดยมีคณะสงฆ์เป็นองค์กรบริหารสูงสุดสืบต่อมาจนทุกวันนี้

^{๗๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๑/๒๕๕.

^{๗๕} อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๗๙/๑๔๖.

^{๗๖} อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๕๓/๑๓๙.

^{๗๗} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๗๗/๑๔๐.

๕) พุทธวิธีในการกำกับดูแลการกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการ เช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ไร้ยางอาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา^{๗๘} การบัญญัติพระวินัยเป็นเครื่องช่วยให้พระสงฆ์มีวินัยในตนเองและมีเกณฑ์ในการประเมินตนเอง เมื่อเห็นว่าตนทำผิดพลาดไปจาก มาตรฐานความประพฤติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ และความผิดพลาดนั้นไม่ร้ายแรงถึงขนาดต้องถูกขับออกจากหมู่คณะ หรือขาดจากความเป็นภิกษุพระสงฆ์แต่ละรูปจะสารภาพความผิดพลาดต่อเพื่อนพระสงฆ์ด้วยกัน พิศารภาพเรียกว่า การแสดงอาบัติซึ่งลงท้ายด้วยคำมั่นสัญญาว่า จะไม่ทำผิดอย่างนั้นอีกต่อไป เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุนำศีลสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้เหล่านั้นมาสวดให้กันและกันฟังทุกกึ่งเดือนในวันพระ ๑๕ คำ ประเพณีปฏิบัตินี้เรียกว่าการสวดปาฏิโมกข์ ในตอนจบของศีลสิกขาบทแต่ละข้อ ผู้สวดก็จะถามที่ประชุมสงฆ์ว่า “กจจิทถ ปริสุทฺธา ทานทั้งหลายปริสุทฺธิในศีลสิกขาบทนี้แล้วหรือ”^{๗๙} ยิ่งไปกว่านั้น พระพุทธเจ้ายังได้ทรงบัญญัติให้พระภิกษุทำการปวารณาต่อคณะสงฆ์ในวันออกพรรษา การปวารณาหมายถึง การอนุญาตให้ว่ากล่าวตักเตือนซึ่งกันและกันด้วยคำว่า “ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอปวารณาต่อสงฆ์ เพราะเห็นก็ดี เพราะได้ยินก็ดี เพราะสงสัยก็ดี ขอท่านทั้งหลายจงอาศัยความกรุณาว่ากล่าวข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้าเห็นว่าผิดพลาด ก็จักแก้ไขปรับปรุงตัวเอง”^{๘๐} ทั้งหมดที่กล่าวมานี้แสดงว่า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวิธีการในการกำกับดูแลเพื่อให้พระสงฆ์มีวินัยในตนเอง มีการประเมินตนเองและมีการกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์กำกับดูแลกันเองในกรณีที่เกิดข้อพิพาทขัดแย้งซึ่งเรียกว่าอธิกรณ์ขึ้นในองค์กรสงฆ์ อันเนื่องมาจากพระสงฆ์บางรูปไม่ยอมรับการกำกับดูแลแบบนั้น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวิธีระงับอธิกรณ์ซึ่งเรียกว่า อธิกรณ์สมถะ ๗ ประการ^{๘๑} สัมมุขาวินัย คือวิธีระงับข้อพิพาทด้วยการที่คณะสงฆ์ประชุมพร้อมกันพิจารณาข้อกล่าวหาของฝ่ายโจทก์และคำแก้ต่างของฝ่ายจำเลยแล้วตัดสินโดยยึดหลักพระธรรมวินัยเยภยยสิกา คือ วิธีระงับข้อพิพาทโดยให้ที่ประชุมสงฆ์ออกเสียงชี้ขาด ฝ่ายที่ได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากเป็นฝ่ายชนะตัดสินตัดสินถาวร คือ วิธีระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอมยอมความ โดยที่คู่กรณีตกลงเลิกกรากันไปไม่ต้องมีการชำระสะสางให้

^{๗๘} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๐/๓๓๗.

^{๗๙} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๐๐/๒๒๐.

^{๘๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๒๖/๓๑๔.

^{๘๑} วิ.มหา. (ไทย) ๒/๔๗๙/๕๗๑.

มากเรื่องเหมือนเอาหญ้ามากลบทับปัญหาไว้ กระบวนการกำกับดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ที่พระพุทเจ้าบัญญัติไว้นั้น เป็นหลักประกันความมั่นคงและความบริสุทธิ์ผุดผ่องของคณะสงฆ์ ดังที่พระพุทเจ้าตรัสไว้ว่า “เปรียบเหมือนมหาสมุทร ไม่ร่วมกับซากศพที่ตายแล้ว ซากศพที่ตายแล้วใดมีอยู่ในมหาสมุทร มหาสมุทรจ่อมนำซากศพที่ตายแล้วนั้นไปสู่ฝั่ง ชัดขึ้นบกโดยพลัน บุคคลใดเป็นผู้ทุศีล มีธรรมลามก มีความประพฤติไม่สะอาด น่ารังเกียจ สงฆ์ย่อมไม่ร่วมกับบุคคลนั้น ย่อมประชุมกันยกเธอออกไปเสียโดยพลัน ถึงแม้เธอนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ก็จริง ถึงอย่างนั้นเธอชื่อว่าไกลจากสงฆ์และสงฆ์ก็ไกลจากเธอ”^{๘๒}

การบริหารพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลการบริหารคณะสงฆ์ของพระพุทเจ้ามีลักษณะเป็นประชาธิปไตย โดยเน้นให้พระสงฆ์ปกครอง ดูแลกันเอง ลักษณะที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตยในหมู่สงฆ์มีปรากฏ ดังนี้ ๑) พระพุทเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ เช่น ให้คณะสงฆ์เป็นผู้ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มาขอบวชและทำพิธีบวชให้ เป็นต้น ๒) พระพุทเจ้าทรงเคารพในมติของคณะสงฆ์ เมื่อคณะสงฆ์มีมติออกมาอย่างไรพระบรมศาสดาจะเคารพในมตินั้น ๓) พระภิกษุต้องเข้าร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์ เช่น การประชุมทำอุโบสถสังฆกรรม ทุกครั้งเดือน และ ๔) การประชุมคณะสงฆ์ พระภิกษุทุกรูปที่เข้าประชุมมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีการใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตัดสินการมอบฉันทะเมื่อพระภิกษุรูปใดจำเป็นต้องออกจากที่ประชุมเพื่อทำธุระส่วนตัว จะต้องให้ฉันทะก่อน แปลว่า อนุญาตให้การประชุมดำเนินการต่อไปได้ แม้มีการลงมติใด ๆ พระภิกษุรูปนั้นต้องยอมรับในมตินั้น^{๘๓} เหตุการณ์หลังจากพระพุทเจ้าทรงปรินิพพานแล้ว พระภิกษุบางรูปแตกความสามัคคีทางความคิดเกี่ยวกับหลักคำสอน และแนวทางปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ ก่อให้เกิดปัญหาทางการปกครองส่งผลกระทบต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันพระมหากัสสปะ ซึ่งเป็นผู้นำสงฆ์ในสมัยนั้นเห็นว่าเรื่องนี้ปล่อยไว้อย่างนี้ไม่ได้ จึงคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการจัดทำสังคายนา เป็นกระบวนการทางศึกษา ทบทวนหลัก คำสอนของพระพุทเจ้าโดยจัดเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ ซึ่งปัจจุบันเรียกหนังสือพระไตรปิฎก ขึ้นให้เห็นว่าหลักพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษาและจัดการบริหารการศึกษา โดยมีกระบวนการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมด้วยหลักการ วิธีการ และรูปแบบการบริหารสำหรับการศึกษา ๑. รูปแบบและหลักการบริหารการศึกษาในสมัยพุทธกาล พระพุทองค์ทรงนักบริหารที่ยิ่งใหญ่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่สุด ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ พระองค์ทรงมีรูปแบบการบริหารตาม

^{๘๒} วิ.จ. (ไทย) ๓/๔๕๕/๒๘๘๙.

^{๘๓} การบริหารและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาของพระพุทเจ้า, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.br.ac.th/CAI/Supaporn/Unit23.html> [๒๙ กันยายน ๒๕๖๐].

หลักธรรมาธิปไตย ถือพระธรรม วินัยเป็นใหญ่ การแต่งตั้งเอตทัคคะนี้เป็นตัวอย่างของกระจายอำนาจ และการใช้คนให้เหมาะกับงานในพระพุทธศาสนา ๒. โครงสร้างการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธองค์ ทรงดำรงตำแหน่งเป็นธรรมราชา คือผู้บริหารสูงสุดในองค์กรพระพุทธศาสนาดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชา นั่นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม” พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งพระสารีบุตรให้เป็นพระธรรมเสนาบดี มีฐานะเป็นรองประธานบริหารอยู่ในลำดับถัดมาจากพระพุทธเจ้าและเป็นอัครสาวกฝ่ายขวา รับผิดชอบงานด้านวิชาการพระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้าย รับผิดชอบงานด้านบริหาร พระอานนท์เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ และทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นเอตทัคคะในการบริหารการศึกษาสมัยพุทธกาลพระองค์จะยึดถือพระธรรมวินัยเป็นแนวทางการปฏิบัติของการศึกษาสงฆ์ ๓. พุทธวิธีบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบริหารการศึกษาแก่พุทธสาวกในสมัยนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนในพุทธศาสนา แต่สามารถแบ่งการบริหารการศึกษาให้พระสงฆ์ได้ศึกษาคำสอนของพุทธศาสนา และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้ดังนี้

๓.๑ การบริหารการศึกษาด้านวิชาการการเรียนการสอน พระพุทธองค์ทรงสอนกลุ่มบุคคลที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน ๓.๒ พุทธวิธีในการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรมในแต่ละกลุ่มบุคคลของผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรม ๓.๓ พุทธวิธีในการสอน โดยปรับวิธีสอนให้เหมาะกับผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรมในแต่ละกลุ่มบุคคลของผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรม ๓.๔ พุทธวิธีในการสอน โดยคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรมในแต่ละกลุ่มบุคคลของผู้เรียนหรือผู้ฟัง ๓.๕ พุทธวิธีในการสอน โดยผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเองในแต่ละกลุ่มบุคคลของผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรม ๓.๖ พุทธวิธีในการสอน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยตนเองในแต่ละกลุ่มบุคคลของผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรม ๓.๗ พุทธวิธีในการสอน โดยเอาใจใส่ผู้เรียนที่ควรได้รับความสนใจเป็นรายบุคคลในแต่ละกลุ่มบุคคลของผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรม ๓.๘ พุทธวิธีในการสอน โดยเอาใจใส่ผู้เรียนที่ด้อยและมีปัญหาพิเศษในแต่ละกลุ่มบุคคลของผู้เรียนหรือผู้ฟังธรรม ๓. การบริหารการศึกษาด้านการบริหารงานบุคคล พระมหาโมคคัลลานเถระ เป็นพระภิกษุอัครสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า เป็นพระอสีติมหาสาวกผู้เป็นเอตทัคคะ ๔. การบริหารการศึกษาด้านงบประมาณพุทธวิธีการบริหารการศึกษาด้านงบประมาณไม่ปรากฏหลักฐานเด่นชัดในพระไตรปิฎก แต่ได้มีการใช้งบประมาณสนับสนุนด้านการถวายปัจจัย ๔ ให้พระภิกษุได้ศึกษาปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตตามพุทธบัญญัติ เช่น อาหารบิณฑบาต ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และที่ศึกษาปฏิบัติธรรม ในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี ๕. การบริหารการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมพุทธวิธีการบริหารการศึกษาด้านการจัดสภาพแวดล้อมพระพุทธองค์ทรงยกย่องแต่งตั้งพระสาวกที่เป็นเอตทัคคะด้าน แจกแจงเสนาสนะ การอยู่ป่าเป็นนิจ การอุตุตคเป็นนิจ และการใช้สภาพแวดล้อมทางการศึกษาปฏิบัติธรรมถูกต้องตามพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นการอนุรักษ์การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการเรียนการสอนของคณะสงฆ์เป็นอย่างดี

๒.๓.๓ หลักการสำคัญบริหารเชิงพุทธ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระคุณสมบัติยอดเยี่ยมหลายประการเช่นที่มีในพระไตรปิฎกกล่าวไว้ ๙ ประการ ที่เรียกว่า พุทธคุณ ๙^{๘๔}เช่น อรหํ สมมาสัมพุทโธ พระองค์เป็นพระอรหันต์เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพระคุณสมบัติอื่น ๆ อีกมากมายโดยเฉพาะพุทธวิธีในการบริหารและการปกครอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระคุณสมบัตินักบริหารและนักปกครองชั้นยอดของพระองค์ เพราะพระคุณสมบัตินี้ของพระองค์นั่นเอง จึงทำให้พระองค์สามารถประกาศพระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็วและเป็นปึกแผ่นคงสืบทอดมาถึงเราทั้งหลายถึงทุกวันนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมมจิตโต)^{๘๕} ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารตามแบบอย่างของพุทธศาสนาในหนังสือ “พุทธวิธีบริหาร” ไว้ว่าการศึกษาพุทธบริหารในที่นี้ได้ใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC ประกอบด้วย P คือ Planning หมายถึงการวางแผนเป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบันเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคตผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร O คือ Organizing หมายถึงการจัดองค์กรเป็นการกำหนด ๗ โครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กรมีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ S คือ Staffing หมายถึงงานบุคลากรเป็นการสรรหาบุคลากรใหม่การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน D คือ Directing หมายถึงการอำนวยความสะดวกเป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำและ C คือ Controlling หมายถึงการกำกับดูแลเป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กรโดยพุทธวิธีบริหารยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่าผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหารผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมาธิปไตยเขายึดถือคติว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจข้าพเจ้าหรือต้องถูกใจทุกคนเขากล้าตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมโดยไม่พยายามลยตัวหนีปัญหาเขากลือคิดว่าอำนาจหน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบเขายอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นคือประโยชน์ส่วนรวมดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้า

^{๘๔} กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ พระไตรปิฎกฉบับหลวง, เล่มที่ ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๓๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๕), หน้า ๖๗.

^{๘๕} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔ - ๕.

เห็นว่าจะได้สุขอันยิ่งใหญ่ด้วยการเสียสละสุขอันเล็กน้อยนักปราชญ์พึงเสียสละสุขอันเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่สุขอันยิ่งใหญ่”^{๘๖}

การบริหารเชิงพุทธการบริหารแนวพุทธเป็นการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่ โดยการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กร ย่อมทำให้องค์กรนั้น เป็นองค์กรที่มีสันติภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองได้ รักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และเป็นองค์กรที่มีจิตวิญญาณหรือมีจิตสำนึกชุมชน^{๘๗} เป็นการประสานความเชื่อ แนวคิดในเชิงจริยธรรมของสังคมเข้ากับการปฏิบัติหน้าที่^{๘๘}

สรุปได้ว่าการบริหารเชิงพุทธคือกระบวนการหรือแนวทางที่ก่อให้เกิดความเหมาะสมทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ที่มุ่งเน้นการบริหารทางกายบริหารและบริหารใจมีระเบียบการวินัยสั่งการหรือการแก้ปัญหาซึ่งต้องอาศัยข้อเท็จจริงและหลักเหตุผลและกฎเกณฑ์อย่างเหมาะสมซึ่งทำให้การบริหารเกิดคุณค่าต่อองค์กรซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นการสร้างจิตสำนึกให้เกิดกับบุคลากรในหน่วยงานทั้ง ๓ ด้านคือครองตนครองคนครองงานจนเกิดองค์กรความรู้และความเข้าใจโดยไม่มียึดติดต่อผู้ร่วมงานปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและเป็นธรรมซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้จะเป็นกรอบการบริหารที่ดีที่สอดคล้องกับทุกสถานการณ์

๒.๓.๔ คุณลักษณะผู้บริหารเชิงพุทธ

ผู้บริหารจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปได้ดี มีคุณลักษณะ ๓ ประการดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพุทฺธปาณิกสูตร “ภิกษุทั้งหลาย พ่อดำประกอบด้วยองค์ ๓ ประการ ไม่นานนักก็ถึงความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ไพศาลในภคทรัพย์องค์ ๓ ประการ อะไรบ้าง คือพ่อดำในโลกนี้” ดังนี้ “๑. มีตาดี ๒. มีธุรกิจดี ๓. เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัยพ่อดำชื่อว่ามีตาดี เป็นอย่างไรคือ พ่อดำในโลกนี้รู้จักสินค้าว่า “สินค้านี้ ช้อมาเท่านั้น ขายไปอย่างนี้ จักมีมูลค่าประมาณเท่านั้น มีกำไรเท่านั้น” พ่อดำชื่อว่ามีตาดี เป็นอย่างนี้แลพ่อดำชื่อว่ามีธุรกิจดี เป็นอย่างไรคือ พ่อดำเป็นคนฉลาดซื้อและขายสินค้าได้ พ่อดำชื่อว่ามีความรู้ เป็นอย่างนี้แล”^{๘๙}

^{๘๖} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘/๑๔

^{๘๗} สัณญา สัณญาวิวัฒน์ และชาย สัณญาวิวัฒน์, *การบริหารจัดการแนวพุทธ*. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐). หน้า ๑, ๓.

^{๘๘} ฉันทนา จันทะบรรจง, *หลักบริหารการศึกษา*. (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๕.

^{๘๙} อง.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๒๐/๑๖๓ – ๑๖๔.

๑) จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล ต้องเป็นผู้ฉลาดมารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด

๒) วิธโร หมายถึง เป็นผู้มีความสามารถในการจัดการธุระต่าง ๆ หรือกิจการทั้งปวงได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ข้อนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค

๓) นิสสยสมปนโน หมายถึง เป็นผู้มีความสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่นซึ่งเป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้าน

ในพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า การเป็นผู้บริหารนั้น จะเป็นผู้ประกอบด้วยปัญญา คือ มีหูตาไวและกว้างไกลสามารถจำแนกบุคคล และเหตุการณ์ออกมาเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีประสบการณ์มีความชำนาญในการปกครอง เข้าใจบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้มีผู้สนับสนุนมากขึ้น แต่คุณสมบัติทั้ง ๓ ประการนี้ มีระดับความสามารถสำคัญมากน้อยต่างกันไปตามระดับตำแหน่งหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานว่าเล็กหรือใหญ่ หรือมีความสำคัญเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ปกครองรัฐหรือผู้บริหารประเทศซึ่งนับเป็นองค์กรที่ใหญ่ ผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนทั้ง ๓ ประการจึงสามารถยึดศรัทธาของผู้บังคับบัญชาไว้ได้ อันจะส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเชื่อมั่น ยอมนำไปสู่ความร่วมมือในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ ผู้บริหารต้องประกอบด้วยคุณธรรม วางตัวอยู่ในฐานะเปี่ยมบออย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ในสังฆโสภณสูตร พระพุทธเจ้าได้แสดงถึงลักษณะและคุณสมบัติของผู้บริหารไว้ว่า

๑) วียตโต หมายถึง เป็นผู้มียปัญญา

๒) วินีโต หมายถึง เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี

๓) วิสารโท หมายถึง เป็นผู้แก้แกล้วกล้า

๔) พหุสุโต หมายถึง เป็นผู้มีความรู้ ศึกษาทรงจำมาก

๕) ธัมมานุธัมมปฏิปันโน หมายถึง เป็นผู้ปฏิบัติธรรม รักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร

ผู้บริหารที่ประกอบด้วยคุณธรรม ๕ ประการ ตามสังฆโสภณสูตรนี้ ย่อมประสบความสำเร็จและได้รับการยกย่องนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแน่นอน นอกจากนี้ในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ได้แสดงหลักธรรมสำหรับผู้บริหารไว้ ๖ ประการ คือ

๑) ขมา หมายถึง มีความอดทนต่อการปฏิบัติงานมีใจหนักแน่น ไม่ยอมตกไปในความชั่ว ไม่เกรงกลัวหรือมีอคติ ๔ เมื่อจะต้องตัดสินใจและไม่หวั่นไหวในโลกธรรม ๘

๒) ชาครियะ หมายถึง มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีความระมัดระวังไม่ประมาทในการปกครองชีวิต หน้าที่การงาน

- ๓) อุฏฐาน หมายถึง มีความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่การงาน
- ๔) สังวิภาคะ หมายถึง มีอหยาศัยดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อผู้ร่วมงาน
- ๕) ทยา หมายถึง มีจิตใจที่เอ็นดู รักใคร่ห่วงใยเอาใจใส่ดูแลผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ
- ๖) อิกขนา หมายถึง เอาใจใส่ตรวจตรางานและหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ

อย่างไรก็ดีหลักคุณธรรมหรือหลักธรรมที่ยกมาแสดงไว้ข้างต้นเหล่านี้ ก็เพื่อให้เห็นถึงแนวคิดหรือคำสอนเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมกับการบริหารตามทศนะพระพุทธศาสนาเท่านั้น ทั้งนี้คำว่าผู้บริหารนี้ไม่ได้หมายเฉพาะเจาะจงเอาเพียงแค่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่หมายรวมถึงผู้บริหารทุกระดับชั้น ตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองรัฐ ข้าราชการ บริษัทเอกชน หรือ แม้แต่การบริหารองค์กรที่เล็กที่สุดของสังคม คือ ครอบครัว ย่อมต้องอาศัยหลักธรรมในการบริหารเช่นเดียวกันนี้ทั้งสิ้น เพราะหลักธรรมเหล่านี้ ล้วนมุ่งประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองของผู้ปฏิบัติ และสังคมรอบด้านดังพระพุทธสุภาษิตที่ว่า “ธมโม หเวรกุขติ ธมมจารี ธรรมย่อมรักษาผู้ปฏิบัติธรรม”

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะของผู้บริหาร ผู้มีหน้าที่บริหารงานให้ลุล่วงไปได้ด้วยดีต้องประกอบด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ ได้แก่ การมีปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด ในการวางแผนงานบริหารองค์กร ด้วยสายตาวไกล นำองค์กรไปข้างหน้า จนประสบความสำเร็จ ด้วยความสามารถในการจัดการบริหารที่ลงตัว ก้าวพ้นอุปสรรคด้วยดี ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีหลักธรรมข้างต้น คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีน้ำใจโอบอ้อมอารี มีความเข้าใจต่อบุคลากร เพื่อนร่วมงานในสถานศึกษาทุกระดับ อย่างเสมอภาคทั่วถึง และยังคงไว้ซึ่งความมีวินัย รักษากฎระเบียบปฏิบัติของสถานศึกษาที่กำหนดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความกล้าหาญ สามารถที่จะยอมรับได้ทั้งความผิดและความชอบ อันเกิดขึ้นจากผลของการบริหารงานของตนเอง มีความสนใจใฝ่เรียนใฝ่รู้อยู่เสมอ ขวนขวายศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมไม่หยุดนิ่ง ให้ความสำคัญกับการพัฒนา ทั้งด้านบุคลากรและสถานศึกษาที่ตนบริหารอยู่ อีกทั้งยังต้องมีความอดทนหนักแน่นไม่หวั่นเกรง ในสิ่งที่ไม่ถูกต้องเป็นธรรม ขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคพร้อมจะแก้ไขสถานการณ์ เพื่อให้ลุล่วงด้วยดี ทั้งเอาใจใส่ตรวจสอบงานอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุดหรือไม่เกิดความผิดพลาดเลย อันเป็นความสำเร็จอย่างยิ่งของผู้บริหารเชิงพุทธ

๒.๓.๕ วิธีการบริหารเชิงพุทธ

ผู้บริหารหรือผู้นำที่ดีแม้จะมีคุณลักษณะของการบริหารทั้ง ๓ คือ จักขุมหา ปัญญา มองการณ์ไกล วิรุโธ ความสามารถในการจัดการธุระ นิสสยสมปนโน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแต่วิธีการบริหารก็เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จหรือล้มเหลวในการบริหารได้เช่นกันดังนั้น ผู้บริหารต้องพิจารณาหลักการบริหารจัดการ ตามที่ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) อธิบายสรุปกล่าวไว้ดังนี้

๑) อัตตาทิปไตย หมายถึง การถือตนเองเป็นใหญ่ ผู้บริหารที่ถือตนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ ย่อมเชื่อมั่นในตนเองสูง หลงว่าตนฉลาดกว่าผู้อื่น

๒) โลกาธิปไตย หมายถึง การถือคนอื่นเป็นใหญ่ ผู้บริหารประเภทนี้ไม่มีจุดยืนเป็นของตนเอง

๓) ธรรมาธิปไตย หมายถึง การถือธรรม หรือหลักการเป็นสำคัญ ผู้บริหารประเภทนี้ยึดความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง ยินดีและยอมรับความคิดเห็นจากทุกฝ่ายแม้จะมีความขัดแย้งส่วนตัว มุ่งเน้นการศึกษาหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้งานสำเร็จ ผู้บริหารประเภทนี้ถือว่าบริหารโดยทางสายกลาง

สรุปได้ว่า ผู้บริหารเชิงพุทธ ควรปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ที่ถือหลักธรรมเป็นใหญ่ สิ่งที่เด่นในการบริหารเชิงพุทธ คือ “การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น” และการรู้จักแบ่งแยกความคิด ความขัดแย้งในเรื่อง ส่วนตัวออกจากเรื่องงานโดยเน้นทางสายกลางเป็นหลัก ในวิธีการบริหารเชิงพุทธ

๒.๓.๖ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

สถานศึกษา เป็นฐานการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุด ในการบริหารจัดการ สถานศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายของการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จะบริหารโรงเรียนไปสู่คุณภาพอย่างมีมาตรฐานได้นั้นผู้บริหารควรเลือกการจัดการบริหารในรูปแบบใดที่เหมาะสม มีแนวคิดวางกรอบแนวทางของการบริหารทั้งนี้ในการนำหลักการมาบริหารเชิงพุทธ เพื่อบูรณาการเป็นหลักในการบริหาร สถานศึกษา ผู้บริหารต้องทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ในที่นี้ผู้ศึกษามุ่งที่จะกล่าวถึง หลักคุณธรรมที่สอดคล้องกับ หลักการบริหารที่ใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยจำแนกออกเป็น หลักธรรมที่มาบูรณาการด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน

๑. หลักคุณธรรมที่นำมาบูรณาการในการบริหาร ในสถานศึกษา เกี่ยวกับการบริหารด้วยการ ครองตน หมายถึง คุณธรรมที่ใช้ในการดูแลตนเองให้เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ เช่น ทำตนเป็นแบบอย่างต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้เป็นตัวเองในการที่จะปฏิบัติต่อหน้าที่ ทั้งนี้ต้องมีหลักคุณธรรมที่มาประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ผู้ศึกษาจะกล่าวถึง หลักในการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษา คือ สังคหวัตถุ ๔ ขรवासธรรม ๔ ศีล ๕ โยนิโสมนสิการ ดังนี้

๑) สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมของผู้ใหญ่ สังคหวัตถุ ๔ เป็นกำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือ มนุษย์สัมพันธ์ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับผู้ที่ต้องการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น จะสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดหลักธรรมทั้ง ๔ ใน สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ จะได้เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความรักและเมตตาแห่งหมู่ชน

อนึ่งสังคหวัตถุ ๔ เป็นธรรมะสำหรับผู้บริหาร ที่สามารถผู้ใจคนได้ตั้งแต่ระดับผู้ใต้บังคับบัญชา บุคคลในชุมชน ตลอดจนครูและนักเรียนของสถานศึกษา

๒) ขรവാสธรรม ๔ เป็นคุณธรรมสำหรับขรวาสผู้ครองเรือน ขรวาสธรรม เป็นธรรมของการครองเรือน เป็นธรรมของบุคคลทั่วไป เนื่องจากการครองเรือน มีภาระมาก มีกิจมาก คนที่ปฏิบัติ ก็ได้รับความสุข หากครองเรือนไม่ดี ก็จะมีแต่ความทุกข์ ปัญหาในการครองเรือนจึงต้องแก้ไขกันไม่รู้จบ จำต้องมีธรรมเป็นหลักใจในการครองเรือน

๓) ศีล ๕ เป็นหลักธรรมพื้นฐานของชีวิต ศีลแปลว่าธรรมชาติหรือความปกติ ผู้บริหารต้องนำหลักคุณธรรมแห่งความเป็นปกติ หรือความเป็นธรรมดี มาบูรณาการบริหารโดยพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย ทางวาจา ด้วยความอ่อนโยนเปี่ยมด้วยเมตตา ทั้งนี้ผู้บริหารควรยึดหลักศีล ๕ เนื่องจากศีลเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการพัฒนารักษาตนเอง และบ่มเพาะความเมตตา กรุณา เพื่อให้ผู้บริหารมีความงามทั้งภายในและภายนอกอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า ศีล ๕ เป็นหลักธรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมสำหรับทุกคน โดยเฉพาะผู้บริหารในการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี และในปัจจุบันโรงเรียนจำนวนมากได้นำหลักของศีล ๕ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติและการปลูกจิตสำนึกให้กับบุคคลกร นักเรียน ให้ยึดหลักศีล ๕ ปฏิบัติอย่างแท้จริง

๔) โยนิโสมนสิการ เป็นการน้อมด้วยการรู้จักใช้ปัญญาพิจารณา ผู้บริหารที่นำหลักการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล ใช้ความคิดถุวิธี มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นกำเนิดของปัญหาและรู้จักหาเหตุผล แยกแยะออกมาวิเคราะห์ ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดยอุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย เนื่องจากโยนิโสมนสิการย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ เพื่อความดำรงมั่นไม่สั่นสลาย ไม่อันตราย แห่งสัทธรรม และในโยนิโสมนสิการเป็นหลักคุณธรรมแห่งการไม่ประมาณการปรารภความเพียร เกิดความมุ่งมั่นเป็นผู้มักน้อย ไม่เห็นแก่ได้ รักความสันโดษ มีความรู้ตัวสำนึกตระหนักชัดด้วยปัญญา ตั้งมั่นไปด้วยความดี และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มเปี่ยม

หลักคุณธรรมในโยนิโสมนสิการ ที่ผู้บริหารควรน้อมนำเข้ามาเพื่อเป็นข้อปฏิบัติในการบริหารในการครองตนเองได้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการไม่มาท มุ่งมั่นรักษาความดีเพื่อพัฒนาตนเองดังนั้น ในด้านการครองตน ผู้บริหารที่นำหลักคุณธรรมทั้ง ๔ ข้อมาเป็นหลักในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้ผู้บริหารที่ดี สามารถเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้ใต้บังคับบัญชา และชุมชนได้รับความเชื่อมั่นในการปฏิบัติ มุ่งมั่น ซื่อสัตย์อดทน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของมนุษย์ อย่างใช้ปัญญาใคร่ครวญ และเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นนักบริหารชั้นยอด

๒. หลักธรรมที่บูรณาการด้านการครองคน เมื่อผู้บริหาร มีหลักคุณธรรม มาบูรณาการในการครองตนเองให้พัฒนาดังนั้นแล้ว ผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องทำงานโดยอาศัยผู้อื่นนั้น ยังต้องมีหลักธรรมในการครองคนอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วย หลักธรรมที่เป็นหลักประจำตัวประจำใจของท่านผู้ใหญ่หรือผู้บริหาร คือ พรหมวิหาร ๔ และหลักธรรมต่าง ๆ ในการครองคนได้แก่

๑) พรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมที่มีการตอกย้ำและเน้นกันมาเป็นพิเศษ จนเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ หรือธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือธรรมเป็นหลักประจำใจประจำตัวของผู้ใหญ่ เรียกว่า พรหมวิหาร ผู้บริหารจะครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาได้ต้องมีหลักความเมตตาเป็นตัวนำในการบริหาร

๒) สาราณียธรรม ๖ เป็นคุณธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกรู้ถึงกัน เชื่อมโยงถึงกันด้วยน้ำใจที่เมตตา ผู้บริหารที่นำหลักคุณธรรมทั้ง ๖ ข้อ มาบูรณาการ ในการบริหารสถานศึกษาด้วยเมตตา อย่างสม่ำเสมอ ย่อมส่งผลถึงการบริหารงานที่ราบรื่นสาราณียธรรม อันเป็นธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกรู้ถึงกันเป็นปียกรณ์ ทำให้เป็นที่รัก เป็นครุกรณ์ ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ความประสมกลมกลืน เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี และเพื่อความเป็นเอกภาพ นอกจากธรรมทั้ง ๖ นี้แล้ว การคบบุคคลเพื่อนร่วมงาน หรือการเลือกรับบุคลากร มีส่วนสำคัญที่ผู้บริหารต้องพิจารณาและใช้ให้เหมาะสมตามกาล

๓) กัลยาณธรรม เป็นธรรมของกัลยาณมิตร ทำให้ได้ผู้ปรึกษา และผู้แนะนำสั่งสอนที่ดี มิตรดีย่อมประพฤติดุจจิตทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความจริงใจ ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีหลักในการเลือกคบ กัลยาณมิตร ดังพุทธศาสนาสุภาษิตที่ว่า อเสวนา จะ พาลานังบัณฑิตา ญัจะ เสวนา การไม่คบคนพาล คบแต่บัณฑิต หรือสุภาษิตที่มักได้ยินเสมอ คบคนพาลพาลไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล ซึ่งได้ให้ความสำคัญในการคบหาบุคคล ผู้บริหารหากเลือกบุคลากรร่วมงานที่เป็นสัมมาทิฐิ มีความเห็นถูก จะประสานร่วมงานไปได้อย่างราบรื่น และเจริญรุ่งเรืองในทาง ตรงกันข้ามหากผู้บริหารไม่พิจารณาแยกแยะในการคบบุคคลหรือผู้ร่วมงานแล้ว อาจนำพาองค์กรไปสู่ความเสื่อมได้

นอกจากหลักธรรมดังกล่าวมาแล้วข้างต้นในการบริหารบุคคลนั้น ผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นระดับประเทศชาติบ้านเมือง หรือระดับองค์กร ต้องมีหิริ โอตตัปปะ ความละอาย และ ความเกรงกลัวต่อบาป เพราะธรรมทั้งสองนี้หากปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ย่อมสามารถทำให้โลกสงบสุขร่มเย็น หรือที่รักและเคารพของบุคลากร ผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งเป็นผลดีแก่ผู้บริหารและองค์กรนำไปสู่การพัฒนาที่มีความเจริญก้าวหน้า เติบโตยิ่ง ๆ ขึ้นไป

๓. หลักธรรมที่มีมาบูรณาการ “ด้านการครองงาน” สถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีเทคนิควิธีการในการบริหารจัดการที่ดี และองค์ประกอบ

อื่น ๆ คือ บุคลากรในสถานศึกษาซึ่งมาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน กับความคิดที่ต่างมุม ผู้บริหารจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีหลักการบริหารที่ดีในการเชื่อมโยงระหว่าง ผู้ได้บังคับบัญชาในสถานศึกษาทั้งหลาย ให้มีเป้าหมายและความคิดไปในทางเดียวกันจึงจะทำให้งานประสบความสำเร็จได้ ในที่นี้ผู้ศึกษามุ่งที่จะกล่าวถึง หลักบริหารที่เกี่ยวกับการครองงาน ได้แก่ ธรรมมีอุปการะมาก อคติ ๔ อิทธิบาท ๔ และ สัมปรีชธรรม ๗ ดังนี้

๑) ธรรมมีอุปการะมาก เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารควรยึดเป็นหลักปฏิบัติเพื่อเกื้อหนุนบริหาร จัดการศึกษาของตนที่สามารถนำมาเป็นหลักประกอบจิตใจของผู้ได้บังคับบัญชา และนักเรียนในสถานศึกษา และบุคคลทั่วไปได้

๒) อคติ ๔ เป็นหลักคุณธรรมที่มาจากฐานแห่งสิ่งอันไม่พึงปฏิบัติ ทางแห่งความประพฤติน่าพิชิต ความลำเอียง ไม่เที่ยงธรรม ซึ่งผู้บริหารควรหลีกเลี่ยงจากหลักธรรมนี้ เพื่อลดปัญญาที่มาจากการบริหาร เช่นความที่ไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดการบริหารงานเป็นสองมาตรฐานได้

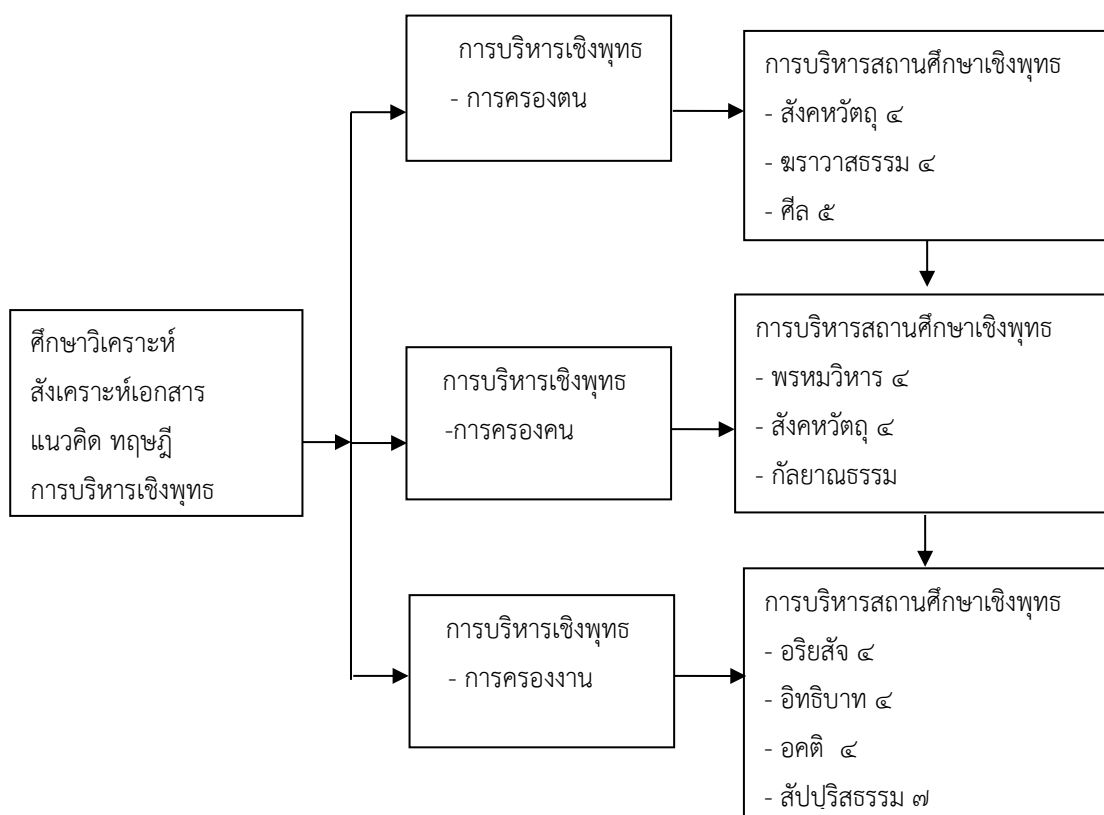
๓) อิทธิบาท ๔ เป็นหลักคุณธรรมที่เป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ผู้บริหารที่ฝึกหลักคุณธรรมของอิทธิบาท ๔ ในกรบริหารย่อมเป็นผู้มีคุณธรรมที่นำองค์กรพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในอิทธิบาท ๔ นี้ ผู้บริหารที่นิยมนำมาเป็นหลักปฏิบัติย่อมถือว่าเป็นผู้ใฝ่รู้ พร้อมที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จได้

๔) สัมปรีชธรรม ๗ เป็นธรรมของสัตว์บุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นคุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี ผู้บริหารจำเป็นต้องน้อมนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองและการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ทั้งนี้หลักการด้านบริหารด้านการครองงาน นับว่าเป็นหลักคุณธรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารเนื่องจากในแต่ละหลักธรรมที่ปรากฏนั้น พระพุทธองค์ทรงชี้แจงขยายความในหลักธรรมไว้ชัดเจนเพื่อให้เหมาะสมในการประกอบกิจการต่าง ๆ เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องรู้จักคุณธรรมทั้งหมดนี้ เพื่อก้าวขึ้นเป็นผู้นำพัฒนาองค์กรของตนด้วยความผาสุกต่อไป

อย่างไรก็ตามหลักธรรมด้านการบริหารการครองตน การบริหารงานด้านการครองคน และการบริหารด้านการครองงาน นับว่าเป็นหลักของการพัฒนาผู้บริหารและองค์กรที่สำคัญที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรเน้นปกครองผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความร่มเย็น สร้างความสุข และความเบิกบานกับสิ่งที่เกิดขึ้นในงานนั้น ผู้บริหารควร ให้มีหลักคุณธรรมค้ำครองจิตใจของตนก่อนที่จะพัฒนาด้านศักยภาพของผู้ได้บังคับบัญชา ร่วมกันพัฒนาด้านเทคโนโลยี ที่สำคัญและค้นหาสาเหตุที่ทำให้องค์กรและสังคมเสื่อมลง เร่งแก้ไขตามหลักคุณธรรมทั้งหมดนี้ย่อมได้รับความสำเร็จสูงส่งอย่างแน่นอน

สรุปได้ว่าการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการนำหลักการบริหารเชิงพุทธมาใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและสถานศึกษาของตน ทั้งนี้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอนให้เรามีความอิสระในตัวเอง ปลดปล่อยความคิดยึดติดต่าง ๆ ที่ผูกพันตัวเราให้มอมแมมกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว นับตั้งแต่ผู้บริหาร ผู้ได้บังคับบัญชา นักเรียน ตลอดจนส่งผลไปถึง บุคคลในชุมชนรอบข้าง หากมีความรักและความเมตตาให้แก่กัน ย่อมถือว่า สถานศึกษาหรือเป็นชุมชนที่มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาครองใจ ย่อมทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก นั้นหมายถึงการลดปัญหาทางด้านอาชญากรรมเช่นปัญหาการติดยาเสพติดและเยาวชน และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอีกมากมาย

ภาพประกอบที่ ๒.๖ การวิเคราะห์ สังเคราะห์การบริหารเชิงพุทธ

๒.๓.๗ การประยุกต์ใช้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธผู้วิจัยได้นำความรู้ความเข้าใจมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยโดยการเชื่อมโยงหลักการ แนวคิดของการบริหารเชิงพุทธกับหลักการบริหารสถานศึกษา วงจรคุณภาพ (Deming cycle) PDCA โดยการนำหลักธรรมที่ เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการครองงานตามหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้โดยการบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

๑) อริยสัจ ๔

(๑) **ทุกข์** ประยุกต์ใช้กับขั้นตอนการวางแผน (P - Plan) คือการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการ กำหนดหรือระบุปัญหาในการวางแผนการดำเนินงาน

(๒) **สมุทัย** ประยุกต์ใช้กับขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน (D - Do) คือการวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุของปัญหาเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและการปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน

(๓) **นิโรธ** ประยุกต์ใช้กับขั้นตอนการตรวจสอบ (C - Check) คือสภาพที่ปราศจากปัญหา คือการกำหนดเป้าหมายในการวางแผนและการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(๔) **มรรค** ประยุกต์ใช้กับขั้นตอนการปรับปรุง แก้ไข (A - Act) คือวิเคราะห์แนวทางหรือวิธีการปฏิบัติตามแผน ถ้าบรรลุเป้าหมายให้กำหนดเป็นมาตรฐานในการวางแผนครั้งต่อไป และปรับปรุง แก้ไขถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายต้องปรับปรุงใหม่จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายจึงกำหนดเป็นมาตรฐาน

๒) อิทธิบาท ๔

(๑) **ฉันทะ** ประยุกต์ใช้กับขั้นตอนการวางแผน (P - Plan) คือมีความตระหนัก ความพึงพอใจ สนใจในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการ กำหนดปัญหาในการวางแผนการดำเนินงาน

(๒) **วิริยะ** ประยุกต์ใช้กับขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน (D - Do) คือมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน

(๓) **จิตตะ** ประยุกต์ใช้กับขั้นตอนการตรวจสอบ (C - Check) คือมีความเอาใจใส่ในการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน การกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(๔) **วิมังสา** ประยุกต์ใช้กับขั้นตอนการปรับปรุง แก้ไข (A - Act) คือมีการวิเคราะห์พิจารณาไตร่ตรองแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติตามแผน ถ้าบรรลุเป้าหมายให้กำหนดเป็นมาตรฐานในการวางแผนครั้งต่อไป และปรับปรุง แก้ไขถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายต้องปรับปรุงใหม่จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายจึงกำหนดเป็นมาตรฐาน

๒.๔ การบูรณาการเชิงพุทธ

๒.๔.๑ ความหมายของการบูรณาการ

คำว่า “บูรณาการ” เป็นศัพท์บัญญัติทางการศึกษา เดิมใช้คำว่า “บูรณาการรวมหน่วย” เป็นคำบัญญัติให้ตรงกับคำว่า “Integration” ในภาษาอังกฤษ หมายความว่า การรวมหน่วยที่แยก ๆ กันเข้าเป็นหน่วยเดียวกัน เช่น หลักสูตรแบบบูรณาการรวมหน่วย^{๙๐} ปัจจุบันใช้เพียงคำว่า “บูรณาการ” หมายความว่า การประสานเนื้อหา หลักการ กิจกรรม การฝึก ฯลฯ เข้าเป็นหน่วยเดียวกัน เช่น การสอนภาษาแบบบูรณาการ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ด้านทักษะต่าง ๆ ทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน ผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในวิชาเดียวกัน ไม่แยกออกจากกันเป็นหลายวิชาดังแต่ก่อน^{๙๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๙๒} ให้คำนิยามคำว่า “บูรณาการ” (Integration) ค่อนข้างจะสอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถานว่า “หมายถึง การนำสิ่งที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันเดียวกันจนเกิดองค์รวม (The whole) โดยท่านได้ยกประเด็นพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์มาอธิบายเพิ่มเติมว่า “ถ้าศรัทธาในพระพุทธศาสนากับปัญญาในทางวิทยาศาสตร์เป็นไปในทางเดียวกันคือส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันก็จะก่อให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ องค์รวมนี้แหละคือบูรณาการ และเนื่องจากวิทยาศาสตร์ครอบคลุมไปถึงศาสตร์สมัยใหม่ ที่อาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์สร้างระบบความรู้ขึ้นมา เช่น วิศวกรรมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เราจึงสามารถบูรณาการพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ ด้วยประเด็นที่น่าสนใจคือ ท่านได้ยืนยันว่า “พระพุทธศาสนายังเป็นศาสนาแห่งการบูรณาการที่มีคำสอนครอบคลุมทั้งกฎธรรมชาติฝ่ายรูปธรรม และนามธรรม กฎทุกกฎรวมกันอยู่ภายใต้กฎธรรมนิยาม” และจากตัวแปรดังกล่าวนี้ จึงทำให้ปรัชญาการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ช่วยให้คนเรามีดวงตา ๒ ข้างบริบูรณ์ ดวงตาข้างหนึ่งคือพระพุทธศาสนา ดวงตาอีกข้างคือศาสตร์สมัยใหม่ ใครที่ไม่รู้ทั้งพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เปรียบได้กับคนตาบอด (อันธจักษุ) ใครที่รู้แต่ศาสตร์สมัยใหม่อย่างเดียว จัดเป็นคนตาเดียว (เอกจักษุ)

^{๙๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๓๔.

^{๙๑} กาญจนา นาคสกุล, คลังความรู้^{๙๑}, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.royin.go.th/knowledge/detail.php?ID=56 [๔ มีนาคม ๒๕๕๗].

^{๙๒} พระธรรมโกศาจารย์, วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔๙.

ส่วนใครที่รู้ทั้งพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ จัดเป็นคนสองตา (ทวิจักขุ) นั่นคือมีความรู้แบบบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

ถึงกระนั้น ท่านได้พยายามที่จะแยกแยะประเด็นที่เป็นปัญหะหว่างการบูรณาการกับการเปรียบเทียบว่า “การศึกษาแบบบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ไม่ใช่การเปรียบเทียบเพราะการศึกษาเปรียบเทียบเป็นเพียงวางสิ่งที่เราศึกษาไว้คู่ขนานโดยที่ไม่มีวันบรรจบกัน เช่น เราศึกษาศาสนาเปรียบเทียบโดยไม่คิดรวมศาสนาที่เราศึกษาเข้าด้วยกันแต่อย่างใด แต่การศึกษาแบบบูรณาการเป็นการนำสิ่งที่เราศึกษามาปรับแต่งผสมผสานกันจนก่อให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ ใน การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ จึงต้องมีการปรับองค์ความรู้ทั้งสองสายให้เชื่อมโยงเข้าหากัน

๒.๔.๒ วิธีการบูรณาการเชิงพุทธ

จากแนวทางดังกล่าว ท่านจึงวิธีการในการบูรณาการพระพุทธศาสนากับวิทยาการหรือศาสตร์สมัยใหม่ว่า วิธีการศึกษาแบบบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่จึงทำได้ ๒ วิธี คือ

วิธีที่ ๑ พุทธวิทยา (Buddhology) หมายถึง การปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา คือ ใช้พระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้ง และนำศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายเสริมพระพุทธศาสนา วิธีนี้ใช้องค์ความรู้ในศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายสนับสนุนพระพุทธศาสนาให้ดูทันสมัย และมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับได้ง่ายขึ้น

วิธีที่ ๒ ธรรมวิทยา (Dhammology) หมายถึง การปรับพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์ คือ ใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้ง และนำหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเข้าไปในเนื้อหาของศาสตร์สมัยใหม่ ทั้งนี้ เพราะศาสตร์สมัยใหม่มุ่งแสวงหาความจริงโดยไม่สนใจเรื่องศีลธรรม การนำหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมให้กับศาสตร์เหล่านั้น ย่อมจะช่วยให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ ท่านได้ขยายความคำว่า “ประยุกต์” หมายถึง ปรับใช้ประโยชน์ ดังนั้น วิธีบูรณาการแบบนี้จึงเป็นการศึกษาแบบธรรมประยุกต์ ซึ่งหมายถึงการปรับใช้ธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยศาสตร์สมัยใหม่เป็นสะพาน วิธีการนอกจากจะทำให้ธรรมอภิปรัชชาคือไม่ล้าสมัย เพราะสามารถปรับเข้ากับวิถีแห่งชีวิตของทุกคนทุกยุคทุกสมัย แล้วยังจะเป็นการช่วยนำศีลธรรมกลับมาสู่โลกนี้อีกด้วย “ธรรมประยุกต์จะเกิดให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต เนื่องจากธรรมเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมของชีวิต ธรรมจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวแต่อย่างใด ผู้ที่นำธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตอย่างสม่ำเสมอเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา ประโยชน์นั้นแหละจะทำให้รักษาพระพุทธศาสนาอยู่กับสังคมตลอดไป พระพุทธศาสนาจะอยู่รอดในสังคมใด ก็ต้องปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมนั้น ในทำนองเดียวกัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะอยู่รอดในสังคมโลกด้วยการปรับตัวให้ทันต่อ

ความเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ความเป็นเลิศนี้จะเกิดไม่ได้ ถ้าไม่มีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ การดำเนินการในลักษณะนี้ย่อมถือว่าสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัยที่ว่า จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม”^{๙๓}

๒.๔.๓ การประยุกต์ใช้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการเชิงพุทธผู้วิจัยได้นำความรู้ความเข้าใจมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยโดยการเชื่อมโยงหลักการ แนวคิดของการบริหารเชิงพุทธกับหลักการบริหารสถานศึกษาวงจรคุณภาพ (Deming cycle) PDCA โดยการนำหลักธรรมที่ เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการครองงานตามหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้โดยการบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาตามวิธีบูรณาการเชิงพุทธ ธรรมวิทยา (Dhammology) คือ การปรับพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์ คือใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้ง และนำหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเข้าไปในเนื้อหาของศาสตร์สมัยใหม่ ดังนี้

๑) PDCA บูรณาการกับ อริยสัจ ๔

(๑) การวางแผน (P - Plan) สอดคล้องกับทุกข์ หมายถึง การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการ กำหนดหรือระบุปัญหาในการวางแผนการดำเนินงาน

(๒) การปฏิบัติตามแผน (D – Do) สอดคล้องกับสมุทัย หมายถึง การวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุของปัญหาเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและการปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน

(๓) การตรวจสอบ (C – Check) สอดคล้องกับนิโรธ หมายถึง สภาพที่ปราศจากปัญหา การกำหนดเป้าหมายในการวางแผนและการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

(๔) การปรับปรุง แก้ไข (A –Act) สอดคล้องกับ มรรค หมายถึง การวิเคราะห์แนวทางหรือวิธีการปฏิบัติตามแผน ถ้าบรรลุเป้าหมายให้กำหนดเป็นมาตรฐานในการวางแผนการปฏิบัติครั้งต่อไป และปรับปรุง แก้ไขถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายต้องปรับปรุงใหม่จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายจึงกำหนดเป็นมาตรฐาน

^{๙๓} พระธรรมโกศาจารย์, วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่, หน้า ๕๙.

๒) PDCA บูรณาการกับอิทธิบาท ๔

(๑) การวางแผน (P - Plan) สอดคล้องกับ ฉันทะ หมายถึง ความตระหนัก ความพึงพอใจ สนใจในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการ กำหนดปัญหาในการวางแผนการดำเนินงาน

(๒) การปฏิบัติตามแผน (D - Do) สอดคล้องกับ วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม ในการปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน

(๓) การตรวจสอบ (C - Check) สอดคล้องกับ จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ในการ ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน การกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(๔) การปรับปรุง แก้ไข (A - Act) สอดคล้องกับวิมังสา หมายถึง การวิเคราะห์ พิจารณาไตร่ตรองแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติตามแผน ถ้าบรรลุเป้าหมายให้กำหนดเป็นมาตรฐานในการวางแผนครั้งต่อไป และปรับปรุง แก้ไขถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายต้องปรับปรุงใหม่จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายจึงกำหนดเป็นมาตรฐาน

๒.๕ หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ

๒.๕.๑ อริยสัจ ๔

อริยสัจ ๔ ประการนี้ เป็นหลักคำสอนที่สำคัญของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ทรงแสดงไว้อย่างชัดเจนใน ธรรมจักรกัปปวัตตสูตรโปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน คำว่า “สัจจะ” แปลว่า ความจริง มี ๔ ประการ คือ ๑. สมมุติสัจ ความจริงโดยการสมมุติ คือความจริงที่ไม่เป็นจริง เพียงแต่เราสมมุติขึ้นเท่านั้น ๒. สภาวะสัจ ความจริงโดยสภาวะ คือความจริงที่เป็นจริง ซึ่งได้มาจากการค้นคว้าวิจัย ทดลองจนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เป็นต้น ๓. อันติมสัจ ความจริงขั้นสุดท้าย หมายถึงความจริงที่ได้วิเคราะห์จนถึงที่สุดแล้วไม่มีอะไรจริงยิ่งไปกว่านั้น ๔. อริยสัจ ความจริงอันประเสริฐทำให้ผู้ปฏิบัติหลุดพ้นจากกองกิเลสทั้งหลายกลายเป็นพระอริยเจ้า มีรายละเอียด ดังนี้

๑) ความหมายของอริยสัจ ๔

อริยสัจสี่มีความหมายตามนัยพระบาลีดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ ๔ ประการนี้ อริยสัจ ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ ๑. ทุกขอริยสัจ ๒. ทุกขสมุทยอริยสัจ ๓. ทุกขนิโรธอริยสัจ ๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ”^{๙๔} “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ ๔ ประการนี้ อริยสัจ ๔ ประการ

^{๙๔} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๙๗/๖๐๙.

อะไรบ้าง คือ ๑. ทุกขอริยสัจ ฯลฯ ๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ อริยสัจ ๔ ประการนี้ เพราะเรารู้แจ้งอริยสัจ ๔ ประการนี้ตามความเป็นจริง ชาวโลกจึงเรียกตลาคัต ว่า ‘พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า’ ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้ เธอทั้งหลายพึงทำความเพียรเพื่อรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า ‘นี่ทุกข์ ฯลฯ นี่ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา’^{๙๕} หัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่อริยสัจ ๔ ประการ (จตตาริอริยสัจจานิ) ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในปฐมเทศนาแกสหายเก่าของพระองค์คือปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันใกล้เมืองพาราณสีในพระธรรมเทศนากัณฑ์นี้ดังที่มีหลักฐานในคัมภีร์ดั้งเดิมนั้น พระองค์ได้ทรงแสดงอริยสัจ ๔ ประการ ไว้เพียงย่อเยื้องแต่ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาแรก ๆ มีหลายแห่งที่ได้อธิบายอริยสัจ ๔ ประการนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีกพร้อมด้วยรายละเอียดมากมายและหลายแง่หลายทาง ถ้าศึกษาอริยสัจ ๔ โดยอาศัยหลักฐานอ้างอิงและคำอธิบายจากคัมภีร์เหล่านี้เราก็จะได้รู้เรื่องราวที่ดีและถูกต้องตามคำสอนอันเป็นแก่นแท้หลักธรรมทั้งปวงของพระพุทธองค์ตรงตามคัมภีร์ดั้งเดิมอริยสัจ ๔ ประการ คือ^{๙๖}

- ๑) ทุกข์
- ๒) สมุทัยการเกิดขึ้นหรือสาเหตุแห่งทุกข์
- ๓) นิโรธความดับทุกข์
- ๔) มรรคทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์

ทุกข์คือแสดงว่าสิ่งที่ปรุงแต่งทั้งปวงเป็นทุกข์นี้สิ่งทั้งปวงเป็นอะไรนั่นเองสิ่งที่ทั้งปวงเป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ใจแต่คนทั้งหลายไม่รู้ไม่เห็นไม่เห็นว่าสิ่งทั้งปวงเป็นความทุกข์จึงได้มีความอยากในสิ่งเหล่านั้นถ้ารู้ว่ามีเป็นความทุกข์ไม่น่าอยากและไม่น่ายึดถือไม่น่าผูกพันตัวเองเข้ากับสิ่งใดแล้วเขาก็คงจะไม่ไปอยากซึ่งตัวทุกข์นั่นเองหมายถึงขั้น ๕

สมุทัยการเกิดขึ้นหรือสาเหตุแห่งทุกข์คือแสดงว่าความอยากด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) นั้นเป็นต้นเหตุของความทุกข์คนทั้งหลายก็ยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจว่าความอยากนี้เป็นตัวต้นเหตุของความทุกข์ใจเพราะไม่รู้ว่าคุณอยากด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) นั่นคืออะไร

นิโรธ (ความดับทุกข์) นิโรธหรือนิพพานคือการดับความอยากเสียได้สิ้นเชิงเป็นความไม่มีทุกข์ที่เป็นสิ่งที่อาจบรรลุถึงได้ในที่ทั่ว ๆ ไปคือพบได้ตรงที่ความอยากมันดับลงไปนั่นเอง

^{๙๕} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๙๓/๖๐๗.

^{๙๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๕.

มรรค (ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์) คือวิธีดับความอยากนั้น ๆ เสียอริยมรรคอันมีองค์ ๘ ประการซึ่งดับความอยากเสียได้

สรุปความหมายของอริยสัจ ๔ หมายถึงข้อปฏิบัติที่จะทำให้พ้นทุกข์ หรือวิธีปฏิบัติในการแก้ปัญหาได้แก่ ๑) ทุกข์ชีวิตนี้เป็นความทุกข์อย่างยิ่ง (ดังนั้นปัญญาของเราก็คือทำอย่างไรจะได้พ้นทุกข์) ๒) สมุทัยสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดทุกข์ได้แก่ตัณหา (ดังนั้นเพื่อหาทางกำจัดตัณหาเสียได้ทุกข์ก็ควรจะหมดไปวิธีการที่อาจทดลองเพื่อกำจัดตัณหาอาจมีดังนี้การอดอาหารการนั่งสมาธิการเข้าใจสิ่งที่ถูกต้อง) ๓) นิโรธการดับทุกข์ (ในการให้ได้มาซึ่งสภาวะนี้จำต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ทุกข์ดับไป หรือเพื่อจะได้พ้นทุกข์จึงทำการอดอาหารเพื่อให้เห็นว่าการทำทุกกริยาไม่อาจพ้นทุกข์ได้ก็ลองทำอย่างอื่นออกไปอีก) ๔) มรรคจากการปฏิบัติต่าง ๆ ด้วยตนเองแล้วตกลงสรุปผลได้ว่าวิธีการที่จะพ้นทุกข์ได้นั้นมีทางเดียว

๒) กระบวนการของอริยสัจ ๔

คำว่า “กระบวนการ” หมายถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบไปสู่ผลอย่างหนึ่ง, กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง” จากการศึกษาเรื่องอริยสัจ ๔ ผู้วิจัยมองเห็นกระบวนการหรือกระบวนการคิดในอริยสัจ ๔ สรุปได้เป็น ๒กระบวนการ คือ

(๑) กระบวนการของเหตุและผล

กระบวนการของอริยสัจ ๔ ก็คือการดำเนินไปอย่างมีระบบของธรรมะที่เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุและผลของกันและกันหรือกระบวนการที่เกิดขึ้นและกระบวนการดับไปของทุกข์อันเป็นธรรมชาติของชีวิตตามความสัมพันธ์กันแห่งเหตุและผลกระบวนการของอริยสัจ ๔ เริ่มที่ทุกข์ก่อนเพราะว่าทุกข์เป็นธรรมฝ่ายผลเป็นสภาพที่เห็นได้ง่ายและมีปรากฏอยู่ประจำและเป็นจริงในชีวิตของมนุษย์ทุกคนเมื่อมีทุกข์ก็ต้องมีสาเหตุที่ทำให้มันเกิดซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดทุกข์ก็คือตัวตัณหาเพราะเมื่อคนยังมีตัณหาที่มีความทะเยอทะยานอยากด้วยประการต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้เกิดความคิดหาอุบายที่จะทำหรือพูดเพื่อจะให้ได้สิ่งที่ตนต้องการมาสนองความอยากซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์และเมื่อได้มาสมปรารถนาแล้วก็ยังเป็นทุกข์อีกเนื่องจากจะต้องคิดหาอุบายที่จะรักษามันไว้ไม่ให้สูญสลายหรือเปลี่ยนแปลงไปหากสิ่งที่ตนได้มาทุกอย่างนั้นมีอันต้องเปลี่ยนแปลงสูญสลายไปตามเหตุปัจจัยแล้วก็ไม่พ้นจากความทุกข์ไปได้เมื่อรู้เห็นทุกข์พร้อมทั้งสาเหตุตามที่เป็นจริงแล้วย่อมเบื่อหน่ายคลายความต้องการในสิ่งที่เป็นทุกข์หรือก่อให้เกิดทุกข์และคิดหาหนทางที่จะพ้นไปจากทุกข์โดยกำหนดว่าเมื่อมีทุกข์อุบายที่จะแก้ทุกข์ดับทุกข์ก็ต้องมีเช่นกันจึงได้ตั้งเป้าหมายที่จะทำตนให้พ้นจาก

ความทุกข์เรียกว่าทุกข์นิโรธไว้กำหนดเป้าหมายเอาไว้แล้วก็จำเป็นต้องมีวิธีดำเนินการเรียกว่ามรรค เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น

(๒) กระบวนการตรวจสอบ

อริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมหรือคำสอนที่แสดงถึงกระบวนการเกิดขึ้นของทุกข์และกระบวนการดับไปของทุกข์ว่าดำเนินไปอย่างไรและเพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนของการดำเนินการแต่ละขั้นตอนพระพุทธเจ้ายังได้ทรงแสดงการตรวจสอบเพื่อตรวจสอบการดำเนินการแต่ละขั้นตอนไว้ด้วยได้แก่เรื่องญาณ ๓ คือสังขญาณ กิจญาณ และกตญาณ

- สังขญาณ คือรู้สภาพหรือภาวะที่เป็นจริงของแต่ละเรื่องว่าคืออะไรกล่าวคือรู้ว่าอะไรคือทุกข์ของชีวิตอะไรคือสาเหตุของทุกข์ภาวะดับทุกข์เป็นอย่างไรวิธีการดับทุกข์คืออะไร

- กิจญาณ คือรู้ถึงหน้าที่หรือวิธีการที่จะพึงกระทำในแต่ละเรื่องว่าพึงปฏิบัติอย่างไร กล่าวคือ

- (๑) ในเรื่องทุกข์นั้นรู้ว่าเป็นสิ่งที่พึงรู้ให้ชัดเจน
- (๒) ในเรื่องสมุทัยนั้นรู้ว่าเป็นสิ่งที่พึงละหรือกำจัดให้สิ้นไป
- (๓) ในเรื่องนิโรธนั้นรู้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เป็นจริงขึ้นหรือทำให้สำเร็จบริบูรณ์
- (๔) ในเรื่องมรรคนั้นรู้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องเจริญคือทำให้ครบถ้วนปฏิบัติให้สมบูรณ์

- กตญาณคือรู้ในสิ่งที่ลงมือปฏิบัติไปแล้วเป็นการตรวจสอบผลของการกระทำที่ดำเนินการหรือลงมือปฏิบัติไปแล้วว่าได้ผลหรือมีผลเป็นอย่างไรเป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์หรือไม่กล่าวคือ

- (๑) เรื่องทุกข์ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องรู้อย่างชัดเจนถี่ถ้วนและตามความเป็นจริงนั้นรู้อย่างชัดเจนถูกต้องแล้วหรือยัง
- (๒) เรื่องสมุทัยซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องละอย่างเด็ดขาดนั้นละได้แล้วหรือยัง
- (๓) เรื่องนิโรธซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เป็นจริงคือสำเร็จผลบริบูรณ์นั้นทำสำเร็จแล้วหรือยัง
- (๔) เรื่องมรรคซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องเจริญคือทำให้ครบถ้วนนั้นทำให้ครบถ้วน

แล้วหรือยัง

กล่าวโดยสรุปในคำสอนเรื่องอริยสัจ ๔ นั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงกระบวนการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ซึ่งเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ของเหตุและผลทั้งในกระบวนการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ดังที่ท่านพระอัสสชิเถระ (พระเถระรูปสุดท้ายในกลุ่มพระปัญจวัคคีย์) สรุป

แสดงแก่พระสารีบุตรเมื่อครั้งยังเป็นอุปติสสปริพาชกความว่าธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุพระตถาคตทรงตรัสแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้นและความดับแห่งธรรมเหล่านั้นพระมหาสมณะมีปกติทรงสั่งสอนอย่างนี้พร้อมทั้งแสดงหลักการตรวจสอบ (ญาณ ๓) เพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนของการดับทุกข์หรือแก้ปัญหาตามกระบวนการของอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบที่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่าอริยสัจ ๔ คือกระบวนการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นและเป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบทางการบริหารได้อย่างถูกต้องโดยดำเนินการให้ครบทั้ง ๔ ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนแรกคือทราบปัญหา

ขั้นตอนที่สองคือหาสาเหตุปัญหา

ขั้นตอนที่สามคือระบุปัญหา

ขั้นตอนที่สี่คือวิธีการหรือกระบวนการแก้ไขปัญหา

จะเห็นได้ว่าหลักอริยสัจ ๔ จะมีขั้นตอนและกระบวนการในการแก้ไขปัญหาลักษณะเดียวกับหลักวิทยาศาสตร์แต่มีความแตกต่างอยู่ที่ว่าวิทยาศาสตร์อาศัยความเป็นจริงที่เกิดจากการพิสูจน์ทดลองตามกระบวนการที่ถูกต้องแต่พุทธศาสนานั้นเป็นกระบวนการที่อาศัยผลที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติไม่ต้องทำการทดลองไม่ต้องพิสูจน์แต่สามารถใช้กระบวนการเดียวกันหลักข้อนี้เป็นหลักสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนาโดยสอนให้คนเรารู้จักค้นหาหรือพิจารณาว่าอะไรคือความทุกข์หรือปัญหานั้นคือผลที่เกิดขึ้นแล้ว (Ends) อะไรคือเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์หรือปัญหา (Cause) นั่นคือสมุทัย เป้าหมาย (Goal) ที่กำหนดหรือตั้งไว้ก็คือการดับทุกข์หรือการแก้ปัญหานั้นก็คือนิโรธส่วนมรรควิธีหรือวิธีการปฏิบัติ (Means) ให้บรรลุเป้าหมายนั้นก็คือมรรค ๘ ซึ่งสามารถปฏิบัติให้บรรลุถึงความทุกข์นั้นได้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนานี้ยึดถือหลักเหตุผลและปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยนับเป็นหลักการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลที่ควรแก่การยึดถือและนำมาใช้ในการแก้ปัญหการทำงานและการดำรงชีวิต

๓) คุณค่าที่เด่นของอริยสัจ ๔

หลักอริยสัจ นอกจากเป็นคำสอนที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ดังกล่าวนมาแล้ว ยังมีคุณค่าเด่นที่น่าสังเกต อีกหลายประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้^{๙๗}

^{๙๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับปรับปรุง พุทธธรรม ประดิษฐาน ๒๖ ศตวรรษกาล พ.ศ.๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๘๗๓.

(๑) เป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรแบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาคิด ๆ ก็ตาม ที่จะมีคุณค่าและสมเหตุผลจะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกัน เช่นนี้

(๒) เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตน ด้วยปัญญาของมนุษย์เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจดลบันดาลของตัวการพิเศษเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ

(๓) เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน ไม่ว่ามนุษย์จะเติบโตออกไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ห่างไกลตัวกว้างขวางมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าเขายังจะต้องมีชีวิตของตนเองที่มีคุณค่า และสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกเหล่านั้นอย่างมีผลดีแล้ว เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากหลักความจริงนี้ตลอดไป

(๔) เป็นหลักความจริงกลาง ๆ ที่ติดเนื่องอยู่กับชีวิต หรือเป็นเรื่องของชีวิตเองแท้ ๆ ไม่ว่ามนุษย์จะสร้างสรรค์ศิลปวิทยา หรือดำเนินกิจการใด ๆ ขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของตน และไม่ว่าศิลปวิทยาหรือกิจการเหล่านั้น จะเจริญขึ้น เสื่อมลง สลายไป หรือเกิดมีใหม่มาแทนอย่างไร ๆ ก็ตามหลักความจริงที่เรียกว่าอริยสัจนี้ ก็จะยืนยง ใหม่ และใช้เป็นประโยชน์ได้ตลอดทุกกาล

๔) การประยุกต์ใช้

จากการศึกษาหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ ผู้วิจัยได้นำความรู้ความเข้าใจมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยโดยการเชื่อมโยงหลักการ แนวคิดของการบริหารเชิงพุทธกับหลักการบริหารสถานศึกษาโดยการนำหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการแก้ปัญหการบริหารสถานศึกษาดังนี้

ผู้วิจัยนำเอาหลักอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีกระบวนการแก้ปัญหามาตรหลักการบริหารเชิงพุทธพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเล่มที่ ๑๒ (๒๕๓๙) ได้กล่าวถึงอริยสัจ ๔ เกี่ยวกับขั้นตอนในการแก้ปัญหา (อริยสัจ ๔) ในกระบวนการการแก้ปัญหาจะประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ระบุปัญหา (ทุกข์)

๒. สาเหตุแห่งปัญหา (สมุทัย)

๓. การกำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหา (นิโรธ)

๔. กำหนดแนวทางแก้ปัญหา (มรรค)

การบูรณาการหลักอริยสัจ ๔ กับกระบวนการ PDCA

๑) ทุกซ์ คือขั้นค้นหาปัญหา บูรณาการกับขั้นวางแผน (Plan- P) การพิจารณาเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ถูกต้องเหมาะสมเมื่อพิจารณาเห็นว่าการดำเนินงานมีปัญหา อุปสรรค กิระบุ กำหนดปัญหาได้ว่าทำอะไร เพื่อจะได้หาทางแก้ไขได้ตรงจุด

๒) สมุทัย คือขั้นหาสาเหตุ บูรณาการกับขั้นปฏิบัติตามแผน (Do -D) เมื่อกำหนดปัญหาปัญหาแล้วจึงทำการวิเคราะห์ว่าปัญหาที่เรากำหนดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง แล้วทำการเรียงลำดับถึงว่าสาเหตุใดที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วนหรือต้องดำเนินการควบคู่กัน และนำไปดำเนินการตามแผน

๓) นิโรธ คือขั้นออกแบบกิจกรรมและแนวทางแก้ไข บูรณาการกับขั้นปฏิบัติตามแผน (Do -D) และขั้นการตรวจสอบ (Check-C) เป็นการกำหนดวิธีการ ขั้นตอน เครื่องมือ และบุคคล ที่จะเป็นผู้รับผิดชอบ หรือใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหา และมีการกำกับ นิเทศติดตามประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

๔) มรรค คือขั้นนำสู่การปฏิบัติแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผล บูรณาการกับขั้นการปรับปรุงแก้ไข (Action-Act) และขั้นปฏิบัติตามแผน (Do -D) เป็นการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติตามแผนว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ถ้าบรรลุเป้าหมายกำหนดเป็นมาตรฐานและนำไปใช้ในการจัดทำแผนครั้งต่อไปถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายให้กำหนดวิธีการ ขั้นตอน เครื่องมือ และบุคคล ที่จะเป็นจะใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหา มาใช้แก้ปัญหาและทำการวิเคราะห์สะท้อนผลว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไปจนกว่าจะแก้ไขปัญหาลงได้สำเร็จ

๒.๕.๒ อิทธิบาท ๔

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้นำไปประพฤติปฏิบัติประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการทำงาน ดังที่ปิ่น มุทุกันต์ ได้กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักการทำงานของพระพุทธเจ้าเป็นหลักที่นำพระองค์ให้บรรลุความสำเร็จอย่างงดงามทั้งในด้านการศึกษาและการปฏิบัติงานทางโลก ทั้งในการค้นคว้าหาโมกขธรรมอันละเอียดลึกซึ้ง ทั้งในการเผยแผ่ศาสนาแก่ชาวโลกจนมีผู้ยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง

๑) ความหมายของอิทธิบาท ๔

จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในอังคุตตรนิกาย ทุกขนิบาตร ได้กล่าวถึง อิทธิบาท ในอิทธิบาทสูตร ดังนี้

ภิกษุ นั่นเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย ฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)

จากอิทธิบาทสูตร ดังกล่าว มีผู้อธิบายความหมายของ อิทธิบาท ๔ ไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง อิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ (ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป) วิริยะ (ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง) จิตตะ (ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลือนลหายไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ) วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือทบทวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง)

พระธรรมโกศาจารย์ ได้กล่าวถึง อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น ๔ คือ

- ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
- ๒) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น
- ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกใฝ่ในสิ่งนั้น
- ๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

ธรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่าง ๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน

ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ ข้อนี้ เป็นกำลังใจ อันแรก ที่ทำให้เกิด คุณธรรม ข้อต่อไป ทุกข้อ

วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกัน ไม่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบ ความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของ ความกล้าหาญ เจื้อยอยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง

จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้ง สิ่งนั้น ไปจากความรู้สึก ของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ นั้นให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่

วิมังสา หมายถึง ความสอดส่องใน เหตุและผล แห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่

สมพร เทพลิธา ได้กล่าวถึง อิทธิบาท ๔ ว่าเป็นหนึ่งในคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้มีขึ้นใน จิตใจและพัฒนาให้เจริญงอกงามจนกลายเป็นมโนธรรม เนื่องจากเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ แห่งผลที่มุ่งหมาย ๔ ประการ ได้แก่

๑) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใ้ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลยิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นเพียร ทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอา ธุระไม่ทอดทิ้ง

๓) จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเสื่อมถอยไป

๔) วิมังสา ความใคร่ครวญหรือทบทวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรวจตรา หาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ ดีขึ้น เจริญขึ้น เพื่อไปสู่ความสัมฤทธิ์ผล

อมร โสภณวิเชษฐวงศ์ และกวี อิศริวรรณ ได้กล่าวถึง ความหมายของ อิทธิบาท ๔ ว่าเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จมี ๔ ประการ ได้แก่

๑) ฉันทะ คือ ความพอใจในงานที่ทำ หมายถึงงานที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ตนชอบ เป็นความชอบ หรือความพอใจที่มีอยู่แล้วเกี่ยวกับงาน แต่คนเราไม่ได้มีโอกาสทำงานที่ตนชอบเสมอไปงานในหน้าที่ และงานที่จำเป็นต้องทำก็มีอยู่มาก งานเช่นนี้ ถ้าไม่มีความชอบมาแต่เดิมก็ต้องสร้างความชอบ ความพอใจหรือแรงจูงใจในการทำงานขึ้น ความพอใจหรือแรงจูงใจนี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ถ้าได้ศึกษาให้รู้งาน นั้นอย่างละเอียด รู้วิธีทำงาน และจุดหมายของงานนั้นเป็นอย่างดีแล้ว เมื่อสร้างความพอใจในงานได้ และลงมือทำงานก็เท่ากับงานนั้นสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง

๒) วิริยะ คือ ความเพียรหรือความขยันทำงาน วิริยะจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฉันทะ ดังนั้น การจะขยันหมั่นเพียรทำงานให้สำเร็จได้ต้องสร้างฉันทะให้มาก นอกจากฉันทะแล้วสิ่งเสริมแรง ก็เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างวิริยะ สิ่งเสริมแรง ได้แก่ รางวัล ของตอบแทน คำชม เป็นต้น การมีเพื่อน

คอยให้กำลังใจและการมองเห็นความสำเร็จเป็นขั้น ๆ สิ่งเสริมแรงเหล่านี้จะช่วยให้มีความขยันหมั่นเพียรมากขึ้น

๓) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ หรือฝักใฝ่ในการนั้นเสมอ ตรวจสอบแล้วว่างานได้ทำไปแล้วเท่าไร ยังเหลือเท่าไรจึงจะสำเร็จ ในการทำงานมีอุปสรรคหรือข้อบกพร่องอย่างไร หรืองานนั้นทำไปได้อย่างราบรื่น จิตตะจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฉันทะและวิริยะ ถ้ามีความพอใจมาก ความขยันมากความเอาใจใส่ก็มากตามเป็นการมุ่งตรงต่อความสำเร็จอย่างรวดเร็ว

๔) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลและกระบวนการทำงาน วิมังสาเป็นผลของจิตตะ คือเมื่อตรวจตราดูแล้วเห็นว่าการทำงานบกพร่อง หรือผิดวัตถุประสงค์ก็จัดการแก้ไข ความบกพร่อง และทำงานให้ตรงวัตถุประสงค์ อีกอย่างหนึ่งก็พิจารณาเหตุผลในการทำงานตามขั้นตอนงานที่ลงมือทำแล้วนั้นได้ผลเป็นขั้น ๆ อย่างไร เป็นผลที่พึงปรารถนาหรือไม่ ถ้าได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือได้ผลไม่พึงปรารถนาก็จัดการแก้ไข

สรุปได้ว่า อิทธิบาทธรรม หมายถึง หลักในการทำงานให้สำเร็จ หรือธรรมนำไปสู่จุดหมายปลายทาง มี ๔ ประการ คือ ๑) ฉันทะ ความพึงพอใจ ๒) วิริยะ ความเพียร ๓) จิตตะ ความเอาใจจดจ่อ ๔) วิมังสา การหมั่นทบทวน

๒) องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔

จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในสังยุตตนิกายมหารรรค หมวดว่าด้วยธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ดังนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท ๔ ประการนี้ที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้ อิทธิบาท ๔ ประการ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร ๑ (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรที่มุ่งมั่น)

๒. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยะสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรที่มุ่งมั่น)

๓. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรที่มุ่งมั่น)

๔. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและ

ความเพียรที่มุ่งมั่น) ภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท ๔ ประการนี้แลที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้”

๓) ความสำคัญของอิทธิบาท ๔

จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อังคุดตฺตนิทายปญฺจกนิบาต ว่าด้วยอิทธิบาท สูตรที่ ๑ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของผู้ประพฤติอิทธิบาทให้ผลสำเร็จในทางธรรมไว้ดังนี้ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหรือภิกษุณีรูปใดรูปหนึ่งเจริญทำให้มากซึ่งธรรม ๕ ประการ ภิกษุหรือภิกษุณีรูปนั้นพึงหวังได้ผลอย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตผล ในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็มักเป็นอนาคามี ธรรม ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญ ๑.อิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมิและปธานสังขาร ๒.อิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมมติและปธานสังขาร ๓. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมมติและปธานสังขาร ๔. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมมติและปธานสังขาร ๕. ความขะมักกะเมสัน (ความเพียรชั้นสูง) ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหรือภิกษุณีรูปใดรูปหนึ่งเจริญทำให้มากซึ่งธรรม ๕ ประการนี้แล ภิกษุหรือภิกษุณีรูปนั้นพึงหวังได้ผลอย่าง ๑ ใน ๒ คือ อรหัตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็มักเป็นอนาคามี ในที่นี้ทนาย ปาฎิกวรรคจักกวัตติสูตร เรื่องความเจริญด้วยอายุและวรรณะของ

วิจิตร สังขรณ์ประพันธ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของอิทธิบาท ๔ ว่า การกระทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิต การแสวงหาความรู้ การประกอบสัมมาชีพ หรือการท้าวิจัยจะสำเร็จประสงค์ได้นั้น ต้องพึ่งพาอุปสรรคความลำบากมาน้อยเพียงใดตามลักษณะของสิ่งที่ทำอยู่นั้น หากผู้ทำไม่มีหลักธรรมประจำใจ จะประสบความขัดข้องในการทำงานอเนกประการ ทำให้ไม่บรรลุความสำเร็จ หรือแม้จะทำงานเสร็จ แต่ผลที่ได้จะไม่สมบูรณ์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะขาดคุณธรรม คือหลักอิทธิบาท ๔ นั่นเอง

ปิ่น มุทุกันต์ กล่าวว่า อิทธิบาทเป็นธรรมที่คอยสกัดกั้นอุปสรรคต่อความสำเร็จและเป็นแรงเสริมกำลังใจที่คอยผลักดันการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งประโยชน์ของอิทธิบาท ๔ สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ประโยชน์ของฉันทะ คือเป็นข้าศึกกับความเบื่อหน่าย ทำให้ไม่เบื่องาน ไม่ท้อแท้ มีกำลังใจต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีตนรัก ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบา งานยากกลายเป็นง่าย ถ้าขาดฉันทะ ทำให้ขาดกำลังใจ เบื่องาน ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนไม่จ้บจต ไม่ก้าวหน้า

๒. ประโยชน์ของวิริยะ คือ กำจัดความเกียจคร้าน ทำให้งานต่อเนื่องถ้าขาดวิริยะ จะเป็นคนอ่อนแอ หนีที่ยากไปหาแต่ที่ง่าย ทำอะไรไม่สำเร็จ ขาดความก้าวหน้ามีแต่งานค้าง กลายเป็นคนหย่อนสมรรถภาพ

๓. ประโยชน์ของจิตตะ คือทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่ ถ้าขาดจิตตะ งานอาจเสียหายได้โดยไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวเมื่อสายเกินแก้ไขแล้ว

๔. ประโยชน์ของวิมังสา คือ ช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาดและทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี ถ้าขาดวิมังสาจะทำผิด ๆ ถูก ๆ เปลืองทุน เปลืองแรง เปลืองเวลาและทำให้โง่เขลา

จากความสำคัญของอิทธิบาท ๔ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ฉันทะและวิริยะ เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความรักในงานและความพากเพียร บากบั่น เพิ่มความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี โดยมีจิตตะและวิมังสา เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเอาใจใส่ในงานและตรวจสอบการทำงานอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหากผู้บริหารนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาจะทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนมีความรู้พัฒนาตนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และพึงตนเองได้ในที่สุด

๔) การประยุกต์ใช้

จากการศึกษาหลักพุทธธรรม อิทธิบาท ๔ ผู้วิจัยได้นำความรู้ความเข้าใจมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยโดยการเชื่อมโยงหลักการ แนวคิดของการบริหารเชิงพุทธกับหลักการบริหารสถานศึกษาโดยการนำหลักพุทธธรรม อิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

๑. ฉันทะ มีความพึงพอใจ รักใคร่ ตระหนักในการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สำเร็จผล

๒. วิริยะ มีความเพียร พยายาม ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ

๓. จิตตะ มีความเอาใจใส่ สนใจในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ

๔. วิมังสา มีการวิเคราะห์ พิจารณาไตร่ตรองผลการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนเพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

การบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ กับกระบวนการ PDCA

๑) ฉันทะ คือขั้นสร้างความตระหนัก ความพึงพอใจรักใคร่ในการดำเนินงาน บูรณาการกับขั้นวางแผน (Plan- P) การพิจารณาตามบทบาทหน้าที่ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้งานสำเร็จ ถูกต้องเหมาะสมเมื่อพิจารณาเห็นว่าการดำเนินงานมี อุปสรรคปัญหาก็กำหนดปัญหาได้ว่าทำอย่างไรเพื่อจะได้หาทางแก้ไขได้ตรงจุด

๒) วิริยะ คือขั้นดำเนินการ หาสาเหตุ บูรณาการกับขั้นปฏิบัติตามแผน (Do -D) เมื่อกำหนดปัญหาปัญหาแล้วจึงทำการวิเคราะห์ว่าปัญหาที่เรากำหนดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง แล้ว

ทำการเรียงลำดับถึงว่าสาเหตุใดที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วนหรือต้องดำเนินการควบคุมกันไป แล้วลงมือปฏิบัติการตามแผนด้วยความวิริยะ อุตสาหะ พากเพียรให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓) จิตตะ คือขั้นการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผล มีความเอาใจใส่ในกิจกรรมที่ปฏิบัติตามแผนและแนวทางแก้ไข บูรณาการกับขั้นการตรวจสอบ (Check - C) การกำหนดวิธีการ ขั้นตอน เครื่องมือ และบุคคล ที่จะรับผิดชอบ ในการดำเนินการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลเพื่อทราบความก้าวหน้าของงาน และเพื่อปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

๔) วิมังสา คือขั้นพิจารณา วิเคราะห์ผลการดำเนินงานและสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไข บูรณาการกับขั้นการปรับปรุงแก้ไข (Action - Act) การกำหนดวิธีการ ขั้นตอน เครื่องมือ และบุคคล ที่จะเป็นจะใช้ในการดำเนินการดำเนินงานการปรับปรุง แก้ไข มาใช้แก้ปัญหาและทำการวิเคราะห์สะท้อนผลว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไปจนกว่าจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ในการดำเนินการงานวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๓ สรุปการวิเคราะห์ สาระของการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

Deming Cycle	อริยสัจ ๔ ๑. ทุกข์ ๒. สมุทัย ๓. นิโรธ ๔. มรรค	อิทธิบาท ๔ ๑. ฉันทะ ๒. วิริยะ ๓. จิตตะ ๔. วิมังสา	แนวทาง/วิธีการปฏิบัติ
P-Plan การวางแผน ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน	ทุกข์,สมุทัย,นิโรธ	ฉันทะ	๑. มีความตระหนักรู้ มีความสนใจในการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา ๒. กำหนด/ระบุปัญหา ๓. กำหนดวิสัยทัศน์ / เป้าหมาย ๔. วางแผน กำหนดกิจกรรม จัดทำเครื่องมือ/คู่มือ

ตารางที่ ๒.๓ สรุปการวิเคราะห์ สังเคราะห์การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ (ต่อ)

Deming Cycle	อริยสัจ ๔ ๑. ทุกข์ ๒. สมุทัย ๓. นิโรธ ๔. มรรค	อิทธิบาท ๔ ๑. ฉันทะ ๒. วิริยะ ๓. จิตตะ ๔. วิมังสา	แนวทาง/วิธีการปฏิบัติ
D –Do การปฏิบัติตามแผน ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน	สมุทัย,มรรค	ฉันทะ,วิริยะ,จิตตะ ,วิมังสา	๑. หาสาเหตุปัญหา วิเคราะห์ วิธีปฏิบัติในการแก้ปัญหา ๒. มีความรัก พอใจเพียร พยายาม เอาใจใส่ ไตร่ตรองใน การดำเนินการตามแผน หรือ การแก้ปัญหา
C –Check การตรวจสอบ ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน	นิโรธ	จิตตะ, วิมังสา	๑. เอาใจใส่ พิจารณาในการ กำหนดเป้าหมาย และการ สร้างเครื่องมือในการ ดำเนินการประเมินผล ๒. มีความเอาใจใส่ในการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผล ตรวจสอบการดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง
A –Act การปรับปรุง แก้ไข ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน	มรรค	ฉันทะ,วิริยะ,จิตตะ ,วิมังสา	๑. การพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์ผลการดำเนินการ ๒. พึงพอใจในการนำแนว ทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำ แผนงานในครั้งต่อไป ๓. เพียร พยายามเอาใจใส่ใน การนำผลการประเมินไปใช้ ปรับปรุงแก้ไข ๔. เผยแพร่ /นำเสนอ

๒.๖ ข้อมูลพื้นฐานและบริบทโรงเรียนบ้านคำอ้อ

โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตั้งอยู่เลขที่ ๑๔๗ หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี รหัสไปรษณีย์ ๔๑๓๒๐ บนถนนสายหลักทางหลวงแผ่นดินหมายเลข A ๑๕ อุดร – สกลนคร ระยะทางจากจังหวัดอุดรธานี ถึงโรงเรียน ๔๘ กิโลเมตร จากอำเภอหนองหานถึงโรงเรียน ๑๓ กิโลเมตร จากตำบล บ้านเชียงถึงโรงเรียน ๘ กิโลเมตร ตั้งอยู่ในที่ราชพัสดุ หมายเลข อด.๑๔๒๘ เนื้อที่ ๘ ไร่ ๒ งาน และที่สาธารณประโยชน์ จำนวน ๒ งาน รวมเป็นเนื้อที่ ๙ ไร่

โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ โดยเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๑ – ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ในครั้งแรกเป็นอาคารเรียนชั่วคราวที่ชาวบ้านได้ร่วมแรง ร่วมใจเสียสละทรัพย์ส่วนตัวเป็นเงิน ๑,๖๐๐ บาท สมทบกับเงิน ป.ช.ล.ท. จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท สร้างอาคารเรียนจนแล้วเสร็จ ลักษณะอาคารมุงสังกะสี ฝาไม้กระดาน

ในวันที่ ๑๐ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ นายประศาสน์ สุวรรณคำ นายอำเภอหนองหาน และนายจอม อนันต์โสภณ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหนองหาน ได้มาทำพิธีเปิดโรงเรียนบ้านคำอ้อ ให้เป็นสาขาของโรงเรียนบ้านดุน และได้เปิดการสอนเรื่อยมาตามลำดับ ต่อมาในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ได้อนุมัติให้แยกโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปัจจุบันเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยมี นางสาว วชิรินทร์ พร้อมใจ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ มีจำนวนบุคลากร ดังนี้

ผู้บริหาร จำนวน ๑ คน , ครูผู้สอน ชาย ๑ คน หญิง ๓ คน, ครูอัตราจ้าง จำนวน ๓ คน ครูธุรการจำนวน ๑ คน, ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน ๑ คน รวม ๑๐ คน

นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ชาย ๑๔ คน หญิง ๑๒ คน รวม ๒๖ คน และนักเรียนระดับประถมศึกษา ชาย ๓๔ คน หญิง ๑๖ คน รวม ๕๐ คน รวมนักเรียนทั้งสิ้น ๗๖ คน

แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ได้แก่ จุดเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับงานศิลปะปั้นหม้อ เขียนลายหม้อ , จุดเรียนรู้งานเกษตรต่าง ๆ เช่น บ่อเลี้ยงปลา , การเลี้ยงกบ , การเลี้ยงหมูหลุม , การเลี้ยงหมูป่า , การเลี้ยงเป็ด ไก่ การเพาะเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า และแปลงพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ได้แก่ วัด , หน่วยวิสาทกิจชุมชนในหมู่บ้านคำอ้อ เช่น บ้านปั้นหม้อ เขียนลายหม้อ เป็นต้น

๒.๗ งานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการทบทวนออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ เอกสารที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ“พุทธวิธีบริหาร”ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น นักบริหารมีหน้าวางแผน จัดองค์การ อำนาจการและควบคุม ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยสรุป หน้าทีของผู้บริหารมี ๕ ประการ ภาษาอังกฤษย่อ คือ P-O-S-D-C ดังนี้ (๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดนโยบายและมาตรการอันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้มีรายละเอียดที่เรียกว่าโครงการประกอบด้วย(๒)การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดตำแหน่งสายบังคับบัญชาในองค์การว่ามีตำแหน่งอะไรบ้าง แต่ละตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่เช่นไร ใครสั่งการใคร (๓) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) หมายถึง การสรรหาบุคลากรมาบรรจุแต่งตั้งในตำแหน่งที่กำหนดไว้ ตามหลักแห่งการใช้คนให้เหมาะกับงาน (๔) การอำนาจการ (Directing) คือ กำกับสั่งการและมอบหมายให้แต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติงาน ตามแผนที่วางไว้ (๕) การควบคุม (Controlling) คือ การติดตามดูว่าแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานไปถึงไหน มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นที่ใด สำคัญคือการป้องกันไม่ให้อย่หย่อนต่อหน้าที่ ละทิ้งหน้าที่ หรือ ทุจริตต่อหน้าที่^{๙๘}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติสำหรับการบริหารงานในหนังสือ “พุทธธรรม” ไว้ในหัวข้อธรรมที่ว่าด้วยอิทธิบาท ๔ กล่าวคืออิทธิบาทแปลว่าธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือที่เรียกว่าทางแห่งความสำเร็จมี ๔ อย่างคือ ๑) ฉันทะคือความพอใจได้แก่ความมีใจรักในสิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นและอยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ ๒) วิริยะคือความเพียรได้แก่ความอาจหาญกล้าบากบั่นก้าวไปใจสู้ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก ๓) จิตตะคือความคิดจดจ่อได้แก่การมีจิต

^{๙๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔ - ๓๕.

ผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหนและ ๔) วิมังสาคือความสอบสวนไตร่ตรองได้แก่การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล^{๙๙}

ธิดิภพ ขยธวัช ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “คัมภีร์การบริหาร” ว่าหน้าที่การบริหารจัดการหรือกระบวนการของการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นหน้าที่ขั้นพื้นฐาน ๔ ประการของผู้จัดการ คือ (๑) การวางแผนเป็นขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์และพิจารณาถึงวิธีการควรปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น (๒) การจัดองค์การ เป็นขั้นตอนในการจัดการบุคคลและทรัพยากรที่ใช้ในการทำงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการทำงานนั้น (๓) การนำเป็นขั้นตอนในการกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น และชักนำความพยายามของพนักงานให้บรรลุเป้าหมายองค์การ (๔) การควบคุมเป็นการติดตามผลการทำงาน และแก้ไขปรับปรุงในสิ่งที่จำเป็น หรือเป็นขั้นตอนของการวัดผลการทำงานและดำเนินการแก้ไข เพื่อให้บรรลุผลที่ต้องการ^{๑๐๐}

บุญถม ธรรมศิริ ได้กล่าวไว้ในบทความวิชาการ “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูเขต ๑” ว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูเขต ๑ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นการผสมผสานรูปแบบเดิมของโรงเรียนวิถีพุทธกับกลยุทธ์การบริหารตามระบบแนวคิดวงจรเดมมิ่งคือการวางแผน (P-Plan) การปฏิบัติตามแผน (D-Do) การประเมินผล (C-Check) และการปรับปรุงแก้ไข (A-Act) และใช้แนวทางการดำเนินงาน ๔ ขั้นตอนคือกลไกขั้นตอนโครงการ/กิจกรรมและตัวชี้วัดโดยได้ผลการพัฒนารูปแบบที่สำคัญคือด้านการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย (๑) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ (๒) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (๓) การประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและ (๔) การปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย (๑) การวางแผนการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ (๒) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ (๓) การประเมินผลการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้และ (๔) การปรับปรุงแก้ไขการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดบรรยากาศโรงเรียนประกอบด้วย (๑) การวางแผนการจัดบรรยากาศโรงเรียน (๒) การจัดบรรยากาศโรงเรียน (๓) การประเมินผลการจัดบรรยากาศโรงเรียนและ (๔) การปรับปรุงแก้ไขการจัดบรรยากาศโรงเรียนด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิตประกอบด้วย (๑) การวางแผนการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิต (๒) การจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิต (๓) การประเมินผลการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิต (๔) การปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมพื้นฐานชีวิตและด้านการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย (๑) การวางแผนการ

^{๙๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๘๔๒ – ๘๔๕.

^{๑๐๐} ธิดิภพ ขยธวัช, **คัมภีร์การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๕๐), หน้า ๑๒ – ๑๕.

จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา (๒) การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา (๓) การประเมินผลการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและ (๔) การปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา^{๑๐๑}

ภูมิภักติ จารุณนนท์ ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับการบริหารไว้ในบทความเรื่อง “พุทธวิธีในการบริหาร” ว่าในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติสำหรับนักบริหารหรือนักปกครองที่มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองหมู่คณะบริหารกิจการของหมู่คณะหรือประเทศชาติไว้อย่างมากมายเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้บริหารนั้นได้ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริงพระพุทธเจ้าทรงเน้นถึงความสำคัญของผู้ปกครองหรือผู้บริหารเป็นอย่างมากที่จะต้องประพฤติให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชาฉะนั้นหลักในการบริหารตามแนวพุทธศาสนาสามารถสรุปได้ ๓ ประการคือ ๑) การบริหารตนเป็นหลักการที่ว่าผู้บริหารที่ดีต้องสามารถบริหารควบคุมตนเองให้ดีเสียก่อนจึงจะสามารถบริหารคนอื่นได้ดี ๒) บริหารคนเมื่อผู้บริหารสามารถบริหารตนได้ดีแล้วก็จะพัฒนาไปสู่การบริหารบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาและ ๓) บริหารงานคนกับงานเป็นสิ่งที่คู่กันถ้านักบริหารสามารถจัดการกับตนเองคนได้ดีก็จะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารงานอย่างแน่นอนหลักธรรมสำคัญที่ผู้บริหารหรือผู้ที่เตรียมตัวเพื่อเป็นผู้บริหารควรจะพัฒนาทั้ง ๓ ด้านคือพัฒนาตนพัฒนาคนและพัฒนางานเพราะการพัฒนาทั้ง ๓ ด้านนั้นจะสร้างความสุขให้แก่ตนเองและสังคม

นเรศ สถิตยพงศ์ ได้กล่าวไว้ในบทความวิชาการ เรื่อง “การประกันคุณภาพโรงเรียนยุคการศึกษาประเทศไทย ๔.๐ และศตวรรษที่ ๒๑” ว่าประเด็นปัญหาหลักของการประกันคุณภาพของโรงเรียนที่มีนัยสำคัญประการหนึ่ง คือ ความไม่สอดคล้องกันของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและระบบประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ดังนั้น รูปแบบการประกันคุณภาพโรงเรียนรูปแบบ “STAR Standard” หรือ “STAR Model” จะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้เนื่องจากการประเมินคุณภาพภายนอกจะสอดคล้องหรือเป็นเกณฑ์เดียวกันกับการประกันคุณภาพภายในและที่สำคัญจะไม่สร้างภาระงานเพิ่มกับผู้ถูกประเมิน โดยระบบการประกันคุณภาพจะมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ที่ต้องการคือ คุณสมบัติของคนไทยที่พึงประสงค์เป็นสำคัญโดยจะต้องทำให้เกิดมาตรฐานใน ๔ ด้าน ดังนี้คือ ด้านคุณภาพของผู้เรียน (Student: S) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้น

^{๑๐๑} บุญถม ธรรมศิริ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต๑”, การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ ๖, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๙.

ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Teaching :T) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (Administration: A) และด้านผลลัพธ์ที่มีประสิทธิผล (Result Based: R)^{๑๐๒}

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

พระครูสถิตบุญวัฒน์ (ชาญธิรปุญโญ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร” สถานศึกษามีผลการประเมินประสิทธิภาพของการบริหารและการพัฒนาอยู่ในระดับดีมากแต่ก็ควรเพิ่มเติมการประเมินผลโครงการและกิจกรรมให้เป็นระบบตรวจสอบการกำหนดเป้าหมายของโครงการให้ชัดเจนและดำเนินการประเมินผลโครงการให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นส่วนผลการศึกษารูปแบบการบริหารเชิงพุทธบูรณาการพบว่ามีแนวคิด ๕ ด้านคือด้านวิชาการสามารถบูรณาการร่วมกับหลักอิทธิบาท, ด้านบุคลากรสามารถบูรณาการร่วมกับหลักพรหมวิหาร, ด้านกิจกรรมนักเรียนสามารถบูรณาการร่วมกับหลักไตรสิกขา, ด้านธุรการและการเงินสามารถบูรณาการร่วมกับหลักธรรมาภิบาล, ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกสามารถบูรณาการร่วมกับหลักสังคหวัตถุ นอกจากนี้ผู้บริหารควรใช้หลักการบริหารเชิงระบบซึ่งประกอบด้วย PDCA มาใช้ในการบริหารงานและได้มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับ PDCA ที่เรียกว่า “Buddhist Smart Model” อันเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างการบริหารการศึกษาหลักพุทธธรรมคือ ๑) S= Staff + พรหมวิหาร ๒) M=Money + ธรรมาภิบาล ๓) A = Academic + อิทธิบาท ๔) R = Relationship + สังคหวัตถุ ๕) T = Talent + ไตรสิกขา^{๑๐๓}

พระดณัย อนาวีโล (บุญสาร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า ๑) หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วยหลักสัปปุริสธรรม ๗ ว่าด้วยการครองตนเป็นธรรมของสัปปุริสชนคือคนดีประกอบด้วยรู้หลักการรู้จุดหมาย รู้ตนรู้ประมาณรู้กาลรู้ชุมชนและรู้บุคคลหลักสังคหวัตถุ ๔ ว่าด้วยการครองตนเป็นธรรมยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้สามัคคีประกอบด้วยทาน คือการให้ยวจา คือวาจาอันเป็นที่รักอรรถจริยา คือการประพฤติประโยชน์ และ

^{๑๐๒} นเรศ สถิตยพงศ์, “การประกันคุณภาพโรงเรียนยุคการศึกษาประเทศไทย ๔.๐ และศตวรรษที่ ๒๑”, บทความวิชาการ วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๑): ๓๔๕-๓๖๔.

^{๑๐๓} พระครูสถิตบุญวัฒน์ (ชาญธิรปุญโญ)และคณะ, “การบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๘๙.

สมานัตตตา คือความมีตนเสมอหรือทำตนเสมอต้นเสมอปลายและหลักอิทธิบาท ๔ ว่าด้วยการครองงานเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายประกอบด้วยฉันทะคือความพอใจวิริยะคือความเพียรจิตตะคือความคิดมุ่งไปและวิมังสาคือความไตร่ตรองซึ่งผู้บริหารการศึกษา ควรยึดหลักธรรมทั้ง ๓ นี้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของสถานศึกษา ๒) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา พบว่าด้านหลักการครองตนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการครองคนและด้านการครองงานอยู่ในระดับมากที่สุด ๓) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าบุคลิกของผู้บริหารที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติคือเป็นผู้มีคุณธรรมในการบริหารจัดการและยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยที่คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะส่งผลทำให้เป็นที่ยอมรับจากบุคลากรทุกฝ่ายทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงทำให้บุคลากรครุมีขวัญกำลังใจที่ดีและผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการพบเห็นเกี่ยวกับการทำงานของบุคลากรภายในสถานศึกษาคือบุคลากรมีศรัทธาในวิชาชีพตั้งใจสอนมีคุณธรรมมุ่งมั่นทุ่มเทเสียสละรักลูกศิษย์เหมือนลูกหลานและปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าสามารถช่วยให้งานสำเร็จและบุคลากรมีความสุขในการทำงานแบบ “ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมปรับปรุงแก้ไขและร่วมภาคภูมิใจ” สิ่งที่ทำให้ผู้บริหารรู้สึกพอใจในการบริหารงานของตนคือการยึดมั่นในคุณธรรมให้การสนับสนุนบุคลากรและส่งเสริมการศึกษาของผู้เรียนและจากคำกล่าวที่ว่าผู้บริหารที่ดีจำเป็นต้องมีคุณธรรมควบคู่กับการทำงานพบว่าผู้บริหารทุกท่านเห็นด้วยและให้เหตุผลสนับสนุนว่าคุณธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารสามารถสร้างความศรัทธาและเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดแห่งความรักความสามัคคีในหมู่คณะหากผู้บริหารมีคุณธรรมประกอบกับการทำงานแล้วย่อมทำให้ครุมีสุขภาพจิตที่ดีและเกิดบรรยากาศในการทำงานอย่างมีความสุขอันจะส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้ดีและมีคุณภาพต่อผู้เรียนในที่สุด^{๑๐๔}

พระครูพิพัฒนสีลาจารย์ (เพ็ชรศรี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ศึกษากรณี : โรงเรียนธารทิพย์ โรงเรียนเอกชนศึกษาสงเคราะห์” ว่า (๑) ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกฝ่าย คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจร่วมกัน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในทุกด้านของโรงเรียนวิถีพุทธอย่างสอดคล้อง เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้น

^{๑๐๔} พระดณัย อนาวีโล (บุญสาร), “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๐.

พื้นฐานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ (๒) ควรให้ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ มีการกำกับ ติดตาม ตลอดจนสรุปผลการดำเนินงานวิชาการด้านต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด เพื่อบริหารจัดการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ (๓) ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียนเมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้าน (๔) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธมากยิ่งขึ้น ในด้านพื้นฐานชีวิตและในด้านจริยธรรม และปฏิสัมพันธ์ ซึ่งต่อเนื่องจากการปลูกฝังจากสถาบันครอบครัว^{๑๐๕}

วราส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารการศึกษาที่ครอบคลุมถึง ๓ หลักการครองตน หลักการครองคน หลักการครองงานและเพื่อเสนอหลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรมวิธีการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา ใช้เทคนิควิเคราะห์เอกสารการสัมภาษณ์และเทคนิคเดลฟายผลการวิจัยพบว่าหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษามีจำนวน ๒๑ หลักธรรมแยกตามหลักการครองตนการครองคนและการครองงานได้ดังนี้ การครองตนสอดคล้องกับ ๑๙ หลักพุทธธรรม การครองคนสอดคล้องกับ ๑๕ หลักพุทธธรรม การครองงานสอดคล้องกับ ๑๐ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ สุจริต ๓ อิทธิบาท ๔ พละ ๕ ขรवासธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ และสัปปุริสธรรม ๗ นอกจากนี้ยังพบว่ามีจำนวน ๗ หลักธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาด้านการครองตนการครองคนและการครองงาน ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม ๒ สุจริต ๓ ขรवासธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ และสัปปุริสธรรม ๗^{๑๐๖}

กมลวรรณ รอดจ่าย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่ศึกษาขึ้นประกอบด้วย ๘ ตัวแปร ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยวัดจากตัวแปรสังเกตได้ ๓๓ ตัว ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่ศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้องกลมกลืน

^{๑๐๕} พระครูพิพัฒน์ สีสัจจา (เพ็ชรศรี), “การบริหารจัดการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ศึกษากรณี: โรงเรียนธารทิพย์ โรงเรียนเอกชนศึกษาสงเคราะห์”, สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๓), หน้า ๑๔๖.

^{๑๐๖} วราส ประสมสุข, “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพระพุทธธรรม”, วารสารศึกษาศาสตร์, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๐): ๖๓.

กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรปัจจัยด้านต่าง ๆ สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กได้ร้อยละ ๗๔ โดยปัจจัยด้านสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กสูงที่สุดรองลงมา คือ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ ปัจจัยด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยส่งผ่านปัจจัยด้านการบริหารจัดการและปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ปัจจัยด้านสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษามีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กสูงสุด^{๑๐๗}

ทับทิม ปาเงิน ได้ทำการศึกษาวิจัย “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” พบว่า การบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้อยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ด้านการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรแนะนำให้ครูได้แก้ปัญหาการเรียนแก่นักเรียนโดยวิธีการสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมทันต่อความต้องการและควรกระตุ้นให้ครูได้ผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยเพื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรส่งเสริมให้มีความรู้ในด้านการวัดผลและประเมินผลและควรกำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผล ระหว่างภาคเรียน ปลายภาคเรียนและตลอดภาคเรียนได้อย่างเหมาะสม ด้านงานนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดทำแบบบันทึกการนิเทศการสอนได้อย่างชัดเจน และควรมีการจัดกิจกรรมการนิเทศการศึกษาอย่างหลากหลายวิธี ครูผู้สอนให้ความร่วมมือและยอมรับผลการนิเทศภายใน^{๑๐๘}

พระมหาวุฒิกิจ บัวทอง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอริยสัจ ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗” ผลการศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๗ มีความคิดเห็น

^{๑๐๗} กมลวรรณ รอดจ่าย, “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก”, *ดัชนีนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๕๒), หน้า ๑๗๐.

^{๑๐๘} ทับทิม ปาเงิน, “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กใน อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒), หน้า ๖๙.

เกี่ยวกับการใช้อิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ต่างกัน และผู้มีประสบการณ์ทำงานต่างกันก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนไม่ต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านวิริยะแตกต่างกัน^{๑๐๙}

นิชาภัทร เงินจตุรัส ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” วิธีการประยุกต์อิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหาร ครู จัดกิจกรรมแทรกเพื่อให้ให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของหลักอิทธิบาท ๔ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสอดแทรกอิทธิบาท ๔ ในกิจกรรมการเรียนการสอน การอบรมคุณธรรม จริยธรรมทุกวันหน้าเสาธง แทรกเรื่องของบุคคลหรือนักเรียนผู้ประสบผลสำเร็จในการเรียน ได้คะแนนระดับดีเยี่ยม ได้รับรางวัลการแข่งขันต่าง ๆ และการจัดค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรม วิทยาการเน้นการสอดแทรกคุณธรรมคืออิทธิบาท ๔ เป็นหลัก ผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการประกอบอาชีพ คือ หลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนการสอน คือเป็นอาชีพหลัก ถ้าทำแล้วต้องมีความรับผิดชอบในบริหารการเรียนรู้ วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียน คือตั้งใจทำ ต้องมีความรับผิดชอบสูง จิตตะการเอาใจฝักใฝ่คือความคิดเอาใจจดจ่อในการเรียนและทำงาน วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญ คือ ต้องปรับปรุงอยู่เสมอในทุก ๆ วัน เพราะว่าจะต้องมีการเรียนการสอนให้ดี และประสบผลสำเร็จได้ต้องแสวงหาความรู้ หรือมองงานให้ออก ซึ่งจากการศึกษาทำให้เห็นความสำคัญและประโยชน์คุณค่าของอิทธิบาท ๔ ที่มีต่อผู้บริหารและครู รวมถึงการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖^{๑๑๐}

อนุสรฯ พูลคุ้ม ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒” พบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียน ต้นแบบ

^{๑๐๙} พระมหาจุฑากร บัวทอง, "การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๓.

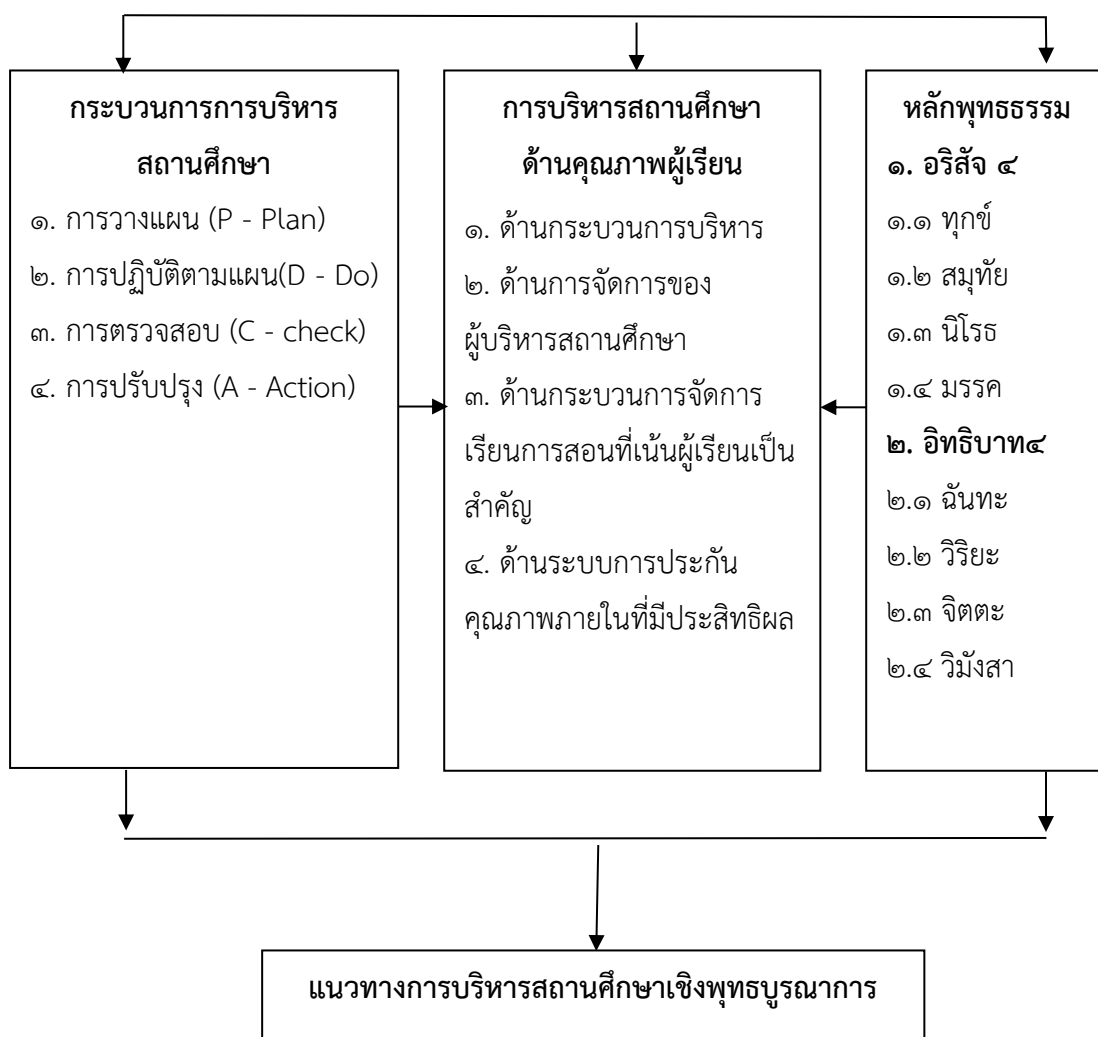
^{๑๑๐} นิชาภัทร เงินจตุรัส, “การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔๕.

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ พบว่ามีความแตกต่างจากกรอบการดำเนินงานตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ คือรูปแบบ ในการกำหนดกรอบการดำเนินงานมี ๒ ปัจจัย ได้แก่ การบริหารแบบแบ่งฝ่ายงาน และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยกำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของสถานศึกษาเป็น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้ง ๘ องค์ประกอบ แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียนต้นแบบ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ มีการจัดสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับขนาดของสถานศึกษา, แนวทางการดำเนินงานที่แตกต่างกันพบว่า การประเมินคุณภาพภายในระดับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษาให้ปฏิบัติตามกรอบการดำเนินงาน ๒ ปัจจัย ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบท ขนาดของสถานศึกษาให้ปรับระดับการปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน โดยนากระบวนการ PDCA มาประยุกต์ใช้ ทบทวนในแต่ละองค์ประกอบมีการตรวจสอบ ปรับปรุงและพัฒนา ก่อนจะดำเนินงานในองค์ประกอบถัดไป ทั้งนี้สถานศึกษาทุกขนาดสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุตามเป้าหมาย^{๑๑๑}

^{๑๑๑} อนุศรา พูลคุ้ม, “แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๓๔.

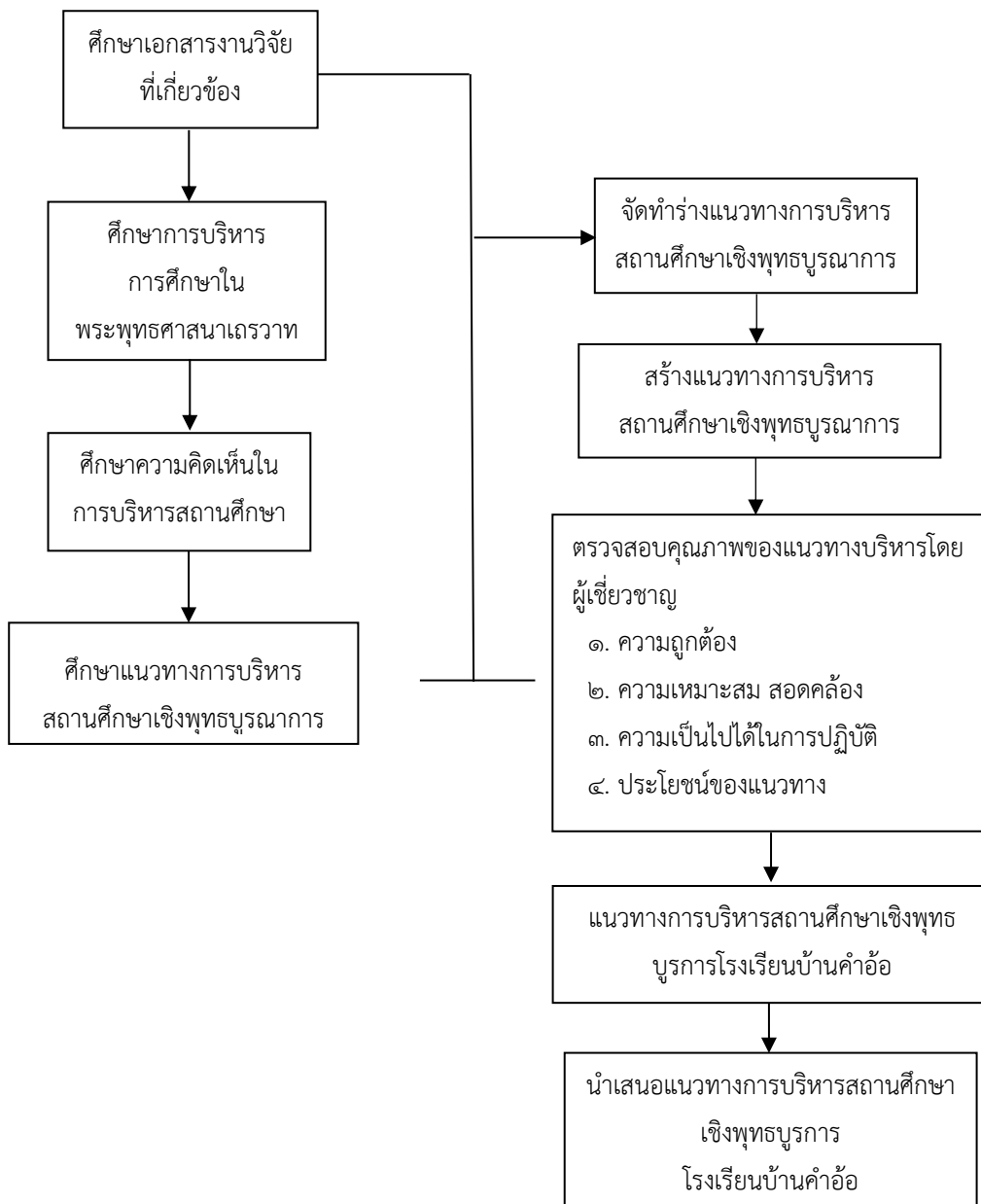
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักพุทธธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารดังกล่าวจึงนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๙ สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพประกอบที่ ๒.๘ สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อวิธีดำเนินการศึกษาวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่การวิจัย
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลด้านเอกสารเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท และศึกษาข้อมูลภาคสนามซึ่งแบ่งการวิจัยออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ การศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ระยะที่ ๒ การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

ระยะที่ ๓ การนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

๓.๒ พื้นที่การวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย ศึกษาเฉพาะในโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอน และวิธีการการวิจัย ดังนี้

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ ๑ การศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ศึกษาข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) แล้วสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย (Simple Random Sampling) และสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชากรผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ทั้งโดยทางตรง และ ทางอ้อมได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชากรในชุมชนและผู้นำชุมชน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๒๗ คน ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	สถานภาพประชากร	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑	ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	๙	๙
๒	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.๑-ป.๖	๔๐	๓๖
๓	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	๗	๗
๔	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๐	๑๐
๕	ประชากรในชุมชน/ผู้นำชุมชน	๒๙๑	๑๖๕
	รวม	๓๕๗	๒๒๗

ระยะที่ ๒ การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ศึกษาและสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) ดังนี้

(๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview)

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่ และมีประสบการณ์ในตำแหน่ง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ๑. เป็นมีผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๒. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา ๓. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ และมีบทบาทหน้าที่ด้านการบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ๔. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญด้านงานวิชาการ จำนวน ๙ รูป/ท่าน ดังนี้

๑. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน ๕ รูป
๒. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา	จำนวน ๑ คน
๓. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา	จำนวน ๒ คน
๔. นักวิชาการในระดับเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวน ๑ คน

ตารางที่ ๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview)

ที่	รายนาม	ตำแหน่ง
๑	พระครูสุธีธรรมธร อำพล สุธีโร (ดร.)	รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม
๒	พระมหาทินกร ปภัสโร	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์
๓	พระอาจารย์สัจจา (ปู่ลี) ผลปัญญา	เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ
๔	พระอาจารย์มิตรชัย อินทสาโร	เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ
๕	พระอธิการดาวเรือง วาญาโม	เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคุณ
๖	นายนิคม ผิวนวน	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓
๗	นายชัยยงค์ นันตะสุข	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
๘	นายประสิทธิ์ คำกิ่ง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
๙	นายสุรพัศกรณ์ จันดาวัลย์	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

(๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop)

ผู้วิจัยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาและงานวิชาการ ผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการบริหารสถานศึกษาโดยตรง และทางอ้อม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ๑. ผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๒. เป็นมีผู้มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา ๓. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิชาการ และมีประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษา ๔. เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑๕ รูป/ท่าน ดังนี้

๑. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน ๑ รูป
๒. ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน ๑ คน
๓. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศการศึกษา	จำนวน ๓ คน
๔. หัวหน้างานวิชาการ	จำนวน ๑ คน
๕. ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน	จำนวน ๖ คน
๖. ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา	จำนวน ๑ คน
๗. ตัวแทนผู้นำชุมชน	จำนวน ๑ คน
๘. ตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน ๑ คน

ตารางที่ ๓.๓ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop)

ที่	รายนาม	ตำแหน่ง/สถานภาพ
๑	พระปลัดระวี ระวิณโณ	ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๒	นายประสิทธิ์ คำกิ่ง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา
๓	นายขลิท นามโยธา	ศึกษานิเทศก์ สพป. อุตรธานี เขต ๓
๔	นางสาวมะลิวัน สมศรี	ศึกษานิเทศก์ สพป. อุตรธานี เขต ๓
๕	นายปรีชา อินสุว	ศึกษานิเทศก์ สพป. อุตรธานี เขต ๓
๖	นายคณวัฒน์ ทองจริง	หัวหน้างานวิชาการโรงเรียน
๗	นางจันทิwa แสงดารา	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ชั้น ป.๑
๘	นางอมรรัตน์ โคตรน้ำเนา	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ชั้น ป.๒
๙	นางยุพิน แก้ววงษ์	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ชั้น ป.๓
๑๐	นางนิตยา เอกดาวัด	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ชั้น ป.๔

๑๑	นางมะลิวัลย์ เทียมสม	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ชั้น ป.๕
๑๒	นายฉลอง คำศรี	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ชั้น ป.๖
๑๓	นายจรวง ละโป้	ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
๑๔	นายฉกรรจ์ โคตรน้ำเนา	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเชียง
๑๕	นางรัตนดา พลสิมมา	ตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระยะที่ ๓ การนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

(๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ดำเนินการตรวจสอบ รับรองและเสนอแนวทาง การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่ และมีประสบการณ์ในตำแหน่ง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ๑. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา ๒. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ๓. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ และมีบทบาทหน้าที่ด้านการบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ๔. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ด้านการนิเทศการศึกษา ๕. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญด้านงานวิชาการที่ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยได้เชิญกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการดำเนินการสนทนากลุ่ม จำนวน ๙ รูป/ท่าน ดังนี้

๑. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน ๑ รูป
๒. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา	จำนวน ๑ คน
๓. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา	จำนวน ๓ คน
๔. ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการนิเทศการศึกษา	จำนวน ๓ คน
๕. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิชาการ	จำนวน ๑ คน

ตารางที่ ๓.๔ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ที่	รายนาม	ตำแหน่ง
๑	พระมหาทินกร ปภัสโร	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์
๒	นายประเจน ปาประลิต	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓
๓	นายสมนึก มุงคุณแสน	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดองหนองสระปลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
๔	นายประยุทธ์ จันทร์หำหว้า	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหันน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
๕	นายรังสีธิ์ จับใจนาย	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเชียง (ประชาเชียงเชิด) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
๖	นางอรอนงค์ ชิมป์สัน	ศึกษานิเทศก์ สพป. อุดรธานี เขต ๓
๗	นางพิสมัย แก้วแสงใส	ศึกษานิเทศก์ สพป. อุดรธานี เขต ๓
๘	นางสาววรชพร แสงโยจารย์	ศึกษานิเทศก์ สพป. อุดรธานี เขต ๓
๙	นางอังคณา แก้วไชย	ครู ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านหนองหาน (วันครู ๒๕๐๒)

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเชิงสำรวจ (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Interview Form) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๓.๓.๑ เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ระยะที่ ๑ การศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ ๑ เป็นการศึกษาข้อมูลการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๒๗ คน ใช้เครื่องมือ ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaires)

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

(๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

(๒) นำความรู้ที่ได้รับมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด และคำนิยามศัพท์การวิจัยในการที่จะสร้างเครื่องมือในการวิจัย เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิด และคำนิยามศัพท์ในการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสภาพการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยขอรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(๔) ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามกรอบแนวคิด คำนิยามศัพท์ และวัตถุประสงค์การวิจัย

(๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับคำแนะนำ และนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

(๖) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อคณะผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับการตรวจสอบ และนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

(๗) นำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

(๘) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ กรณีที่ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือไม่ได้รับการยอมรับ

(๙) จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

(๑๐) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล

๒) ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสอบถาม (Questionnaires) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์การวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ดัดแปลงและพัฒนาให้เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลสภาพการบริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน ๓ ข้อ

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามขอบข่ายภารกิจารดำเนินงาน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการ ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) จำนวน ๕๐ ข้อ มีค่า ๕ ระดับ ดังนี้

- ระดับ ๕ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับมากที่สุด
- ระดับ ๔ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับมาก
- ระดับ ๓ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับปานกลาง
- ระดับ ๒ หมายถึง มีมีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อย
- ระดับ ๑ หมายถึง มีมีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อคำถามนำที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ จำนวน ๔ ข้อ

๓.๓.๒ เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ระยะที่ ๒ การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ ๒ เป็นการศึกษาและสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) โดยดำเนินการกับกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

(๒) นำความรู้ที่ได้รับมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด และคำนิยามศัพท์การวิจัยในการที่จะสร้างเครื่องมือ เพื่อเก็บข้อมูลและสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิด และคำนิยามศัพท์ในการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยขอรับคำแนะนำ จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(๔) ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ และกำหนดขั้นตอน วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการตามกรอบแนวคิด คำนิยามศัพท์ และวัตถุประสงค์การวิจัย

(๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ และขอรับคำแนะนำและนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

(๖) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อคณะผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับการตรวจสอบและนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

(๗) จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

(๘) ดำเนินการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๙) เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปข้อมูล

(๑๐) จัดทำร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ ๑ และ ๒ มาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำร่างแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๑๑) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้อง

ความเป็นไปได้ของร่างแนวทางทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๑๒) สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

(๑๓) จัดทำแนวทางทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

ระยะที่ ๓ การนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ ๓ เพื่อตรวจสอบ รับรอง และนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยการดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

๒) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

(๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(๒) นำความรู้ที่ได้รับมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด และคำนิยามศัพท์การวิจัยในการที่จะสร้างเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพของร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิด และคำนิยามศัพท์ในการวิจัย ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ของโรงเรียนบ้านคำอ้อตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์

(๔) จัดทำร่างกำหนดขั้นตอนและวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และร่างแบบตรวจสอบคุณภาพของร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ ขอรับคำแนะนำ และนำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

(๖) จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

(๗) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ เรียนเชิญกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

(๘) จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณาตรวจสอบและรับรองแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลการสนทนากลุ่ม

(๙) ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ กรณีไม่ได้รับการรับรอง และจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์

(๑๐) นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

ลักษณะของเครื่องมือ

๑) แบบสัมภาษณ์ (Interview form)

แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดัดแปลงและพัฒนาให้เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วย ข้อคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี โดยแบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นแบบเติมคำ จำนวน ๘ ข้อ

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด จำนวน ๔ ข้อ

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เป็นข้อคำถามนำปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน ๔ ข้อ

๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) เป็นลักษณะของการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อหาข้อสรุปในการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ดำเนินการการจัดบันทึกสรุปข้อมูลการประชุมตามหัวข้อของการประชุม ในประเด็นและกรอบแนวคิด ที่กำหนด

๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นลักษณะของการจัดการสนทนากลุ่มของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตรวจสอบ และนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ดำเนินการการจดบันทึกสรุปข้อมูลการสนทนากลุ่มตามประเด็นและกรอบแนวคิด ที่กำหนด

๔) แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อรับรองแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตามหัวข้อการตรวจสอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ๔ ด้าน ดังนี้

๑. ความถูกต้องตามวัตถุประสงค์
๒. ความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา
๓. ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ
๔. ประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงและพัฒนาให้เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เพื่อใช้ตรวจสอบคุณภาพ และรับรองแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน ๔ ข้อ

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามรายการตรวจสอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ๔ ด้าน คือ ๑. P – Plan ด้านการวางแผน (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๒. D – Do การปฏิบัติตามแผน (มรรค, วิริยะ, จิตะ, วิมังสา) ๓. C – Check การตรวจสอบ (นิโรธ, จิตตะ, วิมังสา) ๔. A – Atc การปรับปรุง (มรรค, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) จำนวน ๒๗ ข้อ มีค่า ๕ ระดับ ดังนี้

- ๕ หมายถึง ความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์มากที่สุด
- ๔ หมายถึง ความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์มาก
- ๓ หมายถึง ความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ปานกลาง
- ๒ หมายถึง ความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์น้อย
- ๑ หมายถึง ความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์น้อยที่สุด

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามประเภทของเครื่องมือดังต่อไปนี้

๑) แบบสอบถาม (Questionnaires)

- (๑) ศึกษาเอกสาร ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และคำนิยามศัพท์ในการวิจัย
- (๓) สร้างแบบสอบถามจากกรอบเนื้อหาคำนิยามศัพท์ในการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- (๔) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ ไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเครื่องมือที่ออกแบบไว้ แล้วนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ
- (๕) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จำนวน ๕ รูป/ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือประกอบด้วย

ตารางที่ ๓.๕ รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ที่	รายนาม	ตำแหน่ง
๑	พระมหามิตร ฐิตปัญญา, ผศ. ดร.	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต/ ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มจร. วิทยาเขตขอนแก่น
๒	พระครูสุธีศัมภีรญาณ, ผศ. ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต/ ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มจร. วิทยาเขตขอนแก่น
๓	ผศ. ดร.ประยูร แสงใส	อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มจร. วิทยาเขตขอนแก่น
๔	ผศ. ดร.สุวิน ทองปั้น	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต/ ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มจร. วิทยาเขตขอนแก่น
๕	ดร.สุนทร สายคำ	อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มจร. วิทยาเขตขอนแก่น

(๗) หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของคำถามรายข้อตามเทคนิค (Index of Item – Objective Congruence : IOC) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่าน พิจารณาลงความเห็น และให้คะแนนดังนี้

- + ๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับเนื้อหา
- เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับเนื้อหา
- ๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่า ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

คำนวณหาค่า IOC โดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC คือ ค่าความสอดคล้องของเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหา

$\sum R$ คือ ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การพิจารณา

๑. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐-๑.๐๐ มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้

๒. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า ๐.๕๐ ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence : IOC) โดยได้ค่า IOC จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ ถึง ๑.๐๐ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อคำถาม

(๘) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่โรงเรียนบ้านดุนประชารัฐ ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ. อุดรธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนประชากรและบริบทสภาพการบริหารต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกัน จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Cronbach Coefficient (A Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องรายข้อ และสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับแบบชนิดมาตรประมาณค่า เท่ากับ .๙๑๘

(๙) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview form)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ (Interview form) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

(๑) สร้างกรอบคำถามที่จะสัมภาษณ์ จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ในการวิจัย สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และผลการศึกษาจากแบบสอบถามมาทำเป็นร่างแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

(๒) นำเสนอร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ และตรวจสอบความถูกต้อง

(๓) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทั้งในด้านเนื้อหา สารและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

(๔) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเรียบร้อย แล้วจึงนำ แบบสัมภาษณ์ไปใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

๓) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) และการ สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง กับการ บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

(๑) สร้างกรอบหัวข้อการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ในการวิจัย สังเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร งานวิจัย มาจัดทำร่างขั้นตอน วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ และและการสนทนากลุ่ม

(๒) นำเสนอร่างกำหนดขั้นตอน วิธีการการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสนทนากลุ่ม ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ และตรวจสอบความถูกต้อง

(๓) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเรียบร้อย แล้วจึง นำไปใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

๔) แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหาร สถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

(๑) สร้างกรอบหัวข้อการตรวจสอบคุณภาพ จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ในการวิจัย สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย ข้อมูลผลการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ บูรณาการ มาทำเป็นร่างแบบตรวจสอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียน บ้านคำอ้อ

(๒) นำเสนอร่างแบบตรวจสอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง

(๓) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

(๔) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเรียบร้อยแล้วจึงนำไปใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามลำดับขั้นตอน และวิธีการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ การศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้าน-คำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ระยะที่ ๒ การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

ระยะที่ ๓ การนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

ระยะที่ ๑ การศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

แบบสอบถาม (Questionnaires)

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาความคิดเห็นการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จำนวน ๒๒๗ คน ตามวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

๑) ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากหัวหน้าศูนย์บัณฑิต มหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๒) ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๒๗ ฉบับ

๓) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองเมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบเรียบร้อยแล้วและเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาได้ทุกฉบับ

๔) ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

๑) รวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร (Documentaries)

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป โดยรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารแหล่งต่างๆ ดังนี้

(๑) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

(๒) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดีพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่ออินเทอร์เน็ตนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และสรุปข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

ระยะที่ ๒ การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลระยะที่ ๒ ด้วยการวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน ๙ รูป/ท่าน เพื่อศึกษาและจัดทำร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามขั้นตอนดังนี้

(๑) ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขออนุญาตในการสัมภาษณ์ จากหัวหน้าศูนย์บัณฑิต มหามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

(๒) ติดต่อประสานงานส่งแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองถึงผู้เชี่ยวชาญ และนัดวันเวลาสถานที่ที่จะสัมภาษณ์

(๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตามวันเวลาที่นัดหมายไว้โดยขออนุญาตผู้เชี่ยวชาญในการบันทึกเสียง บันทึกภาพ และเก็บข้อมูลกลับมาครบทุกรูป/ท่านคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

(๔) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ สรุปเป็นเอกสารเพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

(๕) นำข้อมูลที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์มาจัดทำเป็นร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามหลักวิชาการ

(๖) นำร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ที่ทำเสร็จแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๓) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน ๑๕ รูป/ท่าน เพื่อจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามขั้นตอนดังนี้

(๑) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเรียนเชิญมาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการที่โรงเรียนบ้านคำอ้อ ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๒) ติดต่อประสานงานผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยส่งหนังสือเรียนเชิญพร้อมแนบร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเองและนัดหมายวันเวลา สถานที่ ตามที่กำหนดในหนังสือ

(๓) ดำเนินการการประชุมเชิงปฏิบัติการตามหัวข้อการประชุม ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๔) ดำเนินการจดบันทึก วิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ แล้วนำข้อมูลมาจัดทำเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๕) นำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และแก้ไข ปรับปรุงตามคำแนะนำอีกครั้งหนึ่ง

(๖) จัดพิมพ์แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เป็นฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ ๓ การนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

๔) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่ และมีประสบการณ์ในตำแหน่ง จำนวน ๙ รูป/ท่าน เพื่อตรวจสอบ รับรอง และนำเสนอแนวทาง การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามขั้นตอนดังนี้

(๑) ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเรียนเชิญมาร่วมสนทนากลุ่ม ที่โรงเรียนบ้านคำอ้อ ในวันอังคารที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๒) ติดต่อประสานงานผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการนำหนังสือเรียนเชิญพร้อมกับแบบแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อที่จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเองและนัดหมายวันเวลา สถานที่ ตามที่กำหนดในหนังสือ

(๓) ดำเนินการการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบ รับรองแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามหัวข้อที่กำหนดโดยใช้แบบตรวจสอบคุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ในวันอังคารที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ

(๔) ดำเนินการจดบันทึก วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

(๕) ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ กรณีไม่ได้รับการรับรอง และจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์

(๖) กำหนดและนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยตามขั้นตอน และวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ระยะที่ ๑ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยของระดับคะแนน ดังนี้

การแปลความหมายของระดับคะแนน โดยการใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การประมาณค่าของบุญชม ศรีสะอาด^๑ มีรายละเอียด ดังนี้

- ๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับมากที่สุด
- ๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับมาก
- ๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับปานกลาง
- ๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อย
- ๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อยที่สุด

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ระยะที่ ๒ การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร

ผู้วิจัยดำเนินการเรียบเรียงข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความ และสื่ออินเทอร์เน็ต แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามโครงสร้างเนื้อหาให้เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนอื่น ๆ ต่อไป

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

^๑ บุญชม ศรีสะอาด, การแปลผลเมื่อใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล แบบมาตราส่วนประมาณค่า, ๒๕๕๓, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.watpon.com/boonchom/trans.pdf> [๙ ธันวาคม ๒๕๖๐].

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ สัจเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis Technique) ข้อมูลผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีจาก เอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นภาพรวม แล้ว นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบฉบับที่การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ สัจเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis Technique) เปรียบเทียบ ติความข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการ บันทึกกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ และจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อนำไปประกอบและ ประยุกต์ใช้ในขั้นตอนอื่นๆ ในการศึกษาวิจัยต่อไป

๔) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ บูรณาการ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ความเหมาะสมของ แนวทาง ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของแนวทาง และประโยชน์ของแนวทางโดยสถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation= S.D.) โดยใช้เกณฑ์การประเมิน ดังนี้

เกณฑ์การประเมิน

การแปลความหมายของระดับคะแนน โดยการใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การประมาณค่าของบุญชม ศรีสะอาด^๒ มีรายละเอียด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง ความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง ความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง ความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/ประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง ความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/ประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย

๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง ความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ/ประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยโดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๓.๗.๑ สถิติพื้นฐาน

๑) ค่าความถี่ (Frequency)

๒) ค่าร้อยละ (Percentage)

๓) ค่าเฉลี่ย (Mean)

^๒ อ้างแล้ว.

ใช้สูตรหาค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนผู้ประเมินทั้งหมด

๔) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ใช้สูตรหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum x^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนน

$(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

๓.๗.๒ สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

๑) ค่าความเที่ยงตรง (Validity) ใช้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ โดยใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง IOC การคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index Of Item Objective Congruence : IOC)

ใช้สูตรหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

๒) ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's coefficient)

ใช้สูตรการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

n แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

S_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลทั้งด้านเอกสารและภาคสนาม แบ่งการวิจัยออกเป็น ๓ ระยะสรุปได้ ดังนี้

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ระยะที่ ๑ การศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคูธารานี เขต ๓

- (๑) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (๒) กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
- (๓) สร้างเครื่อง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- (๔) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires)
- (๕) วิเคราะห์และสรุปข้อมูล

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ระยะที่ ๒ การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

- (๑) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (๒) กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- (๓) สร้างเครื่อง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- (๔) ประสานงาน นัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- (๕) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- (๖) วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล
- (๗) จัดทำร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ
- (๘) ประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) นำเสนอร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สรุปข้อมูล
- (๙) สร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

ระยะที่ ๓ การนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

- (๑) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (๒) กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- (๓) สร้างเครื่อง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- (๔) ประสานงาน นัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- (๕) เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- (๖) แก้ไข ปรับปรุงแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ และจัดพิมพ์เป็นฉบับที่สมบูรณ์
- (๗) นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาทั้งด้านเอกสาร และภาคสนามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๑) เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ (๓) เพื่อสร้าง และนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาทจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ประชากรในชุมชน ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น ๒๒๗ คน เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน ๙ รูป/ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่และประสบการณ์ในตำแหน่งนั้นๆ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ข้อมูลการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวน ๑๕ รูป/ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ และข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับ

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวน ๙ รูป/ท่าน เพื่อตรวจสอบ รับรอง และนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทั้งนี้ ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น ๗ ส่วน ตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานีเขต ๓

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ จากแบบสอบถาม

๔.๔ ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานีเขต ๓

๔.๕ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานีเขต ๓

๔.๖ นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานีเขต ๓

๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ประชากรในชุมชน ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น ๒๒๗ คน

การวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของ ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๔	๑.๗๖
๒๐ - ๓๐ ปี	๓๐	๑๓.๒๒
๓๑ - ๔๐ ปี	๙๓	๔๐.๙๗
๔๑ - ๕๐ ปี	๘๐	๓๕.๒๔
๕๑ ปีขึ้นไป	๒๐	๘.๘๑
รวม	๒๒๗	๑๐๐.๐๐
๒. สถานภาพ		
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	๙	๓.๙๖
ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป. ๑ - ๖	๓๖	๑๕.๘๖
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	๗	๓.๐๘
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๐	๔.๔๑
ประชากรในชุมชน/ผู้นำชุมชน	๑๖๕	๗๒.๖๙
รวม	๒๒๗	๑๐๐.๐๐
๓. ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษา หรือต่ำกว่า	๒๐๙	๙๒.๐๗
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	๑๕	๖.๖๑
สูงกว่าปริญญาตรี	๓	๑.๓๒
รวม	๒๒๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

๑. อายุ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๒๗ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง ๓๑ - ๔๐ ปี มากที่สุด มีจำนวน ๙๓ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๙๗ รองลงมามีอายุอยู่ในช่วง ๔๑ - ๕๐ ปี มีจำนวน ๘๐ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒๔ รองลงมามีอายุอยู่ในช่วง ๒๐ - ๓๐ ปี มีจำนวน ๓๐ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๒ รองลงมามีอายุอยู่ในช่วงอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๒๐ คนขึ้น หรือคิดเป็นร้อยละ ๘.๘๑ และรองลงมามีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี มีจำนวน ๔ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑.๗๖

๒. สถานภาพ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๒ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นประชากรในชุมชน/ผู้นำชุมชน มีจำนวน ๑๖๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๒.๖๙ รองลงมา มีสถานภาพเป็นผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป. ๑ – ๖ มีจำนวน ๓๖ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘๖ และรองลงมา มีสถานภาพเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน ๑๐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๕๑ รองลงมา มีสถานภาพเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีจำนวน ๙ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๙๖ คน และรองลงมา มีสถานภาพเป็น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน ๗ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๐๘

๓. ระดับการศึกษา จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๒๗ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือต่ำกว่า มีจำนวน ๒๐๙ คนหรือคิดเป็นร้อยละ ๙๒.๐๗ รองลงมา มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า มีจำนวน ๑๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖.๖๑ รองลงมา มีการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๓ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑.๓๒

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

ผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ในภาพรวม

ด้านที่	การบริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑	คุณภาพของผู้เรียน	๒.๔๖	๐.๒๙	น้อย
๒	กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา	๓.๔๙	๐.๕๒	ปานกลาง
๓	กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๓.๕๐	๐.๕๑	ปานกลาง
๔	ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล	๓.๕๒	๐.๕๔	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๒๔	๐.๒๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อในภาพรวมพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อเรียงตามลำดับจากน้อยไปหามากดังนี้ คือ คุณภาพของผู้เรียน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๖) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗) และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๒) ตามลำดับ

ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อเป็นรายด้าน

ตารางที่ ๔.๓ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

ข้อที่	การบริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน				
๑.	ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านและเขียนได้เหมาะสมตามระดับชั้น	๒.๔๒	๐.๘๕	น้อย
๒	ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้เหมาะสมตามระดับชั้น	๒.๔๓	๐.๙๔	น้อย
๓	ผู้เรียนมีทักษะการคิดคำนวณได้เหมาะสมตามระดับชั้น	๒.๔๖	๐.๙๖	น้อย
๔	ผู้เรียนสามารถคิดจำแนก แยกแยะ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจได้	๒.๓๙	๑.๐๑	น้อย
๕	ผู้เรียนมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล	๒.๖๐	๑.๐๕	ปานกลาง
๖	ผู้เรียนสามารถรวบรวมความรู้ด้วยตัวเอง มีทักษะการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และนำประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ	๒.๕๒	๑.๐๗	ปานกลาง

๗	ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงานอย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม	๒.๓๗	๐.๙๑	น้อย
๘	ผู้เรียนสามารถใช้สื่อ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร อย่างเหมาะสมปลอดภัย	๒.๒๔	๐.๘๗	น้อย
๙	ผู้เรียนมีความก้าวหน้าและมีทักษะทางการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา	๒.๑๔	๐.๙๓	น้อย
๑๐	ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นหรือคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมาย	๒.๔๔	๑.๐๖	น้อย
๑๑	ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี พร้อมทั้งจะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น	๒.๔๒	๑.๐๐	น้อย
๑๒	ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้และทักษะทางอาชีพเหมาะสมกับช่วงวัย	๒.๒๒	๐.๘๕	น้อย

๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

๑๓	ผู้เรียนยอมรับและอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย	๒.๕๐	๑.๑๘	ปานกลาง
๑๔	ผู้เรียนเข้าร่วม ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดอง ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม	๒.๗๔	๑.๑๓	ปานกลาง
๑๕	ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติตามหลักของศาสนา ที่ตนนับถือ	๒.๕๒	๑.๑๙	ปานกลาง
๑๖	ผู้เรียนตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค	๒.๕๐	๑.๑๐	น้อย
๑๗	ผู้เรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน	๒.๓๓	๑.๑๖	น้อย
๑๘	ผู้เรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น	๒.๕๙	๑.๒๓	ปานกลาง

๑๙	ผู้เรียนไม่ลักขโมยสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง	๒.๕๑	๑.๑๓	ปานกลาง
๒๐	ผู้เรียนเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	๒.๖๔	๑.๑๐	ปานกลาง
๒๑	ผู้เรียนใช้ทรัพย์สินของตนเองและใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี	๒.๔๑	๑.๑๗	น้อย
๒๒	ผู้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	๒.๔๔	๑.๑๗	น้อย
๒๓	ผู้เรียนมีจิตอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน	๒.๔๒	๑.๒๒	น้อย
๒๔	ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย	๒.๖๑	๑.๐๘	ปานกลาง
๒๕	ผู้เรียนมีความกตัญญูต่อบิดา มารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ	๒.๗๒	๑.๑๓	ปานกลาง
๒๖	ผู้เรียนมีวิธีการรักษาสุขภาพกาย อารมณ์ และสุขภาพจิตของตนเองให้แข็งแรง	๒.๔๔	๑.๐๐	น้อย
๒๗	ผู้เรียนรู้และมีวิธีการป้องกันตนเองจากการล่อลวง ช่มเหล รังแก	๒.๔๑	๑.๒๐	น้อย
รวมเฉลี่ย		๒.๔๖	๐.๒๙	น้อย

จากตารางที่ ๔.๓ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อด้านคุณภาพของผู้เรียน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อเรียง ตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการ ดังนี้ คือ ผู้เรียนเข้าร่วม ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดอง ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๔) ผู้เรียนมีความกตัญญูต่อบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๒) และผู้เรียนเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๖๔) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อที่	การบริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๒๘	สถานศึกษาบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ	๒.๙๖	๑.๑๓	ปานกลาง
๒๙	สถานศึกษามีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นอย่างชัดเจน	๒.๖๑	๑.๒๘	ปานกลาง
๓๐	มีแผนการพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้าน ทุกกลุ่มเป้าหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริง อย่างเป็นรูปธรรม ตามหลักสูตรสถานศึกษา	๓.๘๒	๑.๐๒	มาก
๓๑	มีแผนการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐาน ตำแหน่ง	๓.๖๔	๑.๐๗	มาก
๓๒	มีการแผนการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย นำไปประยุกต์ใช้ได้และ ดำเนินการอย่างเป็นระบบ	๓.๗๖	๑.๐๖	มาก
๓๓	มีแผนการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ และมีความปลอดภัย	๓.๖๖	๑.๑๐	มาก
๓๔	ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน	๓.๗๕	๑.๐๗	มาก
๓๕	สถานศึกษากำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม	๓.๗๑	๑.๐๔	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๔๙	๐.๕๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อเรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ มีแผนการพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริง อย่างเป็นรูปธรรมตามหลักสูตรสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒) มีการแผนการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย นำไปประยุกต์ใช้ได้และดำเนินการอย่างเป็นระบบ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖) และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อที่	การบริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๓๖	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตนเอง กำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด เป็นรายบุคคลอย่างเป็นรูปธรรมทั้งระบบ	๓.๕๖	๑.๐๘	มาก
๓๗	ผู้เรียนมีโอกาสรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิด ได้ปฏิบัติจริง ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปลองค์ความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	๓.๖๓	๑.๐๗	มาก
๓๘	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อย่างต่อเนื่อง	๓.๓๗	๑.๑๕	ปานกลาง
๓๙	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักการอ่าน และแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีด้วยตนเองอย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง	๓.๕๖	๑.๐๗	มาก
๔๐	ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่างๆ	๓.๖๑	๑.๐๗	มาก

๔๑	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้	๓.๕๒	๑.๑๕	มาก
๔๒	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน	๓.๖๒	๑.๑๕	มาก
๔๓	ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง	๓.๕๒	๑.๑๕	มาก
๔๔	ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน	๓.๓๔	๑.๐๖	ปานกลาง
๔๕	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้	๓.๒๔	๑.๐๔	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย		๓.๕๐	๐.๕๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อเรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิดได้ปฏิบัติจริงด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปลงค์ความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒) และผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่างๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

ข้อที่	การบริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๔๖	สถานศึกษาจัดวางระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	๓.๓๗	๑.๑๘	ปานกลาง
๔๗	สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	๓.๖๕	๑.๐๘	มาก
๔๘	มีแผนการพัฒนากิจการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	๓.๕๙	๑.๐๖	มาก
๔๙	มีการดำเนินการตามแผนพัฒนากิจการศึกษามุ่งสู่คุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	๓.๖๑	๑.๐๐	มาก
๕๐	มีการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและรายงานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	๓.๔๐	๑.๐๓	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย		๓.๕๒	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อเรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕) มีการดำเนินการตามแผนพัฒนากิจการศึกษามุ่งสู่คุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑) และมีแผนการพัฒนากิจการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙) ตามลำดับ

๔. ๓ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากแบบสอบถามโดยภาพรวม

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๑ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

สรุปข้อเสนอแนะด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรเน้นคุณภาพของผู้เรียนเรื่องการอ่านออกเขียนได้ การคิดเลขเป็นคิดเลขคล่อง มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ สามารถแก้ปัญหาเป็น และมีทักษะในการทำงานมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร มีคุณธรรม จริยธรรม ด้านระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความกตัญญูกตเวที มีความรับผิดชอบ มีสัมมาคารวะ มีความซื่อสัตย์กตัญญู เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือผู้อื่น มีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะในการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓.๒ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุปข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างของความมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม มีการกระจายอำนาจสู่บุคลากร ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา มีการใช้หลักการบริหารและหลักคุณธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เป็นแนวทางในการบริหาร จนทำให้งานประสบผลสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมาย มีการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างยุติธรรม รวมถึงความโปร่งใสของการจัดสรรงบประมาณ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๓.๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปข้อเสนอแนะด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษาควรเน้นการจัดการเรียนการสอนของครู โดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้เรียนให้มากขึ้น จัดการเรียนการสอนผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ ควรจัดการเรียนการสอนให้สนองกับความต้องการ และความแตกต่างของผู้เรียน ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม ให้ผู้เรียน เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีทักษะชีวิต มีทักษะทางอารมณ์ มีทักษะการทำงาน มีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓.๔ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

สถานศึกษาควรพัฒนามาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาโดยนำมาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของหน่วยงานต้นสังกัดมาเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพภายใน และนำวัตถุประสงค์ จุดเน้นของสถานศึกษา ตลอดจนบริบทของท้องถิ่น เพิ่มเข้าไปในมาตรฐานของสถานศึกษา ปรับปรุงระบบและกลไกในการประกันคุณภาพอย่างครบถ้วนและนำไปปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง

๔. ๔ ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานี เขต ๓

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ รูป/ท่าน ในประเด็นเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุตรธานี เขต ๓ สรุปได้ ดังนี้

๔.๔.๑ คุณภาพของผู้เรียน

๑) การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน การพัฒนาผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ควรเป็นแนวทางอย่างไร?

เป้าหมายปลายทางของการบริหารสถานศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นจึงควรกำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ด้านผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ พัฒนาการด้านสังคมและสติปัญญาจึงควรกำหนดแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้แก่ “การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็นและ “ู้จักควม” ก่อนอื่นในการที่จะยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ควรฝึกผู้เรียนคิดเป็น สามารถพัฒนาผู้เรียนให้นำความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่สะสมไว้ออกมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถแก้ปัญหาที่เป็นอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูควรสร้างศรัทธาและโดยสร้างเป็นหลักการและขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธวิธีขึ้นตามนัยพระพุทธศาสนาเป็นการแสวงหาหลักการ และความรู้เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการฝึกหัดอบรมตนเองทั้งทางกายวาจา จิตใจ จนผู้เรียนสามารถดำรงตนและ

ดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขและมีอิสรภาพ”^๑ “ควรจัดการการเรียนการสอนผู้เรียนให้มีความสนใจในการเรียนในเชิงพุทธศาสนาเป็นอย่างดีและได้นำหลักธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติและใช้ในชีวิตประจำวัน”^๒ “ให้ผู้เรียนสามารถรู้จักความหมายของหลักธรรมคำสอนหรือหลักของศีลธรรมพร้อมกับหลักของศีลและนำไปประกอบในการใช้ชีวิตประจำวัน”^๓ “ควรสร้างแนวทางการสอนให้ผู้เรียนสามารถรู้จักหลักธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนได้รู้จักความหมายของศีลและกฎระเบียบของศีล”^๔ “ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ให้การบ้านแบบฝึกหัดให้ฝึกฝนมากๆ”^๕

“ต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาความสามารถทั้งในด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ตามที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ ฝึกแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น แบบฝึก โครงงาน สรุปร หรือ รายงานจากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ก่อน แล้วจึงยกระดับสู่ความสำเร็จด้านการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตั้งแต่ทักษะพื้นฐาน การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ไปจนถึงทักษะการทำงาน ทักษะ การแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ”^๖ นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องมีทักษะการใช้สื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยี เพื่อการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา บูรณาการควบคู่กันไปไม่แยกส่วนเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ทั้งทางด้านสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิต จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

^๑ สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธ (อำพล สุธีโร.), รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ พระมหาทินกร ปภัสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปูลี) ผลปัญโญ, เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทสาโร, เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญาม, เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคุณ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ นิคม ผิวนวน, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

การที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสถานศึกษาจะต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนเป็นระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่องมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนมีการวางแผนที่ดีมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เช่น “ควรใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการ และควรจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คือ อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น และแก้ปัญหาเป็น โดยเริ่มจากการศึกษาผู้เรียนรายบุคคลให้รู้ข้อมูล ทั้งส่วนเด่น ดี ด้อย และนำมาเสริมส่วนเด่น ส่วนดี ให้เด่นและดียิ่งๆ ขึ้น ส่วนด้อยก็หาทางซ่อมและเสริมให้เขาพัฒนาขึ้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาการจากผลการสอบวัดระดับชาติของผู้เรียนให้เป็นไปตามประสงค์ได้ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาทางการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนา เรื่องทักษะการคิดสร้างสรรค์จินตนาการ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีคุณภาพควรจัดการเรียนการสอนโดยสร้างความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลตามหลักอิทธิบาท ๔ น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาการจากผลการสอบวัดระดับชาติของผู้เรียนให้เป็นไปตามประสงค์ได้”^๗ นอกจากนี้ควรจัดการเรียนการสอนที่สนองความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนผ่านกระบวนการและกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา และมีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย

นอกจากนี้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน “ควรเน้นความรู้ทางวิชาการควบคู่กับคุณธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยองค์รวมแบบบูรณาการ การดำเนินการตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาควรมีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ได้แก่ ๑) ประชุมชี้แจง ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ถึงแนวทางการดำเนินงาน ๒) จัดทำเอกสารการดำเนินงาน ๓) จัดค่ายบูรณาการการเรียนรู้สำหรับครูและนักเรียนสู่การปฏิบัติ ๔) สรุปรายงานผลการดำเนินงานสถานศึกษาควรหาแนวทางการส่งเสริมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ ๑) จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจ โดยการกระตุ้นให้เด็กเกิดข้อสงสัยและให้เด็กตั้งคำถาม สำรวจ ทดลองและสรุปองค์ความรู้ ได้อย่างสมวัย ๒) เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การ

^๗ สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกิ่ง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เรียนรู้ให้กับเด็ก ๓) ครูควรจัดกิจกรรมทดลองวิธีใหม่ ๆ เพิ่มเติมจากที่จัดอยู่ให้ มีความหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ เกิดความใฝ่รู้ และพัฒนากระบวนการคิด เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญาโดยผ่านกิจกรรมและสื่อต่าง ๆ โดยฝึกเด็กให้ทำกิจกรรมการทดลองวิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก ๆ เช่น การทำโครงงานตามเนื้อหาที่มีในหน่วยการเรียนรู้นั้น ๆ ๔) การส่งเสริมและพัฒนาเด็กเข้าแข่งขันทักษะวิชาการ ๕) การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่ให้เกิดทักษะ สามารถบอกความต้องการหรือพอใจบอกสิ่งต่าง ๆ ทำกิจกรรมตามความสนใจ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา และสนใจใคร่รู้ธรรมชาติรอบตัว การพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เรื่องความเข้าใจและใช้ภาษา ๖) ควรจัดทำโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการสอนซ่อมเสริมจัดทำค่ายวิชาการเตรียมการสอบ O-Net โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เพื่อส่งเสริมให้มีความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปได้”^๔

ควรเน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาได้ ควรเน้นความสามารถในการอ่านเรื่องหรือข้อความฝึกวิเคราะห์เรื่องและตอบคำถามกับเรื่องที่อ่าน จัดกิจกรรมการเขียนเรื่องจากภาพสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจได้ การคิดคำนวณควรเน้นการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาได้ นอกจากนี้ “ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ โดยจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสอนซ่อมเสริมอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าว รวมทั้งจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาเรื่องทักษะการคิดสร้างสรรค์จินตนาการ ให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผลงานเขียน งานสร้างสรรค์ จากการคิดนอกกรอบ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถใช้กระบวนการคิดแปลกใหม่แตกต่างเป็นรายบุคคลอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควรปลูกฝังเจตคติที่ดี ด้านความกระตือรือร้น สนใจใฝ่เรียนรู้ และความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรให้สนองความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักการพัฒนาการของผู้เรียนทั้งทางด้าน พุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ให้ผู้เรียนมีความรู้ คู่คุณธรรมสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้

^๔ สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันทะสุข, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน โคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

อย่างมีความสุข และควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานและมีความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป”^๙

๒) การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ควรมีแนวทางอย่างไร?

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์รวมทั้งทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการทำงาน วุฒิภาวะที่เหมาะสมและความฉลาดทางอารมณ์ สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา “ควรมีแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียน “รู้จักความ” ดังนั้นควรสร้างแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตามแนววิธิบาท ๔ คือ สร้างความพึงพอใจ (ฉันทะ) เป็นผู้ที่มีความต้องการจะกระทำหรือใฝ่ใจรักที่จะกระทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ใช้ความเพียรพยายาม (วิริยะ) เป็นผู้มีความขยัน ความพยายาม ความเข้มแข็ง ความอดทน การเอาธุระใส่ใจต่องานที่รับผิดชอบไม่เกียจคร้าน ความมีสติตั้งมั่น (จิตตะ) เป็นผู้มีความคิดความตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ตนทำ ทำสิ่งนั้นด้วยความคิดมีจิตใจจดจ่อ ไม่ฟุ้งซ่านล่องลอย และ หมั่นไตร่ตรอง ด้วยเหตุผล (วิมังสา) เป็นผู้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ครุ่นคิด ใคร่ครวญ ตรวจสอบ ตรวหาเหตุผล ตรวจสอบ ข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำ รู้จักวางแผนคิดค้นตลอดจนหา วิธีปรับปรุงแก้ไข เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง จัดทำโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น การเข้าค่ายคุณธรรมนักเรียน การจัดกิจกรรมการทำบุญตักบาตรในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การประกาศตนเป็นพุทธมามกะ”^{๑๐} “ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้และเข้าใจในการศึกษาในแนวทางพระพุทธศาสนาโดยนำคำสอนของพระพุทธเจ้าในไปใช้ในชีวิตประจำวัน”^{๑๑} “ให้ผู้เรียนสามารถรู้จักความหมายของหลักธรรมคำสอนหรือหลักของศีลธรรม เช่น ศีล ๕ คุณธรรมด้านความเมตตา ความกตัญญู พร้อมกับหลักของศีลและนำไปประกอบในการใช้

^๙ สัมภาษณ์ สุรพัศกรณ์ จันดาวัลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธร (อำพล สุธีโร.), รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๑} พระมหาทินกร ปภสสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ชีวิตประจำวัน”^{๑๒} “ควรสร้างแนวทางการสอนให้ผู้เรียนสามารถรู้จักหลักธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รู้จักความหมายของศีลและกฎระเบียบของศีลเป็นผู้มีความขยัน ความพยายาม ความเข้มแข็ง ความอดทน การเอาธุระใส่ใจต่องานที่รับผิดชอบไม่เกียจคร้าน ความมีสติตั้งมั่น”^{๑๓} “ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน มีความกตัญญูรู้คุณมีจิตใจเมตตา กรุณา ไม่ลักขโมย ไม่ติดยาเสพติด”^{๑๔}

การดำเนินการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้นั้นมีหลายรูปแบบ สถานศึกษาควรกำหนดและเลือกแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและความต้องการผู้เรียน ได้แก่ “ควรสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ เนื่องจากหลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ถ้าผู้เรียนมีความสนใจ พึงพอใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ รู้หน้าที่ที่เป็นฉันทะ เมื่อมีความตระหนักก็就会有ความเพียรพยายามอยากทำหน้าที่การเรียนรู้ เกิดความใฝ่รู้ใฝ่เรียน นั่นเป็นวิริยะ เมื่อมีวิริยะก็จะเกิดความเอาใจใส่ในการเรียน ตั้งใจเรียนนั่นก็เป็นจิตตะ เมื่อมีความตั้งใจเรียนก็จะเกิดการพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุ และผลของการเรียนรู้ แล้วสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ นั่นก็คือวิมังสา นอกจากนี้ควรยึดแนวทางการบูรณาการด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ดังนี้ ๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์สุจริต ๓) มีวินัย ๔) ใฝ่เรียนรู้ ๕) อยู่อย่างพอเพียง ๖) มุ่งมั่นในการทำงาน ๗) รักความเป็นไทย ๘) มีจิตสาธารณะ บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ โดยเน้นที่จุดหมายว่าต้องการให้เด็กเป็นคนที่มีคุณภาพอย่างไร และจัดทำเนื้อหาสาระให้สนองจุดหมายนั้น เช่น คุณลักษณะข้อนี้จะต้องให้เด็กรู้เข้าใจ คุณลักษณะข้อนี้จะต้องให้เด็กทำได้ ซึ่งครูจะตั้งคำถามชวนให้เด็ก ๆ ช่วยกันคิด กำหนดภาระงานจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ให้เด็กร่วมกันค้นหาคำตอบเป็นกลุ่ม แล้วลงมือทำงานจนสำเร็จ มีการนำเสนอความคิดเห็น และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้เด็กมองเห็นความจริง ชาบซึ่งในคุณค่า พร้อมทั้งมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เกิดความปรารถนาจะร่วมแก้ปัญหาและสร้างสรรค์พัฒนาสังคมต่อไป”^{๑๕}

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปูลี) ผลปัญโญ, เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทะสาโร, เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญฺโถม, เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคน, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายนิกม ผิวนวล, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนควรใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการ เพราะมีขั้นตอน กระบวนการที่ความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาด้านคุณภาพของผู้เรียน วิธีการและกิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการต้องมีความหลากหลาย ครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้แก่ “ควรเน้นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ และความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ของผู้เรียน ถือว่ามีความจำเป็นและสำคัญอย่างมาก เพราะคุณลักษณะความมีวินัย ความรับผิดชอบและการใฝ่รู้ใฝ่เรียนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียนที่ควรส่งเสริม ให้รักการเรียนรู้ชอบศึกษาหาความรู้ และตื่นตัวกับสิ่งแปลกใหม่รอบตัว อยากรู้ อยากเห็น เสาะแสวงหาความรู้ มีวิจารณญาณ เลือกดัดสันใจ คิดวิเคราะห์ คิดหาเหตุผล คิดจินตนาการ ประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ เกะติดสถานการณ์ รู้จักซักถาม ค้นหาคำตอบ กระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการติดตามข่าวสาร อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ เรียนรู้ในแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาลดชีวิต เพื่อให้ชีวิตของผู้เรียนมีความหมาย มีชีวิตชีวา ตลอดจนสำเร็จการศึกษา รับผิดชอบการทำงานรับผิดชอบชีวิตของตนเอง สามารถปรับตนเองให้ทันสมัย ทันยุคทันเหตุการณ์ ทันโลก และทันต่อความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม เช่นการจัดค่ายคุณธรรมนักเรียน กิจกรรมการสวดมนต์ ไหว้พระประจำสัปดาห์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ส่งเสริมการศึกษาธรรมะเช่น การบวชสามเณร ภาควิชาธรรม การแข่งขันการตอบปัญหาธรรมะ”^{๑๖}

นอกจากนี้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสามารถกำหนดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชัดเจน สม่่าเสมอเนื่องจากการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมค่อนข้างที่จะเห็นผลถ้าปฏิบัติไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่องจะไม่ได้ผลสำเร็จที่ยั่งยืนต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีกำหนดวิธีการและขั้นตอนที่ชัดเจน และต่อเนื่อง ได้แก่ “ควรจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อย่างน้อยภาคละ ๑ ครั้ง ควรจัดกิจกรรมจิตอาสาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชน ควรจัดกิจกรรมการเข้าห้องประชุมสวดมนต์ไหว้พระสัปดาห์ ๑ ครั้ง มีการเล่นที่สอดแทรกคุณธรรมต่าง ๆ ให้พัฒนากล่อมเกลาจิตใจของผู้เรียน ควรนำผู้เรียนเข้าร่วมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ควรจัดกิจกรรมมีแสดงออกในด้านความกตัญญูกตเวทีและมารยาทที่ดีงามของไทย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสร้างภูมิคุ้มกัน

^{๑๖} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกึ่ง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เกี่ยวกับปัญหาทางเพศ ยาเสพติดและสิ่งมอมเมาต่าง ๆ ควรจัดทำโครงการ/กิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีทักษะ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปกป้องจิตสำนึกรักความเป็นไทย การใช้ภาษาไทย ภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รู้จักใช้สื่อเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารอย่างสร้างสรรค์ เหมาะสม และปลอดภัยไม่ติดเกม หรือการพนัน ห่างไกลสิ่งเสพติด รู้จักรักษาสุขภาพกายสุขภาพจิตของตนเองให้แข็งแรง ปลอดภัย ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสิ่งแวดล้อมยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเรียนรู้การป้องกันตนเองจากการล่อลวง การข่มเหง รังแกได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมและการทำนุบำรุงพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมการส่งเสริมการเข้าค่ายคุณธรรมของนักเรียน การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน”^{๑๗}

แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนนั้นมีความสำคัญและจำเป็นมาก เพราะถ้าผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นสถานศึกษาควรมีแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้เป็นไปตามหลักสูตร โดยการ “จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านกระบวนการคิดและฝึกปฏิบัติจริง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ แบบเอื้ออาทร ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตอาสา จิตสาธารณะ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รู้จักการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งมั่น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เอาใจใส่ในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค รู้จักป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด การล่อลวง และการข่มเหงรังแกได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การเข้าร่วมโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จัดกิจกรรมสวดมนต์ ไหว้พระประจำสัปดาห์ การเข้าค่ายคุณธรรม การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ เป็นต้น”^{๑๘}

๓) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ อย่างไร?

^{๑๗} สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันทะสุข, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน โคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ สุรพัสกรณ จันทาวลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน การบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนมีความเหมาะสม สอดคล้อง เนื่องจากเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จหากผู้ใหญ่ในสังคมให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างมีความหมาย ซึ่งวิธีการนำหลักการของหลักธรรมมาใช้พัฒนาด้านคุณภาพของผู้เรียนสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบตามขั้นตอน กระบวนการ ดังนี้ “๑.) สร้างบรรยากาศแห่งความรัก ความพอใจ ในตนเองและชุมชนของตน (ฉันทะ) ๒) หลักแห่งความพากเพียรพยายาม งานที่กระทำ (วิริยะ) ๓) เอาใจใส่ และใส่ใจในงานที่ทำ (จิตตะ) ๔) ตรวจสอบประเมินผล เพื่อการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น (วิมังสา) เช่น จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน เช่น งานฝีมือ งานประดิษฐ์ งานเกษตรการปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ การทำอาหาร การทำงานศิลปะ การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ”^{๑๙} “เหมาะสมเป็นอย่างมากเพราะผู้เรียนโดยส่วนมากนับถือศาสนาพุทธดังนั้นการบริหารสถานศึกษาสมควรอย่างยิ่งที่จะบูรณาการโดยนำหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ ในการเรียนการสอนโดยพัฒนาด้านคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ”^{๒๐} “เหมาะสมเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้ผู้เรียนสามารถรู้จักความหมายของหลักธรรมคำสอนหรือหลักของอิทธิบาท ๔ พร้อมกับนำหลักไปประกอบในการใช้ชีวิตประจำวัน”^{๒๑} “เหมาะสมเพราะหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จด้านการเรียน เขียน”^{๒๒} “เหมาะสมเพราะ อิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานในการปลูกฝังให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ที่จะนำไปใช้ในการฝึกฝนตนเองด้านการเรียน และการดำรงชีวิตให้เป็นผู้มีมีความกตัญญูรู้คุณมีจิตใจเมตตา กรุณา ไม่ลักขโมย ไม่ติดยาเสพติด”^{๒๓} กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กรู้จักวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ สามารถประเมินผล การปฏิบัติงานของตนเองและนำไปปรับปรุง พร้อมทั้งนำเสนอผลงานต่อผู้อื่น ซึ่งจะทำให้เด็กรู้ความต้องการ รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง สามารถค้นหาข้อมูลจากแหล่งใกล้ตัวและเลือกใช้อ้างอิงให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้คิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเองได้ แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข “ความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้อันเป็นเทคนิควิธีหนึ่งที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธร (อำพล สุธีโร.), รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระมหาทินกร ปภัสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุราษฎร์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปุ๊ลิ) ผลปัญญา, เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทสาโร, เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญโม, เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคน, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

การสอนในเนื้อหาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรใช้หลักธรรมอริยาบท ๔ ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันได้แก่ ฉันทะ และวิริยะ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยมีจิตตะและวิมังสาเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”^{๒๔} ซึ่งในที่สุดแล้วก็จะช่วยเสริมให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคมากขึ้นนั่นเอง เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดเห็นและการกระทำภายในสถานการณ์ที่กำหนด ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และแก้ปัญหาาร่วมกัน เกิดการเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษายังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยาบท ๔ ว่ามีความสอดคล้องอย่างยิ่ง คือ “การที่ผู้เรียนจะมีความสามารถในการเรียนรู้จะต้องมีหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับการพัฒนาตนเองให้ประสบผลสำเร็จคือ ต้องมีความสนใจ มีแรงบันดาลใจ มีความพอใจด้านความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน (ฉันทะ) เมื่อมีความสนใจ จึงจะเกิดความอยากเรียน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ (วิริยะ) เมื่อมีความเพียร พยายาม ต้องให้ความเอาใจใส่ ต่อการศึกษาเรียนรู้ (จิตตะ) เมื่อมีความเอาใจใส่ในการเรียนรู้จะเกิดการพิจารณา ไตร่ตรอง ในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข (วิมังสา) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จสิ่งที่เป็นผลสุดท้ายของการเรียนรู้คือเกิดปัญญา นั่นเอง”^{๒๕} นอกจากนี้การนำหลักอริยาบท ๔ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน “เป็นการสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนได้ใส่ใจ สนใจ ด้านการศึกษาของตนเอง และเป็นการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับผู้เรียน มีความสอดคล้องกับคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้ ๑) ฉันทะ คือ ความรัก ความพอใจในหน้าที่การเรียนและการงานของตนที่ได้รับมอบหมาย ไม่ทำเพื่อสักแต่ว่าทำ มีความทุ่มเทเพื่อหวังให้การเรียนนั้นออกมาได้เป็นที่ขึ้นชอบและพอใจทั้งตนเองและผู้อื่นด้วย ๒) วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในหน้าที่การเรียน ไม่ย่อท้อต่อการเรียนไม่ว่าจะยากหรือง่ายก็มีความพยายามจนให้ถึงที่สุด ไม่ย่อท้อจนกว่าการเรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ล้มเลิกความเพียรก่อนที่จะได้ลองทำด้วยตนเอง ๓) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ในการเรียนของตนเอง ไม่คิดไปในเรื่องอื่นนอกจากเรื่องเรียน เมื่อทำหน้าที่ของตนเองยังไม่สำเร็จ ต้องมีความใส่ใจเอาใจส่ออยู่ตลอดเวลา คอยตรวจหาข้อบกพร่อง

^{๒๔} สัมภาษณ์ นิคม ผิวนวน, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกิ่ง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

อยู่เสมอเพื่อที่จะได้นามาแก้ไขให้ดีขึ้น ๔) วิมังสา คือ การใคร่ครวญไตร่ตรองหาเหตุผลของความผิดพลาดที่เกิดขึ้นว่ามันเกิดขึ้นได้เพราะอะไร แล้วหาหนทางแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้ดียิ่งขึ้นไป”^{๒๖} ความเหมาะสมที่จะนำหลักพระพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นั้นเพราะว่า “อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จผู้เรียนมุ่งหวังสิ่งใด (ฉันทะ) จะมีความเพียรพยายามในสิ่งที่มุ่งหวัง (วิริยะ) หมั่นเอาใจใส่ในสิ่งที่ตนมุ่งหวัง (จิตตะ) และมันสอดส่องในสิ่งที่มุ่งหวัง (วิมังสา) จึงเป็นหลักธรรมที่ควรนำมาพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขได้ โดยหลักอิทธิบาท ๔ จะเป็นหลักคุณธรรม ที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายในการศึกษา คือฉันทะ ความพอใจ เรียกคุณธรรมขั้นนี้ว่า “ขั้นความสุขในการเรียน” หรือเรียกอีกอย่างว่า “ขั้นพอใจใฝ่รู้” วิริยะ ความเพียร ขั้นนี้เรียกว่า “ขั้นขยันหมั่นเพียร” จิตตะ ความคิดมุ่งไปขั้นนี้ เรียกว่า “ขั้นสมาธิจดจ่อ” วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลองขั้นสุดท้ายเรียกว่า “ขั้นตรวจสอบและประเมินผล”^{๒๗}

๔.๔.๒ กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณา การโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้าน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ ดังนี้

๑) การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการ บริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีแนวทางอย่างไร?

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ด้านกระบวนการบริหารและการ จัดการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการนำเอาหลักการบริหารสถานศึกษามาบูรณาการกับหลักธรรม ที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาตามเนื้อหา สาระของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน ด้านต่างๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารสถานศึกษาได้แสดง ความคิดเห็น ตามประเด็นการศึกษา ได้แก่ “ควรใช้แนวทางตามกระบวนการของอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็น หลักธรรมเกี่ยวกับเหตุ ควรประยุกต์ใช้ปัญหาของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลิตผล เพื่อจะได้บริหารจัดการ ปัญหาได้ เช่น เมื่อนักเรียนอ่านออกเขียนไม่ได้ เป็นทุกข์ ต้องแก้ปัญหาด้วยการสอบถามว่า ปัญหาเกิด

^{๒๖} สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันทะสุข, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน โคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ สุรพัศกรณ จันดาวัลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การ จัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

จากพื้นฐานทางการเรียน หรือทางครอบครัวของนักเรียน จะใช้หลักนิรโรคัดปัญหาดังกล่าว ด้วยการบริการจัดสอนพิเศษให้นักเรียนได้อ่านออกเขียนได้ ใช้หลักศีล สมาธิ ปัญญา อริยมรรคมีองค์แปด คือ ปัญญา ด้วยให้ความเข้าใจถูกต้อง ดำริถูกต้อง ให้พูด ให้ทำงาน ให้รู้ประโยชน์เพื่อนำไปใช้ในงาน อาชีพ ให้มีความพยายาม มีสติ มีสมาธิที่ถูกต้อง”^{๒๘} “การจัดการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษานั้นสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักการในอริยสัจ ๔ เพราะเป็นฐานของการบริหารเพื่อในการบริหารนั้นมีคุณภาพและคุณธรรมของสถานศึกษาเพราะอริยสัจ ๔ นั้นเป็นฐานอันประเสริฐของอริยะบุคคล”^{๒๙} ผู้บริหารควรนำหลักธรรมในการบริหารมาใช้ เช่น อริยสัจ ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ เพื่อให้เกิดความราบรื่นในการบริหารสถานศึกษา”^{๓๐} “ผู้นำควรใช้แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรมที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน”^{๓๑} “สถานศึกษาควรจะมีการพัฒนาในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมในอริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ มาเป็นฐานในการจัดการกระบวนการในการบริหารและการจัดการของผู้บริหารด้วยเพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษานั้นได้ทำงานได้อย่างผาสุก”^{๓๒} “ควรใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการ ควรมีแนวทาง คือ มีการกำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ในโรงเรียนอย่างชัดเจน จัดให้มีระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม จัดให้มีตัวชี้วัดที่สำคัญ ดำเนินงานและประเมินผลอย่างเป็นระบบตามหลักกระบวนการอริยสัจ ๔ ควรจัดทำแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม ที่เกี่ยวกับการจัดตั้งฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนและบุคคลทั่วไปเข้ามาศึกษาดูงาน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมให้มีความทันสมัย เหมาะสมแก่การเรียนรู้ สถานศึกษาควรวางแผนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยเน้นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะ ด้านอาชีพเพื่อการมีงานทำ เน้นการปฏิบัติจริงและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนว

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธร (อำพล สุธีโร.), รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาทินกร ปภัสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุราษฎร์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปูลี) ผลปัญญา, เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทสาโร, เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญาม, เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคน, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น สู่ความเป็นเลิศ โดยเฉพาะโครงการในพระราชดำริ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”^{๓๓}

ในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการนั้นต้องดำเนินการตามขั้นตอน กระบวนการของการบริหารสถานศึกษาควรใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการในการบริหารสถานศึกษานั้นส่วนใหญ่แล้วจะต้องบริหารให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารให้มากที่สุด ทั้งการวางแผน การจัดการศึกษา การบริหารงานบุคคล งานวิชาการ การกำหนดนโยบายรวมถึงการประเมินผล สำหรับส่วนของผู้บริหารนั้นเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำ ควบคู่กับความอดทน อดกลั้น หนักแน่น กล้าตัดสินใจ มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม โปร่งใส มีลักษณะความเป็นผู้นำ และเป็นประชาธิปไตยและใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการบริหาร “เนื่องจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นได้เน้นถึงการปฏิบัติที่ผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้ การใช้ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารนั้นมีผลต่อการบริหารสถานศึกษาซึ่ง การบริหารแบบอริยสัจ ๔ นั้น เป็นการบริหารที่จะทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สถานศึกษาควรวางแผนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยเน้นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะ ด้านอาชีพเพื่อการมีงานทำ เน้นการปฏิบัติจริงและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ”^{๓๔} “ควรมีระบบการบริหารที่มีคล่องตัว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งหลักอริยสัจ ๔ เป็นกระบวนการที่สามารถนำมาใช้เป็นกระบวนการสร้างตัวชี้วัดที่สำคัญในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยควรดำเนินการดังนี้ ๑. ศึกษาปัญหาในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ในสถานศึกษา ๒. หาสาเหตุของปัญหานั้น ๓. วางแผนแก้ไขปัญหาจากสาเหตุที่พบ ๔. ปฏิบัติในการแก้ไขปัญหามา ควรจัดทำแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม ที่เกี่ยวกับการจัดตั้งฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนและบุคคลทั่วไปเข้ามาศึกษาดูงาน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมให้มีความทันสมัย เหมาะสมแก่การเรียนรู้ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น สู่

^{๓๓} สัมภาษณ์ นิคม ผิวนวน, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกิ่ง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ความเป็นเลิศ โดยเฉพาะโครงการในพระราชดำริ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”^{๓๕} “ควรส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอแนวทาง และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคณะกรรมการสถานศึกษาให้มากขึ้น โดยจัดให้มีการประชุม ปรึกษาหารือและควรมีมาตรการเชิงรุกเข้าไปประสานงานและเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะกรรมการสถานศึกษาในชุมชนทุกโอกาสเป็นประจำสม่ำเสมอ ควรดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่งตั้งที่ปรึกษาและ/หรือคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”^{๓๖}

๒) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ อย่างไร?

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ ดังนี้ “เมื่อเกิดปัญหานักเรียน ผู้ปกครอง คุณครู ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้บริหารได้ศึกษาพิจารณาถึงปัญหา (ทุกข์) ใช้เหตุผลค้นหาสาเหตุ คือสมุทัย ใคร่ครวญพิจารณาแนวทางดับทุกข์ (นิโรธ) แล้วร่วมกันแก้ปัญหาลงมือปฏิบัติร่วมกัน นั่นคือหลักการใช้อริยสัจ ๔ ใช้ความร่วมมือของ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ร่วมกันจัดการปัญหาซึ่งทำให้เกิดความสามัคคีร่วมมือ สร้างสรรค์พัฒนา หลักอริยมรรคมีองค์ ๘ บูรณาการในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติความดับทุกข์ ดับปัญหาให้สำเร็จผลแน่นอน อริยสัจ ๔ เป็นความจริงอันประเสริฐหรือความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะมี ๔ ประการ กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาปัญหาที่มีในสถานศึกษาด้านต่าง ๆ (ทุกข์) หาสาเหตุของปัญหาที่พบ (สมุทัย) หาแนวทางที่จะแก้ปัญหานั้นให้เป็นไปตามเป้าหมาย (นิโรธ) ลงมือปฏิบัติตามแนวทางแก้ปัญหาก็ให้ปัญหานั้นหมดไป (มรรค) จึงเป็นหลักพุทธธรรมที่มีความเหมาะสมสอดคล้องที่จะนำมาใช้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นทางโรงเรียนบ้านคำอ้อควร

^{๓๕} สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันทะสุข, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน โคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ สุรพัศกรณ์ จันดาวัลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ได้ใช้อริยสัจ ๔ อย่างเหมาะสมสอดคล้อง”^{๓๗} “ในกระบวนการบริหารและการจัดการบริหารสถานศึกษานั้นผู้บริหารจะต้องวางนโยบายวิสัยทัศน์ในหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาอยู่ด้วยความสบายใจ”^{๓๘} “เหมาะสมเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย มีความเกื้อกูลต่อประโยชน์สุขในสถานศึกษา”^{๓๙} “เหมาะสมเพราะหลักธรรม อริยสัจ ๔ เป็นคุณธรรมแห่งปัญญาที่จะนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา การวางแผนงาน การกำหนดวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล”^{๔๐} “เหมาะสมเพราะ อริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมใหญ่ที่เป็นหลักแห่งปัญญาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการทำงานได้”^{๔๑} แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ คือ “การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย หรือวิเคราะห์งาน ได้แก่ การนำหลัก อริยสัจ มาประยุกต์ใช้อันได้แก่ ทุกข์สมุทัย นิโรธ มรรค การกำหนดปัญหา สอดคล้องกับทุกข์ คือการศึกษา การกำหนดรู้ถึงปัญหา เป็นการวิเคราะห์ปัญหา ที่มาของปัญหา สอดคล้องกับสมุทัย คือการศึกษาวิเคราะห์ที่มาของปัญหา ต้นเหตุของปัญหา กำหนดเป้าหมาย สอดคล้องกับนิโรธ คือการกำหนดเป้าประสงค์ อย่างเป็นระบบ มีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบอย่างรอบคอบ การดำเนินการ สอดคล้องกับ มรรค คือการวิเคราะห์ทางเลือก วิธีดำเนินการ อย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน”^{๔๒}

นอกจากนี้หลักธรรมอริยสัจ ๔ มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา เพราะ “อริยสัจ ๔ เป็นวิถีแห่งความจริงอันประเสริฐที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มีทั้งความเป็นเหตุเป็นผล แต่ขณะเดียวกันก็มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งจากการเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ และความทุกข์อันเป็นสัจธรรมของชีวิต อริยสัจ ๔ จึงเป็นแก่นแท้ของความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาทั้งปวง ผู้บริหารที่ดีจึงต้องสามารถทำตนเป็นแบบอย่างโดยใช้อริยสัจ ๔ เป็น

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธร (อำพล สุธีโร.), รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระมหาทินกร ปภัสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปุลี) ผลปัญโญ, เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทสาโร, เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญาม, เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคุณ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายนคม ผิวนวนล, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

หลักการดำเนินชีวิตโดยอาศัยเครื่องมือคือทักษะการถามอย่างมีคุณภาพและฟังอย่างเข้าใจ เพื่อให้สามารถนำ และบริหารจัดการผู้ได้บังคับบัญชาให้สามารถแก้ไขปัญหหรือจัดการกับสถานการณ์ต่างๆได้ด้วยตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำหลักธรรมอริยสัจ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการบูรณาการกับกระบวนการบริหาร PDCA (Plan Do Check Action) ดังนี้ ๑) ทุกข์ สอดคล้องกับการวางแผน (Plan) คือการค้นหา กำหนดปัญหา ๒) สมุทัย สอดคล้องกับการปฏิบัติตามแผน (Do) คือการปฏิบัติการค้นหาสาเหตุ ดำเนินการตามแผน ๓) นิโรธ สอดคล้อง การตรวจสอบ (Check) คือการกำหนดวิธีการ เป้าหมาย ความสำเร็จ ตรวจสอบการดำเนินการตามเป้าหมาย ๔) มรรค สอดคล้องกับ การปรับปรุง แก้ไข (Action) คือวิธีการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ”^{๔๓}

การนำเอาหลักธรรมอริยสัจ ๔ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาทำความเข้าใจเจตนารมณ์ของหลักธรรมแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารตามบริบทและความเหมาะสม “เพียงแค่เปลี่ยนทุกข์เป็นปัญหา เปลี่ยนสมุทัยเหตุแห่งทุกข์ เป็นเหตุแห่งปัญหา เปลี่ยนนิโรธการดับทุกข์ เป็นการแก้ปัญหา เปลี่ยนมรรค หนทางดับทุกข์ เป็นวิธีแก้ปัญหา จากนั้นดำเนินการตามกระบวนการของอริยสัจ ก็สามารถจัดการกับปัญหาทั้งหลายได้ เชื่อว่าทุกปัญหามีทางออกเสมอ และการบริหารตามหลักอริยสัจ ๔ ย่อมเกิดผลดีส่วนเดียว โดยเฉพาะในแง่ของปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะทำให้ผู้บริหารเข้าถึงได้มากและ ทุกระดับ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จต่อไป”^{๔๔} “อริยสัจ ๔ เป็นแนวทางกระบวนการที่คล้ายกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มงานจนจบกระบวนการ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการต่างๆ ตามแผนปฏิบัติการ เพื่อให้งานต่างๆ ลุล่วงตามแผนงานได้ ขั้นตอนในการแก้ปัญหาในกระบวนการแก้ปัญหานั้นต้องประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ๑) ระบุปัญหา (ทุกข์) ๒) สาเหตุแห่งปัญหา (สมุทัย) ๓) การกำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหา (นิโรธ) ๔) กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา (มรรค) ขั้นตอนการระบุปัญหาเป็นขั้นตอนแรกและเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในบรรดา ๔ ขั้นตอน คือ ก่อนที่จะแก้ปัญหานั้นจะต้องทราบก่อนว่าปัญหานั้นคืออะไร หลังจากที่ทำปัญหาที่ตรงประเด็นได้อย่างถูกต้องแล้ว การหาสาเหตุการกำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหาและการแก้ไขปัญหาก็สามารถทำได้โดยไม่ยากนัก ตรงกันข้ามถ้าหากไม่สามารถหาได้ว่าอะไรคือปัญหาแม้จะหา

^{๔๓} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกึ่ง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันทะสุข, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สาเหตุการกำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหาและแนวทางแก้ไขได้ดีเพียงใด ปัญหานั้นจะไม่สามารถแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้”^{๔๕}

๔.๔.๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้ดังนี้

๑) การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีแนวทางอย่างไร?

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการกำหนดวิธีการและกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ พัฒนาการด้านสังคมและสติปัญญาจึงควรกำหนดแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่มีความหลากหลายได้แก่ “ควรใช้แนวทางการบริหารด้วยหลักธรรมอริยสัจ ๔ ในการจัดการปัญหาเกิดความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันของฝ่ายดำเนินการซึ่งบูรณาการทางพุทธ ส่วนผู้เรียนใช้หลักความสำเร็จ คือ อิทธิบาท ๔ ในการพัฒนาตนเองให้มีวินัยใฝ่ในการเรียน การงาน พากเพียรลงมือ เอาใจใส่ ใส่ใจในงานที่กระทำ สำเร็จผล พิจารณาประเมินผล ทำให้ผู้เรียนได้พฤติกรรมและความรู้ เป็นคนดี คนเก่ง คนมีความสุขในสังคม”^{๔๖} “การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในเชิงบูรณาการในโรงเรียนโดยใช้หลักของอริยสัจ ๔ มาบูรณาการนั้นจะทำให้ผู้เรียนตระหนักและสนใจเรียนแบบสบายรู้จัก มรรค ผลของการเรียนและผู้เรียนสามารถนำไปประกอบกับการใช้ในชีวิตประจำวันได้”^{๔๗} “ควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีความขยันหมั่นเพียร มีความกตัญญูรู้คุณ ไม่สร้างปัญหาให้สังคม”^{๔๘} “ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ให้ใช้คุณธรรมพื้นฐาน ศีล ๕ หลักธรรมอิทธิบาท ๔ จะ

^{๔๕} สัมภาษณ์ สุรพัศกรณ์ จันดาวัลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธร (อำพล สุธีโร.), รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระมหาทินกร ปภสสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปูลี) ผลปัญญา, เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ทำให้สังคมการเรียนรู้ประสบความสำเร็จทั้งทางโลก และทางธรรม”^{๔๙} “ควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักคุณธรรมครูผู้สอนต้องมีคุณธรรมความเมตตา กรุณาต่อศิษย์เพื่อกล่อมเกลာให้ผู้เรียนมีความอบอุ่น ไว้วางใจ ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทางไม่ประพฤติในสิ่งที่ไต่”^{๕๐} “สิ่งสำคัญสำหรับการบริหารสถานศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนคือกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรดำเนินการ ดังนี้ ๑. จัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งบุคลากรทั้งในโรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาโดยศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนว่ามีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ปัญหาเกิดจากตัวผู้เรียนหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูหาสาเหตุของปัญหาที่พบร่วมกันหาแนวทางแก้ไขที่สาเหตุนั้นแล้วลงมือปฏิบัติตามแนวทางแก้ไข ๒. จัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจัดทำแบบสอบถามสิ่งที่นักเรียนอยากให้โรงเรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆให้เป็นสิ่งที่สนใจผู้เรียนจะเกิดความขยันหมั่นเพียร จะเอาใจใส่สิ่งที่อยากทำหรือสนใจก็จะหมั่นสอดส่องถึงผลการปฏิบัติ”^{๕๑} นอกจากนี้ควรจัดการเรียนการสอนตามหลักธรรมอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีระบบ ระเบียบ ตรงตามสภาวะ และเหตุปัจจัยทุกขั้นตอนสามารถพิสูจน์หรือจำแนกแยกแยะออกมาอธิบายให้เห็นจริงได้ วิธีดังกล่าวอาศัยกัน และสัมพันธ์กันเมื่อเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหาจะต้องบูรณาการรูปแบบวิธีคิดมาผสมผสานกลมกลืนกันเพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง อีกทั้งวิธีคิดโดยใช้หลักอริยสัจ ๔ เป็นวิธีคิดที่ถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผลยังเป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะบูรณาการของหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการและแนะแนวหลักการสอนอย่างผสมกลมกลืนได้สัดส่วนสมดุลกัน มุ่งเน้นครูเป็นกัลยาณมิตร ของศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จัดเป็นปัจจัยภายนอกที่เหนียวแน่น ส่งเสริม จูงใจ และปลุกเร้าให้เกิดความเชื่อในตัวครูผู้สอนในสาระที่เรียน และวิธีการเรียนจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวผู้เรียนโดยเน้นการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการศึกษาเล่าเรียน การคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น และควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนทันทีเพื่อนักเรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง

“ควรใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการ และควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้งไม่เน้นเอาวิชาการเป็นตัวตั้งโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงตามความถนัด ความต้องการ เพื่อให้ผู้เรียนได้

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทะสาโร, เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญาม, เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคน, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นิคม ผิวนวล, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เรียนรู้ให้เกิดทักษะชีวิตให้มากที่สุดควรเน้นให้ความสำคัญผู้เรียนโดยเริ่มที่ตัวครู ครูควรมีความมุ่งมั่น อุทิศตนเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีการแสวงหาความรู้และนำเทคนิค นวัตกรรม และ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาสอน มีการสอนแบบโครงงาน ให้ผู้เรียนได้ทำโครงงานด้วยตนเอง มีความเข้าใจ และสามารถประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ครูมีการประเมินความก้าวหน้า ของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย โดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน มีมาตรการในการ ปฏิบัติงานสอนของครู นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และนำผลการประเมินมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นวิธีการที่ต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ นักเรียนต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยการชี้แนะของครู การเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดของครู ให้ คำปรึกษาเมื่อนักเรียนต้องการรับการปรึกษา และส่งเสริมให้กำลังใจให้นักเรียนใช้พลังความสามารถ ให้เต็มที่ในการแก้ปัญหาในขณะทำงาน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้เมื่อลงมือกระทำ ด้วยตัวของบุคคลนั้นๆ และมีการกระทำอย่างต่อเนื่องจน เกิดความสามารถและความชำนาญ เมื่อกิจกรรมใดที่ทำ ได้ตาม วัตถุประสงค์จะมีการชมเชย หรือให้รางวัล อันเป็นการเสริมแรงบวกและพฤติกรรมนั้นจะดำเนินต่อไป ในที่สุดจะเป็นพฤติกรรมถาวรได้ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองคือเกิดความรู้ความสามารถ และ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมที่แสดงออกทางพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน และควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมความเป็นไทยและให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง”^{๕๒}

“ควรพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการให้ครูทุกคนมีเทคนิคออกแบบ การเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นรายบุคคล สามารถวัดประเมินผลตามสภาพจริง ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ ครูทำการวิเคราะห์ผลการประเมิน และนำมาใช้ในการสอนซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้ง ปรับปรุงการเรียนการสอนและศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการ การ วางแผน การดำเนินงาน ประเมินผลการปฏิบัติ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขอย่าง ต่อเนื่อง นอกจากนี้ครูทุกคนยังต้องตระหนักเป็นอย่างดีว่าการจัดการเรียนรู้ไม่ว่าจะจัดในระดับใดก็ ตามผู้สอนหรือครูจะต้องมีเทคนิคและวิธีการสอนที่ดีสอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละวัยหรือ แต่ละระดับจึงสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เขาได้ และการที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและ ทักษะต่างๆ ที่ครูถ่ายทอดมาให้ได้อย่างเต็มศักยภาพนั้นต้องได้รับฝึกฝนด้วยการลงมือกระทำด้วย

^{๕๒} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกึ่ง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรดิตถ์ เขต ๓ วิทยาลัยฯ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ตนเอง ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับจากครูรวมทั้งมีการเสริมแรงบวก การกระตุ้น และการแรงจูงใจในการรับรู้และเรียนรู้เป็นอย่างดี ซึ่งลักษณะที่สำคัญดังกล่าวเป็นลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”^{๕๓} “ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนทันทีเพื่อนักเรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง การเรียนการสอนต้องมีการปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มากขึ้น มีการวัดและการประเมินที่หลากหลายในการประเมินตามสภาพจริง ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนผ่านการกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงครูควรมีการเสริมแรงด้วยวาจา ที่แสดงความชื่นชมคำปลอบโยนให้กำลังใจและที่สำคัญในขั้นนี้คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างครูกับศิษย์โดยทำให้นักเรียนเกิดเคารพความศรัทธาเชื่อถือ โดยครูต้องมีบุคลิกภาพสํารวม มีคุณธรรม และมีความเมตตา สร้างความเชื่อมั่นให้ตนเอง โดยศึกษาให้มีความรู้เท่าทันสถานการณ์ เชี่ยวชาญในสาระที่ตนรับผิดชอบ ทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่น เคารพ เชื่อถือ ด้วยความรู้ความสามารถ และคุณความดี ของครู ซึ่งจะเป็ปัจจัยส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การเริ่มต้นการสอนด้วยศรัทธา คือการจัดห้องเรียนหรือสถานที่เรียนที่ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวครูเนื้อหาที่เรียน และวิธีการเรียนว่าจะเกิดประโยชน์สูงสุด”^{๕๔}

๒) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ อย่างไร?

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ เป็นอย่างยิ่ง “เพราะผู้บริหารเป็นผู้ศึกษาทางพุทธศาสนา นอกจากนั้นการได้รับความร่วมมือจากคณะครูนักเรียน เมื่อทุกฝ่ายได้มุ่งมั่นให้ผลผลิตออกมาดี มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี ผลผลิตที่ได้ย่อมดีแน่นอน นายนิคม ผิวนวนล กล่าวว่า มีความเหมาะสมและสอดคล้อง เพราะผู้เรียนเป็นคนดี มีความเด่นเหมาะสม และมีความมุ่งมั่นใฝ่รู้ใฝ่เรียน ครูต้องเป็นกัลยาณมิตรคือ เป็นผู้รู้ มีมารยาทที่งดงามเปี่ยมด้วยคุณธรรมและความสามารถในการสอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดฉันทะมีความพากเพียรขยันมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ จึงมีการพัฒนาการคิดด้วยวิธีคิดตาม

^{๕๓} สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันทะสุข, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน โคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓ วิทยานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ สุรพัศกรณ จันดาวัลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

หลักอริยสัจ ๔ การจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนใกล้ชิดธรรมชาติ จัดกลุ่มนักเรียนทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งมีการนำสิ่งเร้าสร้างแรงจูงใจ ด้วยรางวัลที่เป็นสิ่งของ หรือการให้สิทธิพิเศษที่นอกเหนือจากเพื่อน ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาทางการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนา เรื่องทักษะการคิดสร้างสรรค์จินตนาการ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีคุณภาพ”^{๕๕} “เหมาะสมเป็นอย่างมากที่นำหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ โดยสอนให้ผู้เรียนได้รู้จักความทุกข์และเหตุดับทุกข์ ผู้ของการดับทุกข์และมุ่งสู่ผลสำเร็จในการดับทุกข์และทำให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมนี้ไปประกอบสัมมาอาชีวะได้อย่างมีประสิทธิภาพ”^{๕๖} “เหมาะสมเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายคือให้ผู้เรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความรู้คู่คุณธรรม และอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขไม่สร้างปัญหาให้สังคม”^{๕๗} “เหมาะสมเพราะหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมแห่งความสำเร็จถ้าครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความหมาย และนำไปใช้ในการเรียน การทำงาน การดำรงชีวิตได้”^{๕๘} “เหมาะสมเพราะอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการทำงานได้ การงานใดๆ จะสำเร็จได้ก็ต้องมี มีอิทธิบาท ๔ ฉันทะคือชอบทำ วิริยะคือขยันทำ จิตตะ คือ ตั้งใจทำ และวิมังสา คือ ฉลาดในการทำ”^{๕๙} “ในฐานะที่ครูทุกคนเป็นพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อในหลักพุทธธรรม และปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีแนวคิดในการใช้หลักอิทธิบาท ๔ เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน เพราะการศึกษาอยู่ในกิจกรรมทุกอย่างของชีวิต เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ด้วยดี ครูจะต้องสร้างระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม ทำชีวิตให้เป็นการศึกษา เริ่มจากการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่กิจกรรมหน้าแถวตอนเช้า การเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ การสวดมนต์เจริญสติ การเรียน การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ การปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน การดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนเอง การรักษาความสะอาด การจัด

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธร (อำพล สุธีโร.), รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระมหาทินกร ปภสฺสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปุ๊ลิ) ผลปัญญา, เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทสาโร, เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญโม, เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคน, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

กระเป๋ การจัดเก็บของใช้ การทำความสะอาดจานชาม การเล่นเกมมิกติกา ไปจนถึงการเป็นผู้ให้บริการผู้ใหญ่ การทักทายสวัสดิ์ การทำความเคารพผู้ใหญ่”^{๖๐}

“ในทางพุทธศาสนาสอนว่าการทำงานใดๆ จะสำเร็จได้ก็ต้องมี มีอิทธิบาท ๔ ฉันทะคือชอบทำ วิริยะคือขยันทำ จิตตะ คือ ตั้งใจทำ และวิมังสา คือ ฉลาดในการทำ หรือใช้หลักการ สุ จิ ปุ ลิ (ฟัง คิด ถาม เขียน) อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ ฉันทะ มีใจรักต้องเข้าใจ สนใจ จะต้องทำให้สำเร็จหรือมีความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน ต้องมีการจัดการเรียนการสอนให้สนองความต้องการ ความถนัดของผู้เรียน ผู้เรียนจึงจะมีความสนใจ พอใจที่จะเรียนและจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนานในการเรียนมีความเพลิดเพลินเหมือนกับการทำงานงานศิลปะ บางครั้งจะเป็นงานบรรจง บางครั้งจะเป็นงานที่อ่อนช้อย จากนั้นผู้เรียนและผู้สอนจะมีความวิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียนการสอนจะต้องมีความขยันพากเพียรในการเรียนการสอน จิตตะ การเอาใจใส่ ตั้งใจในการเรียน การสอน วิมังสา จัดการเรียนการสอนโดยการพิจารณาใคร่ครวญคือ ต้องดู ตรวจอยู่เรื่อยๆ ว่ามีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง เพื่อให้ได้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนต่อไป”^{๖๑} “ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ ในการในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยิ่ง เพราะอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ ฉันทะ พอใจในการเรียน รักอาชีพ มีความรักมาก่อน ที่จะเรียนรู้ ทางนี้ได้วิริยะ ความเพียรพยายาม หมายถึงว่าถ้าเกิดมีความเห็นความชอบแล้วว่า ความพยายามต้องใช้ความเพียรในการปฏิบัติงาน ใช้ความคิด ใช้ปัญญา ต้องใช้ความขยัน อดทนที่จะเข้าใจในการศึกษาเรียนรู้ และการทำงานต่อไป จิตตะ คือ ต้องมีใจรัก รักอาชีพ รักในการเรียนรู้ พอใจฝึกฝน คือยึดในอาชีพที่ประกอบไปด้วยประสบการณ์ในการเรียนรู้ และการทำงาน นี้ด้วยความเต็มใจทำ วิมังสาคิดค้นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ และที่อยู่ที่ทำให้การทำงานให้ประสบผลสำเร็จต่อไป นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนโดยสร้างความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลตามหลักอิทธิบาท ๔ น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้เป็นไปตามประสงค์ได้ เพราะการสอนแบบนี้เป็นวิธีการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีระบบ ระเบียบ ตรงตามสภาวะ และเหตุปัจจัยทุกขั้นตอนสามารถพิสูจน์ หรือจำแนกแยกแยะออกมาอธิบายให้เห็นจริงได้ วิธีดังกล่าวอาศัยกัน และสัมพันธ์กันเมื่อ

^{๖๐} สัมภาษณ์ นิคม ผิวนวน, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกิ่ง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหาจะต้องบูรณาการรูปแบบวิธีคิดมาผสมผสานกลมกลืนกันเพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง”^{๖๒}

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น “มีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ เพราะเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จควรมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อิทธิบาท ๔ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ฉันทะ ความพอใจ สนใจ ตระหนักในการเรียนการสอน วิริยะ ความเพียรพยายาม ขยันอดทนในการเรียนการสอน จิตตะ ความเอาใจใส่ ความตั้งใจในการเรียนการสอน วิมังสา การพิจารณา ตรวจสอบผลการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพภายในและภายนอกของผู้เรียนไปพร้อมๆ กัน การเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ไม่ว่าจะเป็นการเล่น การทำงานฝีมือการเคลื่อนไหว ร่างกาย ตลอดจนการสนทนาพูดคุย ซึ่งเมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงต่อสิ่งที่เขาเรียนรู้ ก็จะทำให้เกิดการจัดจำได้ดี ยิ่งกว่าการท่องจำจากหนังสือหรือคำบอกเล่าของครูผู้สอน เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ตนเองมีประสบการณ์ในมิติต่างๆ จากการตั้งคำถามและการเชื่อมโยงของครูผู้สอน ผู้เรียนก็จะสามารถคิดพิจารณาอย่างใคร่ครวญด้วยตนเองได้ว่า เขาสามารถการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ อย่างไรบ้าง อะไรคือคุณค่าที่แท้ และอะไรคือคุณค่าที่เทียม เมื่อผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะคุณค่าแท้ ออกจากคุณค่าเทียมได้ ผู้เรียนก็จะสามารถพัฒนาทักษะการคิดการตัดสินใจ ตลอดจนการกระทำ และการปฏิบัติสิ่งต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ในที่สุด นอกจากนี้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ดังนี้ ๑. อริยสัจ ๔ ผลสัมฤทธิ์ต่ำไม่เป็นไปตามเกณฑ์เป็นปัญหา (ทุกข์) หาสาเหตุผลสัมฤทธิ์ต่ำของผู้เรียนหรือกระบวนการสอนของครู (สมุทัย) ศึกษาหาวิธีแก้ไขจากสาเหตุนั้น (นิโรธ) ปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาจากสาเหตุนั้น (มรรค) ๒. อิทธิบาท ๔ ผลสัมฤทธิ์ต่ำไม่เป็นไปตามเกณฑ์จัดกิจกรรมจากสิ่งที่สนใจอยากทำ(ฉันทะ)ผู้เรียนจะเกิดความเพียรพยายาม (วิริยะ) เอาใจใส่ในกิจกรรมที่ตนสนใจ (จิตตะ) และหมั่นสวดส้องในผลที่เกิดจากตนสนใจ (วิมังสา) จึงเป็นหลักธรรมที่ควรนำมาใช้พัฒนา”^{๖๓}

^{๖๒} สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันทะสุข, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ สุรพัศกรณ จันดาวัลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

๔.๔.๔ ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล สรุปได้ดังนี้

๑) การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล ควรมีแนวทางอย่างไร?

“ด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ้านคำอ้อ กระทำตามระบบอริยสัจ ๔ รู้ปัญหา เข้าใจปัญหา ค้นหาสาเหตุแท้จริงและลงมือปฏิบัติ เมื่อมีการตรวจสอบประเมินผลด้วยความจริง และถูกต้องผลที่ได้ย่อมมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้เรียนมีคุณธรรมมีหลักธรรมประจำใจ ประสิทธิผลย่อมถูกต้อง ดังนั้นโรงเรียนบ้านคำอ้อสามารถใช้หลักธรรมในการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ”^{๖๔} “ด้านการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้นทางด้านการบริหารสถานศึกษานั้นถ้านำหลักธรรมของอิทธิบาท ๔ นั้นจะทำให้เกิดความพอใจในสิ่งนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ”^{๖๕} ผู้บริหารควรนำหลักธรรมในการบริหารอริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ และหลักธรรมอื่นๆที่เหมาะสมมาใช้ในการบริหารจัดการด้านการพัฒนาระบบประกัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ มีความพึงพอใจและยอมรับผลการดำเนินงาน”^{๖๖} “ผู้นำควรใช้แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรมที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา และทำให้สังคมยอมรับในผลการจัดการศึกษา”^{๖๗} “สถานศึกษาควรจะมีการพัฒนาในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมในอริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ มาเป็นฐานในการจัดการกระบวนการในการบริหารและการจัดการของผู้บริหารด้วยเพื่อให้การบริหารด้านคุณภาพมีความสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะอิทธิบาท ๔ นั้นจะทำให้เกิดความปกติสุขในด้านการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ”^{๖๘} ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล “ควรใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการ ควรมีแนวทาง ดังนี้ ๑) ด้านการเตรียมการ

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธ (อำพล สุธีโร.), รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระมหาทินกร ปภัสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปูลี) ผลปัญโญ, เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทสาโร, เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญาม, เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคุณ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สถานศึกษาควรให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ หรือคณะทำงานในการประกันคุณภาพ การศึกษา จะทำให้ครูเห็นถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ๒) ด้านการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการ กำหนดและจัดลำดับความสำคัญของสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา สถานศึกษาควร จัดให้มีการประชุมวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา เพื่อจัดลำดับ ความสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมก่อนหลัง ๓) การดำเนินงานตามแผน สถานศึกษาควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งทางด้านตำรา สื่อ อุปกรณ์ งบประมาณ ให้เพียงพอกับการดำเนินงานโครงการต่างๆ จะทำให้กิจกรรม/โครงการสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ๔) ด้านการตรวจสอบและประเมิน สถานศึกษาควรจัดหา/จัดทำเครื่องมือในการประเมินอย่างถูกต้องได้มาตรฐาน คลอบคลุมตัวชี้วัด จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการประกันคุณภาพให้มีการครอบคลุมชัดเจน แจกจ่ายให้กับบุคลากรทุกคนทำ ความเข้าใจ พร้อมทั้งมีกิจกรรมให้ความรู้ การจัดอบรมการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ๕) ด้านการ นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน สถานศึกษาควรนำผลการตรวจสอบและประเมินมาปรับปรุง โดยเฉพาะการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษามาจัดทำระบบสารสนเทศ ให้เป็นปัจจุบัน และมี ร่องรอยการปฏิบัติที่ชัดเจน และเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อความสะดวกในการค้นหา ๖) ด้าน การจัดทำรายงานประเมินตนเองประจำปี สถานศึกษาควรรวบรวมผลการดำเนินงานและผลของการ ประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มาวิเคราะห์ และสรุปผล”^{๒๙}

การใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหาร จัดการด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต้องคำนึงถึงกระบวนการขั้นตอนการ ดำเนินงานที่เป็นระบบมีการวางแผน มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ มีการควบคุมคุณภาพโดยการ ตรวจสอบคุณภาพ ประเมินผลการปฏิบัติ และมีการแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง “ควรดำเนินการการ สำรวจ วิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนของสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการพัฒนา แล้วมอง ไปที่ปัญหา และวางแผนแก้ปัญหาในแต่ละประเด็น ผู้บริหารควรแก้ไขปัญหการบริหารงานประกัน คุณภาพการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดวางระบบงานประกันคุณภาพ การศึกษา และเร่งให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากร สร้างความเข้าใจ และ ขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของงานประกันคุณภาพ การศึกษา และควรให้มีการฝึกอบรมบุคลากรเกี่ยวกับเกณฑ์ มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

^{๒๙} สัมภาษณ์ นิคม ผิวนวล, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

อย่างต่อเนื่อง ควรดำเนินการ ดังนี้ ๑. สำรวจปัญหาการดำเนินการระบบประกันคุณภาพภายใน ในมาตรฐานที่ยังเป็นปัญหาจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ๒. วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่มาตรฐานที่ยังปฏิบัติไม่ได้ตามเกณฑ์ ๓. วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ๔. ร่วมกันจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันคุณภาพภายใน ๕. ดำเนินการตามโครงการกิจกรรมที่ร่วมกันเสนอขึ้น ๖. ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่องด้วยความเอาใจใส่ ๗. มีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลรายงานผลโครงการนำผลมาพัฒนาปรับปรุงต่อไป”^{๗๐}

“ควรใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการ และควรให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานภายในโรงเรียน ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นอย่างดี มีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ทำให้งานประกันคุณภาพภายในเป็นระบบ นำไปสู่การพัฒนาได้อย่างดีเยี่ยม ได้แก่การดำเนินการ ดังนี้ ๑) ให้ความรู้ด้านการประกันคุณภาพแก่บุคลากรใหม่ของโรงเรียน ๒) สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ปกครอง นักเรียนใหม่ควรจัดระบบให้ครูประเมินตนเอง รายบุคคลตามแผนพัฒนาตนเอง และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพของนักเรียน นักเรียนมีการประเมินตนเองในการเรียนรู้ และติดตามช่วยเหลือด้านการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เน้นการสร้าง ความเข้าใจและให้ความรู้ด้านการประกันคุณภาพ การศึกษากับคณะครู บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ชัดเจน เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเน้นการมีส่วนร่วม ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ สร้างวัฒนธรรมการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกระดับ”^{๗๑} การใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลควรคำนึงถึงการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ได้แก่ “โรงเรียนควรดำเนินการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ๘ ประการ ได้แก่ ๑) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ๒) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน ๓) จัดการและบริหารข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยี ช่วยในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัด

^{๗๐} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกึ่ง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันทะสุข, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน โคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

การศึกษาของโรงเรียน ๔) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ๕) ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ๖) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา ๗) จัดทำรายงานประจำปีที่เสนอผลการประเมินคุณภาพภายใน ๘) โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยจัดประชุมคณะครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษานำเสนอผลการดำเนินงานรายงานประจำปีของสถานศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในจากรายงานประจำปีของปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์จุดเด่นจุดที่ควรพัฒนา และจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีตามจุดที่ควรพัฒนา ประกอบด้วยโครงการ/กิจกรรมที่จะพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา โดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จัดทำโครงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามีกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้ครูทุกคนในโรงเรียน เพื่อให้คณะครู บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ให้ปฏิบัติหน้าที่ติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง”^{๗๒}

๒) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ อย่างไร?

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ คือ “ทางโรงเรียนยอมรับปัญหา ค้นลงไปถึงสาเหตุแห่งปัญหา ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มั่นใจในการลงมือดับปัญหา ไม่ปล่อยปละละเลย และพร้อมใจกันลงมือปฏิบัติ บูรณาการการจัดการใช้หลักแห่งอริยมรรค ๔ ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย”^{๗๓} “นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และมีความเข้าใจไม่ทะเลาะวิวาทกันและอยู่กันอย่างสันติสุขเพราะสถานศึกษาได้ใช้และสอนให้ผู้เรียนรู้จักหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา”^{๗๔} “เหมาะสมเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้การบริหารจัดการด้านระบบประกันเกิดความสำเร็จตามเป้าหมายคือคุณภาพของการจัดการศึกษา ได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องและ

^{๗๒} สัมภาษณ์ สุรพัศกรณ์ จันดาวัลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธร (อำพล สุธีโร.), รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน, เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระมหาทินกร ปภัสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สังคม”^{๗๕} “เหมาะสมเพราะหลักธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมแห่งปัญญาที่ใช้ในการแก้ไขปัญห และทำให้เกิดความสำเร็จ”^{๗๖} “เหมาะสมเพราะอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ การงานใดๆ จะสำเร็จได้ก็ต้องมี มีอิทธิบาท ๔ ฉันทะคือชอบทำ วิริยะคือขยันทำ จิตตะ คือ ตั้งใจทำ และวิมังสา คือ ฉลาดในการทำ”^{๗๗} “แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ เพราะการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการบริหารที่ตั้งอยู่บนหลักของความจริงของการดำเนินชีวิตและการทำงาน ซึ่งมีกระบวนการสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาทุกขั้นตอน ตั้งแต่การสร้างความตระหนัก การกำหนดปัญหา หาสาเหตุ ใช้กระบวนการของทุกข์ สมุทัย ฉันทะ ต่อมาเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผน ใช้กระบวนการของนิโรธ มรรค วิริยะ และจิตตะ การตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ใช้กระบวนการของ มรรค และวิมังสา”^{๗๘} แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ “โดยนำกระบวนการของหลักธรรมนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษาด้านระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามเจตนารมณ์ของหลักธรรมทั้งสองจะนำไปสู่การแก้ปัญหา และความสำเร็จในอนาคต ซึ่งระบบประกันเป็นสิ่งสำคัญที่บ่งบอกถึงคุณภาพและการยอมรับจากสาธารณชนในผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งจึงควรดำเนินการให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการ หลักการเดียวกันควรใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Action) ในการบริหารจัดการ คือมีการเตรียมการ มีการวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ ประเมินผลตามแผน นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขงาน และการจัดทำรายงานการประเมินตนเองประจำปี ซึ่งตามขั้นตอนเหล่านี้สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ มาบูรณาการกับกระบวนการบริหารงานระบบประกันคุณภาพ ดังนี้ ทุกข์ สมุทัยและ

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปู่ลี) ผลปัญญา, เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทสาโร, เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญโม, เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาคน, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นิคม ผิวนวน, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ฉันทะ คือการเตรียมการและการวางแผน นิโรธและวิริยะ จิตตะ คือการดำเนินการตามแผน มรรค และวิมังสา คือการตรวจสอบ ประเมินผล การปรับปรุงแก้ไขงาน และการรายงานผล”^{๗๙}

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และ อธิติบาท ๔ โดยนำข้อปฏิบัติตามหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เน้นการสร้าง ความเข้าใจและให้ความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา กับ คณะครู บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเน้นการมีส่วนร่วม ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ สร้างวัฒนธรรมการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลมีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ ดังนี้ ๑. สรรวจมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในที่ยังเป็นปัญหาไม่ผ่านเกณฑ์ (ทุกข) ๒. ร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ (สมุทัย) ๓. ร่วมกันคิดหาวิธีการแก้ไขสาเหตุของปัญหาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (นิโรธ) ๔. การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหตามวิธีการที่ร่วมกันคิดหรือเสนอให้ดำเนินการ (มรรค)”^{๘๐} “สถานศึกษาควรดำเนินให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารสถานศึกษาด้านระบบประกันคุณภาพภายใน ตามกระบวนการ โดยบูรณาการหลักธรรมให้เหมาะสม สอดคล้อง กับบริบท และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษานั้น มีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผล และให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ต้องสร้างความตระหนัก ให้ความสนใจ รู้ปัญหา ยอมรับปัญหา (ทุกข ,ฉันทะ) วิเคราะห์ปัญหา ค้นหาสาเหตุ (สมุทัย) ดำเนินการตามกระบวนการของระบบประกัน (นิโรธ,มรรค,จิตตะ) นิเทศ ติดตามตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข รายงานผล (มรรค,วิมังสา)”^{๘๑}

๔.๔.๕ ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

^{๗๙} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกึ่ง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยานุส ผู้ช่วยผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันตะสุข, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน โคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยานุส ผู้ช่วยผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ สุรพัศกรณ จันดาวัลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ในส่วนข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ โดยภาพรวมสรุปได้ดังนี้

สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น รู้จักคิดวิเคราะห์ และมีทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้เหมาะสม และผู้เรียนสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ควรนำหลักพุทธธรรมอริยาสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ มาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมดังนี้ ๑. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน อ่าน คิดวิเคราะห์ เขียน สรุปใจความของเรื่องที่อ่านได้อย่างต่อเนื่องมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินอย่างสม่ำเสมอ นำผลมาสรุปถึงผลการพัฒนาอย่างน้อยเดือน ๑ ครั้ง ๒. จัดกิจกรรมการเขียนเรื่องจากภาพ ให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่เขียนได้ควรดำเนินการทุกสัปดาห์สรุปผลการพัฒนาเดือนละ ๑ ครั้ง ๓. ให้อ่านเรื่องหรือข้อความตอบคำถามจากเรื่องหรือข้อความที่อ่านฝึกตั้งคำถามและตอบคำถาม สรุปผลการพัฒนาเดือนละ ๑ ครั้ง ๔. การคิดคำนวณให้ฝึกการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และวิธีแก้โจทย์ปัญหา สรุปผลการพัฒนาเดือนละ ๑ ครั้ง

สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดี เก่ง มีความสุข บูรณาการชีวิตกับโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ดีเยี่ยม ควบคุมอารมณ์ได้ ใฝ่เรียนรู้มีความสุข ผู้เรียนควรมีจิตอาสาชุมชน และไปเข้าวัดฟังธรรม เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ มีความกตัญญูรู้คุณ เป็นพลเมืองดี เป็นคนดีที่ตนเองอยู่ในองค์กร เป็นเพื่อนดีของเพื่อน มีนิสัยใจคอบุคคลน่าคบค้าสมาคม ผู้เรียนขาดความรับผิดชอบ ควรนำหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ มาพัฒนาดังนี้ ๑. จัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยวิทยากรพระสงฆ์ที่พูดโน้มน้าวจิตใจผู้เรียนให้อยากเข้าร่วมกิจกรรมและเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ดำเนินการอย่างน้อยภาคละ ๑ ครั้ง ๒. จัดกิจกรรมจิตอาสาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชนอย่างน้อยภาคละ ๑ ครั้ง ๓. จัดกิจกรรมการเข้าห้องประชุม สวดมนต์ไหว้พระ นำนิทานคุณธรรมมาเล่าให้ผู้เรียนได้พัฒนากล่อมเกลาจิตใจ ดำเนินการสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ๔. จัดกิจกรรมร่วมประเพณีในชุมชนและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๕. จัดกิจกรรมวันแม่แห่งชาติให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความกตัญญูทวดเวทต่อผู้มีพระคุณ

สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรม ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้

มาตรฐาน เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐานตำแหน่ง

สรุปข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดเป็นรายบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถสรุปองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล สถานศึกษาควรจัดวางระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และมีแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๔.๔.๖ ผลการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ รูป/ท่าน สรุปผลตามประเด็นการศึกษาได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๗ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็นการศึกษา	ผลการสัมภาษณ์
๑. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ คุณภาพของผู้เรียนด้านผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน	ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ๑. ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่าน การเขียน และการสื่อสาร และการคิดวิเคราะห์ ให้เหมาะสมตามระดับชั้น ๒. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดคำนวณ คิดเลขเป็น คิดเลขคล่อง ให้เหมาะสมตามระดับชั้น ๓. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่สูงขึ้น

	๔. จัดทำโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET, NT) ๕. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงาน และมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมตามช่วงวัย ๖. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้สื่อ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารอย่างสร้างสรรค์ เหมาะสมและปลอดภัย
๒. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ คุณภาพของผู้เรียนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ๗. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงาน และมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมตามช่วงวัย ๘. ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานและมีความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ๑. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น มีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามวัย ๒. จัดทำโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่เหมาะสม ๓. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตร ได้แก่ คุณธรรม ๑๒ ประการ ๔. จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนที่เน้นด้านระเบียบวินัยความรับผิดชอบ และความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ๕. จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานของผู้เรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ๖. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝังจิตสำนึกรักความเป็นไทย ความภูมิใจในท้องถิ่น อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

	๗. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักสิทธิหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และประเทศชาติ ๘. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิตที่เหมาะสม มีทักษะการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด การล่อลวง การข่มเหงรังแก ๙. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตอาสา จิตสาธารณะ รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ๑๐. ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ๑๑. จัดทำโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แก่ กิจกรรมการสวดมนต์ไหว้พระประจำสัปดาห์ การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน
๓. ความเหมาะสม สอดคล้องของหลักพุทธธรรมอริยบท ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน	๑๒. ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ กิจกรรมการประกาศตนเป็นพุทธมามกะ การทำบุญตักบาตร และเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามโอกาสอันควร ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่าหลักพุทธธรรมอริยบท ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน มีความเหมาะสม สอดคล้อง ดังนี้ หลักพุทธธรรมอริยบท ๔ เป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ มีการสร้างบรรยากาศแห่งความรัก ความพอใจ ความตระหนักในความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (ฉันทะ) มีหลักแห่งความพากเพียรพยายาม ที่จะดำเนินการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดผลสำเร็จ (วิริยะ) มีความตั้งใจจริง เอาใจใส่ และใส่ใจในงานที่ทำ (จิตตะ) มีการตรวจสอบการวัดและประเมินผล เพื่อการปรับปรุงการบริหารจัดการให้ดีขึ้น

	(วิมังสา) เช่น จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน การที่ผู้เรียนจะมีความสามารถในการเรียนรู้จะต้องมีหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับการพัฒนาตนเองให้ประสบผลสำเร็จคือ ต้องมีความสนใจ มีแรงบันดาลใจ มีความพอใจ ด้านความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน (ฉันทะ) เมื่อมีความสนใจ จึงจะเกิดความอยากเรียน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ (วิริยะ) เมื่อมีความเพียร พยายาม ต้องให้ความเอาใจใส่ ต่อการศึกษาเรียนรู้ (จิตตะ) เมื่อมีความเอาใจใส่ในการเรียนรู้จะเกิดการพิจารณาไตร่ตรอง ในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข (วิมังสา) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จสิ่งที่เป็นผลสุดท้ายของการเรียนรู้คือเกิดปัญญา นั่นเอง หลักอิทธิบาท ๔ จะเป็นหลักคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายในการศึกษา คือฉันทะ ความพอใจ เรียกคุณธรรมขั้นนี้ว่า “ขั้นความสุขในการเรียน” หรือเรียกอีก
๔. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา	อย่างว่า “ขั้นพอใจใฝ่รู้” วิริยะ ความเพียร ขั้นนี้เรียกว่า “ขั้นขยันหมั่นเพียร” จิตตะ ความคิดมุ่งไปขั้นนี้ เรียกว่า “ขั้นสมาธิจดจ่อ” วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง ขั้นสุดท้ายเรียกว่า “ขั้นตรวจสอบและประเมินผล” ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ๑. ควรมีการศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๒. สถานศึกษากำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการพัฒนาของสถานศึกษา นโยบายต้นสังกัด สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ๓. สถานศึกษาควรจัดทำโครงสร้าง และวางระบบการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน และเหมาะสมกับบริบทของ

	สถานศึกษา และสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA ๔. สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ๕. ควรจัดให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญตามมาตรฐานตำแหน่ง ๖. ควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้อง ครบถ้วนทันสมัย นำไปประยุกต์ใช้ได้ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และมีกิจกรรมจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่กระตุ้นผู้เรียนให้ใฝ่เรียนรู้ ๗. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ในการร่วมวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และรับทราบรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา ๘. มีการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเป็นระบบและต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
๕. ความเหมาะสม สอดคล้องของหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา	๙. สถานศึกษาควรมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากทุกภาคส่วน เพื่อให้สถานศึกษามีสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่าหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสม สอดคล้อง ดังนี้ อริยสัจ ๔ เป็นแนวทางการบริหารที่คล้ายกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มงานจนจบกระบวนการ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการต่างๆ ตามแผนปฏิบัติการ เพื่อให้งานต่างๆ ลุล่วงตามแผนงานได้ ขั้นตอนในการแก้ปัญหาในกระบวนการ

	แก้ปัญหานั้นต้องประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ๑) ระบุปัญหา (ทุกข์) ๒) สาเหตุแห่งปัญหา (สมุทัย) ๓) การกำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหา (นิโรธ) ๔) กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา (มรรค) ขั้นตอนการระบุปัญหาเป็นขั้นตอนแรกและเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในบรรดา ๔ ขั้นตอน คือ ก่อนที่จะแก้ปัญหานั้นจะต้องทราบก่อนว่าปัญหานั้นคืออะไร หลังจากที่เราหาปัญหาที่ตรงประเด็นได้อย่างถูกต้องแล้ว การหาสาเหตุการกำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหาและการแก้ไขปัญหาก็สามารถทำได้โดยไม่ยากนัก ตรงกันข้ามถ้าหากไม่สามารถหาได้ว่าอะไรคือปัญหาแม้จะหาสาเหตุการกำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหาและแนวทางแก้ไขได้ดีเพียงใด ปัญหานั้นจะไม่สามารถแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ทุกข์สมุทัย นิโรธ มรรค การกำหนดปัญหา สอดคล้องกับทุกข์ คือการศึกษา การกำหนดรู้ถึงปัญหา เป็นการวิเคราะห์ปัญหาที่มาของปัญหา สอดคล้องกับ สมุทัย คือการศึกษาวิเคราะห์ที่มาของปัญหา ต้นเหตุของปัญหา กำหนดเป้าหมาย สอดคล้องกับนิโรธ คือการกำหนดเป้าประสงค์ อย่างเป็นระบบ มีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบอย่างรอบคอบ การดำเนินการ สอดคล้องกับ มรรค คือการวิเคราะห์ทางเลือก วิธีดำเนินการ อย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน
๕. ความเหมาะสม สอดคล้องของหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (ต่อ)	ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำหลักธรรมอริยสัจ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการบูรณาการกับกระบวนการบริหาร PDCA (Plan Do Check Action) ดังนี้ ๑) ทุกข์ สอดคล้องกับการวางแผน (Plan) คือการค้นหา กำหนดปัญหา ๒) สมุทัย สอดคล้องกับการปฏิบัติตามแผน (Do) คือการปฏิบัติการค้นหาสาเหตุ ดำเนินการตามแผน ๓) นิโรธ สอดคล้อง การตรวจสอบ (Check) คือการกำหนดเป้าหมาย ตรวจสอบการดำเนินการตามเป้าหมาย ๔) มรรค สอดคล้องกับการปรับปรุง แก้ไข (Action) คือวิธีการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

๖. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ๑. ควรใช้หลักการและแนวทางหลักการสอนอย่างผสมกลมกลืนได้สัดส่วนสมดุลกัน มุ่งเน้นครูเป็นกัลยาณมิตร ของศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จัดเป็นปัจจัยภายนอกที่เหนียวแน่น ส่งเสริม จูงใจ และปลูกฝังให้เกิดความเชื่อในตัวครูผู้สอนในสาระที่เรียน และวิธีการเรียนจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวผู้เรียนโดยเน้นการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ ๒. ควรใช้วิธีการแห่งปัญญาในการศึกษาเล่าเรียน การคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น และควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนทันทีเพื่อนักเรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง ๓. ควรจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบเอาชีวิตเป็นตัวเอง เรียนรู้ตามความถนัด ความต้องการ ๔. ควรจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุด ตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคนในลักษณะที่แตกต่างกัน ตามเหตุปัจจัยของผู้เรียนแต่ละคน
๖. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ต่อ)	๕. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงแหล่งข้อมูล และการจัดการกระทำข้อมูล ๖. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนประเมินและสะท้อนผลการเรียนของตนเองและ ๗. ควรพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการให้ครูทุกคนมีเทคนิคออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นรายบุคคล สามารถวัดประเมินผลตามสภาพจริง ๘. ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ครูทำการวิเคราะห์ผลการประเมิน และนำมาใช้ในการสอนซ่อมเสริมและพัฒนา

๗. ความเหมาะสม สอดคล้องของหลัก พุทธธรรมอิทธิบาท ๔ กับแนวทางการ บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ	ผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการเรียนการสอนและศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อ และกระบวนการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๙. ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันได้แก่ ฉันทะ และวิริยะ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้ นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค ในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยมีจิตตะและวิมังสาเป็น หลักปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคใน การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่าหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ กับ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการ สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเหมาะสม สอดคล้อง ดังนี้ อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงาน สำเร็จ ฉันทะ พอใจในการเรียน รักอาชีพ มีความรักมา ก่อน ที่จะเรียนรู้ ทางนี้ได้วิริยะ ความเพียรพยายาม หมายถึงว่าถ้าเกิดมีความเห็นความชอบแล้วว่า ความ พยายามต้องใช้ความเพียรในการปฏิบัติงาน ใช้ความคิด ใช้ปัญญา ต้องใช้ความขยัน อดทนที่จะเข้าใจใน การศึกษาเรียนรู้ และการทำงานต่อไป จิตตะ คือ ต้องมี ใจรัก รักอาชีพ รักในการเรียนรู้ พอใจฝึกฝน คือยึดใน อาชีพที่ประกอบไปด้วยประสบการณ์ในการเรียนรู้ และ การ
๗. ความเหมาะสม สอดคล้องของหลัก พุทธธรรมอิทธิบาท ๔ กับแนวทางการ บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ (ต่อ)	ทำงาน นี้ด้วยความเต็มใจทำ วิมังสาคิดค้นเกี่ยวกับกิจกรรม การเรียนรู้ และก็อยู่ที่การทำ งานให้ประสบผลสำเร็จต่อไป นอกจากนี้การจัดการเรียนสอนโดยสร้างความคิดที่ เป็นเหตุเป็นผลตามหลักอิทธิบาท ๔ จะเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะช่วย ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถ ในผู้เรียนให้เป็นไปตามประสงค์ได้ เพราะการสอนแบบนี้เป็น

๘. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล	การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวิธีการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีระบบ ระเบียบ ตรงตามสภาวะ และเหตุปัจจัยทุกขั้นตอนสามารถพิสูจน์ หรือจำแนกแยกแยะออกมาอธิบายให้เห็นจริงได้ วิธีดังกล่าวอาศัยกัน และสัมพันธ์กันเมื่อเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหาจะต้องบูรณาการรูปแบบวิธีคิดมาผสมผสานกลมกลืนกันเพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ ควรมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อิทธิบาท ๔ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ฉันทะ ความพอใจ สนใจ ตระหนักในการเรียนการสอน วิริยะ ความเพียรพยายาม ขยันอดทนในการเรียนการสอน จิตตะ ความเอาใจใส่ ความตั้งใจในการเรียนการสอน วิมังสา การพิจารณาตรวจสอบผลการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพภายในและภายนอกของผู้เรียนไปพร้อมๆ กัน การเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ๑. ด้านการเตรียมการ สถานศึกษาควรให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ หรือคณะทำงานในการประกันคุณภาพการศึกษา ๒. ด้านการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน สถานศึกษาควร
๘. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (ต่อ)	จัดให้มีการประชุมวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมก่อนหลัง

	๓. การดำเนินงานตามแผน สถานศึกษาควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งทางด้านตำรา สื่อ อุปกรณ์ งบประมาณ ให้เพียงพอกับการดำเนินงานโครงการต่างๆ ๔. ด้านการตรวจสอบและประเมิน สถานศึกษาควรจัดหา/จัดทำเครื่องมือในการประเมินอย่างถูกต้องได้มาตรฐาน คลอบคลุมตัวชี้วัด จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการประกันคุณภาพให้มีการครอบคลุมชัดเจน พร้อมทั้งมีกิจกรรมให้ความรู้ การจัดอบรมการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ๕. ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน สถานศึกษาควรนำผลการตรวจสอบและประเมินมาปรับปรุง จัดทำระบบสารสนเทศ ให้เป็นปัจจุบัน และมีร่องรอยการปฏิบัติที่ชัดเจน และเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อความสะดวกในการค้นหา ๖. ด้านการจัดทำรายงานประเมินตนเองประจำปี สถานศึกษาควรรวบรวมผลการดำเนินงานและผลของการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มาวิเคราะห์และสรุปผล ๗. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษามุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน ๘. จัดการและบริหารข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ๑๐. โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA
๙. ความเหมาะสม สอดคล้องของหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำด้าน	ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่าหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ กับและอิทธิบาท ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำด้านระบบการประกัน

ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล	คุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสม สอดคล้อง ดังนี้ หลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ เป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหา การวางแผน ทางโรงเรียนยอมรับปัญหา ค้นลงไปถึงสาเหตุแห่งปัญหา ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มั่นใจในการลงมือดับปัญหา ไม่ปล่อยปละละเลย และพร้อมใจกันลงมือปฏิบัติ บูรณาการจัดการใช้หลักแห่งอริยมรรค ๔ ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย หลักอิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จ ที่จะช่วยขับเคลื่อนการทำงานให้มุ่งไปสู่เป้าหมาย การประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ในการดำเนินการด้านระบบการประกันประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัยและฉันทะ คือการเตรียมการและการวางแผน นิโรธและวิริยะ จิตตะ คือการดำเนินการตามแผน มรรค และวิมังสา คือการตรวจสอบ ประเมินผล การปรับปรุงแก้ไขงาน และการรายงานผล การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เริ่มตั้งแต่การสร้างตระหนักรู้ การกำหนดปัญหา หาสาเหตุ ใช้กระบวนการของทุกข์ สมุทัย ฉันทะ ต่อมาเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผน ใช้กระบวนการของนิโรธ มรรค วิริยะ และจิตตะ การตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ใช้กระบวนการของ มรรค และวิมังสา หรือต้องสร้างความตระหนักรู้ ให้ความสนใจ รู้ปัญหา ยอมรับปัญหา (ทุกข์, ฉันทะ) วิเคราะห์ปัญหา ค้นหาสาเหตุ (สมุทัย) ดำเนินการตามกระบวนการของระบบประกัน (นิโรธ,มรรค,จิตตะ) นิเทศ ติดตามตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข รายงานผล (มรรค , วิมังสา)

๔.๕ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

จากการวิเคราะห์ข้อมูล จาก ๓ แหล่ง การวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ การบริหารสถานศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลในระยะที่ ๑ สรรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ และศึกษาข้อมูลในระยะที่ ๒ จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ และข้อมูลจากสรุปข้อเสนอแนะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการศึกษาแล้วพบว่าควรพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงได้นำมาจัดทำร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ หลังจากนั้นจึงนำเสนอร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน ๑๕ รูป/ท่าน เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อต่อไป ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๔.๕.๑ ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ มีผู้เข้าประชุม ๑๕ รูป/ท่าน โดยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ การนำเสนอ ข้อมูล ความคิดเห็น และสรุปองค์ความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการสร้างแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ประกอบด้วย ๑) เรื่องคุณภาพของผู้เรียน ๒) เรื่องกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) เรื่องกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) เรื่องระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สรุปผลการประชุมตามประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ได้ดังนี้

๑) ทบทวนข้อมูลการวิจัยและนำเสนอวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุชฌีบัณฑิตนิพนธ์ เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต ๓” ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลในระยะที่ ๑ สรรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๒๒๗ คน และ

ศึกษาข้อมูลในระยะที่ ๒ จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/ท่าน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการศึกษาแล้วนำมาจัดทำเป็นร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ และจะนำเสนอเพื่อสร้างเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ในครั้งนี้ จึงเรียนเชิญท่านผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งได้รับความร่วมมือค่อนข้างดีมาก

วัตถุประสงค์ในการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ผู้วิจัยทบทวนนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ คำว่า การบริหารสถานศึกษา แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ทบทวนความหมายของหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ หลังจากนั้นได้มอบหมายบทบาทหน้าที่และภารกิจงานให้วิทยากรเป็นผู้ดำเนินการ ทบทวน สร้างความเข้าใจในเนื้อหาการประชุม แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อดำเนินการจัดทำแนวทางทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ต่อไป

๒) นำเสนอ (ร่าง) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ (KHAM-OR Action Plan)

ผู้วิจัยได้นำเสนอร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจ การจัดกระบวนการ และการสรุปข้อมูล นำเสนอข้อมูลเนื้อหา วิทยากรนำเสนอวิธีการจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามข้อมูลการศึกษาในระยะที่ ๑ สำนวญความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ และศึกษาข้อมูลในระยะที่ ๒ จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสรุปข้อมูลได้ว่าควรสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ความสำคัญด้านคุณภาพผู้เรียน และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการได้ดำเนินการจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยพิจารณา ปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมจากร่างแนวทางที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น โดยได้บูรณาการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA กับหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ประยุกต์กับกระบวนการพัฒนาตามขอบข่าย ภาระงาน ๔ ด้านตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งการดำเนินการจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย โดยได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นอย่างดี พร้อมทั้งสรุปออกมาเป็นองค์ความรู้ที่จำเป็นจะต้อง

นำมาใช้ในการจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยเรื่องหลัก คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ โดยมีข้อเสนอแนะดำเนินการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมจากร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อที่ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นร่างไว้แล้ว หลังจากสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้ว ผู้วิจัยจะต้องนำข้อสรุปไปดำเนินการต่อในขั้นตอนต่อไป

๓) แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ พร้อมข้อเสนอแนะ

หลังจากได้มีการนำเสนอร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อไปแล้วนั้น ได้มีการประมวลข้อมูลและสะท้อนข้อมูล และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้กับที่ประชุมได้รับทราบ พร้อมทั้งเปิดประเด็นในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ได้แก่ ๑) การกำหนดเป้าหมาย ๒) การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ ๓) การกำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมาย และ ๔) การกำหนดกิจกรรมและวิธีการปฏิบัติ โดยใช้วิธีการซักถาม เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนคณะทำงานเป็นผู้เพิ่มเติมและแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องดังกล่าว โดยมีผู้ทำหน้าที่ในการบันทึกข้อมูลลงในกระดาษโดยใช้เครื่องมือผังมโนทัศน์ (Mind map) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้นำเสนอความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อมูลที่จำเป็นในการจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ดังนี้

ด้านคุณภาพของผู้เรียน ให้เน้นทักษะพื้นฐานการอ่าน คติวิเคราะห์ การเขียน การคิดคำนวณ ท่องสูตรคูณ ปัญหาผู้เรียนท่องสูตรคูณได้ แต่นำไปใช้ไม่เป็น ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี ใช้อย่างปลอดภัย ควรจัดทำโครงการ/กิจกรรมยกผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

ปัญหาด้านคุณภาพของผู้เรียน ๑. การอ่านคล่องเขียนคล่อง ผู้เรียนไม่สามารถวิเคราะห์ลำดับเหตุการณ์ยังไม่ได้ การคิดวิเคราะห์ สรุปเรื่องไม่ได้ ๒. ท่องสูตรคูณ ๓. ผู้ปกครองต้องเอาใจใส่ติดตามบุตรหลานด้วย ๔. การใช้เทคโนโลยี โทรศัพท์ แนะนำใช้ให้ถูกต้อง ควบคุม ๕. การศึกษาต่อได้ก่อกอกลางคัน

ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปัญหาผู้เรียนขาดสมาธิมารยาท การพูดจาไม่เหมาะสม ไม่รักษาประเพณีวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมประเพณี วัฒนธรรมการ ควรจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรมภาคเรียนละ ๑ ครั้ง ก่อนเลิกเรียนควรจัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ สวดมนต์เสร็จควรแสดงปาฐกถา เล่านิทานคุณธรรม การอบรมคุณธรรม

นักเรียน (เอาแบบเก่ามาปรับใช้) ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีแนวทางสร้างผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรมีเทคนิคการสอน ควรใช้การคิดวิเคราะห์ ควรมีส่วนของท่องจำบ้าง เทคนิคท่องจำ ควรหากิจกรรมที่น่าสนใจมาสอดแทรกเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักธรรม อิทธิบาท ๔ ความสำเร็จ ๔ ประการ ครูต้องสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กอยากเรียน (ฉันทะ) เมื่อมีความพอใจแล้วจึงมีความเพียรอยากเรียน (วิริยะ) เมื่อมีความพากเพียร จะเกิดความเอาใจใส่จดจ่อ (จิตตะ) เมื่อมีความเอาใจใส่ จะเกิดการพิจารณาไตร่ตรอง (วิมังสา) สร้างแรงบันดาลใจแปลบาลีก่อนแล้วนำมาบูรณาการ เหมือนสวดมนต์ถ้าสวดไปเรื่อยๆ จะไม่เข้าใจแต่ถ้าสวดไปควรแปลไปด้วยจะเข้าใจแปลบาลีให้แจ่มแจ้งละเอียด ดังนี้

การบูรณาการ อริยสัจ ๔ กับการบริหารสถานศึกษา

๑. ทุกข์ คือ การมองเห็นปัญหา หาแรงบันดาลใจ สร้างความอยาก สิ่งที่จะเกิดขึ้นหลังจากการปฏิบัติ (ผล)

๒. สมุทัย คือ การค้นหาสาเหตุ (เหตุ)

๓. นิโรธ คือ การกำหนดเป้าหมายที่เป็นสภาพที่พึงพอใจ ปราศจากปัญหา (ผล)

๔. มรรค คือ การวิเคราะห์แนวทาง วิธีการ ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่เป้าหมาย (เหตุ)

การบูรณาการอิทธิบาท ๔ กับการบริหารสถานศึกษา

๑. ฉันทะ คือ การสร้างแรงบันดาลใจ ให้กำลังใจ ล่อใจ

๒. วิริยะ คือ ความต้องการอยากจะทำเรียน อยากจะทำงาน

๓. จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ จดจ่อ ในการเรียน การทำงาน

๔. วิมังสา คือ การใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ปัญญาก็จะเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ศึกษาสภาพปัญหา ผลการทดสอบ O-Net , NT, RT (ศึกษาผลการพัฒนา)

๒. การเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามสาเหตุ (ผู้สอน , ผู้เรียน) ประชุมผู้ปกครอง กรรมการ เมื่อหาความต้องการ กำหนดเป้าหมายการพัฒนา

๓. วางแผน ปฏิบัติการแก้ปัญหาตามแผน

๔. กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล

๕. วิเคราะห์ผลการตรวจสอบ กำหนดแนวทางปรับปรุงแก้ไข ให้ดีขึ้น

ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา การบูรณาการหลักธรรมในการบริหารสถานศึกษา อริยสัจ ๔ กับ PDCA จัดทำแผน (Plan) ทุกข์ การปฏิบัติตามแผน (Do) สมุทัย กระบวนการยังไม่ชัดเจน (Check) นิโรธ กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล คุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นเป้าหมายสุดท้ายของผู้เรียน (Act) มรรค การปรับปรุง แก้ไข กำหนดเป็นแนวทาง ตรวจสอบการดำเนินการตามแผน (อิทธิบาท ๔ ฉันทะ พึงพอใจอย่างยิ่ง) วิริยะ ความเพียรแต่จะอยู่ใน การปฏิบัติตามแผน (Do)

P คือ การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน นำมาใช้ในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ขั้นตอนการปฏิบัติ

D คือ การลงมือปฏิบัติตามแผน

C คือ การนิเทศติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติตามแผน (จัดทำปฏิทินการนิเทศติดตาม)

A คือ การนำผลการตรวจสอบ ประเมินมาปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

นอกจากนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้นำเสนอเนื้อหาสาระซึ่งมีวิธีการและกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน จึงสรุปได้ว่า

(๑) ควรสร้างแนวทางทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยเฉพาะให้เน้นกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรม ด้านความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ ปลูกจิตสำนึกด้านอนุรักษ์ความเป็นไทย มีจิตอาสา จิตสาธารณะ เสียสละเพื่อส่วนรวม (นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม)

(๒) ควรสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อโดยเน้นด้านคุณภาพผู้เรียน ให้อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ ญาณมีทักษะชีวิต ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานที่เหมาะสมกับวัยมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไป

(๓) ควรสร้างแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ สังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมได้อย่างมีความสุข

๔) ปฏิบัติการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

จากการพิจารณาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อที่เกิดขึ้นในเวทีการแลกเปลี่ยนของผู้เข้าร่วมประชุม ได้มีการจัดกระบวนการเพื่อเสนอแนะเพิ่มเติมองค์

ความรู้และข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับ “การจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ” โดยให้ผู้รับผิดชอบในแต่ละกลุ่ม ได้ร่วมกันปฏิบัติการกำหนดแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยศึกษาจากร่างแนวทางที่ผู้วิจัยนำเสนอ ตามขอบข่ายภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงแก้ไข จากการตั้งประเด็นคำถามเพิ่มเติมที่ละด้าน เพื่อให้แต่ละกลุ่มตอบโดยการเขียนลงในกระดาษ และนำกระดาษคำตอบมาจัดลำดับข้อมูล ประกอบด้วย

- (๑) องค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ให้บรรลุผล เราจะต้องทำอะไรบ้าง (กิจกรรม/งาน)
- (๒) เราจะทำกับใคร หรือกลุ่มเป้าหมายเป็นใครบ้าง (กลุ่มเป้าหมาย)
- (๓) เราจะทำเมื่อไหร่ (ระยะเวลา)
- (๔) ใครจะเป็นผู้ทำบ้าง หรือใครเป็นผู้รับผิดชอบบ้าง? (ผู้รับผิดชอบ)
- (๕) แล้วเราจะทำที่ไหน? (สถานที่)

ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการปฏิบัติการพิจารณา ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมข้อมูลจากร่างแนวทางที่ผู้วิจัยนำเสนอ โดยใช้เวลา ประมาณ ๓๐ นาที เมื่อดำเนินงานเสร็จแล้วได้ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลของตนเอง พร้อมกับการซักถาม แลกเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในข้อมูล หรือแนวทางที่ทำ ซึ่งในขณะที่มีการนำเสนอ แลกเปลี่ยน โดยมีผู้ทำหน้าที่ในการบันทึกข้อมูลลงในกระดาษโดยใช้เครื่องมือผังมโนทัศน์ (Mind map) เพื่อแสดงข้อมูลที่ได้จากการแลกเปลี่ยน และเสนอแนะในประชุม หลังจากนั้นดำเนินการหาข้อสรุปที่จะนำไปใช้ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ให้เป็นฉบับสมบูรณ์ต่อไป

๕) สรุปผลและประเมินผล

ผู้วิจัย วิทยากร และผู้เข้าร่วมประชุมได้ประมวลสรุปข้อมูลในการประชุมตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดการนำเสนอการร่างแนวทาง โดยใช้วิธีการพิจารณาเชื่อมโยงข้อมูลที่ผู้วิจัยจัดทำเป็นร่างแนวทางจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนการวิจัยที่ผ่านมา นำมาพิจารณา ปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสม หลังจากนั้นได้มีการสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งที่ประชุมได้เห็นชอบในการจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งให้มีการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เพื่อจะได้ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแนวทาง ทั้งนี้ ที่ประชุมเห็นให้ควรดำเนินการต่อไปตามขั้นตอน และกระบวนการของการวิจัย

๔.๕.๒ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

จากผลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๕ รูป/ท่าน เพื่อสร้างแนวทางทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ไปแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการประชุมมา แก่ไข ปรับปรุงแนวทางเพื่อจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ ซึ่งแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ที่จัดทำขึ้นเป็นวิธีการหรือข้อปฏิบัติที่ใช้ในการดำเนินการพัฒนาตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ โดยการบูรณาการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA กับหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ดังนี้

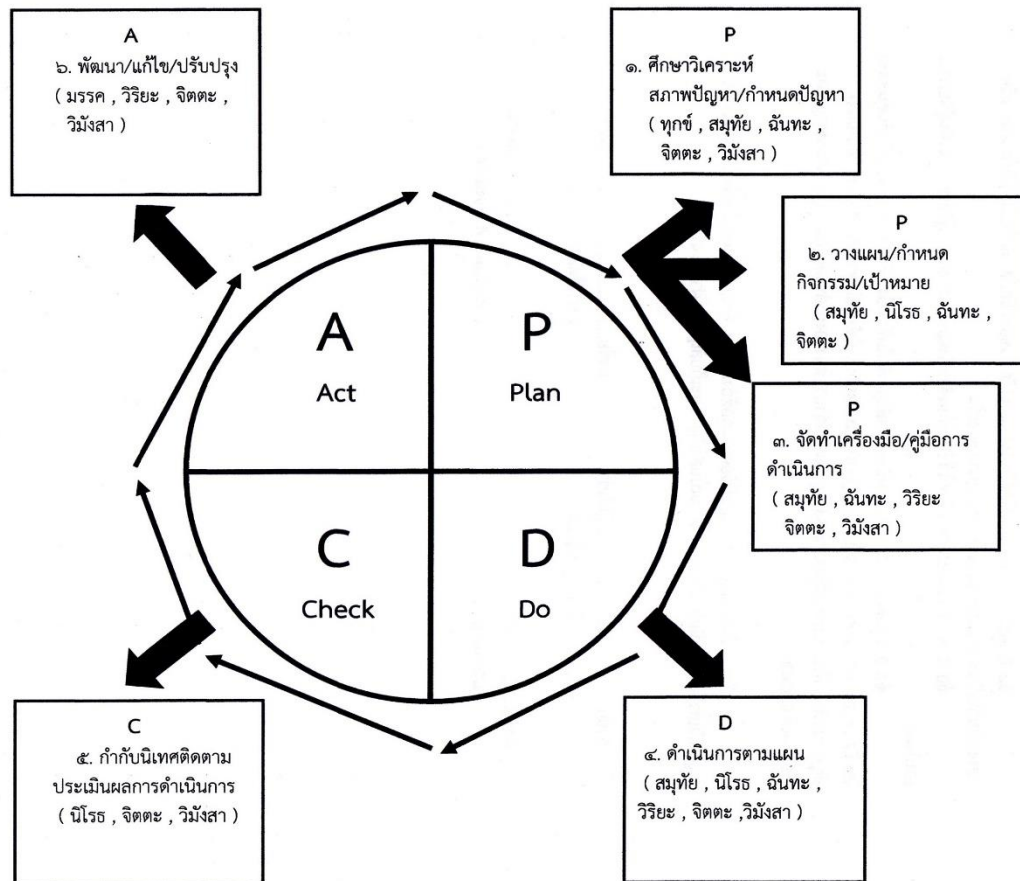
PDCA กับ อริยสัจ ๔

- การวางแผน (P - Plan) สอดคล้องกับทุกข์ หมายถึง สภาพปัญหา การกำหนดปัญหา
- การปฏิบัติตามแผน (D - Do) สอดคล้องกับสอคคล้องกับ สมุทัย หมายถึง การค้นหาสาเหตุ
- การตรวจสอบ (C - Check) สอดคล้องกับนิโรธ หมายถึง สภาพที่ปราศจากปัญหา การกำหนดเป้าหมาย
- การปรับปรุง แก้ไข (A -Act) สอดคล้องกับมรรค หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน

PDCA กับ อิทธิบาท ๔

- การวางแผน (P - Plan) สอดคล้องกับฉันทะ หมายถึง สร้างความตระหนัก ใส่ใจในการวางแผน
- การปฏิบัติตามแผน (D - Do) สอดคล้องกับวิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายามในการปฏิบัติตามแผน
- การตรวจสอบ (C - Check) สอดคล้องกับจิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ในการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน
- การปรับปรุง แก้ไข (A -Act) สอดคล้องกับวิมังสา หมายถึง วิเคราะห์ พิจารณา ไตร่ตรอง หาวิธีการ แนวทางในการปรับปรุง แก้ไขผลการดำเนินงาน

กระบวนการของแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ
เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๔.๑ กระบวนการของแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ

ตารางที่ ๔.๘ การสังเคราะห์การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

Deming Cycle	อริยสัจ ๔ ๑. ทุกข์ ๒. สมุทัย ๓. นิโรธ ๔. มรรค	อิทธิบาท ๔ ๑. ฉันทะ ๒. วิริยะ ๓. จิตตะ ๔. วิมังสา	แนวทาง/วิธีการปฏิบัติ
P-Plan การวางแผน ตามขอบข่าย ภารกิจ งาน ๔ ด้าน	ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ	ฉันทะ	๑. มีความตระหนักรู้ มีความสนใจ ในการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา ๒. กำหนด/ระบุปัญหา ๓. กำหนดวิสัยทัศน์/เป้าหมาย ๔. วางแผน กำหนดกิจกรรม จัดทำ เครื่องมือ/คู่มือ
D -Do การปฏิบัติตามแผน ตามขอบข่าย ภารกิจ งาน ๔ ด้าน	สมุทัย, มรรค	ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา	๑. หาสาเหตุปัญหา วิเคราะห์วิธี ปฏิบัติในการแก้ปัญหา ๒. มีความรัก พอใจเพียรพยายาม เอาใจใส่ ไตร่ตรอง ในการ ดำเนินการตามแผน หรือการ แก้ปัญหา
C -Check การตรวจสอบ ตามขอบข่าย ภารกิจ งาน ๔ ด้าน	มรรค	จิตตะ, วิมังสา	๑. เอาใจใส่ พิจารณาในการกำหนด เป้าหมายและการสร้างเครื่องมือใน การดำเนินการ ๒. มีความเอาใจใส่ในการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลตรวจสอบ การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

A -Act การปรับปรุง แก้ไข ตามขอข่าย ภารกิจ งาน ๔ ด้าน	นิโรธ	ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา	๑. การพิจารณา ไตร่ตรองวิเคราะห์ ผลการดำเนินการ ๒. พึงพอใจในการนำแนวทางการ ปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้ง ต่อไป ๓. เพียร พยายามเอาใจใส่ส่งผล การประเมินไปใช้ปรับปรุงแก้ไข ๔. เผยแพร่ /นำเสนอ

๑) แนวคิด

๑. การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคน ที่ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

๒. การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าอย่างรู้เท่าทัน ทันโลก ทันเหตุการณ์ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดี สามารถดำรงตนอยู่ในชุมชนและสังคม ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก ได้อย่างมีความสุข มีความรักเพื่อนมนุษย์ ท้องถิ่น ความเป็นไทย และประเทศชาติ มีสุขภาวะทั้งด้านกาย จิต สังคม และสติปัญญา เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี

๒) หลักการ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ใช้หลักการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA บูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ และได้ประยุกต์ใช้หลักการดำเนินการตามหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand– Health เป็นหลักการร่วมในการขับเคลื่อนแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. Head (พุทธิศึกษา) หมายถึง ความรู้ความสามารถทางสติปัญญา ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ จินตนาการ วิสัยทัศน์ ความรอบรู้วิชาการที่จำเป็นสำหรับการศึกษา การเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิต รวมถึงการมีทักษะชีวิต

๒. Heart (จริยศึกษา) หมายถึง การมีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่ดี และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความรักในอาชีพ มีจรรยาบรรณในการทำงานและมีความฉลาดทางอารมณ์ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม มีลักษณะจิตสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (Happy)

๓. Hand (หัตถศึกษา) หมายถึง ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ ความรู้ และทักษะในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดีต่องาน เห็นคุณค่าของการทำงานและการมีทักษะชีวิต

๔. Health (พลศึกษา) หมายถึง การมีสุขภาพทางกายและบุคลิกภาพที่ดีรวมทั้งความสะอาดและสุขภาพใจ การมีสุขภาพองค์รวมที่ดี มีความพร้อมที่จะคงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

๓) วัตถุประสงค์

๓.๒.๑. เพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

๓.๒.๒. เพื่อเสนอแนวทางบริหารการศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

พฤติกรรมบ่งชี้ คือ การนำความรู้ ความสามารถที่มี มาปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความรัก เต็มใจ และศรัทธาพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นรูปธรรม ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (Happy)

๔) เป้าหมาย

๑. ด้านคุณภาพของผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข

๒. ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี

๓. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี

๔. ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี

๕) วิธีการดำเนินการดำเนินงาน

ตารางที่ ๔.๙ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ กระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
คุณภาพของผู้เรียน ๑. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน (Head, Hand) ๑) ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ ตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น ๒) ความสามารถในการวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา ๓) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ๔) ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ๕) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอบวัดระดับชาติ	การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน/กำหนดปัญหา ๒. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ประชุมครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อร่วมกันวางแผนในการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนภายใต้เป้าหมาย ผู้เรียน “ดี เก่ง มีความสุข” ๓. จัดทำเครื่องมือ คู่มือการดำเนินการ และแผนการสอน ๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน ๕. กำหนดโครงการกิจกรรมและกำหนดผู้รับผิดชอบ ไว้ในตารางเรียนในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน
๖) ความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงานหรือการทำงาน คุณภาพของผู้เรียน ๑. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน (Head, Hand) (ต่อ)	การปฏิบัติตามแผน (D - Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. แจ้งให้นักเรียน ผู้ปกครองทราบวัตถุประสงค์ของการ

	จัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน แจกตารางเรียนกำหนดการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียน ตระหนักถึงความสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อ ประโยชน์ของนักเรียนทุกคน ๒. ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ของผู้เรียน ทุกระดับชั้นทุกวัน และตามตารางที่ได้กำหนด ๓. ดำเนินการจัดกิจกรรมการอ่าน การเขียน และการคิด วิเคราะห์ ท่องบทอาขยานทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน เพื่อเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบพัฒนาการ ๔. ดำเนินการจัดกิจกรรมการคิดเลขเป็น คิดเลขคล่อง ท่องสูตรคูณ มีการทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน เพื่อเก็บ ข้อมูลไว้เปรียบเทียบพัฒนาการ ๕. ดำเนินการจัดกิจกรรมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน ด้วยกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม การทบทวนหลังเลิก เรียน ๖. จัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงาน ทักษะอาชีพ การ ปั้นหม้อ และเขียนลายหม้อ และกิจกรรมเกษตรพอเพียง ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ๗. จัดกิจกรรมการเข้าค่ายวิชาการ ๘. จัดกิจกรรมการใช้สื่อเทคโนโลยี สารสนเทศและการ สื่อสาร ๙. จัดกิจกรรมส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเรียนตาม หลักสูตรสถานศึกษา การประกวด และแข่งขันทักษะทาง วิชาการนักเรียน การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำเครื่องมือในการวัดผล ประเมินผล

	๒. ดำเนินการวัดและประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การซักถาม การตรวจผลงาน การทดสอบ ก่อนเรียน หลังเรียน ๓. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการและ กิจกรรมกับ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และจัดทำแบบ ประเมินความพึงพอใจ
คุณภาพของผู้เรียน ๑. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของ ผู้เรียน (Head, Hand) (ต่อ)	๔. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุด โครงการและกิจกรรม การปรับปรุง แก้ไข (A –Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ๑. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุด โครงการและกิจกรรม ๒. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการ ประเมินก่อน และหลังการดำเนินการ ๓. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่ เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุ เป้าหมาย ๔. นำวิธีการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการ ต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย จัดทำ เอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ การวางแผน (P - Plan) (ทุภะ, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน/กำหนด ปัญหา ๒. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ประชุม ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อ
๒. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของ ผู้เรียน (Heart, Hand, Health) ๑) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดี ตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัด กับกฎหมาย และวัฒนธรรมอันดีของ สังคม ๒) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความ เป็นไทย	

๓) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย ๔) สุขภาวะทางร่างกายและลักษณะจิตสังคม	ร่วมกันวางแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ภายใต้เป้าหมาย ผู้เรียน “ดี เก่ง มีความสุข” ๓. จัดทำเครื่องมือ คู่มือการดำเนินการ แผนการสอน ๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน ๕. กำหนดโครงการกิจกรรม และผู้รับผิดชอบ ไว้ในตารางเรียนในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน
คุณภาพของผู้เรียน ๒. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน (Heart, Hand, Health) (ต่อ)	การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑.แจ้งให้นักเรียน ผู้ปกครองทราบวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน แจกตารางเรียนกำหนดการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนทุกคน ๒. ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ทุกระดับชั้น ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน ตามตารางที่ได้กำหนด ได้แก่ ๒.๑ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียนมีทักษะที่จำเป็น สมรรถนะสำคัญ คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ ค่านิยม ๑๒ ประการ

	๒.๒ จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม ด้านวินัย และ ความรับผิดชอบ กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ๒.๓ จัดกิจกรรมการเรียนรู้การปั่นหม้อ และ เขียนลายหม้อ ๒.๔ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่ หลากหลายสนองความแตกต่าง ความต้องการของ ผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ๒.๕ จัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระประจำ สัปดาห์/เล่านิทานคุณธรรม ๒.๖ จัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม สร้าง ภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับปัญหาทางเพศยาเสพติด ปัญหา ทาง เพศ และ สิ่ง ม อ ม เมา ต่ า ง ๆ ๒.๗ จัดกิจกรรมวันสำคัญเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒.๘ จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร ในวันพระ/วัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา
คุณภาพของผู้เรียน ๒. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของ ผู้เรียน (Heart, Hand, Health) (ต่อ)	๒.๙ จัดกิจกรรมค่ายบูรณาการการเรียนรู้ ๒.๑๐ จัดกิจกรรมแม่ไม้มวยไทย ๒.๑๑ จัดกิจกรรมกีฬาสีและกิจกรรมทดสอบ สมรรถภาพร่างกาย ๒.๑๒ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการ ป้องกันโรค การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผล ประเมินผล ๒. จัดทำเครื่องมือในการวัด และประเมินผล ๓. ดำเนินการวัดและประเมินผล ด้วยวิธีการที่ หลากหลาย

	ได้แก่ การสังเกต การซักถาม การตรวจผลงาน การทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน ๔. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการ และกิจกรรมกับ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ๕. จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ ๖. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการและกิจกรรม การปรับปรุง แก้ไข (A -Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ,วิมังสา) ๑.วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมินก่อน และหลังการดำเนินการ ๒. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๓.นำแนวทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๔.จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการ และกิจกรรม

ตารางที่ ๔.๑๒ กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (Head, Hand, Heart, Health) ๑. การมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน ๒. การวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	การวางแผน (P - Plan) (ทุภะ, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนาจากผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ จากผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินการจัดการศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และจัดประชุมระดม

	ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ยึดหลักธรรมาภิบาลและแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ๔. ระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากเครือข่ายอุปถัมภ์ และแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ๕. ประสานความร่วมมือ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานในส่วนสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๖. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนานุเคราะห์ในทุกๆ ด้าน เช่น วิชาการ งบประมาณ สนับสนุน ให้คำปรึกษา แนะนำ สร้างขวัญกำลังใจบุคลากรเพื่อการทำงานเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ภายใต้เป้าหมาย “ครูดี” (ทักษะทางวิชาชีพ, ทักษะทางวิชาการ, คุณธรรม จริยธรรม, จรรยาบรรณวิชาชีพ) ๗. ส่งเสริม สนับสนุน การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ๘. บริหารจัดการศึกษา เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสากล ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ ให้สามารถเข้าร่วมประกวด แข่งขันตามโอกาสต่างๆ ภายใต้เป้าหมาย “ผู้เรียนดี”(พุทธิศึกษา (Head), หัตถศึกษา (Hand), จริยศึกษา (Heart), พลศึกษา สุขภาวะทางกาย/ลักษณะจิตสังคม (Health)) “สังคมสิ่งแวดล้อมดี” (สภาพแวดล้อม บรรยากาศวัฒนธรรมองค์กร ร่วมรับผิดชอบ) การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ)

	๑. ดำเนินการการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานและจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษา ๒. ดำเนินการกำกับ นิเทศติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากรภายในสถานศึกษา
กระบวนการบริหารและการจัดการ ของผู้บริหารสถานศึกษา (Head, Heart, Health) (ต่อ)	๓. กำกับติดตามให้มีการประกันคุณภาพภายในรวมทั้งดำเนินการตามที่กำหนดในแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ๔. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการและกิจกรรมกับ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ๕. จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ ๖. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการและกิจกรรม การปรับปรุง แก้ไข (A –Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ๑. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมินก่อน และหลังการดำเนินการ ๒. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๓. นำแนวทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๔. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรม

ตารางที่ ๔.๑๑ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ
ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ กระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Head, Heart, Hand, Health) ๑. การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม ๒. การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น ๓. การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ	การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนาจากผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ จากผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษา ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และจัดประชุมระดมความคิดเห็น จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา บุคลากรในโรงเรียน ๒. ร่วมกันวางแผนปรับวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดเป้าหมาย กำหนดกลยุทธ์ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนภายใต้เป้าหมาย “ครูดีผู้เรียนดี” ๓. ดำเนินการจัดทำแผน ปรับแผนพัฒนาคุณภาพจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาและนโยบายการปฏิรูปการศึกษา พร้อมทั้งจัดหาทรัพยากร จัดสรรงบประมาณมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาตามแผนงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ๔. ดำเนินการวางแผน เตรียมการจัดการเรียนการสอนโดยการดำเนินการประชุมปฏิบัติการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา มีการวางแผนการบูรณาการ โดยทุกระดับชั้นจัดทำหน่วยบูรณาการอาเซียน เศรษฐกิจพอเพียงปรับโครงสร้างรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ กำหนดสัดส่วนคะแนนแต่ละหน่วย กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้

	๕.ดำเนินการร่วมกันจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมสื่ออุปกรณ์ จัดบรรยากาศชั้นเรียน และเตรียมแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ๖.ประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งวิทยากรภายนอก แหล่งเรียนรู้ และสถานประกอบการ
กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Head, Heart, Hand, Health) (ต่อ)	๗. กำหนดปฏิทินการดำเนินการโครงการ/กิจกรรม ไว้ในตารางเรียน และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑.ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองผู้เรียน และจัดทำข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน ๒. ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม ได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิด เช่น จัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ และโครงงาน ครูมีการมอบหมายหน้าที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ครูใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ๓. จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสนองความต้องการแต่ละบุคคล ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาได้แก่ ๓.๑ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียนมีทักษะที่จำเป็น สมรรถนะสำคัญ คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ ค่านิยม ๑๒ ประการ ๓.๒ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสะเต็มศึกษา บูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

	๓.๓ จัดกิจกรรมการปั้นหม้อ และเขียนลายหม้อ ๓.๔ จัดกิจกรรมค่ายบูรณาการการเรียนรู้ ๓.๕ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเปิดโลกแห่งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เช่น การทัศนศึกษา การศึกษาดูงาน ฯลฯ ๓.๖ จัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน
กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Head, Heart, Hand, Health) (ต่อ)	๓.๗ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ มีวิจารณ์ญาณและคิดเป็นระบบ โดยผ่านการใช้ปฏิบัติ เช่น การทำโครงงาน การสร้างผลงาน ใบงาน ชิ้นงาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ๔. ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ครูทุกคนทำงานวิจัยในชั้นเรียนปีการศึกษาละ ๒ เรื่อง และได้รับการตรวจให้คำแนะนำโดยคณะกรรมการวิจัยของเขตพื้นที่การศึกษา ๕. ครูประจำชั้นทุกห้องเรียน ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ภาคเรียนละ ๑ ครั้งเพื่อคัดกรอง และร่วมแก้ไขปัญหากับผู้ปกครองทั้งเรื่องความประพฤติ คุณภาพชีวิต การเรียน ฯลฯ การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผล ประเมินผล ๒. จัดทำเครื่องมือในการวัด และประเมินผล ๓. ดำเนินการวัดและประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การซักถาม การตรวจผลงาน การทดสอบ ก่อนเรียน หลังเรียน ๓.๑ ดำเนินการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อน และหลังเรียน ๓.๒ ดำเนินการประเมินคุณภาพและประสิทธิผลของสื่อการสอนที่ใช้ ๓.๓ ดำเนินการให้ผู้เรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดผล และประเมินผลผู้เรียน ๔. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการและกิจกรรม กับ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

	๕. จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ การปรับปรุง แก้ไข (A -Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑.วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนและหลังการดำเนินการ
กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Head, Heart, Hand, Health) (ต่อ)	๒. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๓. นำแนวทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๔. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรม

ตารางที่ ๔.๑๒ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ
ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ กระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (Head, Hand) การใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น	การวางแผน (P - Plan) (ทุข, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนา จากผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ จากผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินการจัดการศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากบุคลากรในโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา ๒. ร่วมกันวางแผน ปรับวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดเป้าหมาย กำหนดกลยุทธ์ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาภายใต้เป้าหมาย “คุณภาพดี” ๓. จัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ระยะ ๓ ปีแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานของโดยพิจารณา

	ความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประเมินภายนอก มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานเขต
ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (Head, Hand) (ต่อ)	พื้นที่การศึกษา และอัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาเชื่อมโยงและกำหนดเป็นมาตรฐานของสถานศึกษา ๔. ดำเนินการจัดทำแผน ปรับแผนพัฒนาคุณภาพจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาและนโยบายการปฏิรูปการศึกษา พร้อมทั้งจัดหาทรัพยากร จัดสรรงบประมาณมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการพัฒนาตามแผนงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ๕. แต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติ วิเคราะห์โครงการ กิจกรรม เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ พร้อมจัดทำรายละเอียดในการจัดทำมาตรฐานของสถานศึกษา ๖. แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบมาตรฐาน ตัวชี้วัดตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้ รายงาน สรุป จัดเก็บ ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด เพื่อรับการประเมินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรับการประเมินคุณภาพภายนอก การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ๑. โรงเรียนดำเนินการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ๘ ประการ ได้แก่ ๑) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ๒) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษามุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน ๓) จัดการและบริหารข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ๔) จัดทำแผนพัฒนา

	การจัดการศึกษา ๕) ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ๖) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา ๗) จัดทำรายงานประจำปีที่เสนอผลการประเมินคุณภาพภายใน ๘) โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (Head, Hand) (ต่อ)	๒. จัดประชุมคณะครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา นำเสนอผลการดำเนินงานรายงานประจำปีของสถานศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายใน จากรายงานประจำปีของปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีตามจุดที่ควรพัฒนา ประกอบด้วย โครงการ/กิจกรรมที่จะพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา โดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ๓. จัดทำโครงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้ครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อให้คณะครู บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ ๔. การดำเนินงานตามโครงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ๕. จัดทำเครื่องมือให้นักเรียนประเมินตนเองในการเรียนรู้ ครูประเมินตนเองรายบุคคลตามแผนพัฒนาตนเองที่วางไว้ การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพให้ปฏิบัติหน้าที่ติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง ๒. คณะกรรมการประกันคุณภาพของโรงเรียนจัดทำแบบประเมินประเมินการดำเนินงานตามมาตรฐานและสรุปผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปรับปรุงตลอดปีการศึกษา

	๓. จัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาจากนักเรียน ผู้ปกครองคณะกรรมการของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (Head, Hand) (ต่อ)	๔. ติดตามการประเมินโครงการและกิจกรรมสรุปผลการดำเนินงาน ปรับปรุงการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การปรับปรุง แก้ไข (A –Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนและหลังการดำเนินการ ๒. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๓. นำแนวทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๔. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรูปเล่ม ได้จัดพิมพ์ ตรวจสอบจัดทำรูปเล่มตามรูปแบบของแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ๕. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรม

๔.๖ นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานีเขต ๓

๔.๖.๑ ผลการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ผู้วิจัยนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการที่ได้ดำเนินการปรับปรุงตามผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ในระยะที่ ๒ มาดำเนินการต่อด้วยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิชาการ จำนวน ๙ รูป/ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ รับรอง และนำเสนอแนวทางเมื่อวันอังคารที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ เป็นต้นไป โดยมีนายประยุทธ์

จันทร์ห้าวหา เป็นผู้ดำเนินการสนทนา นางสาวไอรดา แชนง เป็นผู้จัดบันทึกการสนทนา และ นายคณวัฒน์ ทองจริง เป็นผู้ช่วยดำเนินการ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มได้ให้ข้อคิดเห็น และ ข้อเสนอแนะประเด็นการตรวจสอบ สรุปได้ ดังนี้

ประเด็นการสนทนา การตรวจสอบคุณภาพ รับรอง และนำเสนอแนวทางการบริหาร สถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อุตรธานีเขต ๓

๑) การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ)

ประเด็น ความถูกต้องของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการ บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการวางแผน (P - Plan) ที่นำหลักพุทธธรรม ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ มาบูรณาการในการดำเนินการวางแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพนั้น มีความถูกต้องตามหลักการบริหารสถานศึกษา “...เห็นด้วยที่โรงเรียนต้องสร้างแนวทางการบริหาร สถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน โดยต้องมี กระบวนการขั้นตอนการดำเนินการ และวิธีการปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งต้องเริ่มจากการศึกษาข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการวางแผน โดยเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมและนำไปดำเนินการต่อไป...”^{๘๒} เพราะใน การบริหารจัดการสถานศึกษาหรือก่อนที่จะดำเนินการกิจการงานใดๆให้ประสบผลสำเร็จจะต้องมีการ วางแผนอย่างถูกต้องและรอบคอบ ตรงกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินการปฏิบัติได้ อย่างมีประสิทธิภาพ “...ในเรื่องของการวางแผนในการการบริหารสถานศึกษานั้นมีความถูกต้อง เพราะในโรงเรียนมีแผนงานที่ต้องดำเนินการจัดการศึกษาอีกหลายประเภท ที่ต้องดำเนินการควบคู่ กันไปในแนวทางเดียวกัน แต่ถ้าได้แตกออกมาให้ชัดว่าเป็นแผนการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณา การที่ชัดเจนจะทำให้การจัดการศึกษาเป็นรูปธรรม ชัดเจน และสมบูรณ์ขึ้น...”^{๘๓} และมีข้อเสนอแนะ ว่าก่อนที่จะดำเนินการวางแผนควรมีการเตรียมการวางแผนโดยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล บริบทของ สถานศึกษาโดยใช้เทคนิค SWOT เพื่อให้ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษา

^{๘๒} สนทนากลุ่ม พระมหาทินกร ปภัสสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีสุทธาทิพย์ ต. หนองเม็ก อ. หนองหาน จ. อุตรธานี, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สนทนากลุ่ม ประเจน ปาประลิต, รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานี เขต ๓, วิทยาลัยนานาชาติการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ที่ชัดเจนและถูกต้อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนจะได้แผนการดำเนินงานที่ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษาต่อไป

ประเด็น ความเหมาะสมของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการวางแผน (P - Plan) ที่นำหลักพุทธธรรม ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ มาบูรณาการในการดำเนินการวางแผนการบริหารสถานศึกษา ทั้ง ๔ ด้าน คือ คุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีความเหมาะสมอย่างยิ่งตามหลักการบริหารสถานศึกษา “...ผมขอชื่นชมกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อนี้ ซึ่งเปรียบได้เหมือนกับผู้วิจัยได้วางรูปแบบการบริหารจัดการให้กับสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบท ทั้งในเรื่องของเนื้อหาสาระ หรือขั้นตอน วิธีการ อยากให้เชื่อมโยงกับหลักธรรมที่นำมาบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม...”^{๘๔} เพราะในการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือก่อนที่จะดำเนินการกิจการงานใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จจะต้องมีการวางแผนอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนบ้านคำอ้อเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กมีความจำกัดทุกด้านจึงมีการวางแผนแบบบูรณาการเพื่อให้สามารถดำเนินการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มเติมให้มีการกำหนดเป้าหมายในกิจกรรมย่อย ผู้และรับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการให้ชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามทิศทาง และเป็นไปตามความต้องการที่กำหนด

ประเด็น ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการวางแผน (P - Plan) ที่นำหลักพุทธธรรม ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ มาบูรณาการในการดำเนินการวางแผนการบริหารสถานศึกษา ทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีความเป็นไปได้อย่างยิ่งตามหลักการบริหารสถานศึกษา “...หัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา แต่ทั้งนี้ต้องไม่มองข้ามผู้ที่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมในแนวทางนี้ที่นอกเหนือจากผู้บริหารสถานศึกษา นั่นคือ ครู ผู้เรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาที่ต้องเข้ามามีบทบาทกับกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติ ที่ผู้บริหารจะต้องให้บริการ สนับสนุน และ

^{๘๔} สนทนากลุ่ม ประยูทธ จันทรหังหวั, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเพ็กคำบกหายโศก, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคุดธานี เขต ๓, วิทยาลัยนานาชาติการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ส่งเสริมในการมีส่วนร่วมอันเป็นกำลังสำคัญทุกขั้นตอน...”^{๘๕} เพราะในการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือก่อนที่จะดำเนินการกิจการงานใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จจะต้องมีการวางแผนอย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ซึ่งแนวทางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนบ้านคำอ้อ เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กมีทรัพยากร และบุคลากรที่จำกัด การวางแผนที่มีความเป็นไปได้จึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะนำไปใช้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มเติมให้มีการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในการจัดหาทรัพยากร เพื่อนำไปกำหนดงบประมาณในการดำเนินการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ

ประเด็น ประโยชน์ของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการวางแผน (P - Plan) ที่นำหลักพุทธธรรม ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ มาบูรณาการในการดำเนินการวางแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษา “...ดิฉันยอมรับว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อเล่มนี้ให้ความรู้ สร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่ที่ทำอยู่คือการให้ความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษาเพียงอย่างเดียว ดังนั้นนวัตกรรมนี้จึงเชื่อว่ามีประโยชน์แก่สถานศึกษาอย่างแน่นอน อยากให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้วิจัยว่า การนำแนวทางนี้ไปใช้นั้นสามารถทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแน่นอน...”^{๘๖} เพราะในการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือก่อนที่จะดำเนินการกิจการงานใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จจะต้องมีการวางแผนอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ในทางปฏิบัติ ซึ่งแนวทางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น เนื่องจากโรงเรียนบ้านคำอ้อ เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กมีทรัพยากร และบุคลากรที่จำกัด การวางแผนที่มีความเป็นไปได้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มเติมให้มีการประเมินผล และปรับปรุงแผน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพต่อไป

^{๘๕} สนทนากลุ่ม สมนึก มุงคุณแสน, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต๋องหนองสระปลา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓, วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๖} สนทนากลุ่ม อรอนงค์ ชิมป์สัน, ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓, วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๒) การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)

ประเด็น ความถูกต้องของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปฏิบัติตามแผน (D – Do) ที่นำหลักพุทธธรรม สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา มาบูรณาการในการดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีความถูกต้องกับหลักการบริหารสถานศึกษา “...สำหรับแนวทางด้านการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้นั้นมีความถูกต้อง เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งควรจะเริ่มจากการดำเนินการสำรวจความพร้อมก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบ และดำเนินการตามแผนอย่างต่อเนื่องให้ประสบผลสำเร็จเพื่อเป็นแบบอย่างหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ให้โรงเรียนอื่นมาศึกษาดูงานแล้วนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นต่อไป...”^{๘๗} เพราะในการบริหารจัดการสถานศึกษา หลังจากมีการวางแผนงานแล้ว การนำแผนงานไปใช้ในการปฏิบัตินั้นถือว่ามีความสำคัญที่สุด เนื่องจากต้องมีการลงมือในการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องจึงจะประสบผลสำเร็จ ดังนั้นสิ่งที่จะใช้เป็นตัวขับเคลื่อนในการปฏิบัติคือ กระบวนการ วิธีการ และกิจกรรมการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจึงมีความถูกต้อง เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความจำเป็น และความต้องการของสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนบ้านคำอ้อเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีความจำกัดทุกด้าน จึงควรมีวิธีการในการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมดังกล่าว และมีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มเติมให้มีการปฏิบัติตามแผนและการนำแผนไปใช้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยมีการบูรณาการในการปฏิบัติที่หลากหลาย นอกจากการบูรณาการหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับกระบวนการ วิธีการปฏิบัติแล้วควรบูรณาการเนื้อหาการปฏิบัติทั้งภายนอกและภายในเนื้อหาเพื่อให้การปฏิบัติตามแผนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ประเด็น ความเหมาะสมของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปฏิบัติตามแผน (D – Do) ที่นำหลักพุทธธรรม สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา มาบูรณาการในการดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีความเหมาะสมกับหลักการบริหารสถานศึกษา แนวทางการ

^{๘๗} สนทนากลุ่ม วรราชพร แสงโยจารย์, ศิกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, วิทยาลัยน่านาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความถูกต้อง เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความต้องการของสถานศึกษา และท้องถิ่น เนื่องจากโรงเรียนบ้านคำอ้อเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีความจำกัดทุกด้าน จึงควรมีวิธีการในการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมดังกล่าว “...ส่วนการดำเนินการนั้นให้คำนึงถึงความเหมาะสม ความพร้อมของผู้ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ได้แก่ ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในเรื่องความพร้อมด้านบุคลากร ความพร้อมด้านสื่อเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ ความพร้อมด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อม และความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นต้น...”^{๘๘} และมีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มเติมให้มีการจัดหาเครื่องมือ สื่อเทคโนโลยีที่จำเป็นในการปฏิบัติตามแผนให้เหมาะสม ควรให้มีประสานขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการระดมทรัพยากรที่จำเป็น ได้แก่ วิทยากรท้องถิ่น วัสดุ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ สถานประกอบการ เป็นต้น เพื่อใช้ในการดำเนินการปฏิบัติตามแผนให้มีประสิทธิภาพ

ประเด็น ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปฏิบัติตามแผน (D – Do) ที่นำหลักพุทธธรรม สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา มาบูรณาการในการดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพนั้น มีความเป็นไปได้ตามหลักการบริหารสถานศึกษา “...ความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามแนวทางนี้ ควรกำหนดให้เป็นนโยบายของสถานศึกษาโดยตรงเพื่อนำแนวทางการบริหารนี้ไปใช้ดำเนินการอย่างจริงจัง...”^{๘๙} เพราะแนวทางการปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจึงมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ เนื่องจากมีการบูรณาการตามความจำเป็น เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ตามความต้องการของสถานศึกษาและท้องถิ่น โรงเรียนบ้านคำอ้อเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีความจำกัดทุกด้าน จึงควรมีวิธีการในการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม และมีความไปได้ดังกล่าว และมีข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดกระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการปฏิบัติตามแผนของแต่ละเนื้อหาให้ชัดเจน สอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหาของบริบทการบริหารสถานศึกษาและสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เพื่อใช้ในการดำเนินการปฏิบัติตามแผนให้มีประสิทธิภาพ

^{๘๘} สนทนากลุ่ม รังสิทธิ์ จัปใจนาย, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเชียง (ประชาเชียงเชิด), สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๙} สนทนากลุ่ม พิสมัย แสงใส, ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ประเด็น ประโยชน์ของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปฏิบัติตามแผน (D – Do) ที่นำหลักพุทธธรรม สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา มาบูรณาการในการดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาอย่างยิ่ง “...ขอชื่นชมแนวทางนี้หลายประการ ประเด็นแรก คือ เรื่องการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับหลักการบริหารสถานศึกษาอย่างกลมกลืนสอดคล้อง ประเด็นที่สองคือการกำหนดวิธีการปฏิบัติได้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและประเด็นที่สามคือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม...”^{๙๐} เพราะแนวทางการปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการบูรณาการตามความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความจำเป็น และความต้องการของสถานศึกษา เพราะโรงเรียนบ้านคำอ้อเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีความจำกัดทุกด้าน จึงควรมีวิธีการในการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมและมีความไปได้ดังกล่าว และมีข้อเสนอแนะว่าการกำหนดกระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการปฏิบัติตามแผนของแต่ละเนื้อหาควรยึดหลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสียกับการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินการปฏิบัติตามแผน

๓) การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ)

ประเด็น ความถูกต้องของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการตรวจสอบ (C – Check) ที่นำหลักพุทธธรรม นิโรธ, จิตตะ มาบูรณาการในการดำเนินการตรวจสอบ การดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีความถูกต้องตามหลักการบริหารสถานศึกษาอย่างยิ่ง เพราะหลังจากมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผนแล้วจะต้องมีการตรวจสอบเพื่อ ทราบผลการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หรือไม่ แนวทางการตรวจสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการบูรณาการตามความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความจำเป็น และความต้องการของสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่กำหนดการกำกับ นิเทศ ติดตาม และมีการ

^{๙๐} สนทนากลุ่ม พระมหาทินกร ปภัสสโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีสุทธาทิพย์ ต.หนองเม็ก อ. หนองหาน จ. อุดรธานี, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ประเมินผลการปฏิบัติตามแผนครบทุกด้าน “...ควรจัดทำรายละเอียดเนื้อหาหลักการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายควรจัดทำเป็นปฏิทินการนิเทศไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติ และเพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้เตรียมความพร้อม...”^{๙๑} และมีข้อเสนอแนะว่าการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ควรกำหนดกระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการ ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนของแต่ละเนื้อหาโดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสียกับการ บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และควร จัดทำปฏิทินการกำกับ นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลไว้ล่วงหน้าให้ชัดเจน

ประเด็น ความเหมาะสมของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการตรวจสอบ (C – Check) ที่นำหลักพุทธธรรม นิโรธ, จิตตะ มาบูรณาการในการดำเนินการตรวจสอบ การดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีความเหมาะสมตามหลักการบริหารสถานศึกษาอย่างยิ่ง “...แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่กำหนดการกำกับติดตาม ประเมินผลไว้อย่างเหมาะสม เมื่อประเมินผลเสร็จแล้ว ควรมีการวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนการพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการต่อไป...”^{๙๒} เพราะหลังจากมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผนแล้วจะต้องมีการตรวจสอบเพื่อ ทราบผลการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หรือไม่ แนวทางการตรวจสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการบูรณาการตามความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความจำเป็น และความต้องการของสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่กำหนดการกำกับ นิเทศ ติดตาม และมีการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนครบทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่าการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ควรกำหนดวิธีการ และรูปแบบการตรวจสอบประเมินผลที่หลากหลาย และควรกำหนดเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ประเด็น ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการตรวจสอบ (C – Check) ที่นำ

^{๙๑} สนทนากลุ่ม อังคณา แก้วไชย, ครูวิชาการ โรงเรียนบ้านหนองหาน (วันครู) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, วิทยาลัยน่านาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สนทนากลุ่ม ประเจน ปาประลิต, รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, วิทยาลัยน่านาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

หลักพุทธธรรม นิโรธ, จิตตะ มาบูรณาการในการดำเนินการตรวจสอบ การดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีความเป็นไปได้ตามหลักการบริหารสถานศึกษาอย่างยิ่ง เพราะหลังจากมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผนแล้วจะต้องมีการตรวจสอบเพื่อ ทราบผลการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หรือไม่ แนวทางการตรวจสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการบูรณาการตามความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความจำเป็น และความต้องการของสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่กำหนดการกำกับ นิเทศ ติดตาม และมีการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนครบทุกด้าน “...ในการนำแนวทางการบริหารด้านการตรวจสอบไปใช้ในการปฏิบัติมีความเป็นไปได้ สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดไว้เป็นแนวทางอย่างแน่นอนแต่ควรจัดให้มีการประชุม ชี้แจง หรือการอบรมให้ความรู้เรื่องการประเมิน ตรวจสอบ โดยเฉพาะการวัด และประเมินผลตามสภาพจริง...”^{๙๓} และมีข้อเสนอแนะว่าการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ควรมีการประเมินและปรับปรุงวิธีการ และเครื่องมือในการประเมินตรวจสอบให้ทันสมัยอยู่เสมอ และตรวจสอบรูปแบบการประเมินให้ตรงกับวัตถุประสงค์

ประเด็น ประโยชน์ของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการตรวจสอบ (C – Check) ที่นำหลักพุทธธรรม นิโรธ, จิตตะ มาบูรณาการในการดำเนินการตรวจสอบ การดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาอย่างยิ่ง “...ในแง่ประโยชน์ของแนวทางการตรวจสอบนั้นมีมากเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสามารถนำไปใช้ในทุกระดับขั้นตอนของการบริหาร และกระบวนการทำงาน ตั้งแต่การประเมินก่อนการดำเนินการทำงาน ระหว่างการดำเนินการ และหลังจากดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว...”^{๙๔} เพราะหลังจากมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผนแล้วจะต้องมีการตรวจสอบเพื่อ ทราบผลการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หรือไม่ แนวทางการตรวจสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี

^{๙๓} สนทนากลุ่ม รังสิทธิ์ จัปใจนาย, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเชียง (ประชาเชียงเชิด), สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓, วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สนทนากลุ่ม ประยูทธ จันทร์ห้างหัว, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเพ็กคำบกหายโคก, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓, วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

การบูรณาการตามความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความจำเป็น และความต้องการของสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่กำหนดการกำกับ นิเทศ ติดตาม และมีการประเมินผล การปฏิบัติตามแผนครบทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่าควรตรวจสอบแนวทางการประเมินให้เหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การประเมินรูปแบบและ วิธีการประเมิน กำกับติดตามการดำเนินการตามแผนเพื่อหาข้อดี และจุดอ่อนของการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

๔) การปรับปรุง แก้ไข (A –Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ,วิมังสา)

ประเด็น ความถูกต้องของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปรับปรุง แก้ไข (A –Act) ที่นำหลักพุทธธรรม มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ,วิมังสา มาบูรณาการในการดำเนินการปรับปรุง แก้ไข การดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพภายในที่มีประสิทธิภาพนั้น มีความถูกต้องตามหลักการบริหารสถานศึกษาอย่างยิ่ง “...ประเด็นการปรับปรุงแก้ไข มีความถูกต้องเพราะเมื่อมีการตรวจสอบ ประเมินผลเสร็จจะต้องนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อทราบปัญหา หรือจุดเด่นที่ควรปรับปรุง พัฒนา หรือส่งเสริมในโอกาสต่อไป...”^{๙๕} เพราะหลังจากมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน มีการตรวจสอบแล้วจะต้องมีการดำเนินการนำผลการประเมินมาทำการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบผลการตรวจสอบว่าเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หรือไม่ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไข หรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำแผนครั้งต่อไป และมีข้อเสนอแนะว่าในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ต้องนำไปแก้ไขปรับปรุง ถ้าผลการประเมินบรรลุเป้าหมายให้นำไปใช้วางแผนครั้งต่อไป และตรวจสอบประเมินซ้ำ จนกว่าจะได้ผลที่สำเร็จแน่นอน จึงใช้ข้อมูลการดำเนินการที่ผ่านการดำเนินการซ้ำทุกขั้นตอนและผลการประเมินบรรลุเป้าหมายมากำหนดเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาที่ดีต่อไป

ประเด็น ความเหมาะสมของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปรับปรุง แก้ไข (A –Act) ที่นำหลักพุทธธรรม มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ,วิมังสา มาบูรณาการในการดำเนินการปรับปรุง แก้ไข การดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหาร

^{๙๕} สนทนากลุ่ม สมนึก มุงคุณแสน, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต๋องหนองสระปลา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓, วิทยาลัยนาฏศิลปศรีสะเกษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีความเหมาะสม สอดคล้องตามหลักการบริหารสถานศึกษาอย่างยิ่ง “...แนวทางในขั้นตอนของการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขมีความเหมาะสม สอดคล้องกับกระบวนการทำงาน เพราะหลังจากมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน มีการตรวจสอบ แล้วจะต้องมีการดำเนินการนำผลการประเมินมาทำการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบผลการตรวจสอบว่าเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หรือไม่ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไข หรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำแผนครั้งต่อไป...”^{๙๖} และมีข้อเสนอแนะว่าในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ต้องนำไปแก้ไขปรับปรุง ให้มีการระดมสมองจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ ทบทวนโครงสร้างและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ประเมินผลการวิเคราะห์ ดำเนินการปรับปรุงเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือจุดอ่อนที่ค้นพบให้มีความเหมาะสมต่อไป

ประเด็น ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปรับปรุง แก้ไข (A –Act) ที่นำหลักพุทธธรรม มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา มาบูรณาการในการดำเนินการปรับปรุง แก้ไข การดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลนั้น มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่สอดคล้องตามหลักการบริหารสถานศึกษาอย่างยิ่ง “...การนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการไปใช้ในขั้นตอนของการพัฒนาปรับปรุง แกไขนั้นมีความเป็นไปได้อย่างยิ่ง แต่ควรพิจารณาให้เข้าใจการพัฒนาแก้ไขในขั้นตอนนี้ตามวงจร PDCA ให้ชัดเจนถ้าหากผลการประเมิน บรรลุเป้าหมายควรกำหนดเป็นวิธีการปฏิบัติที่จะนำไปใช้ในการจัดทำแผนครั้งต่อไป และปฏิบัติตามแนวทางนั้นหลายๆ ครั้งจนสามารถกำหนดเป็นมาตรฐานได้จึงให้รักษารักษาการคงสภาพ เพราะหลายสิ่งเมื่อโรงเรียนดำเนินการถึงจุดสูงสุดเมื่อเวลาผ่านไปควรรักษาความคงสภาพไว้เช่นเดียวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นนี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาดังนั้นดิฉันจึงขอสนับสนุนแนวคิดนี้เป็นอย่างยิ่ง และเชื่อมั่นว่า วิธีการในขั้นตอนที่ผู้วิจัยเสนอก็สามารถทำได้แต่ถ้าผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมายจึงควรนำไปปรับปรุงแก้ไขในทุกๆ ขั้นตอนการ

^{๙๖} สนทนากลุ่ม อังคณา แก้วไชย, ครูวิชาการ โรงเรียนบ้านหนองหาน (วันครู) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓, วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ดำเนินการ”^{๙๗} เพราะหลังจากมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน มีการตรวจสอบแล้วจะต้องมีการดำเนินการนำผลการประเมินมาทำการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบผลการตรวจสอบว่าเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หรือไม่ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไข หรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำแผนครั้งต่อไป และมีข้อเสนอแนะว่าในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ต้องนำไปแก้ไขปรับปรุง ให้มีการสังเคราะห์แนวทาง และดำเนินการปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสม

ประเด็น ประโยชน์ของแนวทาง ผลจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปรับปรุง แก้ไข (A –Act) ที่นำหลักพุทธธรรม มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา มาบูรณาการในการดำเนินการปรับปรุง แก้ไข การดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน คือคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพนั้น “...แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อมีประโยชน์ในทางปฏิบัติที่สอดคล้องตามหลักการบริหารสถานศึกษาอย่างยิ่ง เพราะหลังจากมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน มีการตรวจสอบแล้วจะต้องมีการดำเนินการนำผลการประเมินมาทำการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบผลการตรวจสอบว่าเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หรือไม่ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไข หรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำแผนครั้งต่อไป หากไม่มีการปรับปรุง แก้ไขผลการดำเนินการจะไม่เกิดประโยชน์ และไม่มีแนวทางที่จะดำเนินการพัฒนาต่อไป...”^{๙๘} และมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขหลังจากที่ทราบผลการประเมินแล้วเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนางานให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

สรุปผลการสนทนากลุ่มจากกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนา จำนวน ๙ รูป/ท่าน ที่มีต่อแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานี เขต ๓ สรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ตรวจสอบคุณภาพ ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อตามรายการของการบูรณาการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA กับหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ๑) การวางแผน

^{๙๗} สนทนากลุ่ม อรอนงค์ ชิมป์สัน, ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต ๓, วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๘} สนทนากลุ่ม วรราชพร แสงโยจารย์, ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต ๓, วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

(P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๒) การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ๓) การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) และ ๔) การปรับปรุง แก้ไข (A –Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ,วิมมังสา) ตามประเด็นการตรวจสอบ ๔ ประเด็นได้แก่ ๑)ความถูกต้องของแนวทาง ๒) ความเหมาะสมของแนวทาง ๓) ความเป็นไปได้ของแนวทาง และ ๔) ประโยชน์ของแนวทาง ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ดำเนินสนทนาและตรวจสอบแนวทางตามแบบตรวจสอบครบทุกประเด็น และสรุปความเห็นว่าเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และมีประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา หากโรงเรียนบ้านคำอ้อได้นำแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ดังกล่าวไปใช้แล้วจะเกิดผลดีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้านได้ แต่แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ดังกล่าวต้องปรับปรุงเพียงเล็กน้อย คือ ควรกำหนดวิธีการและ กิจกรรมในการดำเนินการปฏิบัติจริงให้ชัดเจน นอกจากนี้ควรจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมของแนวทางย่อยๆ เน้นเฉพาะด้านคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสนทนาจึงให้การรับรองแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อเพื่อเสนอให้โรงเรียนบ้านคำอ้อได้นำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

๔.๖.๒ การตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานีเขต ๓

ผลการตรวจสอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มจำนวน ๙ รูป/ท่าน ตามประเด็นการตรวจสอบ คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ของแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานีเขต ๓ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

ตารางที่ ๔.๑๓ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิง
พุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓

คุณลักษณะผู้ตรวจสอบ	จำนวน	ร้อยละ
สถานะภาพ		
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	๑	๑๑.๑๑
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา	๑	๑๑.๑๑
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา	๓	๓๓.๓๓
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศการศึกษา	๓	๓๓.๓๓
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิชาการ	๑	๑๑.๑๑
อายุ		
๔๑ ถึง ๕๐ ปี	๒	๒๒.๒๒
๕๑ ปี ขึ้นไป	๗	๗๗.๗๗
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ระดับปริญญาโท	๗	๗๗.๗๗
ระดับปริญญาเอก	๒	๒๒.๒๒
ประสบการณ์การทำงาน		
๑๑ ถึง ๑๕ ปี	๒	๒๒.๒๒
๑๖ ปี ขึ้นไป	๗	๗๗.๗๗

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบคุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ มีดังนี้

๑. สถานภาพ จากข้อมูลผู้ตอบแบบตรวจสอบจำนวน ๙ คน พบว่าผู้ตอบแบบตรวจสอบส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหารสถานศึกษา มีจำนวน ๓ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศการศึกษา มีจำนวน ๓ คน รองลงมามีสถานภาพเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา มีจำนวน ๑ รูป หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ และรองลงมามีสถานภาพเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา มีจำนวน ๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิชาการ มีจำนวน ๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ คน

๒. อายุ จากข้อมูลผู้ตอบแบบตรวจสอบจำนวน ๙ คน พบว่าผู้ตอบแบบตรวจสอบส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง ๕๑ ปี ขึ้นไป มากที่สุด มีจำนวน ๗ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๗.๗๗ รองลงมามีอายุอยู่ในช่วง ๔๑ ถึง ๕๐ ปี มีจำนวน ๒ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒

๓. ระดับการศึกษา จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบตรวจสอบ จำนวน ๙ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาโท มีจำนวน ๗ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๗.๗๗ รองลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก มีจำนวน ๒ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒

๔. ประสบการณ์การทำงาน จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบตรวจสอบ จำนวน ๙ คน พบว่าผู้ตอบแบบตรวจสอบส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน ๑๖ ปี ขึ้นไป มีจำนวน ๗ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๗.๗๗ รองลงมามีประสบการณ์ทำงาน ๑๑ ถึง ๑๕ ปี มีจำนวน ๒ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒

ตอนที่ ๒ การตรวจสอบคุณภาพแนวทางเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ของแนวทาง ฯ

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านการวางแผน (P – Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓	ความถูกต้องของแนวทาง ฯ			ความเหมาะสมของแนวทาง ฯ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๑. ด้านการวางแผน (P – Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ)						
๑ กำหนดการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ	๔.๕๗	๐.๕๓	มากที่สุด	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๒ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน	๔.๕๗	๐.๕๓	มากที่สุด	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๓ กำหนดแผนงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์	๔.๗๑	๐.๔๙	มากที่สุด	๔.๓๓	๐.๕๐	มาก
๔ กำหนดวิธีการดำเนินการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	๔.๔๓	๐.๕๓	มาก	๔.๓๓	๐.๕๐	มาก
๕ มีการจัดทำเครื่องมือและเตรียมวัสดุ อุปกรณ์	๔.๕๗	๐.๕๓	มากที่สุด	๔.๓๓	๐.๕๐	มาก
๖ กำหนดผู้รับผิดชอบและประชุมชี้แจง	๔.๒๙	๐.๗๖	มาก	๔.๔๔	๐.๗๓	มาก
๗ เตรียมการประเมินผล ปรับปรุงแผนอย่างเป็นระบบ	๔.๒๙	๐.๔๙	มาก	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด
รวม	๔.๒๗	๐.๒๗	มาก	๔.๔๘	๐.๒๙	มาก

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านการวางแผน (P – Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) (ต่อ)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓	ความเป็นไปได้ของแนวทาง ฯ			ประโยชน์ของแนวทาง ฯ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๑. ด้านการวางแผน (P – Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ)						
๑ กำหนดการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ	๔.๘๙	๐.๓๓	มากที่สุด	๔.๒๒	๐.๔๔	มาก
๒ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน	๔.๔๔	๐.๕๓	มากที่สุด	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๓ กำหนดแผนงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๔ กำหนดวิธีการดำเนินการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	๔.๑๑	๐.๗๘	มาก	๓.๖๗	๐.๘๗	มาก
๕ มีการจัดทำเครื่องมือและเตรียมวัสดุ อุปกรณ์	๔.๕๖	๐.๕๓	มาก	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๖ กำหนดผู้รับผิดชอบและประชุมชี้แจง	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด	๔.๑๑	๐.๗๘	มาก
๗ เตรียมการประเมินผล ปรับปรุงแผนอย่างเป็นระบบ	๔.๒๒	๐.๖๗	มาก	๔.๗๘	๐.๔๔	มากที่สุด
รวม	๔.๔๙	๐.๒๙	มาก	๔.๔๐	๐.๑๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการวางแผน (P – Plan) ตามหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ) และหลักอิทธิบาท ๔

(ฉันทะ) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๗, ๔.๖๗, ๔.๔๔, ๔.๖๗) กำหนดแผนงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๑, ๔.๓๓, ๔.๖๗, ๔.๖๗) และกำหนดการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๗, ๔.๖๗, ๔.๘๙, ๔.๒๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบคุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านการปฏิบัติตามแผน (D – DO) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓	ความถูกต้องของแนวทาง ฯ			ความเหมาะสมของแนวทาง ฯ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา)						
๘ กำหนดการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน/วิธีการตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายอย่างชัดเจน	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด
๙ กำหนดการประสานงานกับบุคคล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๑๐ กำหนดการจัดทำเครื่องมือ เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการอย่างเหมาะสม	๔.๗๘	๐.๔๔	มากที่สุด	๔.๔๔	๐.๘๘	มาก
๑๑ กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการอย่างชัดเจน	๔.๔๔	๐.๕๓	มาก	๔.๑๑	๐.๓๓	มาก
๑๒ กำหนดวิธีการ/กิจกรรมการดำเนินงานที่เหมาะสม	๔.๓๓	๐.๗๑	มาก	๔.๕๖	๐.๗๓	มากที่สุด

๑๓ วัดและประเมินผลระหว่าง ดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างเป็น ระบบ	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด	๔.๒๒	๐.๔๔	มาก
๑๔ สะท้อนผลในระหว่างการ ดำเนินการในแต่ละกิจกรรม	๓.๔๔	๐.๕๓	มาก	๔.๓๓	๐.๕๐	มาก
๑๕ มีการสรุปและรายงานผล	๔.๑๑	๐.๖๐	มาก	๔.๔๔	๐.๕๓	มาก
รวม	๔.๓๕	๐.๑๔	มาก	๔.๔๒	๐.๑๘	มาก

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบคุณภาพของ
แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านการปฏิบัติตามแผน (D – DO) (สมุทัย, มรรค,
ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) (ต่อ)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิง พุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓	ความเป็นไปได้ ของแนวทาง ฯ			ประโยชน์ ของแนวทาง ฯ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)						
๘ กำหนดการดำเนินกิจกรรมตาม ขั้นตอน/วิธีการตามวัตถุประสงค์/ เป้าหมายอย่างชัดเจน	๔.๔๔	๐.๕๓	มาก	๔.๒๒	๐.๘๓	มาก
๙ กำหนดการประสานงานกับ บุคคล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๔.๔๔	๐.๕๓	มาก	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๑๐ กำหนดการจัดทำเครื่องมือ เตรียม สื่อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อนำไปใช้ใน การดำเนินการอย่างเหมาะสม	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๑๑ กำหนดระยะเวลาในการ ดำเนินการอย่างชัดเจน	๔.๑๑	๐.๓๓	มาก	๓.๗๘	๐.๙๗	มาก
๑๒ กำหนดวิธีการ/กิจกรรมการ ดำเนินงานที่เหมาะสม	๔.๘๙	๐.๓๓	มากที่สุด	๔.๐๐	๐.๗๑	มาก

๑๓ วัดและประเมินผลระหว่าง ดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างเป็น ระบบ	๔.๓๓	๐.๕๐	มาก	๔.๗๘	๐.๔๔	มากที่สุด
๑๔ สะท้อนผลในระหว่างการ ดำเนินการในแต่ละกิจกรรม	๔.๑๑	๐.๓๓	มาก	๓.๕๖	๐.๗๓	มาก
๑๕ มีการสรุปและรายงานผล	๔.๔๔	๐.๕๓	มาก	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
รวม	๔.๔๓	๐.๑๙	มาก	๔.๒๙	๐.๒๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปฏิบัติตามแผน (D – Do) ตามหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ (สมุทัย, มรรค) และหลักอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ กำหนดการจัดทำเครื่องมือ เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการอย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๘, ๔.๔๔, ๔.๖๗, ๔.๖๗) กำหนดการประสานงานกับบุคคล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖, ๔.๖๗, ๔.๔๔, ๔.๖๗) กำหนดการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน/วิธีการตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายอย่างชัดเจน(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖, ๔.๕๖, ๔.๔๔, ๔.๒๒) และกำหนดวิธีการ/กิจกรรมการดำเนินงานที่เหมาะสม(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓, ๔.๕๖, ๔.๘๙, ๔.๐๐) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบคุณภาพของ
 แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านการตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ,
 วิมังสา)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิง พุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓	ความถูกต้อง ของแนวทาง ฯ			ความเหมาะสม ของแนวทาง ฯ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๓. C – Check การตรวจสอบ (นิโรธ, จิตตะ, วิมังสา)						
๑๖ มีการกำหนดวัตถุประสงค์/ เป้าหมายการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล	๔.๐๐	๐.๘๗	มาก	๓.๑๑	๐.๙๓	ปาน กลาง
๑๗ มีกำหนดการ/ปฏิทินการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผล	๓.๓๓	๐.๕๐	ปาน กลาง	๔.๓๓	๐.๗๑	มาก
๑๘ กำหนดรูปแบบและวิธีการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลที่ เหมาะสม	๔.๖๗	๐.๗๑	มากที่สุด	๔.๒๒	๐.๙๗	มาก
๑๙ กำหนดการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้วย วิธีการที่หลากหลาย	๔.๕๖	๐.๘๘	มากที่สุด	๓.๑๑	๐.๙๓	ปาน กลาง
๒๐ มีการรวบรวมข้อมูล/สรุปและ รายงานผล	๔.๐๐	๑.๑๒	มาก	๔.๐๐	๐.๗๑	มาก
รวม	๔.๑๑	๐.๔๗	มาก	๓.๗๖	๐.๔๑	มาก

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบคุณภาพของ
แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านการตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ,
วิมangsa) (ต่อ)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิง พุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓	ความเป็นไปได้ ของแนวทาง ฯ			ประโยชน์ ของแนวทาง ฯ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๓. C – Check การตรวจสอบ (นิโรธ, จิตตะ, วิมangsa)						
๑๖ มีการกำหนดวัตถุประสงค์/ เป้าหมายการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล	๓.๒๒	๐.๘๓	ปาน กลาง	๔.๐๐	๐.๘๗	มาก
๑๗ มีกำหนดการ/ปฏิทินการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผล	๔.๕๖	๐.๗๓	มากที่สุด	๓.๒๒	๐.๘๓	ปาน กลาง
๑๘ กำหนดรูปแบบและวิธีการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลที่ เหมาะสม	๔.๕๖	๐.๘๘	มากที่สุด	๔.๖๗	๐.๗๑	มากที่สุด
๑๙ กำหนดการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้วย วิธีการที่หลากหลาย	๓.๒๒	๐.๘๓	ปาน กลาง	๔.๓๓	๐.๘๗	มาก
๒๐ มีการรวบรวมข้อมูล/สรุปและ รายงานผล	๓.๘๙	๐.๗๘	มาก	๓.๒๒	๐.๘๓	ปาน กลาง
รวม	๓.๘๙	๐.๔๐	มาก	๓.๘๙	๐.๔๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไป
ปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้าน
ด้านการตรวจสอบ (C – Check) ตามหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ (นิโรธ) และหลักอิทธิบาท ๔ (จิตตะ,
วิมangsa) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความ
เป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

โรงเรียนบ้านคำอ้อ เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ กำหนดรูปแบบและวิธีการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๗, ๔.๒๒, ๔.๕๖, ๔.๖๗) มีกำหนดการ/ปฏิทินการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๓, ๔.๓๓, ๔.๕๖, ๓.๒๒) และกำหนดการกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖, ๓.๑๑, ๓.๒๒, ๔.๓๓) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบคุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านการปรับปรุง แก้ไข (A – Action) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓	ความเป็นไปได้ของแนวทาง ฯ			ประโยชน์ของแนวทาง ฯ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๔. A – Action การปรับปรุง แก้ไข (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา)						
๒๑ กำหนดการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติตามแผนที่มีความเหมาะสม ประเมินผลการวิเคราะห์	๓.๗๘	๑.๒๐	มาก	๔.๑๑	๐.๙๓	มาก
๒๒ กำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการวิเคราะห์	๔.๒๒	๐.๘๓	มาก	๓.๗๘	๐.๓	มาก
๒๓ กำหนดการดำเนินการปรับปรุงวางแผน ขั้นตอน วิธีการ กิจกรรมการปรับปรุง แก้ไข/พัฒนา	๔.๑๑	๑.๑๗	มาก	๔.๑๑	๐.๙๓	มาก
๒๔ กำหนดการดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไข	๓.๗๘	๑.๒๐	มาก	๔.๑๑	๐.๙๓	มาก
๒๕ กำหนดการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติการปรับปรุง แก้ไขงานใหม่	๔.๒๒	๐.๘๓	มาก	๓.๗๘	๐.๘๓	มาก
๒๖ กำหนดมาตรฐานการจัดทำแผนครั้งต่อไป	๔.๑๑	๑.๑๗	มาก	๔.๓๓	๐.๘๗	มาก

๒๗	นำเสนอ/เผยแพร่ผลการ ดำเนินการต่อ	๔.๓๓	๑.๐๐	มาก	๔.๕๖	๐.๘๘	มากที่สุด
รวม		๔.๐๘	๐.๙๐	มาก	๔.๑๑	๐.๔๘	มาก

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การตรวจสอบคุณภาพของ
แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ด้านการปรับปรุง แก้ไข (A – Action) (มรรค, ฉันทะ,
วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) (ต่อ)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิง พุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓	ความเป็นไปได้ ของแนวทาง ฯ			ประโยชน์ ของแนวทาง ฯ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๔. A – Action การปรับปรุง แก้ไข (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)						
๒๑ กำหนดการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ ตามแผนที่มีความเหมาะสม ประเมินผลการวิเคราะห์	๔.๑๑	๐.๙๓	มาก	๔.๐๐	๐.๘๗	มาก
๒๒ กำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลผล การวิเคราะห์	๓.๖๗	๐.๘๗	มาก	๓.๖๗	๑.๒๒	มาก
๒๓ กำหนดการดำเนินการปรับปรุง วางแผน ขั้นตอน วิธีการ กิจกรรม การปรับปรุง แก้ไข/พัฒนา	๔.๑๑	๐.๙๓	มาก	๔.๐๐	๐.๘๗	มาก
๒๔ กำหนดการดำเนินการ ปรับปรุง แก้ไข	๔.๑๑	๐.๙๓	มาก	๓.๕๖	๑.๑๓	มาก
๒๕ กำหนดการตรวจสอบและควบคุม การปฏิบัติการปรับปรุง แก้ไขงาน ใหม่	๓.๖๗	๐.๘๗	มาก	๓.๖๗	๑.๒๒	มาก
๒๖ กำหนดมาตรฐานการจัดทำแผน ครั้งต่อไป	๔.๓๓	๐.๘๗	มาก	๔.๐๐	๐.๘๗	มาก

๒๗	นำเสนอ/เผยแพร่ผลการ ดำเนินการต่อ	๔.๕๖	๐.๘๘	มากที่สุด	๔.๑๑	๑.๐๕	มาก
รวม		๔.๐๘	๐.๔๕	มาก	๓.๘๖	๐.๔๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปรับปรุง แก้ไข (A – Action) ตามหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ (มรรค) และหลักอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ กำหนดการสังเคราะห์แนวทางและการดำเนินการใหม่ที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓, ๔.๕๖, ๔.๕๖, ๔.๑๑) กำหนดมาตรฐานการจัดทำแผนครั้งต่อไป (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑, ๔.๓๓, ๔.๓๓, ๔.๐๐) กำหนดการดำเนินการปรับปรุงวางแผน ขั้นตอน วิธีการ กิจกรรมการปรับปรุง แก้ไข/พัฒนา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑, ๔.๑๑, ๔.๑๑, ๔.๐๐) ตามลำดับ

๔.๖.๓ นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรดิตถ์ เขต ๓

จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยทั้ง ๓ ระยะผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรดิตถ์ เขต ๓ โดยดำเนินการตามหลักการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA บูรณาการกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ และใช้หลักการร่วมหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand– Health จึงนำเสนอแนวทางไว้ ๔ ด้าน ดังนี้

- ๑) ด้านคุณภาพของผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข
- ๒) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี
- ๓) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี
- ๔) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี

๔.๖.๓.๑ ด้านคุณภาพของผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ดี เก่ง มีความสุข (อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔) ประกอบด้วย

๑) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน (Head, Hand) ประกอบด้วย

(๑) ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ ตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น

(๒) ความสามารถในการวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา

(๓) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

(๔) ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

(๕) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ พัฒนาการจากผลการสอบวัดระดับชาติ

(๖) ความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงานหรือการทำงาน

๒) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน (Heart, Hand, Health) ประกอบด้วย

(๑) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมาย และวัฒนธรรมอันดีของสังคม

(๒) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย

(๓) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

(๔) สุขภาวะทางร่างกายและลักษณะจิตสังคม

วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

(๑) แจ้งให้นักเรียน ผู้ปกครองทราบวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนแจกตารางเรียนกำหนดการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนทุกคน

(๒) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ทุกระดับชั้นทุกวัน และตามตารางที่ได้กำหนด

(๓) ดำเนินการจัดกิจกรรมการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ ท่องบทอาขยาน ทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน เพื่อเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบพัฒนาการ

(๔) ดำเนินการจัดกิจกรรมการคิดเลขเป็น คิดเลขคล่อง ท่องสูตรคูณ มีการทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน เพื่อเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบพัฒนาการ

(๕) ดำเนินการจัดกิจกรรมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกิจกรรมการสอน
ซ่อมเสริม การทบทวนวิชาหลังเลิกเรียน

(๖) จัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงาน ทักษะอาชีพ การปั้นหม้อ และเขียนลาย
หม้อ และกิจกรรมเกษตรพอเพียงปลูกพืช เลี้ยงสัตว์

(๗) จัดกิจกรรมการเข้าค่ายวิชาการ

(๘) จัดกิจกรรมการใช้สื่อเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร

(๙) จัดกิจกรรมส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา การ
ประกวด และแข่งขันทักษะทางวิชาการนักเรียน

(๑๐) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ทุก
ระดับชั้น ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจกรรมประจำวัน ตามตารางที่ได้
กำหนด ได้แก่

๑๐.๑ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียนมีทักษะที่จำเป็น
สมรรถนะสำคัญ คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ ค่านิยม ๑๒ ประการ

๑๐.๒ จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม ด้านวินัย และความรับผิดชอบ กิจกรรม
ประชาธิปไตยในโรงเรียน

๑๐.๓ จัดกิจกรรมการเรียนรู้การปั้นหม้อและเขียนลายหม้อ

๑๐.๔ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่หลากหลายสนองความแตกต่าง ความ
ต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

๑๐.๕ จัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระประจำสัปดาห์/เล่านิทานคุณธรรม

๑๐.๖ จัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม สร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับปัญหาทางเพศยาเสพติด
ปัญหาทางเพศและสิ่งมอมเมาต่าง ๆ

๑๐.๗ จัดกิจกรรมวันสำคัญเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๑๐.๘ จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร ในวันพระ/วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

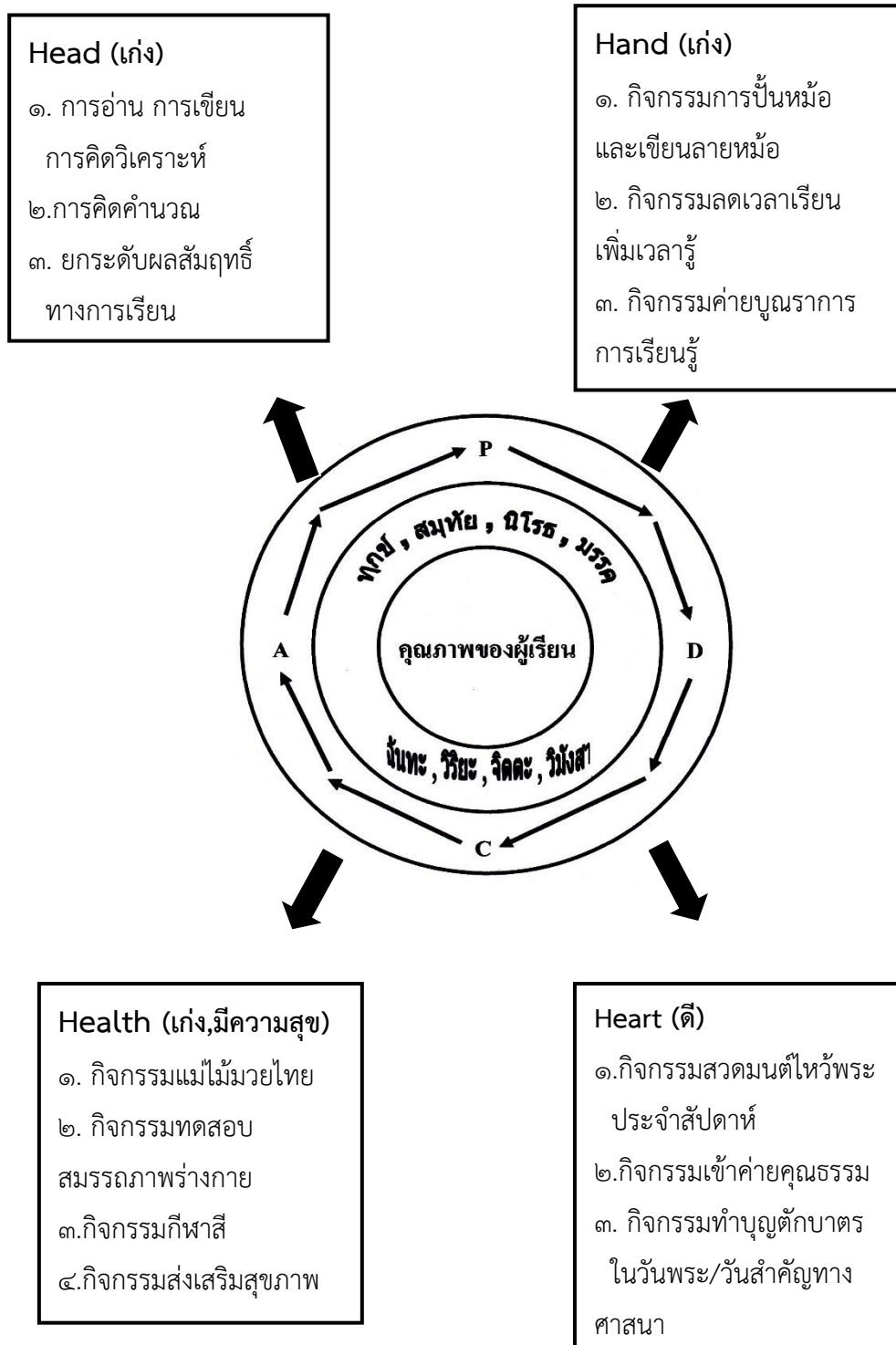
๑๐.๙ จัดกิจกรรมค่ายบูรณาการเรียนรู้อ

๑๐.๑๑ จัดกิจกรรมแม่ไม้มวยไทย

๑๐.๑๒ จัดกิจกรรมกีฬาและกิจกรรมทดสอบสมรรถภาพร่างกาย

๑๐.๑๓ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค

สรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๔.๒ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ
ด้านคุณภาพของผู้เรียน

๔.๖.๓.๒ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี (อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔), (Head, Heart, Hand, Health) ประกอบด้วย

- ๑) การมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน
- ๒) การวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

๒.๑ การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้าน ทุกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

๒.๒ การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

๒.๓ การวางแผนการบริหารและการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

๒.๔ การวางแผนและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

๓) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

๔) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา

วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

ดำเนินการปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยดำเนินการตามโครงการ และกิจกรรมที่กำหนดได้แก่

๑) ดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ภายใต้เป้าหมาย “โรงเรียนดี” (โรงเรียนน่าอยู่ น่าดู น่าเรียน) โดยการจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น สนามเด็กเล่นพัฒนาสมองตามรอยพระยุคลบาทห้องสมุดมีชีวิต สวนเกษตร สวนสมุนไพร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

๒) ดำเนินการศึกษา และจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

๓) กำหนด/สร้างรูปแบบการบริหารและการจัดการเชิงระบบโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมยึดหลักธรรมาภิบาลและแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา

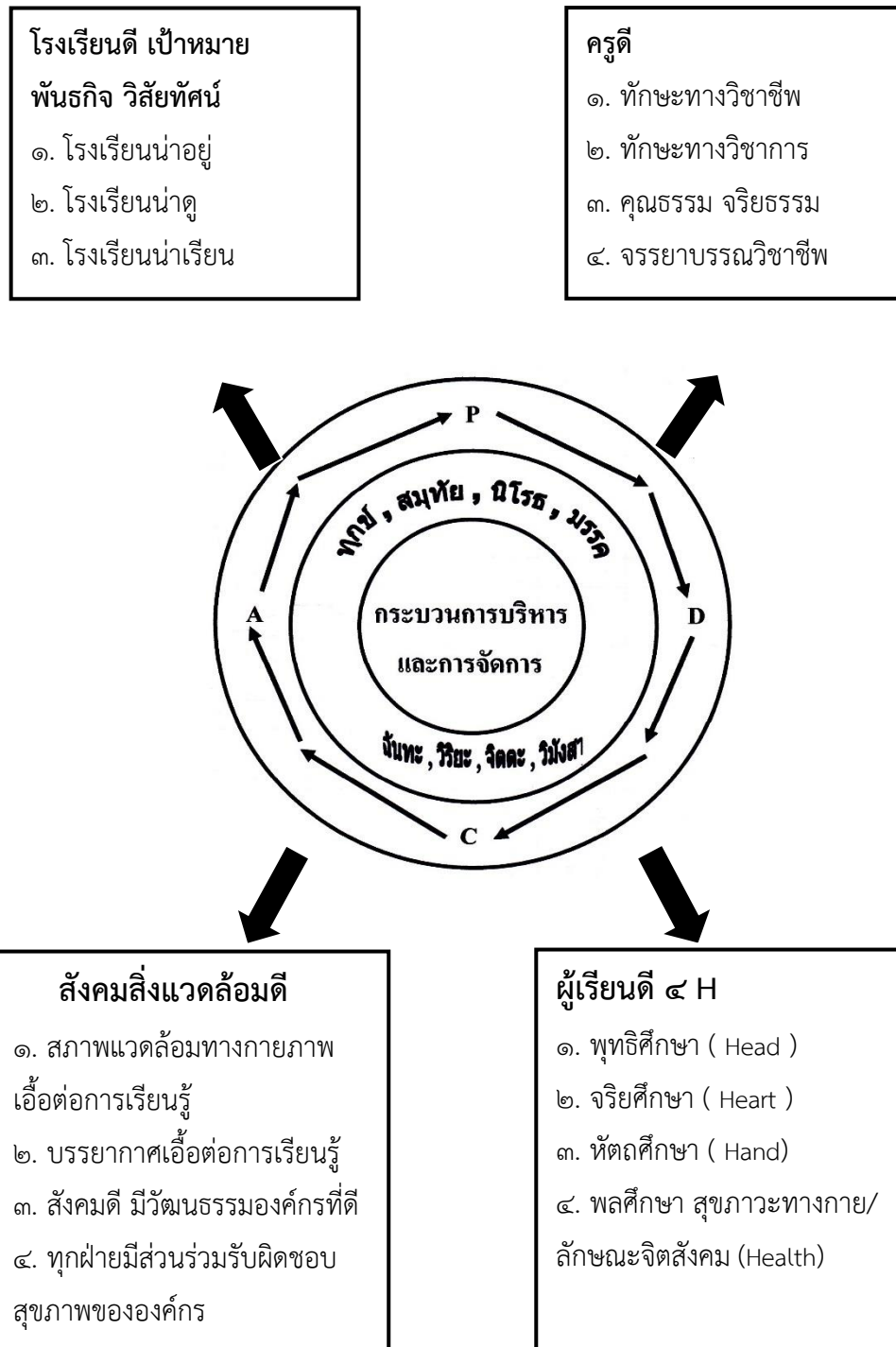
๔) ระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากเครือข่ายอุปถัมภ์ และแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

๕) ประสานความร่วมมือ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานในส่วน สถานศึกษาและหน่วยงานอื่น

๖) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในทุกๆ ด้าน เช่น วิชาการ งบประมาณ สนับสนุน ให้คำปรึกษา แนะนำ สร้างขวัญกำลังใจบุคลากรเพื่อการทำงานเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ภายใต้เป้าหมาย “**ครูดี**” (ทักษะทางวิชาชีพ, ทักษะทางวิชาการ, คุณธรรม จริยธรรม, จรรยาบรรณวิชาชีพ)

๗) ส่งเสริม สนับสนุน การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

๘) บริหารจัดการศึกษา เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตรขั้น พื้นฐานและมาตรฐานสากล ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทั้งด้านวิชาการ และ วิชาชีพ ให้สามารถเข้าร่วมประกวด แข่งขันตามโอกาสต่างๆ ภายใต้เป้าหมาย “**ผู้เรียนดี**”(พุทธิศึกษา (Head), หัตถศึกษา (Hand), จริยศึกษา (Heart), พลศึกษา สุขภาวะทางกาย/ลักษณะจิตสังคม (Health) “**สังคม สิ่งแวดล้อมดี**” (สภาพแวดล้อม บรรยากาศ วัฒนธรรมองค์กร ร่วมรับผิดชอบ) สรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๔.๓ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ
ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

๔.๖.๓.๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี (อริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔), (Head, Heart, Hand, Health) ประกอบด้วย

- ๑) การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม
- ๒) การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น
- ๓) การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

๑) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองผู้เรียน และจัดทำข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน

๒) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม ได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิด เช่น จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และโครงงาน ครูมีการมอบหมายหน้าที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ครูใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

๓) จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสนองความต้องการแต่ละบุคคล ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาได้แก่

๓.๑ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียนมีทักษะที่จำเป็นสมรรถนะสำคัญ คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ ค่านิยม ๑๒ ประการ

๓.๒ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสะเต็มศึกษาบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

๓.๓ จัดกิจกรรมการปั้นหม้อ และเขียนลายหม้อ

๓.๔ จัดกิจกรรมค่ายบูรณาการการเรียนรู้

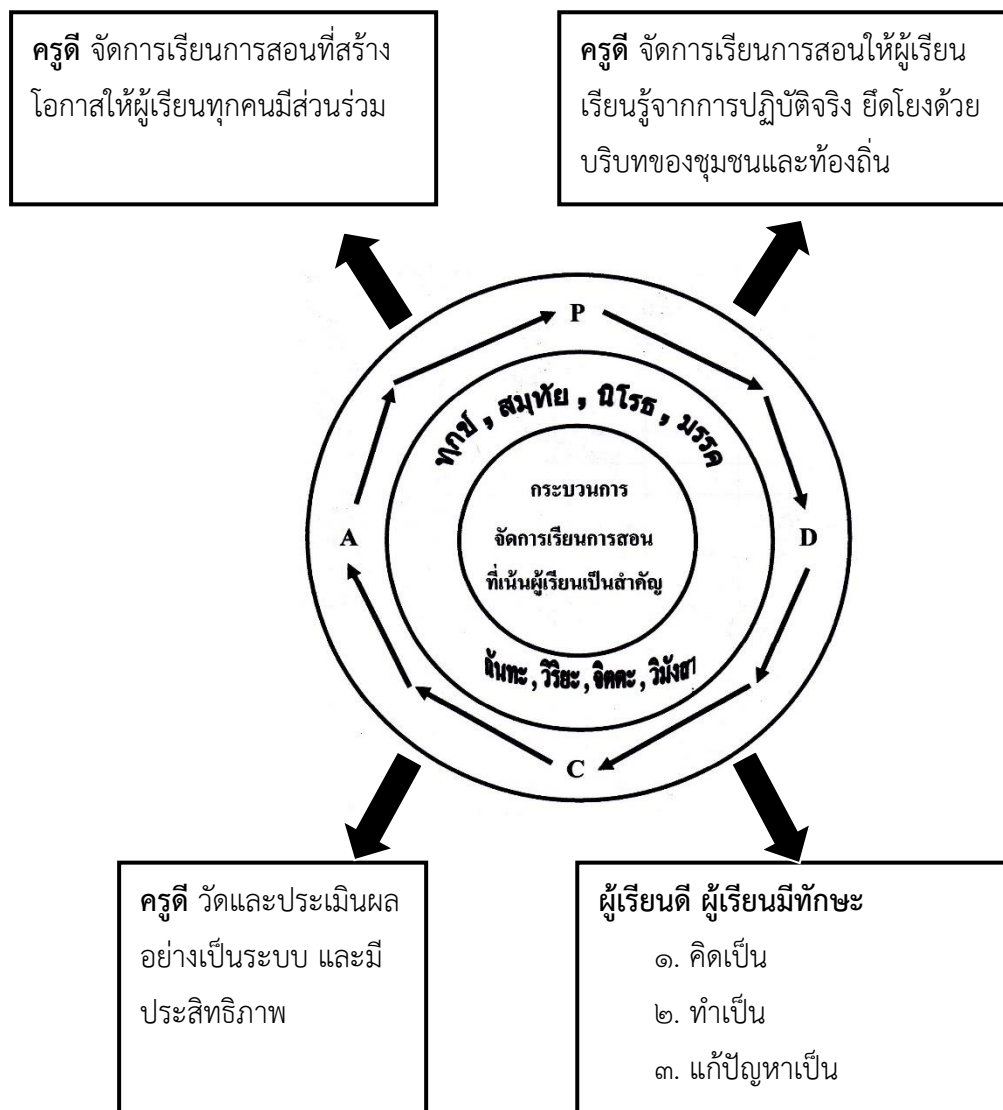
๓.๕ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเปิดโลกแห่งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เช่น การทัศนศึกษา การศึกษาดูงาน ฯลฯ

๓.๖ จัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

๓.๗ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ มีวิจรรณญาณและคิดเป็นระบบ โดยผ่านการปฏิบัติ เช่น การทำโครงงาน การสร้างผลงาน ใบงาน ชิ้นงาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๔) ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ครูทุกคนทำงานวิจัยในชั้นเรียนปีการศึกษาละ ๒ เรื่อง และได้รับการตรวจให้คำแนะนำโดยคณะกรรมการวิจัยของเขตพื้นที่การศึกษา

๕) ครูประจำชั้นทุกห้องเรียน ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ภาคเรียนละ ๑ ครั้งเพื่อคัดกรองและร่วมแก้ไขปัญหากับผู้ปกครองทั้งเรื่องความประพฤติ คุณภาพชีวิต การเรียน ฯลฯ สรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๔.๔ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ
ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๔.๖.๓.๔ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี (อริยสัจ ๔), (Head, Hand) ประกอบด้วย

การใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

๑. โรงเรียนดำเนินการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ๘ ประการ ได้แก่ ๑) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ๒) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษามุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน ๓) จัดการและบริหารข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ๔) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ๕) ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ๖) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา ๗) จัดทำรายงานประจำปีที่เสนอผลการประเมินคุณภาพภายใน ๘) โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

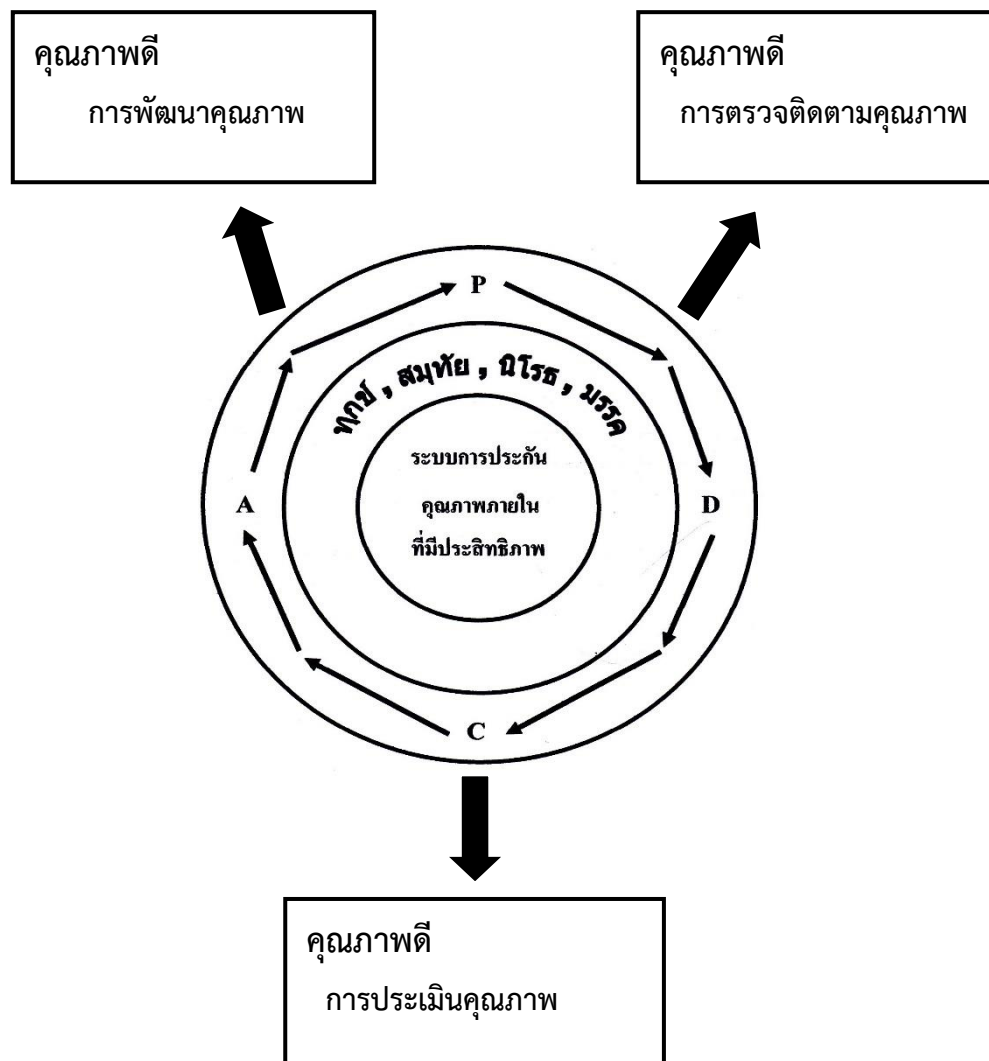
๒. จัดประชุมคณะครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษานำเสนอผลการดำเนินงานรายงานประจำปีของสถานศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในจากรายงานประจำปีของปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีตามจุดที่ควรพัฒนา ประกอบด้วย โครงการ/กิจกรรมที่จะพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา โดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๓. จัดทำโครงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้ครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อให้คณะครู บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ

๔. การดำเนินงานตามโครงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

๕. จัดทำเครื่องมือให้นักเรียนประเมินตนเองในการเรียนรู้ ครูประเมินตนเองรายบุคคลตามแผนพัฒนาตนเองที่วางไว้

สรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

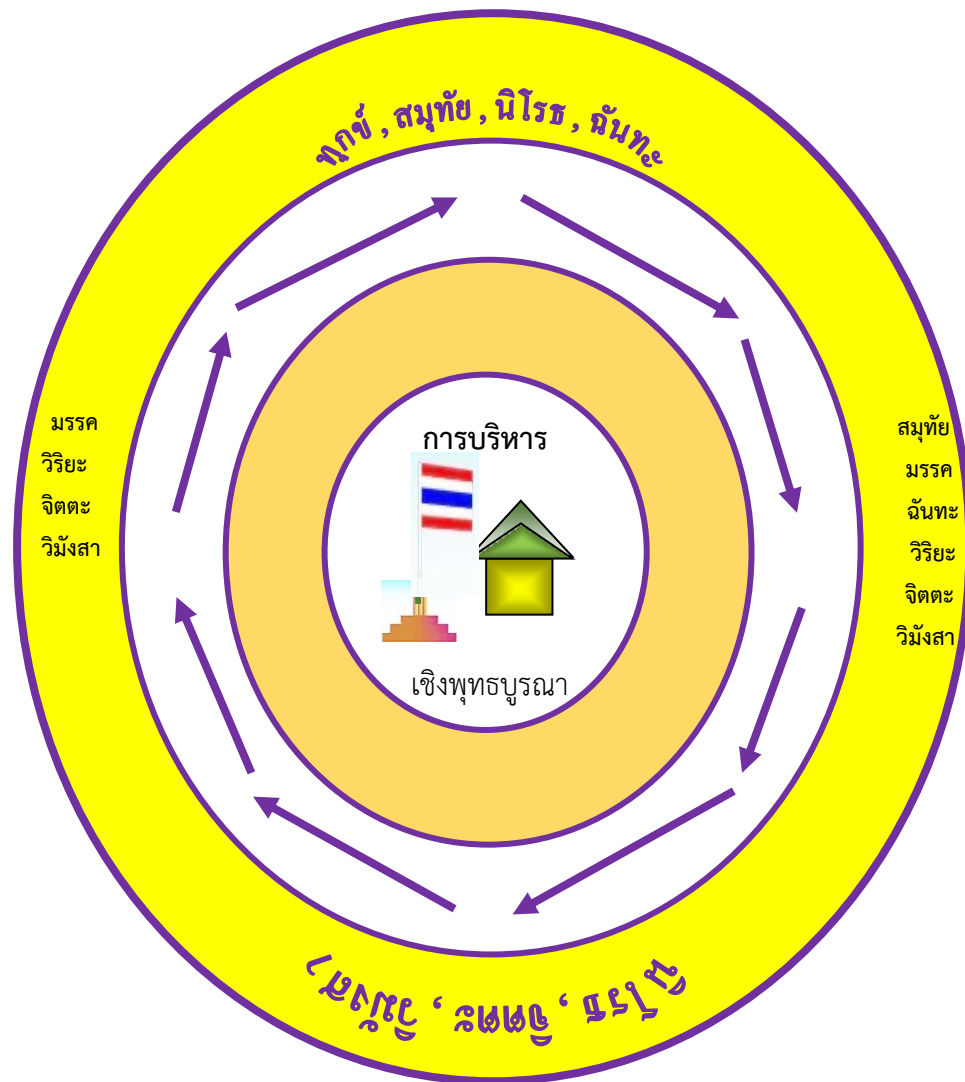

ภาพประกอบที่ ๔.๕ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ
ด้านกระบวนการจัดการด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยทั้งด้านเอกสาร และภาคสนามตามกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุป องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้ ๑) การบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้า ทรงมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย โดยกระจายอำนาจให้พุทธสาวกในการบริหารคณะสงฆ์ โดยพระองค์

ประธานสูงสุดในการบริหารการศึกษา โดยมอบให้พระสาวกเป็นพระอุปัชฌาย์บวชให้กับผู้เลื่อมใส ศรัทธาเข้ามาศึกษาเล่าเรียนในพระธรรมวินัย และพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งพระสารีบุตรให้เป็นพระ ธรรมเสนาบดีรับผิดชอบงานด้านวิชาการพระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้าย รับผิดชอบงาน ด้านบริหาร พระอานนท์เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ และทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตเป็น เอตทัคคะและคฤหัสถ์เป็นผู้อุปถัมภ์การบริหารการศึกษาแบบกระจายอำนาจโดยการบวชเรียนและ ทรงมอบให้พระสาวกเป็นผู้บริหารจัดการศึกษา โดยการรับศิษย์มาบวชเรียน ยึดถือพระธรรมวินัยเป็น แนวทางการปฏิบัติของการศึกษาสงฆ์ พุทธวิธีในการบริหารประกอบด้วย พุทธวิธีในการวางแผน พระองค์ทรงมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกลทรงกำหนดจุดหมายปลายทางในการประพฤติปฏิบัติธรรม คือ ความหลุดพ้น พุทธวิธีในการจัดองค์กร เช่น การรับสมาชิกใหม่เข้ามาบวชเรียนเป็นพระภิกษุสงฆ์ใน พระพุทธศาสนาไม่มีการอนุญาตให้นำชนชั้นวรรณะเข้ามาในองค์กรคณะสงฆ์ทุกคนเป็นพระภิกษุ เสมอเหมือนกันหมด พุทธวิธีในการบริหารบุคคล เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวชเรียนต้องมีการ กลั่นกรองโดยคณะสงฆ์พระองค์ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตร ตามแบบบัญญัติจตุตถกรรม กระบวนการนี้ก่อให้เกิดระบบโรงเรียนในวัดซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็น มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่สำคัญในอินเดีย พุทธวิธีในการอำนวยการ พระพุทธองค์ทรงมีภาวะ ผู้นำที่ทำให้คนอื่นต้องการทำงานให้ตามต้องการ พระองค์มีความสามารถในการสื่อสารกับคนทั่วไป โดยใช้หลัก ๔ ส. (สันตัสสนา, สมာทปทา, สมุตเตชนา, สัมปหังสนา) พุทธวิธีในการกำกับดูแล พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่งเพื่อให้คณะสงฆ์โดยปกครอง กันเองโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง๒) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณา การ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษ อุตรดิตถ์ เขต ๓ ที่สอดคล้อง กับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health และสรุปเป็นองค์ ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4 H MODEL

ภาพประกอบที่ ๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ ๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย แสดงให้เห็นถึงแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรดิตถ์ เขต ๓ ที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand– Health ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ องค์ความรู้ในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

Deming Cycle	อริยสัจ ๔ ๑. ทุกข์ ๒. สมุทัย ๓. นิโรธ ๔. มรรค	อิทธิบาท ๔ ๑. ฉันทะ ๒. วิริยะ ๓. จิตตะ ๔. วิมังสา	แนวทาง/วิธีการปฏิบัติ
P-Plan การวางแผน ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน (Head,Hand)	ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ	ฉันทะ	๑. มีความตระหนักรู้ มีความ สนใจในการศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัญหา ๒. กำหนด/ระบุปัญหา ๓. กำหนดวิสัยทัศน์/ เป้าหมาย ๔. วางแผน กำหนดกิจกรรม จัดทำเครื่องมือ/คู่มือ
D -Do การปฏิบัติตามแผน ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน (Head,Hand)	สมุทัย, มรรค	ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ , วิมังสา	๑. หาสาเหตุปัญหา วิเคราะห์ วิธีปฏิบัติในการแก้ปัญหา ๒. มีความรัก พอใจเพียร พยายาม เอาใจใส่ ไตร่ตรอง ในการดำเนินการตามแผน หรือการแก้ปัญหา
C -Check การตรวจสอบ ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน (Heart,Hand)	นิโรธ	จิตตะ, วิมังสา	๑. มีความเอาใจใส่ในการ กำหนดเป้าหมายและสร้าง เครื่องมือในการดำเนินการ ประเมินผล ๒. มีความเอาใจใส่ในการ กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบการ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๔.๑๘ องค์ความรู้การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ (ต่อ)

Deming Cycle	อริยสัจ ๔ ๑. ทุกข์ ๒. สมุทัย ๓. นิโรธ ๔. มรรค	อิทธิบาท ๔ ๑. ฉันทะ ๒. วิริยะ ๓. จิตตะ ๔. วิมังสา	แนวทาง/วิธีการปฏิบัติ
A –Act การปรับปรุง แก้ไข ตามข้อบกพร่อง การปฏิบัติงาน ๔ ด้าน (Head, Hand, Heart,Health)	มรรค	ฉันทะ, วิริยะ, จิต ตะ, วิมังสา	๑. การพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์ผลการดำเนินการ ๒. พึงพอใจในการนำแนว ทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำ แผนงานในครั้งต่อไป ๓. เอาใจใส่นำผลการประเมิน ไปใช้ปรับปรุงแก้ไข ๔. เผยแพร่/นำเสนอ

๑. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อด้านการวางแผน (P-Plan) สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ) และอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ) ดังนี้

ทุกข์ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ การกำหนดรู้ถึงปัญหาการบริหารสถานศึกษา มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและสามารถระบุปัญหา กำหนดปัญหาการบริหารสถานศึกษาได้ เป็นขั้นตอนของการร่วมระดมความคิด และทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาขององค์กรหรือกิจการนั้น ๆ บุคลากรที่เป็นผู้บริหารสูงสุด หรือกลุ่มบุคคลมาร่วมกันทำความเข้าใจให้แจ่มชัดว่า ปัญหาขององค์กรคืออะไร โดยต้องกำหนดรู้ ทำใจยอมรับ ทำความเข้าใจ และกำหนดขอบเขตของมันให้แจ่มชัดว่าเป็นปัญหาหรือไม่ เป็นปัญหาใหญ่หรือปัญหารองแล้วจัดลำดับความสำคัญ เร่งด่วนของปัญหาตามหัวข้อข้อบกพร่อง การปฏิบัติงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

สมุทัย วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาว่ามีสาเหตุมาจากอะไร จัดเป็นขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหาซึ่งจะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป กล่าวคือ ต้องแสวงหาสาเหตุปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวก่อให้เกิดปัญหา หรือเกิดความติดขัดบกพร่องในการบริหารสถานศึกษา โดยให้ค้นหาสาเหตุแห่งปัญหาหรือความทุกข์ต่างๆ ให้ถูกต้องชัดเจน และต้องเป็นสาเหตุต้นตอจริงๆ ดำเนินการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

นิโรธ กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา หรือการพัฒนา กำหนดกิจกรรม แนวทางการแก้ปัญหา จัดทำเครื่องมือ คู่มือการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนปัญหา จัดเป็นขั้นชี้บอกลักษณะปรากฏจากปัญหาซึ่งเป็นจุดหมายที่ต้องการ ให้เห็นว่าการแก้ปัญหานั้นเป็นไปได้ และจุดหมายนั้นควรเข้าถึงซึ่งจะต้องให้สำเร็จให้จงได้ หรือทำให้เป็นจริงเป็นจังขึ้นมา โดยกำหนดจุดหมายปลายทางที่แน่นอน พร้อมทั้งกำหนดจุดหมายและเป้าหมายรองไว้ด้วยว่าแต่ละขั้นตอนนั้นมีจุดหมาย และเป้าหมายเพียงใดแค่ไหน โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

ฉันทะ ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักรู้ ให้ความสนใจและเข้าใจปัญหาว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องให้ความสนใจที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ ให้หมดสิ้นไปหรือเบาบางลงในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถานศึกษา โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๒. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อด้านการปฏิบัติตามแผน (D – Do) สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ (สมุทัย, มรรค) และอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ดังนี้

๑) สมุทัย วิเคราะห์วิธีปฏิบัติในการแก้ปัญหา จัดเป็นขั้นกำหนดวิธีการและรายละเอียดที่จะต้องปฏิบัติในการลงมือแก้ปัญหา กล่าวคือ การลงมือปฏิบัติหรือดำเนินการตาม

วิธีการอย่างละเอียดเพื่อแก้ปัญหาไปตามขั้นตอนโดยกำหนดวิธีการ วางแผนงานและรายการที่จะต้องทำให้ละเอียด โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๒) มรรค ดำเนินการปฏิบัติจริงตามแผน โดยการดำเนินงานตามขั้นตอน วิธีการในแผนงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นขั้นลงมือแก้ปัญหา เป็นการแสวงหาและทดลองใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุด ทดลองปฏิบัติเป็นการแสวงหาและทดลองใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุด โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล ที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๓) ฉันทะ มีความพึงพอใจ รักใคร่และมีความศรัทธาในวิชาชีพ มีความรับผิดชอบในบริหารสถานศึกษาพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษา ยินดีในการดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย นโยบายและแบบแผนของทางราชการ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๔) วิริยะ มีความเพียร พยายาม อดทน ขยันขันแข็งในการแก้ปัญหา หรือการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และแผนการดำเนินงานที่วางไว้เพื่อให้บรรลุผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินงานไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๕) จิตตะ บริหารสถานศึกษาด้านการปฏิบัติตามแผนด้วยความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเอาใจใส่ฝักใฝ่ เอาใจจดจ่อต่อการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการพัฒนาสถานศึกษาให้

เป็นไปตามแผน ระเบียบ กฎหมายและนโยบายเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

วิม้งสา บริหารสถานศึกษาด้านการปฏิบัติตามแผนด้วยความเอาใจใส่พิจารณาไตร่ตรอง ใคร่ครวญ ทบทวนการดำเนินการปฏิบัติตามแผนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๓. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อด้านการตรวจสอบ (C –Check) สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ (นิโรธ) และอิทธิบาท ๔ (จิตตะ) ดังนี้

๑) นิโรธ บริหารสถานศึกษาด้านการตรวจสอบ โดยการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการปฏิบัติตามแผนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงาน ตามแผน ว่าเมื่อดำเนินงานตามแผนแล้วมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขแผนงานในขั้นตอนใด ทดลองและเก็บข้อมูลผลการประเมิน ดำเนินการจัดทำเครื่องมือการกำกับ นิเทศติดตาม ประเมินผลที่หลากหลาย จัดทำแผนการนิเทศ ปฏิทิน หรือกำหนดการดำเนินการตรวจสอบให้ครอบคลุมตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๒) จิตตะ บริหารสถานศึกษาด้านการตรวจสอบด้วยความเอาใจใส่ นำผลการตรวจสอบ ประเมินผลมาทำการวิเคราะห์ผลเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการดำเนินการตามแผนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ สรุปรายงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยดำเนินการให้ครอบคลุมตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๓) วิมังสา บริหารสถานศึกษาด้านการตรวจสอบด้วยการพิจารณา ไตร่ตรอง นำผลการตรวจสอบ ประเมินผลมาทำการวิเคราะห์ จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการสรุปรายงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยดำเนินการให้ครอบคลุมตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพผล ที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๔. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อด้านการปรับปรุง แก้ไข (A –Act) สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ (มรรค) และอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ดังนี้

๑) มรรค ดำเนินการบริหารสถานศึกษาด้านการปรับปรุง แก้ไข โดยการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินการปฏิบัติตามแผนการตามขั้นตอน วิธีการในแผนงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นขั้นนำผลการประเมินที่ไม่บรรลุเป้าหมายมาปรับปรุง แก้ไขให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่กำหนด หากผลการประเมินบรรลุวัตถุประสงค์แล้วจึงนำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำแผนการปฏิบัติครั้งต่อไป โดยดำเนินการให้ครอบคลุมตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพผล ที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๒) ฉันทะ ดำเนินการบริหารสถานศึกษาด้านการปรับปรุง แก้ไข ด้วยความพึงพอใจ รักใคร่และมีความศรัทธาในวิชาชีพ มีความรับผิดชอบต่อผลการบริหารสถานศึกษา พึงพอใจที่จะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษา ยินดีในการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขและการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ มุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพผล ที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๓) วิริยะ ดำเนินการบริหารสถานศึกษาด้านการปรับปรุง แก้ไขด้วยความเพียรพยายาม ขยันขันแข็งในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และแผนการดำเนินงานที่วางไว้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินงาน มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๔) จิตตะ ดำเนินการบริหารสถานศึกษาด้านการปรับปรุง แก้ไขด้วยความเอาใจใส่ในการปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องและการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผน ระเบียบ กฎหมายและนโยบายเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

๕) วิมังสา ดำเนินการบริหารสถานศึกษาด้านการปรับปรุง แก้ไขด้วยความเอาใจใส่พิจารณาไตร่ตรอง ใคร่ครวญ ทบทวนผลการดำเนินการปฏิบัติตามแผนอย่างรอบคอบ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย โดยดำเนินการตามหัวข้อขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ที่กำหนดได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ๓) เพื่อสร้าง และนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลทั้งด้านเอกสารและภาคสนาม โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ การศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการศึกษาข้อมูลการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ จากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ทั้งโดยทางตรงและ ทางอ้อมได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชากรในชุมชนและผู้นำชุมชน จำนวน ๒๒๗ คน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation= S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยายตามเกณฑ์การแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยของระดับคะแนน

ระยะที่ ๒ การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาการบริหารสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิชาการจำนวน ๙ รูป/ท่าน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็น ภาพรวม แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๕ รูป/ท่าน ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการบริหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิชาการและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารสถานศึกษา (Stakeholders) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบจดบันทึกการประชุมเชิง ปฏิบัติการ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis Technique) เปรียบเทียบ ติความข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการบันทึกกิจกรรมตามหัวข้อและประเด็นการประชุม ของการวิจัยที่กำหนดไว้ จัดเป็นหมวดหมู่และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาความ

ระยะที่ ๓ การนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้าน คำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ เป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๙ รูป/ท่าน ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาการบริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการนิเทศการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิชาการ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บ รวบรวมได้จากแบบจดบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้เทคนิคการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis Technique) เปรียบเทียบ ติความข้อมูลที่เก็บรวม รวบรวมได้จากการบันทึกกิจกรรมตามหัวข้อ และประเด็นการสนทนากลุ่มของการวิจัยที่กำหนดไว้ จัดเป็นหมวดหมู่และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาความ หลังจากนั้นดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบ และรับรองคุณภาพและนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของแนว ทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๙ รูป/ท่าน ที่เป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบตรวจสอบคุณภาพ (Questionnaires) โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive

Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation= S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยายตามเกณฑ์การแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยของระดับคะแนน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

๕.๑.๑ การบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าทรงมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย มีการกระจายอำนาจให้พุทธสาวกในการบริหารคณะสงฆ์ โดยพระองค์ประธานสูงสุดในการบริหารการศึกษา ทรงมอบให้พระสาวกเป็นพระอุปัชฌาย์บวชให้กับผู้เลื่อมใสศรัทธาเข้ามาศึกษาเล่าเรียนในพระธรรมวินัย และพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งพระสารีบุตรให้เป็นพระธรรมเสนาบดีรับผิดชอบงานด้านวิชาการพระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้าย รับผิดชอบงานด้านบริหารพระอานนท์เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ และทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตเป็นเอตทัคคะและคฤหัสถ์เป็นผู้อุปถัมภ์การบริหารการศึกษาแบบกระจายอำนาจโดยการบวชเรียนและทรงมอบให้พระสาวกเป็นผู้บริหารจัดการศึกษา โดยการรับศิษย์มาบวชเรียน ยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองและเป็นแนวทางในการปฏิบัติของการศึกษาสงฆ์

๕.๑.๒ ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ด้านอายุ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๒๗ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง ๓๑ – ๔๐ ปี มากที่สุด มีจำนวน ๙๓ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘๗ รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง ๔๑ – ๕๐ ปี มีจำนวน ๘๐ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒๔ รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง ๒๐ – ๓๐ ปี มีจำนวน ๓๐ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๒ รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วงอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๒๐ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๘.๘๑ และรองลงมา มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี มีจำนวน ๔ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑.๗๖

ด้านสถานภาพ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๒๗ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นประชากรในชุมชน/ผู้นำชุมชน มีจำนวน ๑๖๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๒.๖๙ รองลงมามีสถานภาพเป็นผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป. ๑ – ๖ มีจำนวน ๓๖ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘๖ และรองลงมามีสถานภาพเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน ๑๐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๔๑ รองลงมามีสถานภาพเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีจำนวน ๙ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๙๖ คน และรองลงมามีสถานภาพเป็น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน ๗ คนหรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๐๘

ด้านระดับการศึกษา จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๒๗ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือต่ำกว่า มีจำนวน ๒๐๙ คนหรือคิดเป็นร้อยละ ๙๒.๐๗ รองลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า มีจำนวน ๑๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖.๖๑ รองลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๓ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑.๓๒ และรองลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า มีจำนวน ๐ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๐๐

๒) ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ โดยภาพรวมพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๔.) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อเรียงตามลำดับจากน้อยไปหามากดังนี้ คือ คุณภาพของผู้เรียน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๖) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗) และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๒) ตามลำดับ โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

(๑) ด้านคุณภาพของผู้เรียน พบว่าการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อด้านคุณภาพของผู้เรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อเรียง ตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ ผู้เรียนเข้าร่วม ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดอง ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๔) ผู้เรียนมีความกตัญญูต่อบิดามารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๒) และผู้เรียนตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และผู้เรียนเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๖๔)

(๒) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ มีแผนการพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริง อย่างเป็นรูปธรรมตามหลักสูตรสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒) มีการแผนการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยนำไปประยุกต์ใช้ได้และดำเนินการอย่างเป็นระบบ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖) และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕)

(๓) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่าการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อเรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ ผู้เรียนมีโอกาสรู้ผ่านกระบวนการคิด ได้ปฏิบัติจริงด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปลองค์ความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒) และผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่างๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑) ตามลำดับ

(๔) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล พบว่าการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อเรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕) มีการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑) และมีแผนการพัฒนากิจการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙)

๕.๑.๓ ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรดิตถ์ เขต ๓

การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปลภาพรวมตามประเด็นที่ศึกษาได้ ดังนี้

๑) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ คุณภาพของผู้เรียนด้านผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

ควรเน้นคุณภาพของผู้เรียนเรื่องการอ่านออก เขียนได้ การคิดเลขเป็นคิดเลขคล่อง มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ สามารถแก้ปัญหาเป็น และมีทักษะในการทำงานมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมตามช่วงวัย ยกกระต๊อบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นโดยจัดทำโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET,NT) นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้สื่อ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารอย่างสร้างสรรค์ เหมาะสมและปลอดภัยและควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานและมีความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

๒) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ คุณภาพของผู้เรียนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร มีคุณธรรม จริยธรรม ด้านระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความกตัญญูกตเวที มีความรับผิดชอบ มีสัมมาคารวะ มีความซื่อสัตย์กตัญญู เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือผู้อื่น มีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะในการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้เรียนมีทักษะชีวิต คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น มีวุฒิภาวะที่เหมาะสมตามวัย โดยการจัดทำโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่เหมาะสมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตร ได้แก่ คุณธรรม ๑๒ ประการ จัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนที่เน้นด้านระเบียบวินัยความรับผิดชอบ และความใฝ่รู้ใฝ่เรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานของผู้เรียนควรจัดให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ปลูกฝังจิตสำนึกรักความเป็นไทย ความภูมิใจในท้องถิ่น อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักสิทธิหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และประเทศชาติ เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิตที่เหมาะสม มีทักษะการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด การล่อลวง การข่มเหงรังแก มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตอาสา จิตสาธารณะ รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จัดทำโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แก่ กิจกรรมการสวดมนต์ไหว้พระประจำสัปดาห์ การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ กิจกรรมการประกาศตนเป็นพุทธมามกะ การทำบุญตักบาตร และเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามโอกาสอันควร

๓) ความเหมาะสม สอดคล้องของหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ เพราะเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ มีการสร้างบรรยากาศแห่งความรัก ความพอใจ ความตระหนักในความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (ฉันทะ) มีหลักแห่งความพากเพียรพยายามที่จะดำเนินการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดผลสำเร็จ (วิริยะ) มีความตั้งใจจริง เอาใจใส่ และใส่ใจในงานที่ทำ (จิตตะ) มีการตรวจสอบการวัดและประเมินผล เพื่อการปรับปรุงการบริหารจัดการให้ดีขึ้น (วิมังสา) เช่น จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน การที่ผู้เรียนจะมีความสามารถในการเรียนรู้จะต้องมีหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับการพัฒนาตนเองให้ประสบผลสำเร็จคือ ต้องมีความสนใจ มีแรงบันดาลใจ มีความพอใจด้านความรู้ ใฝ่เรียน (ฉันทะ) เมื่อมีความสนใจ จึงจะเกิดความอยากเรียน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ (วิริยะ) เมื่อมีความเพียร พยายาม ต้องให้ความเอาใจใส่ ต่อการศึกษาเรียนรู้ (จิตตะ) เมื่อมีความเอาใจใส่ในการเรียนรู้จะเกิดการพิจารณาไตร่ตรอง ในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข (วิมังสา) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จสิ่งที่เป็นผลสุดท้ายของการเรียนรู้คือเกิดปัญญา นั่นเอง หลักอิทธิบาท ๔ จะเป็นหลักคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายในการศึกษา คือฉันทะ ความพอใจ เรียกคุณธรรมขั้นนี้ว่า “ขั้นความสุขในการเรียน” หรือเรียกอีกอย่างว่า “ขั้นพอใจใฝ่รู้” วิริยะ ความเพียร ขั้นนี้เรียกว่า “ขั้นขยันหมั่นเพียร” จิตตะ ความคิดมุ่งไปขั้นนี้ เรียกว่า “ขั้นสมาธิจดจ่อ” วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลองขั้นสุดท้ายเรียกว่า “ขั้นตรวจสอบและประเมินผล”

๔) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างของความเป็นคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม มีการกระจายอำนาจสู่บุคลากร ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา มีการใช้หลักการบริหารและหลักคุณธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เป็นแนวทางในการบริหารจนทำให้งานประสบผลสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมาย มีการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างยุติธรรมรวมถึงความโปร่งใสของการจัดสรรงบประมาณการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ควรมีการศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษากำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการพัฒนาของสถานศึกษา นโยบายต้นสังกัด สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ควรจัดทำโครงสร้าง และวางระบบการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน

และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA สถานศึกษาดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริม สนับสนุนและจัดให้มีการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเชี่ยวชาญตามมาตรฐานตำแหน่ง ในทุกรูปแบบ สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย นำไปประยุกต์ใช้ได้ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และมีกิจกรรมจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่กระตุ้นผู้เรียนให้ใฝ่เรียนรู้ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ในการร่วมวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และรับทราบรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา

มีการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเป็นระบบและต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ สถานศึกษามีสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

๕) ความเหมาะสม สอดคล้องของหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ เพราะเป็นแนวทางกระบวนการที่คล้ายกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มงานจนจบกระบวนการ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการต่างๆ ตามแผนปฏิบัติการ เพื่อให้งานต่างๆ ลุล่วงตามแผนงานได้ ขั้นตอนในการแก้ปัญหาในกระบวนการแก้ปัญหานั้นต้องประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ๑) ระบุปัญหา (ทุกข์) ๒) สาเหตุแห่งปัญหา (สมุทัย) ๓) การกำหนดจุดจุดหมายในการแก้ปัญหา (นิโรธ) ๔) กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา (มรรค) ขั้นตอนการระบุปัญหาเป็นขั้นตอนแรกและเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในบรรดา ๔ ขั้นตอน คือ ก่อนที่จะแก้ปัญหานั้นจะต้องทราบก่อนว่าปัญหานั้นคืออะไร หลังจากที่ได้หาปัญหาที่ตรงประเด็นได้อย่างถูกต้องแล้ว การหาสาเหตุการกำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหาและการแก้ไขปัญหาก็สามารถทำได้โดยไม่ยากนัก ตรงกันข้ามถ้าหากไม่สามารถหาได้ว่าอะไรคือปัญหาแม้จะหาสาเหตุการกำหนดจุดหมายในการแก้ปัญหาและแนวทางแก้ไขได้ดีเพียงใด ปัญหานั้นจะไม่สามารถแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค การกำหนดปัญหา สอดคล้องกับทุกข์ คือการศึกษา การกำหนดรู้ถึงปัญหา เป็นการวิเคราะห์ปัญหา ที่มาของปัญหา สอดคล้องกับ สมุทัย คือการศึกษาวิเคราะห์ที่มาของปัญหา ต้นเหตุของปัญหา กำหนดเป้าหมาย สอดคล้องกับนิโรธ คือการกำหนดเป้าประสงค์ อย่างเป็นระบบ มีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบอย่างรอบคอบ การดำเนินการ สอดคล้องกับ มรรค คือการวิเคราะห์

ทางเลือก วิธีดำเนินการ อย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำหลักธรรมอริยสัจ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการบูรณาการกับกระบวนการบริหาร PDCA (Plan Do Check Action) ดังนี้ ๑) ทุกข์ สอดคล้องกับการวางแผน (Plan) คือการค้นหา กำหนดปัญหา ๒) สมุทัย สอดคล้องกับการปฏิบัติตามแผน (Do) คือการปฏิบัติการค้นหาสาเหตุ ดำเนินการตามแผน ๓) นิโรธ สอดคล้อง การตรวจสอบ (Check) คือการกำหนดเป้าหมาย ตรวจสอบการดำเนินการตามเป้าหมาย ๔) มรรค สอดคล้องกับ การปรับปรุง แก้ไข (Action) คือวิธีการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

๖) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สถานศึกษาควรเน้นการส่งเสริมด้านการจัดการเรียนการสอนของครู โดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้เรียนให้มากขึ้น จัดการเรียนการสอนผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ ควรจัดการเรียนการสอนให้สนองกับความต้องการ และความแตกต่างของผู้เรียน ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม ให้ผู้เรียน เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีทักษะชีวิต มีทักษะทางอารมณ์ มีทักษะ การทำงาน มีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตร ของศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จัดเป็นปัจจัยภายนอกที่เหนียวแน่น ส่งเสริม จูงใจ และปลุกเร้าให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวครูผู้สอนในสาระที่เรียน และวิธีการเรียนจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวผู้เรียนโดยเน้นการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการศึกษาเล่าเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น และควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนทันทีเพื่อนักเรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง จัดการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองแบบเอาชีวิตเป็นของตัวเอง เรียนรู้ตามความถนัด ความต้องการ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุดตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคนในลักษณะที่แตกต่างกัน ตามเหตุปัจจัยของผู้เรียนแต่ละคน จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงแหล่งข้อมูล และการจัดการกระทำข้อมูล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนประเมิน และสะท้อนผลการเรียนของตนเองและ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการให้ครูทุกคนมีเทคนิคออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นรายบุคคล สามารถวัดประเมินผลตามสภาพจริง มีการวิเคราะห์ผลการประเมิน และนำมาใช้ในการสอนซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการเรียนการสอนและศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันได้แก่ ฉันทะ และ วิริยะ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการ

เรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยมีจิตตะและวิมังสาเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๗) ความเหมาะสม สอดคล้องของหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ เพราะเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ ฉันทะ พอใจในการเรียน รักอาชีพ มีความรักมาก่อน ที่ จะเรียนรู้ ทางนี้ได้วิธีะ ความเพียรพยายาม หมายถึงถ้าเกิดมีความเห็นความชอบแล้วว่า ความพยายามต้องใช้ความเพียรในการปฏิบัติงาน ใช้ความคิด ใช้ปัญญา ต้องใช้ความขยัน อดทนที่จะเข้าใจในการศึกษาเรียนรู้ และการทำงานต่อไป จิตตะ คือ ต้องมีใจรัก รักอาชีพ รักในการเรียนรู้ พอใจฝึกฝน คือยึดในอาชีพที่ประกอบไปด้วยประสบการณ์ในการเรียนรู้ และการทำงาน นี้ด้วยความเต็มใจทำ วิมังสาคิดค้นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ และที่อยู่การทำ งานให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

นอกจากนี้การจัดการเรียนสอนโดยสร้างความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลตามหลักอิทธิบาท ๔ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วย ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในผู้เรียนให้เป็นไปตามประสงค์ได้ เพราะการสอนแบบนี้เป็นการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวิธีการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีระบบ ระเบียบ ตรงตามสภาวะ และเหตุปัจจัยทุกขั้นตอนสามารถพิสูจน์ หรือจำแนกแยกแยะออกมาอธิบายให้เห็นจริงได้ วิธีดังกล่าวอาศัยกัน และสัมพันธ์กันเมื่อเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหาจะต้องบูรณาการรูปแบบวิธีคิดมาผสมผสานกลมกลืนกันเพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จควรมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อิทธิบาท ๔ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ฉันทะ ความพอใจ สนใจ ตระหนักในการเรียนการสอน วิธีะ ความเพียร พยายาม ขยันอดทนในการเรียนการสอน จิตตะ ความเอาใจใส่ ความตั้งใจในการเรียนการสอน วิมังสา การพิจารณา ตรวจสอบผลการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพภายในและภายนอกของผู้เรียนไปพร้อมๆ กัน การเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

๘) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

สถานศึกษาควรพัฒนามาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาโดยนำมาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของหน่วยงานต้นสังกัดมาเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพภายใน และนำ

วัตถุประสงค์ จุดเน้นของสถานศึกษา ตลอดจนบริบทของท้องถิ่น เพิ่มเข้าไปในมาตรฐานของสถานศึกษา ปรับปรุงระบบและกลไกในการประกันคุณภาพอย่างครบถ้วนและนำไปปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ด้านการเตรียมการ สถานศึกษาควรให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ หรือคณะทำงานในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน สถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุมวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมก่อนหลังการดำเนินงานตามแผน สถานศึกษาควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งทางด้านตำรา สื่อ อุปกรณ์ งบประมาณ ให้เพียงพอกับการดำเนินงานโครงการต่างๆ ด้านการตรวจสอบและประเมิน สถานศึกษาควรจัดหา/จัดทำเครื่องมือในการประเมินอย่างถูกต้องได้มาตรฐาน ครอบคลุมตัวชี้วัด จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการประกันคุณภาพให้มีการครอบคลุมชัดเจน พร้อมทั้งมีกิจกรรมให้ความรู้ การจัดอบรมการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน สถานศึกษาควรนำผลการตรวจสอบและประเมินมาปรับปรุง จัดทำระบบสารสนเทศ ให้เป็นปัจจุบัน และมีร่องรอยการปฏิบัติที่ชัดเจน และเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อความสะดวกในการค้นหา ด้านการจัดทำรายงานประเมินตนเองประจำปี สถานศึกษาควรรวบรวมผลการดำเนินงานและผลของการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มาวิเคราะห์ และสรุปผล มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษามุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน จัดการและบริหารข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษา ควรดำเนินการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA

๙) ความเหมาะสม สอดคล้องของหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ กับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ เพราะเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยวางแผน ทางโรงเรียนยอมรับปัญหา ค้นลงไปถึงสาเหตุแห่งปัญหา ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มั่นใจในการลงมือแก้ไขปัญหา ไม่ปล่อยปละละเลย และพร้อมใจกันลงมือปฏิบัติ บูรณาการจัดการใช้หลักแห่งอริยมรรค ๔ ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย หลักอิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จ ที่จะช่วยขับเคลื่อนการทำงานให้มุ่งไปสู่เป้าหมาย การประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ในการดำเนินการด้านระบบการประกันประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัยและฉันทะ คือการเตรียมการและการวางแผน นิโรธและวิริยะ จิตตะ คือการดำเนินการ

ตามแผน มรรค และวิมังสา คือการตรวจสอบ ประเมินผล การปรับปรุงแก้ไขงาน และการรายงานผล ดังนั้นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เริ่มตั้งแต่การสร้างความตระหนัก การกำหนดปัญหา หาสาเหตุ ใช้กระบวนการของทุกข์ สมุทัย ฉันทะ ต่อมาเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผน ใช้กระบวนการของนิโรธ มรรค วิริยะ และจิตตะ การตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ใช้กระบวนการของ มรรค และ วิมังสา หรือต้องสร้างความตระหนัก ให้ความสนใจ รู้ปัญหา ยอมรับปัญหา (ทุกข์ ,ฉันทะ) วิเคราะห์ ปัญหา ค้นหาสาเหตุ (สมุทัย) ดำเนินการตามกระบวนการของระบบประกัน (นิโรธ,มรรค,จิตตะ) นิเทศ ติดตามตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข รายงานผล (มรรค,วิมังสา)

๕.๑.๔ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานีเขต ๓ ประกอบด้วย

๑) แนวคิด

(๑) การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคน ที่ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

(๒) การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าอย่างรู้เท่าทัน ทันโลก ทันเหตุการณ์ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี สามารถดำรงตนอยู่ในชุมชนและสังคม ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก ได้อย่างมีความสุข มีความรักเพื่อนมนุษย์ ท้องถิ่น ความเป็นไทย และประเทศชาติ มีสุขภาวะทั้งด้านกาย จิต สังคม และสติปัญญา เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี

๒) หลักการ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ใช้หลักการบริหาร วงจรคุณภาพ PDCA บูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ และได้ประยุกต์ใช้ หลักการดำเนินการตามหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand– Health เป็นหลักการร่วมในการขับเคลื่อนแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

๓) วัตถุประสงค์

(๑) เพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

(๒) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารการศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

๔) เป้าหมาย

- (๑) ด้านคุณภาพของผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข
- (๒) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี
- (๓) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี
- (๔) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี

๕) กรอบเนื้อหา สาระ ประกอบด้วยขอบข่าย ภาระงาน ๔ ด้าน ดังนี้

๑. คุณภาพของผู้เรียน (อริยสัจ ,อิทธิบาท ๔)

- ๑) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน (Head, Hand) ประกอบด้วย
 - (๑) ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ ตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น
 - (๒) ความสามารถในการวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา
 - (๓) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 - (๔) ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา
 - (๕) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนการจากผลการสอบวัดระดับชาติ
 - (๖) ความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงานหรือการทำงาน
- ๒) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน (Heart, Hand, Health) ประกอบด้วย
 - (๑) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมาย และวัฒนธรรมอันดีของสังคม
 - (๒) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย
 - (๓) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย
 - (๔) สุขภาวะทางร่างกายและลักษณะจิตสังคม

๒. กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (อริยสัจ ๔), (Head, Heart, Health) ประกอบด้วย

- (๑) การมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน
- (๒) การวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 - (๒.๑) การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้าน ทุกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม
 - (๒.๒) การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ
 - (๒.๓) การวางแผนการบริหารและการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ
 - (๒.๔) การวางแผนและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
- (๓) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- (๔) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา

๓. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (อริยสัจ ๔, อิทธิบาท ๔), (Head, Heart, Hand, Health) ประกอบด้วย

- (๑) การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม
- (๒) การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น
- (๓) การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

๔. ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (อริยสัจ ๔), (Head, Hand) ประกอบด้วย การใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

๕. วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

วิธีดำเนินการแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยบูรณาการการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA กับหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ กับกรอบเนื้อหา สาระตามขอบข่าย ภาระงาน ๔ ด้าน ที่สอดคล้องกับหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand – Health กำหนดวิธีดำเนินการของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามกระบวนการวงจรคุณภาพ PDCA ได้แก่ การ

วางแผน (P - Plan) การปฏิบัติตามแผน (D – Do) การตรวจสอบ (C – Check) และการปรับปรุงแก้ไข (A –Act) สรุปวิธีดำเนินการ/กิจกรรมได้ ดังนี้

๑. คุณภาพของผู้เรียน (Head, Heart, Hand, Health), (อริยสัจ ๔, อิทธิบาท ๔)

(๑) แจ้งให้นักเรียน ผู้ปกครองทราบวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนแจกตารางเรียนกำหนดการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนทุกคน

(๒) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ทุกระดับชั้น ทุกวัน และตามตารางที่ได้กำหนด

(๓) ดำเนินการจัดกิจกรรมการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ ท่องบทอาขยาน ทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน เพื่อเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบพัฒนาการ

(๔) ดำเนินการจัดกิจกรรมการคิดเลขเป็น คิดเลขคล่อง ท่องสูตรคูณ มีการทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน เพื่อเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบพัฒนาการ

(๕) ดำเนินการจัดกิจกรรมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม การทบทวนวิชาหลังเลิกเรียน

(๖) จัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงาน ทักษะอาชีพ การปั้นหม้อ และเขียนลายหม้อ และกิจกรรมเกษตรพอเพียงปลูกพืช เลี้ยงสัตว์

(๗) จัดกิจกรรมการเข้าค่ายวิชาการ

(๘) จัดกิจกรรมการใช้สื่อเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร

(๙) จัดกิจกรรมส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา การประกวด และแข่งขันทักษะทางวิชาการนักเรียน

(๑๐) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ทุกระดับชั้น ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจกรรมประจำวัน ตามตารางที่ได้กำหนด ได้แก่

๑๐.๑ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียนมีทักษะที่จำเป็น สมรรถนะสำคัญ คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ ค่านิยม ๑๒ ประการ

๑๐.๒ จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม ด้านวินัย และความรับผิดชอบ กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

- ๑๐.๓ จัดกิจกรรมการเรียนรู้การปั้นหม้อและเขียนลายหม้อ
- ๑๐.๔ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่หลากหลายสนองความแตกต่าง ความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น
- ๑๐.๕ จัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระประจำสัปดาห์/เล่านิทานคุณธรรม
- ๑๐.๖ จัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม สร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับปัญหาทางเพศยาเสพติด ปัญหาทางเพศและสิ่งมอมเมาต่างๆ
- ๑๐.๗ จัดกิจกรรมวันสำคัญเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ๑๐.๘ จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร ในวันพระ/วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ๑๐.๙ จัดกิจกรรมค่ายบูรณาการเรียนรู้อ
- ๑๐.๑๑ จัดกิจกรรมแม่ไม้มวยไทย
- ๑๐.๑๒ จัดกิจกรรมกีฬาและกิจกรรมทดสอบสมรรถภาพร่างกาย
- ๑๐.๑๓ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค

๒. กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (อริยสัจ ๔), (Head, Heart, Health)

- ๑) ดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ ภายใต้เป้าหมาย “โรงเรียนดี” (โรงเรียนน่าอยู่ น่าดู น่าเรียน) โดยการจัดสร้างแหล่ง เรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น สนามเด็กเล่นพัฒนาสมองตามรอยพระยุคลบาทห้องสมุดมีชีวิต สวน เกษตร สวนสมุนไพร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น
- ๒) ดำเนินการศึกษา และจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
- ๓) กำหนด/สร้างรูปแบบการบริหารและการจัดการเชิงระบบโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ยึด หลักธรรมาภิบาลและแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางปฏิรูป การศึกษา
- ๔) ระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากเครือข่ายอุปถัมภ์ และแสวงหา ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน
- ๕) ประสานความร่วมมือ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานในส่วน สถานศึกษาและหน่วยงานอื่น
- ๖) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในทุกๆ ด้าน เช่น วิชาการ งบประมาณ สนับสนุน ให้คำปรึกษา แนะนำ สร้างขวัญกำลังใจบุคลากรเพื่อการทำงานเกิดประสิทธิภาพ

ประสิทธิผล ภายใต้เป้าหมาย “ครูดี” (ทักษะทางวิชาชีพ, ทักษะทางวิชาการ, คุณธรรม จริยธรรม, จรรยาบรรณวิชาชีพ)

๗) ส่งเสริม สนับสนุน การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

๘) บริหารจัดการศึกษา เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสากล ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ ให้สามารถเข้าร่วมประกวด แข่งขันตามโอกาสต่างๆ ภายใต้เป้าหมาย “ผู้เรียนดี” (พุทธิศึกษา (Head), หัตถศึกษา (Hand), จริยศึกษา (Heart), พลศึกษา สุขภาวะทางกาย/ลักษณะจิตสังคม (Health)) “สังคม สิ่งแวดล้อมดี” (สภาพแวดล้อม บรรยากาศ วัฒนธรรมองค์กร ร่วมรับผิดชอบ)

๓. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (อริยสัจ ๔, อิทธิบาท ๔), (Head, Heart, Hand, Health)

๑) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองผู้เรียน และจัดทำข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน

๒) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม ได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิด เช่น จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และโครงงาน ครุมีการมอบหมายหน้าที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ครูใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

๓) จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสนองความต้องการแต่ละบุคคล ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาได้แก่

๓.๑ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียนมีทักษะที่จำเป็น สมรรถนะสำคัญ คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ ค่านิยม ๑๒ ประการ

๓.๒ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสะเต็มศึกษาบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

๓.๓ จัดกิจกรรมการปั้นหม้อ และเขียนลายหม้อ

๓.๔ จัดกิจกรรมค่ายบูรณาการการเรียนรู้

๓.๕ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเปิดโลกแห่งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เช่น การทัศนศึกษา การศึกษาดูงาน ฯลฯ

๓.๖ จัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

๓.๗ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ มี วิจารณ์ญาณและคิดเป็นระบบ โดยผ่านการปฏิบัติ เช่น การทำโครงการ การสร้างผลงาน ใบบาน ขึ้นงาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๔) ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ครูทุกคนทำงานวิจัยในชั้นเรียนปีการศึกษาละ ๒ เรื่อง และได้รับการตรวจให้คำแนะนำโดย คณะกรรมการวิจัยของเขตพื้นที่การศึกษา

๕) ครูประจำชั้นทุกห้องเรียน ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ภาคเรียนละ ๑ ครั้งเพื่อคัดกรอง และร่วมแก้ไขปัญหากับผู้ปกครองทั้งเรื่องความประพฤติ คุณภาพชีวิต การเรียน ฯลฯ

ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ (อริยสัจ ๔), (Head, Hand)

๑) โรงเรียนดำเนินการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ๘ ประการ ได้แก่ ๑) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ๒) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษามุ่งเน้นคุณภาพตาม มาตรฐาน ๓) จัดการและบริหารข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการเก็บ ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ โรงเรียน ๔) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ๕) ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ๖) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา ๗) จัดทำรายงานประจำปีที่เสนอผลการ ประเมินคุณภาพภายใน ๘) โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

๒) จัดประชุมคณะครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษานำเสนอผลการดำเนินงาน รายงานประจำปีของสถานศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในจาก รายงานประจำปีของปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีตามจุดที่ควรพัฒนา ประกอบด้วย โครงการ/กิจกรรมที่จะพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานของ สถานศึกษา โดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๓) จัดทำโครงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจ แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้ครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อให้คณะครู บุคลากรทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ

๔) การดำเนินงานตามโครงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

๕) จัดทำเครื่องมือให้นักเรียนประเมินตนเองในการเรียนรู้ ครูประเมินตนเองรายบุคคล ตามแผนพัฒนาตนเองที่วางไว้

๕.๑.๕ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

๑) การตรวจสอบคุณภาพ และรับรองแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานีเขต ๓

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ดำเนินสนทนาและตรวจสอบแนวทางตามแบบตรวจสอบครบทุกประเด็น และสรุปความเห็นเห็นว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และมีประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา หากโรงเรียนบ้านคำอ้อ ได้นำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ดังกล่าวไปใช้แล้วจะเกิดผลดีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้านได้ แต่แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ดังกล่าวต้องปรับปรุงเพียงเล็กน้อย คือ ควรกำหนดวิธีการและกิจกรรมในการดำเนินการปฏิบัติจริงให้ชัดเจน นอกจากนี้ควรจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมของแนวทางย่อยๆ เน้นเฉพาะด้านคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสนทนาจึงให้การรับรองแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เพื่อเสนอให้โรงเรียนบ้านคำอ้อได้นำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป สรุปผลการตรวจสอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มจำนวน ๙ รูป/ท่าน ตามประเด็นการตรวจสอบได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบคุณภาพแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

๑) สถานภาพ จากข้อมูลผู้ตอบแบบตรวจสอบจำนวน ๙ คน พบว่าผู้ตอบแบบตรวจสอบส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหารสถานศึกษา มีจำนวน ๓ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศการศึกษา มีจำนวน ๓ คน รองลงมา มีสถานภาพเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา มีจำนวน ๑ รูป หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ และรองลงามีสถานภาพเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา มีจำนวน ๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิชาการ มีจำนวน ๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ คน

๒) อายุ จากข้อมูลผู้ตอบแบบตรวจสอบจำนวน ๙ คน พบว่าผู้ตอบแบบตรวจสอบส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง ๕๑ ปี ขึ้นไป มากที่สุด มีจำนวน ๗ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๗.๗๗ รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง ๔๑ ถึง ๕๐ ปี มีจำนวน ๒ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒

๓) ระดับการศึกษา จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบตรวจสอบ จำนวน ๙ คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาโท มีจำนวน ๗ คน หรือคิดเป็น

ร้อยละ ๗๗.๗๗ รองลงมาได้มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก มีจำนวน ๒ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒

๔) **ประสบการณ์การทำงาน** จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบตรวจสอบ จำนวน ๙ คน พบว่าผู้ตอบแบบตรวจสอบส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน ๑๖ ปี ขึ้นไป มีจำนวน ๗ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๗.๗๗ รองลงมา มีประสบการณ์ทำงาน ๑๑ ถึง ๑๕ ปี มีจำนวน ๒ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๒

สรุปผลการตรวจสอบคุณภาพแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ เกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ของแนวทางฯ

๑) **ด้านการวางแผน (P – Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ)**

พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการวางแผน (P – Plan) ตามหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ) และหลักอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๗, ๔.๖๗, ๔.๕๔, ๔.๖๗) กำหนดแผนงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๑, ๔.๓๓, ๔.๖๗, ๔.๖๗) และกำหนดการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๗, ๔.๖๗, ๔.๘๙, ๔.๒๒)

๒) **ด้านปฏิบัติตามแผน (D – DO) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)**

พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านการปฏิบัติตามแผน (D – Do) ตามหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ (สมุทัย, มรรค) และหลักอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ กำหนดการจัดทำเครื่องมือเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการอย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๘, ๔.๕๔, ๔.๖๗, ๔.๖๗) กำหนดการประสานงานกับบุคคล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖, ๔.๖๗, ๔.๕๔, ๔.๖๗) กำหนดการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน/วิธีการตามวัตถุประสงค์/เป้าหมาย

อย่างชัดเจน(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖, ๔.๕๖, ๔.๔๔, ๔.๒๒) และกำหนดวิธีการ/กิจกรรมการดำเนินงานที่เหมาะสม(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓, ๔.๕๖, ๔.๘๘, ๔.๐๐)

๓) ด้านการตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ, วิมangsa)

พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านด้านการตรวจสอบ (C – Check) ตามหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ (นิโรธ) และหลักอิทธิบาท ๔ (จิตตะ, วิมangsa) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ กำหนดรูปแบบและวิธีการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๗, ๔.๒๒, ๔.๕๖, ๔.๖๗) มีกำหนดการ/ปฏิทินการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๓, ๔.๓๓, ๔.๕๖, ๓.๒๒) และกำหนดการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖, ๓.๑๑, ๓.๒๒, ๔.๓๓)

๔) ด้านการปรับปรุง แก้ไข (A – Action) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมangsa)

พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านด้านการปรับปรุง แก้ไข (A – Action) ตามหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ (มรรค) และหลักอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมangsa) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ รายการดังนี้ คือ กำหนดการสังเคราะห์แนวทางและการดำเนินการใหม่ที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓, ๔.๕๖, ๔.๕๖, ๔.๑๑) กำหนดมาตรฐานการจัดทำแผนครั้งต่อไป (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑, ๔.๓๓, ๔.๓๓, ๔.๐๐) กำหนดการดำเนินการปรับปรุงวางแผน ขั้นตอน วิธีการ กิจกรรมการปรับปรุง แก้ไข/พัฒนา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑, ๔.๑๑, ๔.๑๑, ๔.๐๐)

สรุปผลการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรดิตถ์ เขต ๓

จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยทั้ง ๓ ระยะผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรดิตถ์ เขต ๓ โดยดำเนินการตามหลักการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA

บูรณาการกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ และใช้หลักการร่วมหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand– Health จึงนำเสนอแนวทางไว้ ๔ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านคุณภาพของผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข ดังนี้

๑) Head (เก่ง) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการอ่าน การเขียนการคิดวิเคราะห์ กิจกรรมการคิดคำนวณกิจกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกิจกรรมเข้าค่ายวิชาการ

๒) Hand (เก่ง) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการปั้นหม้อและเขียนลายหม้อ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้และจัดกิจกรรมค่ายบูรณาการการเรียนรู้

๓) Health (เก่ง, มีความสุข) ได้แก่ การกิจกรรมแม่ไม้มวยไทย กิจกรรมทดสอบสมรรถภาพร่างกาย กิจกรรมกีฬาและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ

๔) Heart (ดี) ได้แก่ การจัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระประจำสัปดาห์ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม กิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันพระ/วันสำคัญทางศาสนา

๒. ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี ดังนี้

๑) โรงเรียนดี (Head) ได้แก่การกำหนดเป้าหมาย พันธกิจ วิสัยทัศน์และรูปแบบการบริหารสถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาครบทุกด้าน จัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ให้โรงเรียนน่าอยู่ โรงเรียนน่าดูและโรงเรียนน่าเรียน สถานศึกษามีความพร้อมที่จะคงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

๒) ครูดี (Heart) ได้แก่ การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครูทุกรูปแบบเพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

๓) ผู้เรียนดี (๔ H) ได้แก่การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมทักษะการเรียนรู้ด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา สุขภาวะทางกาย/ลักษณะจิตสังคม ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะคงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

๔) สังคมสิ่งแวดล้อมดี (Health) ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพบรรยากาศให้เอื้อต่อการสร้างเสริมวัฒนธรรมองค์กรให้มีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สังคมดีโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบ พัฒนา ส่งเสริมสุขภาพขององค์กร

๓. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย **ครูดี ผู้เรียนดี** ดังนี้

๑) **ครูดี (Head, Heart)** ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงยึดโยงด้วยบริบทของชุมชนและท้องถิ่น วัดและประเมินผล ตามสภาพจริงอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

๒) **ผู้เรียนดี (๔ H)** ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

๔. ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย **คุณภาพดี** ดังนี้

คุณภาพดี (๔ H) ได้แก่ การดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น คือ การดำเนินการการพัฒนาคุณภาพ การตรวจติดตามคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ สถานศึกษามีความพร้อมที่จะคงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

การบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การบริหารการศึกษาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าทรงมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย มีการกระจายอำนาจให้พุทธสาวกในการบริหารคณะสงฆ์ โดยพระองค์ประธานสูงสุดในการบริหารการศึกษา ทรงมอบให้พระสาวกเป็นพระอุปัชฌาย์บวชให้กับผู้เลื่อมใสศรัทธาเข้ามาศึกษาเล่าเรียนในพระธรรมวินัยและพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งพระสาวกให้เป็นพระธรรมเสนาบดีรับผิดชอบงานด้านวิชาการพระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้าย รับผิดชอบงานด้านบริหาร พระอานนท์เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ และทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตเป็นเอตทัคคะและคฤหัสถ์เป็นผู้อุปถัมภ์การบริหารการศึกษาแบบกระจายอำนาจโดยการบวชเรียนและทรงมอบให้พระสาวกเป็นผู้บริหารจัดการศึกษา โดยการรับศิษย์มาบวชเรียน ยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองและเป็นแนวทางในการปฏิบัติของการศึกษาสงฆ์ แสดงให้เห็นว่าการบริหารการศึกษาในสมัยพุทธกาลนั้นมีประสิทธิภาพซึ่งพระพุทธเจ้าได้มีวิธีการบริหารโดยพระองค์ทรงบริหารคณะสงฆ์ด้วยตนเอง และกระจายอำนาจให้พุทธสาวกในการบริหารคณะสงฆ์และเผยแผ่พุทธศาสนาส่งผลให้พุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากดังจะเห็นได้จากพุทธวิธีบริหารด้านต่างๆ ดังนี้

๑) พุทธวิธีในการวางแผนพระองค์ทรงมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกลทรงกำหนดจุดหมายปลายทางในการประพฤติปฏิบัติธรรม คือความหลุดพ้น พุทธวิธีในการจัดองค์กร เช่น การรับสมาชิกใหม่เข้ามาบวชเรียนเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาไม่มีการอนุญาตให้นำชนชั้นวรรณะเข้ามาในองค์กรคณะสงฆ์ทุกคนเป็นพระภิกษุเสมอเหมือนกันหมด ๒) พุทธวิธีในการบริหารบุคคล เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวชเรียนต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์พระองค์ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบบัญญัติจตุตถกรรม กระบวนการนี้ก่อให้เกิดระบบโรงเรียนในวัดซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่สำคัญในอินเดีย ๓) พุทธวิธีในการอำนวยการ พระพุทธองค์ทรงมีภาวะผู้นำที่ทำให้คนอื่นต้องการทำงานให้ตามต้องการ พระองค์มีความสามารถในการสื่อสารกับคนทั่วไปโดยใช้หลัก ๔ ส. (สันตัสสนา, สมာทปทา, สมุตเตชนา, สัมปหังสนา) ๔) พุทธวิธีในการกำกับดูแลพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่งเพื่อให้คณะสงฆ์โดยปกครองกันเองโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง

ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้าน คุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยภาพรวมยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรโดยเฉพาะด้านคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะตามหลักสูตรสถานศึกษา และมีพัฒนาการ ในด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน สมรรถนะที่สำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เกิดจากสาเหตุสำคัญหลายประการทั้งที่เกิดจากตัวผู้เรียน และสังคมสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ผู้เรียนมีปัญหาทางการเรียนรู้ ปัญหาครอบครัวแตกแยกเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดู เอาใจใส่ในทางที่ถูกที่ควร ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม ปัญหาของสังคมและสิ่งแวดล้อม

๑) ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียน พบว่ามีค่าคะแนนอยู่ในระดับน้อย เช่น ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านและเขียนได้เหมาะสมตามระดับชั้น ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้เหมาะสมตามระดับชั้น ผู้เรียนมีทักษะการคิดคำนวณได้เหมาะสมตามระดับชั้น ผู้เรียนสามารถคิดจำแนก แยกแยะ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจได้ ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาตนเองและสังคมในด้าน

การเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงานอย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม ผู้เรียนสามารถใช้สื่อ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร อย่างเหมาะสมปลอดภัย ผู้เรียนมีความก้าวหน้าและมีทักษะทางการเรียนรู้ตาม หลักสูตรสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นหรือคุณภาพ เป็นไปตามเป้าหมาย ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี พร้อมทั้งจะศึกษาต่อในระดับชั้นที่ สูงขึ้น ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้และทักษะทางอาชีพเหมาะสมกับช่วงวัย นอกจากนี้ยังพบว่าด้าน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าคะแนนอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน ได้แก่ ผู้เรียนตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค ผู้เรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนใช้ทรัพย์สินของตนเองและใช้ ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี ผู้เรียนรู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้เรียนมีจิตอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้เรียนมีวิธีการรักษาสุขภาพกาย อารมณ์ และสุขภาพจิตของตนเองให้แข็งแรง ผู้เรียนรู้และมีวิธีการ ป้องกันตนเองจากการล่อลวง ช่มเหง รังแก ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารจัดการด้านคุณภาพของผู้เรียน ยังมีอุปสรรค ปัญหาและปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เช่น ปัญหา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำ จากรายงานผลการจัดการศึกษาปีการศึกษา ๒๕๖๐ ของ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปี การศึกษา ๒๕๖๐ ต่ำกว่าระดับชาติทุกระดับวิชาและต่ำกว่าปีการศึกษาที่ผ่านมาทุกระดับวิชา ซึ่งอาจเกิด จากหลายสาเหตุ เช่นเกิดจากตัวเด็กเองบางส่วนมีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ ผู้เรียนขาดความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ขาดความเอาใจใส่ในการเรียน ขาดสมาธิในการเรียน ปัญหาครอบครัวแตกแยกผู้เรียนส่วน ใหญ่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย หรือผู้ปกครองที่เป็นญาติกันซึ่งมีทัศนคติ ค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตร หลานที่แตกต่างกันเช่นเลี้ยงดูแบบประคบประหงมมากเกินไปเด็กไม่ได้เรียนรู้ในการช่วยเหลือตนเอง หรือช่วยเหลือผู้อื่น ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ขาดทักษะในการแก้ปัญหา ปัญหาสังคมและ สิ่งแวดล้อม เช่น เด็กติดเกม ติดโทรศัพท์ เด็กอาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นแหล่งอบายมุขและสิ่งเสพติดเป็น ต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีอุปสรรค ปัญหาด้าน กระบวนการจัดการจัดการเรียนการสอน เช่น ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกและความ ถนัด สื่อ เทคโนโลยี ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่ทันสมัย ไม่เพียงพอ รวมทั้งการวัดและ ประเมินผลที่ไม่หลากหลาย ไม่ครอบคลุมตามสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นต้น

๒) ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ามีค่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อที่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สถานศึกษาบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา

อย่างเป็นระบบ และสถานศึกษามีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นอย่างชัดเจน ส่วนรายชื่อที่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีแผนการพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริง อย่างเป็นรูปธรรมตามหลักสูตรสถานศึกษา มีแผนการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐานตำแหน่ง มีการแผนการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย นำไปประยุกต์ใช้ได้ และดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีแผนการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ และมีความปลอดภัย ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และสถานศึกษากำกับติดตาม และประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาได้ดำเนินการบริหารสถานศึกษาที่ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ด้านวิชาการ ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านข้อมูลสารสนเทศ และ ด้านสภาพแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจด้านคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการบริหารจัดการสถานศึกษาตามกระบวนการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ มีการวางแผน การดำเนินการตามแผน การกำกับ นิเทศติดตามประเมินผล และการปรับปรุง แก้ไข พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานอื่น มีการระดมทรัพยากรในการบริหารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทองหล่อ เดชไทยได้กล่าวว่า “การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล” แต่ทั้งนี้ยังมีอุปสรรค และปัญหาด้านปัจจัยการบริหารจัดการที่สำคัญ คือบุคลากร สถานศึกษามีความขาดแคลนบุคลากร เกิดปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน แต่ภาระงานอื่นมีมากจึงส่งผลให้การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป

๓) ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่ามีค่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อที่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อย่างต่อเนื่อง ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ส่วนรายชื่อที่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตนเอง กำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดเป็นรายบุคคลอย่างเป็นรูปธรรมทั้งระบบ ผู้เรียนมี

โอกาสเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิด ได้ปฏิบัติจริงด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปลองค์ความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักการอ่าน และแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีด้วยตนเองอย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่างๆ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน และชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีความตระหนักและได้ปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓ จำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องหาแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้มาพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูทุกคนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสถานศึกษาได้นำหลักสูตรแกนกลางมาจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดขึ้น สถานศึกษาได้ดำเนินการตามกระบวนการของการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ งานการควบคุม ดูแลหลักสูตรและการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอนการปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ทัศนะว่า “การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหาร งานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียน การสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา” แต่ทั้งนี้การบริหารจัดการด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังมีปัญหา อุปสรรคที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข เช่น ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกและครูมีภาระงานมากนอกจากภาระหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนแล้วครูยังมีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานอื่นที่เป็นงานสนับสนุน เช่น งานการเงิน งานพัสดุการจัดซื้อจัดจ้าง งานรายงานข้อมูลสารสนเทศต่างๆ งานอาหารกลางวัน งานความสัมพันธ์กับชุมชนและอื่นๆอีกมากมายที่ครูจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดเรียนการสอนจึงอาจทำให้การจัดการเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ จึงต้องมีการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป

๔) ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลพบว่ามีความคืบหน้าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สถานศึกษาจัดวางระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและมีการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและรายงานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่วนรายข้อที่มีคะแนนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีแผนการพัฒนากิจการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและมีการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาได้ดำเนินการบริหารจัดการด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล โดยมีการวางระบบ การจัดการคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมรับผิดชอบ และรับ ชอบ ต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ส่งผลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความมั่นใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยถือว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับ ดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ประกอบด้วย ๑) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ๒) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา ๓) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๔) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๕) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ๖) การประเมินคุณภาพการศึกษา ๗) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ๘) การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๔๗ กำหนดให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการในสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องจัดให้มีขึ้น แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับแนวคิดของการประกันคุณภาพ มี ๓ ขั้นตอนคือ ๑) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถาน ศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน ๒) การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ๓) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสถานศึกษา แต่ทั้งนี้การบริหารสถานศึกษาด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลยังมีปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบุคลากรครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนหนึ่งยังขาดความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจเห็นคุณค่าและความสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน การดำเนินการปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง การนำแผนพัฒนาไปใช้ยังขาดประสิทธิภาพจึงควรมีการ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สร้างขึ้นโดยใช้หลักการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA บูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ และได้ประยุกต์ใช้หลักการดำเนินการตามหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand– Health เป็นหลักการร่วมในการขับเคลื่อนแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระตามขอบข่าย ภาระงาน ๔ ด้านคือ

๑) ด้านคุณภาพของผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข ประกอบด้วย ๑) Head (เก่ง) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการอ่าน การเขียนการคิดวิเคราะห์ กิจกรรมการคิดคำนวณกิจกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกิจกรรมเข้าค่ายวิชาการ ๒) Hand (เก่ง) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการปั้นหม้อและเขียนลายหม้อ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้และจัดกิจกรรมค่ายบูรณาการการเรียนรู้ ๓) Health (เก่ง, มีความสุข) ได้แก่ การกิจกรรมแม่ไม้มวยไทย กิจกรรมทดสอบสมรรถภาพร่างกาย กิจกรรมกีฬาและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ๔) Heart (ดี) ได้แก่ การจัดกิจกรรมสวดมนต์ให้พระประจำสัปดาห์ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม กิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันพระ/วันสำคัญทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมโกศาจารย์ ท่านกล่าวว่าความเป็นเลิศนี้จะเกิดไม่ได้ ถ้าไม่มีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ การดำเนินการในลักษณะนี้ย่อมถือว่าสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัยที่ว่า จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชากัทร เงินจตุรัส เรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น” วิธีการประยุกต์อิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหารครู จัดกิจกรรมแทรกเพื่อให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของหลักอิทธิบาท ๔ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การสอดแทรกอิทธิบาท ๔ ในกิจกรรมการเรียนการสอน การอบรมคุณธรรม จริยธรรมทุกวันหน้าเสาธง แทรกเรื่องของบุคคลหรือนักเรียนผู้ประสบความสำเร็จในการเรียน ได้คะแนนระดับดีเยี่ยม ได้รับรางวัลการแข่งขันต่างๆ และการจัดค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรม วิทยาการเน้นการสอดแทรกคุณธรรมคืออิทธิบาท ๔ เป็นหลัก

๒) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี ประกอบด้วย ๑) โรงเรียนดี (Head) ได้แก่การกำหนดเป้าหมาย พันธกิจ วิสัยทัศน์และรูปแบบการบริหารสถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาครบทุกด้าน จัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ให้โรงเรียนนำ

อยู่ โรงเรียนนำดูและโรงเรียนนำเรียน สถานศึกษามีความพร้อมที่จะคงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อม และสภาวะการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ๒) ครูดี (Heart) ได้แก่ การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครู ทุกรูปแบบเพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ วิชาชีพ ๓) ผู้เรียนดี (๔ H) ได้แก่การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมทักษะการเรียนรู้ด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา สุขภาวะทางกาย/ลักษณะจิตสังคม ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะคงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ๔) สังคมสิ่งแวดล้อมดี (Health) ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บรรยากาศให้เอื้อต่อการสร้างเสริมวัฒนธรรมองค์กรให้มีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สังคมดีโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบ พัฒนา ส่งเสริมสุขภาพขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์ เรื่องได้กล่าวไว้ว่า “การบริหารเชิงพุทธการบริหารแนวพุทธเป็นการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่ โดยการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กร ย่อมทำให้องค์กรนั้น เป็นองค์กรที่มีสันติภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองได้ รักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และเป็นองค์กรที่มีจิตวิญญาณหรือมีจิตสำนึกชุมชน” และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภูติกร บัวทอง เรื่อง “การใช้หลักอริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗” พบว่า “ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๗ มีความคิดเห็น เกี่ยวกับการใช้อริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก” สอดคล้องกับงานวิจัยของพระดณัย อนาวีโล (บุญสาร) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา : กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า หลักอริยบท ๔ ว่าด้วยการครองงานเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายประกอบด้วยฉันทะคือความพอใจวิริยะคือความเพียรจิตตะคือความคิดมุ่งไปและวิมังสาคือความไตร่ตรองซึ่งผู้บริหารการศึกษา ควรยึดหลักธรรมนี้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของสถานศึกษา แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าสามารถช่วยให้งานสำเร็จและบุคลากรมีความสุขในการทำงานแบบ “ร่วมคิด ร่วมทำร่วมปรับปรุงแก้ไขและร่วมภาคภูมิใจ” สิ่งที่ทำให้ผู้บริหารรู้สึกพอใจในการบริหารงานของตนคือการยึดมั่นในคุณธรรมให้การสนับสนุนบุคลากรและส่งเสริมการศึกษาของผู้เรียนและจากคำกล่าวที่ว่าผู้บริหารที่ดีจำเป็นต้องมีคุณธรรมควบคู่กับการทำงานพบว่าผู้บริหารทุกท่านเห็นด้วยและให้เหตุผลสนับสนุนว่าคุณธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารสามารถสร้างความศรัทธาและเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดแห่งความรักความสามัคคีในหมู่คณะหากผู้บริหารมีคุณธรรมประกอบกับการทำงานแล้วย่อมทำให้ครูมีความสุขทางจิตที่ดีและเกิดบรรยากาศในการทำงานอย่างมีความสุขอันจะส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นและมีคุณภาพต่อผู้เรียนในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลวรรณ รอดจ่าย เรื่อง “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาด

เล็ก” พบว่า ปัจจัยด้านสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กสูงที่สุดรองลงมา คือ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ ปัจจัยด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยส่งผ่านปัจจัยด้านการบริหารจัดการและปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ปัจจัยด้านสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษามีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กสูงสุด

๓) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี ประกอบด้วย ๑) ครูดี (Head, Heart) ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงยึดโยงด้วยบริบทของชุมชนและท้องถิ่น วัดและประเมินผล ตามสภาพจริงอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ๒) ผู้เรียนดี (๔ H) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งสอดคล้องกับบทความของดร.ชูศักดิ์ ประเสริฐ กล่าวว่า “วงจร DEMMING (PDCA, Plan-Do-Check-Act) PDCA สามารถประยุกต์ได้กับทุกระบบการเราใช้วงจร PDCA เพื่อการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ทุกครั้งที่วงจรหมุนครบรอบก็จะเป็นแรงส่งให้หมุนในรอบต่อไป วิธีการใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดการปรับปรุงก็จะถูกจัดทำ เป็นมาตรฐานการทำงาน ซึ่งจะทำให้การทำงานมีการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชชาภัทร เงินจตุรัส เรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” พบว่าผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการประกอบอาชีพ คือ หลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนการสอน คือเป็นอาชีพหลัก ถ้าทำแล้วต้องมีความรับผิดชอบในการบริหารการเรียนรู้ วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียน คือตั้งใจทำ ต้องมีความรับผิดชอบสูง จิตตะการเอาใจใส่คือความคิดเอาใจจดจ่อในการเรียนและทำงาน วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญ คือ ต้องปรับปรุงอยู่เสมอในทุกๆ วัน เพราะว่าจะต้องมีการเรียนการสอนให้ดี และประสบผลสำเร็จได้ต้องแสวงหาความรู้ หรือมองงานให้ออก ซึ่งจากการศึกษาทำให้เห็นความสำคัญและประโยชน์คุณค่าของอิทธิบาท ๔ ที่มีต่อผู้บริหารและครู รวมถึงการเรียนรู้ของนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทับทิม ปาเงิน เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” พบว่า การบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ด้านการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางแนวทางการพัฒนา คือ ควรแนะนำให้ครูได้แก้ปัญหาการเรียนแก่นักเรียนโดยวิธีการสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

๔) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี คอ คุณภาพดี (๔ H) ได้แก่ การดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น คือ การดำเนินการการพัฒนาคุณภาพ การตรวจติดตามคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ สถานศึกษามีความพร้อมที่จะคงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๔๗ กำหนดให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการในสถานศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องจัดให้มีขึ้น และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ดังนี้ “จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในคือการที่สถานศึกษา ร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงาน ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครูอาจารย์และบุคลากรอื่นๆในสถานศึกษาโดยการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเช่นผู้เรียนชุมชนเขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมายวางแผนติดตามและประเมินผลพัฒนาปรับปรุงช่วยกันคิดช่วยกันทำช่วยกันผลักดันให้ สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของ ผู้ปกครองสังคมและประเทศชาติ”สอดคล้องกับ นเรศ สติยพงศ์ ที่กล่าวไว้ในบทความวิชาการเรื่อง “การประกันคุณภาพโรงเรียนยุคการศึกษาประเทศไทย ๔.๐ และศตวรรษที่ ๒๑” ว่า “การประเมินคุณภาพภายนอกจะสอดคล้องหรือเป็นเกณฑ์เดียวกันกับการประกันคุณภาพภายในและที่สำคัญจะไม่ สร้างภาระงานเพิ่มกับผู้ถูกประเมิน โดยระบบการประกันคุณภาพจะมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ที่ต้องการคือ คุณสมบัติของคนไทยที่พึงประสงค์เป็นสำคัญโดยจะต้องทำให้เกิดมาตรฐานใน ๔ ด้าน ดังนี้คือ ด้าน คุณภาพของผู้เรียน (Student: S) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Teaching :T) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (Administration: A) และด้านผลลัพธ์ที่มี ประสิทธิภาพ (Result Based: R)” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุศรา พูลคุ้ม เรื่อง “แนวทางการ ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒” พบว่าการประเมินคุณภาพภายในระดับ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและระดับสถานศึกษาให้ปฏิบัติตามกรอบการดำเนินงาน ๒ ปัจจัย ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบท ขนาด ของสถานศึกษาให้ปรับระดับการปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน โดยนากระบวนการ PDCA มา ประยุกต์ใช้ ทบทวนในแต่ละองค์ประกอบมีการตรวจสอบ ปรับปรุงและพัฒนา ก่อนจะดำเนินงานใน

องค์ประกอบถัดไป ทั้งนี้สถานศึกษาทุกขนาดสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุตามเป้าหมาย

นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

คุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ โดยภาพรวมพบว่าความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและประโยชน์ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA บูรณาการกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ และใช้หลักการร่วมหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Head – Heart – Hand– Health ของขอบข่าย ภารกิจงานทั้ง ๔ ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้วางนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมเนื้อหาการพัฒนาครบทุกด้านและแนวทางที่สร้างขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับหลักการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งบูรณาการกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนา เพราะอริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นวิธีการแห่งปัญญาที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จ และอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายแห่งความสำเร็จ เมื่อนำหลักธรรมทั้งสองมาบูรณาการกับ PDCA ในการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ จึงมีคุณภาพถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและมีประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับตามที่ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า “อริยสัจ ๔ มีคุณค่าเด่น เป็นวิธีการแห่งปัญญาซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหาตามระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาใดๆ ก็ตามที่จะมีคุณค่าละสมเหตุสมผลจะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกันเช่นนี้” และสอดคล้องกับ **บุญถมธรรมศิริ** ได้กล่าวไว้ในบทความวิชาการ “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพื้นที่หนองบัวลำภูเขต ๑” ว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นการผสมผสานรูปแบบเดิมของโรงเรียนวิถีพุทธกับกลยุทธ์การบริหารตามระบบแนวคิดวงจรเดมมิ่งคือการวางแผน (P-Plan) การปฏิบัติตามแผน (D-Do) การประเมินผล (C-Check) และการปรับปรุงแก้ไข (A-Act)

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยครบทุกขั้นตอน ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้แยกออกเป็น ๓ ประเด็น ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยงานต้นสังกัด หรือสถาบันทางการศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนบริหารองค์การทางการศึกษา และนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

๒) หน่วยงานต้นสังกัด หรือสถาบันทางการศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยนำหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ หรือหลักพุทธธรรมอื่นที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

๓) หน่วยงานต้นสังกัด หรือสถาบันทางการศึกษาควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษาทุกระดับเพื่อการเตรียมคนก้าวขึ้นสู่ยุคประเทศไทย ๔.๐ และศตวรรษที่ ๒๑ โดยการระบุไว้ในแผนพัฒนายุทธศาสตร์ หรือแผนพัฒนาการศึกษาระยะ ๕ ปี

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

๑) ควรนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

๒) สถานศึกษาควรกำหนดรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

๓) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมอบรมเสริมสร้างองค์กรให้มีคุณธรรมจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้องดีงามเป็นองค์กรที่มีคุณภาพมีความเข้มแข็งเจริญมั่นคงในการนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาให้เหมาะสม และสอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง
- ๒) ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการในรูปแบบอื่นๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาแต่ละประเภท ในยุคประเทศไทย ๔.๐ และศตวรรษที่ ๒๑
- ๓) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการในการบริหารสถานศึกษาด้านอื่น ๆ เพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์หรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ), ๒๕๕๐.

_____. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, หน้า ๑๑.

_____. สำนักการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๕๐.

_____. หมวด ๕: พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖.

กมล ภูประเสริฐ และคณะ. การบริหารและการจัดการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕.

กานต์ ภูนาศ. การประถมศึกษา. กาญจนบุรี: สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๒.

กิติ ตัยคานนท์. นักบริหารทันสมัย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เตอร์ฟาย, ๒๕๓๘.

กิติมา ปรีดีดีล. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิพัฒน์, ๒๕๔๒.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. พระไตรปิฎกฉบับหลวง เล่มที่ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๕.

จันทราณี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๕๔.

จำรัส จันท์แสงศรี. **หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์.**

กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๙.

ฉันทนา จันท์บรรจง. **หลักบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๑.

ชิต ปุริโสดม. **งานบริหารการศึกษา ในคอลัมน์ด้วยศรัทธามหาชัย.** ม.ป.ท.: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๒.

ชุมศักดิ์ อินทร์ รัช. **การบริหารงานวิชาการ.** ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี, ๒๕๔๙.

เนตร์พัฒน์ ฅนายวิราช. **การจัดการสมัยใหม่.** กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖.

เด่น ชะเนติยัง. **การบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๓๓.

ถวิล เกื้อกุลวงศ์. **การบริหารการศึกษาสมัยใหม่: ทฤษฎีวิจัยและการปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.

ทองหล่อ เดชไทย. **หน่วยที่๑แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕.

จิตติภพ ชยธวัช. **คัมภีร์การบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มิโซค, ๒๕๕๐.

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์. **ทฤษฎีการบริหารและการจัดการ.** สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓.

ธงชัย สันติวงษ์. **พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.

เนตร์พัฒน์ ฅนายวิราช. **การจัดการสมัยใหม่.** กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖.

ประเสริฐ เชษฐพันธ์. **การบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๒.

ประพันธ์ สุริหาร. **ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร.** ขอนแก่น: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **การบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต, ๒๕๔๓.

ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. **การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนเป็น**
ฐานหรือเขตพื้นที่เป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๕๕.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

_____. **วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับปรับขยายพุทธธรรมประดิษฐาน ๒๖ ศตวรรษกาล พ.ศ. ๒๕๕๕**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

รุจิร ภูสาระ. **การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕.

รุ่ง แก้วแดง. **ปฏิวัติการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๑.

วิจิตร ศรีสะอ้าน และคณะ. **หลักการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสารจำกัด, ๒๕๔๕.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์. **การบริหารจัดการแนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สมศักดิ์ สันธะเวชณ์. **กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๔๒.

สมเดช สีแสง. **คู่มือบริหารโรงเรียน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๘.

สุธี สุทธิสมบูรณ์สมาน และ รังสิโยภุชงค์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๒.

สุนทร โคตรบรรเทา. **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๒.

สุปรียา กมลาศน์ พลอากาศโท หม่อมหลวง. **กลยุทธ์การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕.

สุรัฐ ศิลปะอนันต์. **นักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

สุวิมล ว่องพาณิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย. **แนวทางให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๕๘.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิกจำกัด, ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙), กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๕๐.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). ๒๕๔๒, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก, ๒๕๔๕.

_____. รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (๒๕๕๔ - ๒๕๕๘) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก, ๒๕๕๔.

_____. มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๗.

สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เรื่องการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๕๙.

สมยศ นาวิการ. การบริหารตามสถานการณ์. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๕.

อุทัย บุญประเสริฐ. หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: เอสดีเพรส, ๒๕๔๐.

อมรชัย ตันติเมธ. การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒.

อนุศักดิ์ สมิตสันต์. การบริหารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐.

องค์การ อินทรมพรรย์. การบริหารงานวิชาการ: การจัดการโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชวนทิพย์, ๒๕๓๙.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์:

กมลวรรณ รอดจ่าย. “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก”. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๕๒.

โกศล ศรีทอง. “คุณลักษณะของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา ๕”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓.

บุญมี แก้วหา้ประการ. “การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดตรัง”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๐.

บัวจันทร์ ทะระมา. “เจตคติต่อวิชาชีพครูของครูประถมศึกษาในโรงเรียนเอกชนอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”. **การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐.

ประไพศรี ชันคำ. “การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอดอกคำใต้จังหวัดพะเยา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

พระดณัย อนาวีโล (บุญสาร). “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์นิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูพิพัฒน์ สีลาจาร (เพ็ชรศรี). “การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ศึกษากรณี: โรงเรียนธารทิพย์ โรงเรียนเอกชนศึกษาสงเคราะห์”. **สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๓.

พระครูสถิต บุญวัฒน์ (ชาญธิรบุญโญ)และคณะ. “การบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระมหาอุฎฺฐกร บัวทอง. “การใช้หลักอริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒.

นิชาภัทร เงินจตุรัส. “การประยุกต์หลักอริยบท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

ทับทิม ปาเงิน. “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กใน อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒.

วิจิต บุญเลิศ. “ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

วัฒนามโนจิตร. “การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่”. **การค้นคว้าแบบอิสระหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐.

วรเชษฐ์ จันทกริรมย์. “การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทาจังหวัดลำพูน”. **การค้นคว้าแบบอิสระหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.

สุขชัย ชันอัสวะ. “การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออมก๋อยจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑.

สุวรรณ ทองคำ. “สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ๒๕๔๕.

อนุสรฯ พูลคุ้ม. “แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๙.

(๓) บทความ:

นเรศ สติยพงศ์. “การประกันคุณภาพโรงเรียนยุคการศึกษาประเทศไทย ๔.๐ และศตวรรษที่ ๒๑”. **บทความวิชาการ วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๑): ๓๔๕-๓๖๔.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. “การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ”. **วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต**. ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ (๒๕๕๙): ๕๙-๖๙.

พระประสิทธิ์ จันทาหาร, “การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ”, **บทความวิจัยวารสารของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ**, ฉบับที่ ๑ (๒): ๑๔๖-๑๕๔.

วรภาส ประสมสุข. “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพระพุทธธรรม”. **วารสารศึกษาศาสตร์**. ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๐): ๖๓.

วินิจ เกตุขำ. “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา”. 60 ปี **มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: ประมวลบทความทางการศึกษา การจัดการศึกษาตาม แนวปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการศึกษา, ๒๕๔๖: ๓๓๙.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. “แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษา”. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๔๔): ๒๙.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. “เครื่องมือประเมินการปฏิบัติงาน: องค์ประกอบสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน”. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๗): ๓๒.

(๓) เอกสารอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์:

สุพิชญ์ชญา เหล่าธรรมทัศน์. เอกสารประกอบคำสอนวิชา บข. ๒๐๑ การบัญชี ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

กาญจนา นาคสกุล. **คลังความรู้ใน**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.royin.go.th2th/knowledge/detail.php?ID=56 [๔ มีนาคม ๒๕๕๗].

บุญชม ศรีสะอาด.. **การแปลผลเมื่อใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล แบบมาตราส่วนประมาณค่า**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.watpon.com/boonchom/trans.pdf> [๙ ธันวาคม ๒๕๖๐].

สุภาวดี ตรีรัตน์. **การบริหารและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.br.ac.th/CAI/Supaporn/Unit23.html> [๒๙ กันยายน ๒๕๖๐].

(๕) รายงานวิจัย:

ธนวัฒน์ ศรีศิริวัฒน์ และคณะ. “การพัฒนากระบวนการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการจัดการคุณภาพ”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๕.

บุญถม ธรรมศิริ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต ๑”. **รายงานวิจัย**. การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่๖, ๒๕๖๐.

(๖) ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ กฎหมาย พระราชบัญญัติ ฯลฯ:

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.

๒๕๕๐. **ราชกิจจานุเบกษา**. ๑๒๔ ๒๔ก (พฤษภาคม ๒๕๕๐): ๒๙.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕. **ราชกิจจานุเบกษา**. ๑๑๖ ๗๔ (สิงหาคม ๒๕๔๒): ๑๑๙-๑๒๓.

(๖) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์ ชัยยงค์ นันตะสุข. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน โคกสว่างนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นิคม ผิวนวนล. รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ คำกิ่ง. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธร (อำพล สุธีโร). รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาทินกร ปภัสโร. ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีสุธาทิพย์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอธิการดาวเรือง วาญโม. เจ้าอาวาสวัดป่าศรีนาตุน, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอาจารย์มิตรชัย อินทะสาโร. เจ้าอาวาสวัดอารามมหาธาตุ, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอาจารย์สัจจา (ปุ๊ลี) ผลปัญญา. เจ้าอาวาสวัดป่าหนองผือ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมพันธ์ สุรพัศกรณ์ จันดาวัลย์. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม ประเจน ปาประลิต. รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม ประยุทธ์ จันทรหังหวั. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเพ็กคำบากหายโศก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม พระมหาทินกร ปภัสโร. ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีสุธาทิพย์ ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม พิสมัย แสงใส. ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม รังสิทธิ์ จัปใจนาย. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเชียง (ประชาเชียงเชิด) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม วรระพร แสงโยจารย์. ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม สมนึก มุงคุณแสน. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงหนองสระปลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม อังคณา แก้วไชย. ครูวิชาการ โรงเรียนบ้านหนองหาน (วันครู) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม อรอนงค์ ชิมป์สัน. ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary Sources

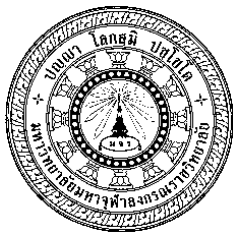
(I) Books:

Hoy Wayne K. & Cecil. Miskel G. **Educational Administration Theory Research and Practice.** (New York: McGraw – Hill Inc, 1996.

Wagner J.A. & Hollembeek J.R. **Management of organization behavior.** (New Jersey: Prentice – Hall, 1995.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓

คำชี้แจง: แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลดัชนีนิพนธ์ ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ

แบบสอบถามมี ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ สภาพการบริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านคำอ้อ

ด้วยความขอบคุณอย่างยิ่ง

นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

๑. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี ☐ ๒๐ – ๓๐ ปี ☐ ๓๑ – ๔๐ ปี ☐ ๔๑ – ๕๐ ปี ☐ ๕๑ ปีขึ้นไป

๒. สถานภาพ

☐ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ☐ ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.๑ - ป.๖
☐ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
☐ ประชากรในชุมชน/ผู้นำชุมชน

๓. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ มัธยมศึกษา หรือต่ำกว่า ☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
☐ ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ การบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ ตามข้อข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. คุณภาพของผู้เรียน ๒. กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔. ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ

ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว โดยกำหนดแนวทางการให้คะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับมาก
- ๓ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อย
- ๑ หมายถึง มีสภาพการบริหารสถานศึกษาในระดับน้อยที่สุด

การบริหารสถานศึกษา หมายถึง ผลการดำเนินงานวิชาการตามตามข้อบ่งชี้ ภารกิจงาน ๔ ด้าน คือ

๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓)

กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

การบริหารสถานศึกษา		ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านคุณภาพของผู้เรียน						
๑.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน						
๑	ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านและเขียนได้เหมาะสมตามระดับชั้น					
๒	ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้เหมาะสมตามระดับชั้น					
๓	ผู้เรียนมีทักษะการคิดคำนวณได้เหมาะสมตามระดับชั้น					
๔	ผู้เรียนสามารถคิดจำแนก แยกแยะ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจได้					
๕	ผู้เรียนมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล					
๖	ผู้เรียนสามารถรวบรวมความรู้ด้วยตัวเอง มีทักษะการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และนำประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ					
๗	ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงานอย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม					
๘	ผู้เรียนสามารถใช้สื่อ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร อย่างเหมาะสมปลอดภัย					
๙	ผู้เรียนมีความก้าวหน้าและมีทักษะทางการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา					

๑๐	ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นหรือคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมาย					
๑๑	ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี พร้อมทั้งจะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น					
๑๒	ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้และทักษะทางอาชีพเหมาะสมกับช่วงวัย					
สภาพการบริหารสถานศึกษา		ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน						
๑๓	ผู้เรียนยอมรับและอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย					
๑๔	ผู้เรียนเข้าร่วม ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดอง ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม					
๑๕	ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ					
๑๖	ผู้เรียนตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค					
๑๗	ผู้เรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน					
๑๘	ผู้เรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น					
๑๙	ผู้เรียนไม่ลักขโมยสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง					
๒๐	ผู้เรียนเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์					

๒๑	ผู้เรียนใช้ทรัพย์สินของตนเองและใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี					
๒๒	ผู้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข					
๒๓	ผู้เรียนมีจิตอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน					
๒๔	ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย					
๒๕	ผู้เรียนมีความกตัญญูต่อบิดา มารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ					
๒๖	ผู้เรียนมีวิธีการรักษาสุขภาพกาย อารมณ์ และสุขภาพจิตของตนเองให้แข็งแรง					
๒๗	ผู้เรียนรู้และมีวิธีการป้องกันตนเองจากการล่อลวง ช่มเหิง รังแก					

สภาพการบริหารสถานศึกษา		ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๒. ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา						
๒๘	สถานศึกษาบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ					
๒๙	สถานศึกษามีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นอย่างชัดเจน					
๓๐	มีแผนการพัฒนาวិชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริง อย่างเป็นรูปธรรมตามหลักสูตรสถานศึกษา					
๓๑	มีแผนการพัฒนาคูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐานตำแหน่ง					

๓๒	มีการแผนการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย นำไปประยุกต์ใช้ได้และดำเนินการอย่างเป็นระบบ					
๓๓	มีแผนการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ และมีความปลอดภัย					
๓๔	ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมมีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน					
๓๕	สถานศึกษากำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม					
๓. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ						
๓๖	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตนเอง กำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด เป็นรายบุคคลอย่างเป็นรูปธรรมทั้งระบบ					
๓๗	ผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ ผ่านกระบวนการคิด ได้ปฏิบัติจริง ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปลงความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
๓๘	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อย่างต่อเนื่อง					
๓๙	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักการอ่าน และแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีด้วยตนเองอย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง					
๔๐	ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่างๆ					
๔๑	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
๔๒	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน					

๔๓	ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง					
๔๔	ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน					
๔๕	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้					
๔. ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล						
๔๖	สถานศึกษาจัดวางระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ					
๔๗	สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา					
๔๘	มีแผนการพัฒนการจัดการศึกษาที่มุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา					
๔๙	มีการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
๕๐	มีการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและรายงานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาโรงเรียน
บ้านคำอ้อ

๓.๑ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

- ผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

๓.๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

.....

.....

.....

.....

๓.๔ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

.....

.....

.....

.....

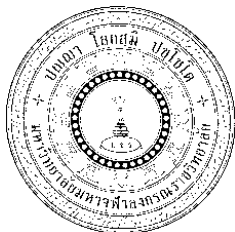
ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ

นิสิตปริญญาเอก สาขาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเขตขอนแก่น

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓
(สำหรับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ โปรดให้สัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่านผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านหรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบเนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านมาสรุปวิเคราะห์ในส่วนของภาพรวมของการศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓ ต่อไป

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ประกอบด้วย ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ขอขอบคุณทุกท่านที่ร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์

วัชรินทร์ พร้อมใจ

นิสิตปริญญาเอก สาขาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเขตขอนแก่น

ตอนที่ ๑ สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑.๑ ชื่อ – สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์
- ๑.๒ ตำแหน่ง.....
- ๑.๓ ประสบการณ์ในการทำงาน.....ปี
- ๑.๔ วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น.
- ๑.๕ ผู้สัมภาษณ์ : (ผู้วิจัย).....
- ๑.๖ บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย (จดบันทึก, บันทึกภาพ, บันทึกเสียง)
- ๑.๗ สถานที่สัมภาษณ์.....
- ๑.๘ สิ้นสุดการสัมภาษณ์เวลา.....น.

ตอนที่ ๒ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ หมายถึง วิธีการหรือข้อปฏิบัติที่บูรณาการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA หลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ในการดำเนินการพัฒนางานวิชาการตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน คือ

- ๑) คุณภาพของผู้เรียน
- ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
- ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

๑. ด้านคุณภาพของผู้เรียน (อิทธิบาท๔)

๑.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรมีแนวทางอย่างไร?

๑.๑.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

๑.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

๑.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้าน
คุณภาพของผู้เรียน เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

๒. กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา(อริยสัจ ๔)

๒.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้าน
กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีแนวทางอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้าน
กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม
อริยสัจ ๔ อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

๓. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (อริยสัจ๔, อิทธิบาท๔)

๓.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้าน
กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีแนวทางอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

๔. ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (อิทธิบาท ๔)

๔.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล ควรมีแนวทางอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

๔.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

๓.๑ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

๓.๑.๑ ผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

๓.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

.....

.....

.....

๓.๒ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ
บูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

.....

.....

.....

๓.๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ
บูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

.....

.....

.....

๓.๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ
บูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

๑. พระมหามิตร ฐิตปณฺโญ, รศ. ดร.

ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต/ ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วุฒิการศึกษา	ป.ธ. ๔, พธ.บ. (รัฐศาสตร์), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), Ph.D. (Buddhist Studies)
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๒. พระครูสุธีคัมภีรญาณ, ผศ. ดร.

ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต/ ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วุฒิการศึกษา	ป.ธ. ๖, พธ.บ. (ภาษาไทย), M.A. (Linguistics), M.A. (Pali & Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๓. ผศ. ดร.สุวิน ทองปุ่น

ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต /ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา
วุฒิการศึกษา	พธ.บ. (ปรัชญา), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๔. ผศ. ดร.ประยูร แสงใส

ตำแหน่ง

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

วุฒิการศึกษา

พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา),

M.A. (Education),

Ph.D. (Education)

สถานที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น

๕. ดร.สุนทร สายคำ

ตำแหน่ง

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

วุฒิการศึกษา

อส.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า), ป.บัณฑิต วิชาชีพครู

(ป.วิชาชีพครู), ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา),

พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)

สถานที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น (บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น) โทร ๐๘๘-๗๖๐-๐๓๓๐

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว๒

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน/เจริญพร พระมหามิตร จิตปญโญ,ผศ.ดร.

ด้วย นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเรียน/เจริญพรมหาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ทศ.1126
พระมหามิตร จิตปญโญ,ผศ.ดร.

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น (บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น) โทร ๐๘๘-๗๖๐-๐๓๓๐

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/๖๒

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูสุธีร์มภิธาน,ผศ.ดร.

ด้วย นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาสาธุ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น (บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น) โทร ๐๘๘-๗๖๐-๐๓๓๐

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/๖๒

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

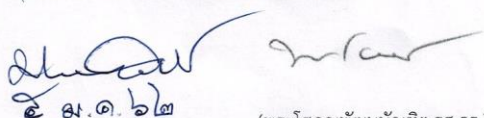
เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.ประยูร แสงใส

ด้วย นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำคุชกุณิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคุชกุณิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาตวสยมา วชิรปญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ดร.โสภณ พัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.

๕ ธ.ค. ๖๒

(พระโสภณพัฒน์บัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น (บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น) โทร ๐๘๘-๗๖๐-๐๓๓๐

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว๒

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น

ด้วย นางสาววชิรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ (๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเรียน/เจริญพรมหาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ตรวจแล้ว ด.ก.ในนาม ๗/๑๓

(ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น (บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น) โทร ๐๘๘-๗๖๐-๐๓๓๐

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว๒

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.สุนทร สายคำ

ด้วย นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเรียน/เจริญพรมหาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ตรวจแล้ว

ดร.สุนทร สายคำ

1๗ ม.ค. ๒๕๖๑

ภาคผนวก จ

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try out)

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๕

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลตัวอย่าง

เรียน/เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดุนประจักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วยนางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคุชฌ์นิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยามวชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try out) เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอ
อนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๔

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร นายนิคม ผิวนวล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ.ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้ขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จันท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๕๘๗-๗๗๖๐

- ทบ / อินต๊ะวิ.

(นายนิคม ผิวนวล)
รอง ผอ.สพป.อ. 3

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร คุณสุรพัตร์กรณ จันดาวัลย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววชิรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บช.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้ขอสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๓๓๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๕๗-๗๗๖๐

-ทงป.
[Signature]
[Signature]
(นายสุรพัตร์กรณ จันดาวัลย์)
ผอ. กลุ่มนิเทศฯ สฟป.อศ.๓.

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร ผอ.ประสิทธิ์ คำกั้ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้หนังสือได้ขอสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

bciprvns
เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๐๐

ทรงชนม์ศักดิ์
รักษา
อธิการบดีมหาวิทยาลัย

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร นายชัยยงค์ นันตะสุข

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววชิรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้บัณฑิตได้ขอสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อบ้านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษาโทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๕๗-๗๗๖๐

กราบขอพรวิมลมา
ยินดีให้สัมภาษณ์
๗/๑

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูสุธีธรรมธรร (อำพล สุธีโร)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววัชรินทร์ พรหมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้ขอสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ถวายแก่
มีทราบ

ยินดีให้สัมภาษณ์

พระครูสุธีธรรมธรร

สนง.บัณฑิตศึกษาโทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระอธิการดาวเรือง วาญาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววิชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคุชฎีนิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้ขอสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒน์บัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษาโทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

นางพนังพร จันทร์พวง
พร. ธนกร (อ.อ. ๘)
วัดบ้านกุ่ม

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระมหาทินกร ปภัสโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้ขอสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษาโทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

๗๕๗๒/หอสมุดฯ ๖๒/๗๕๗๒

๗๕๗๒/หอสมุดฯ ๖๒/๗๕๗๒

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระอาจารย์สังจา (ปู่ลี) ผลบุญไญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววิชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้ขอสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ศาสตราจารย์ ดร.สังจา (ปู่ลี) ผลบุญไญ

พระอาจารย์สังจา (ปู่ลี) ผลบุญไญ

สนง.บัณฑิตศึกษาโทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญไญ - จันท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระอาจารย์มิตรชัย อินทะสาโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้หนังสือขอสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อนานแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒน์บัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษาโทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วัชรปัญโญ - จันท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ดร.จก. วัชรินทร์ พร้อมใจ

ว. ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ภาคผนวก ข

บัญชีลงเวลาการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ
แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ
วันที่ ๒๓ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ลายมือชื่อ	เวลา	หมายเหตุ
๑	น.ส. มะลิวัน สอน	ศึกษานิเทศก์ สพป. ๐๓. ๓		๐๖.๓๐	
๒	นางสมะลิวัลย์ เกี่ยมสข	อำนวยการฝ่ายปกครอง		๐๖.๕๐	
๓	นายนิกรกร ไชยธรรมา	ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนบ้านคำอ้อ		๐๖.๕๐	
๔	น.ส. นิตยา เกตุทอง	หัวหน้าฝ่ายปกครอง		๐๗.๓๐	
๕	นายสุรพล ไร่ไผ่	ประธานคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน		๐๗.๓๐	
๖	นายสุวิทย์ เกตุธรรม	หัวหน้าฝ่ายปกครอง		๐๗.๕๐	
๗	นางอรรณพ ไชยธรรมา	หัวหน้าฝ่ายปกครอง		๐๗.๓๐	
๘	นายปาริชาติ คำสี	พ.อ.ร.ร.๒๓๓		๐๗.๓๐	
๙	นายทอง ดิษฐ์	ผู้ปกครอง		๐๗.๕๐	
๑๐	นางสาววิไลวรรณ วัฒนศิริ	อำนวยการฝ่ายปกครอง		๐๗.๕๐	
๑๑	นายสุวิทย์ เกตุธรรม	ศึกษานิเทศก์ สพป. ๐๓. ๓		๐๘. ๓๐	
๑๒	นายสุวิทย์ อินทร์	ศึกษานิเทศก์ สพป. ๐๓. ๓		๐๘.๒๐	
๑๓	นายสุวิทย์ เกตุธรรม	อำนวยการฝ่ายปกครอง		๐๗.๓๐	
๑๔	นางสุวิทย์ เกตุธรรม	อำนวยการฝ่ายปกครอง		๐๗.๕๐	
๑๕	นายสุวิทย์ เกตุธรรม	อำนวยการฝ่ายปกครอง		๐๗.๕๐	

ภาคผนวก ซ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/วศ

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน/เจริญพร พระมหาทินกร ปภัสโร

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทาง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาววิชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับ อนุมัติให้ทำคุณนิตินพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคุณนิตินพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ในวันอังคารที่ ๔ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อนานแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอ อนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒน์บัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร. ๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จันท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๑๖๐

ขออภัยที่ส่งมาช้า
ไม่ส่งให้ท่าน
รศ.ดร. ปภัสโร

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๗

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน/เจริญพร นายประเจน ปาประลิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทาง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ในวันอังคารที่ ๙ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอ
อนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

(จดหมายตอบ)
ขอตอบ- ส่งไป- ขอตอบให้

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทาง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๑๐๐ แบบ บท.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ได้รับอนุมัติให้ทำคุณนิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคณินิพนธ์
นิตินธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วัชรปัญโญ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพามา เพื่อขอความเห็นชอบจาก
สันทนากลุ่ม เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ในวันที่ ๑๙ เดือนตุลาคม พ.ศ.
๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้
ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลรทบต่อท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอ
อนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

-
 อานนทน
 อธิบดีกรมการศาสนา

 (นายวิชาญ วัฒนวิทย์)
 วันที่ ๑๐๐๘ / ๒๓ / ๒๕๖๓

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๗

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน/เจริญพร นางอรอนงค์ ชิมบัสัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทาง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาววิชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคณานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสรัถย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ในวันอังคารที่ ๙ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอ
อนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒน์บัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ทรงคุณวุฒิ

มีมติให้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

(นางอรอนงค์ ชิมบัสัน)
ศึกษานิเทศก์ สพป.อุดรธานีเขต 3

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - งานท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/วพ

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน/เจริญพร นางพิสมัย แก้วแสงใส

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทาง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคุณูปการ ดังนี้ ๑) พระมหาทวารวยาภ วชิรปัญโญ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ในวันอังคารที่ ๙ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอ
อนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒน์บัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

กราบนำส่ง
-ทั้งทบ

ยื่นส่งให้ส่วนกิจกรรมงานศพ

(นางพิสมัย แก้วแสงใส)

สำนักพิมพ์ สหป. อุดรธานี เขต ๓

สง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - งานท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๗

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน/เจริญพร นางอังคณา แก้วไชย

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทาง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาววชิรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาทวารสยาม วชิรปัญญา, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ในวันอังคารที่ ๔ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อนานแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

กราบขอรับทราบ

อ.น.จ.ใจร่วมสนทน

สนง.บัณฑิตศึกษาโทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญญา - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/วศ

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน/เจริญพร นางสาวรชพร แสงโยจารย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทาง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาววิชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการเรื่อง "การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓" โดยมีคณะกรรมการควบคุมคุณูปการ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมหา เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อการวิจัย เรื่อง "การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓" ในวันอังคารที่ ๙ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ ครึ่งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอ
อนุโมทนา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

กราบเรียน
- จักรพงษ์
จีนดีใจร่วมสนทนากลุ่ม

อรรถพร

(นางสาวอรรถพร นสอ.ไชยารักษ์)

ศึกษานิเทศก์ วทพ. ๐๑. ๓

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๗

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน/เจริญพร นายประยุทธ์ จันทร์หังหวั

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทาง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาววิชรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาตวันสยมา วชิรปัญโญ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ในวันอังคารที่ ๙ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอ
อนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

กนกพงศ์ ทรัพย์
ชัย

วิไลวรรณ ทรัพย์

๒/๑๐๖

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๖๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จันท.ประสานงาน - ๐๘๕-๙๕๗-๗๗๖๐

ศาสตราจารย์ ดร. จันทน์ (แก้ว) 1
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำอ้อ อ.เมือง จ.อุดร

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๗

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

เรียน/เจริญพร นายรังสิทธิ์ จับใจนาย

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบตรวจสอบคุณภาพแนวทาง จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาววชิรินทร์ พร้อมใจ รหัสประจำตัว ๕๖๐๕๕๐๕๐๑๐ แบบ บพ.๒.๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมา/เจริญพรมมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อการวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต ๓” ในวันอังคารที่ ๙ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ ครึ่งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อนานแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอ
อนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร
เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

กราบหมื่นศรีการ
วิทยการ
- ๕๖๕๖๖๖๖๖
๖๖๖๖๖๖๖๖

ส่ง:บัณฑิตศึกษาโทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญไญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๕๗-๗๖๖๐

ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ได้ตรวจสอบแล้ว

1.
2.
3.
4. อรรถพร
5. น/ส.อ
6.
7.
8.
9.

แนวการบริหารนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ภาคผนวก ณ
แบบบันทึกประชุมเชิงปฏิบัติการ

ระเบียบวาระการประชุม
การประชุมเชิงปฏิบัติการ
แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ
ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ
วันที่ เดือน.....พ.ศ.....
เริ่มประชุม เวลา.....น.

๑) ทบทวนข้อมูลการวิจัยและนำเสนอวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ
(Work Shop) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๑ ผู้วิจัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุขปฏิบัติพันธิพนธ์ เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต ๓” จึงต้องดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการตามกระบวนการ และวัตถุประสงค์การวิจัยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย(Stakeholders)กับการบริหารสถานศึกษาโดยตรง และทางอ้อม ผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ๑. ผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๒. เป็นมีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารสถานศึกษา ๓. เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านงานวิชาการ ๔. เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ จำนวน ๑๕ รูป/ท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒) นำเสนอ (ร่าง) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้าน
คำอ้อ (KHAM-OR Action Plan) ตามเอกสารอัตสำเนาแนวทางฯ ที่แจกให้ผู้เข้าร่วมประชุม
ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

๒.๑ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

- ผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

.....

.....

.....

- คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

.....

.....

.....

๒.๒ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

.....

.....

.....

.....

๒.๔ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

.....

๓) แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำแนวทางการบริหาร
สถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ พร้อมข้อเสนอแนะ

๓.๑ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

- ผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

.....

.....

.....

- คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

.....

.....

.....

๓.๒ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

.....

.....

.....

๓.๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

.....

.....

.....

๓.๔ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

.....

.....

.....

๔) ปฏิบัติการพิจารณาและสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ญ
แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus groups)

เรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

ดำเนินการสนทนาเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๕๖๑

พิธีกร.....ผู้จัดบันทึก.....

ผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม.....

คำชี้แจง แบบบันทึกการสนทนากลุ่มนี้ เป็นการนำเสนอและตรวจสอบแนวทางการบริหาร
สถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ รายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนา

- ๑.....
- ๒.....
- ๓.....
- ๔.....
- ๕.....
- ๖.....
- ๗.....
- ๘.....
- ๙.....
- ๑๐.....

ตอนที่ ๒ การนำเสนอและตรวจสอบแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

ประเด็นการสนทนการตรวจสอบคุณภาพ รับรอง และนำเสนอแนวทางการบริหาร
สถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อุดรธานีเขต ๓

๒.๑ การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ)

๒.๑.๑ ประเด็น ความถูกต้องของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๑.๒ ประเด็น ความเหมาะสมของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๑.๓ ประเด็น ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

.....

.....

.....

๒.๑.๔ ประเด็นประโยชน์ของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๒ การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)

๒.๒.๑ ประเด็น ความถูกต้องของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๒.๒ ประเด็น ความเหมาะสมของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๒.๓ ประเด็น ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

.....

.....

.....

๒.๒.๔ ประเด็นประโยชน์ของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๓ การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ)

๒.๓.๑ ประเด็น ความถูกต้องของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๓.๒ ประเด็น ความเหมาะสมของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๓.๓ ประเด็น ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

.....

.....

.....

๒.๓.๔ ประเด็นประโยชน์ของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๔ การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา)

๒.๔.๑ ประเด็น ความถูกต้องของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๔.๒ ประเด็น ความเหมาะสมของแนวทางฯ

.....

.....

.....

๒.๔.๓ ประเด็น ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

.....

.....

.....

๒.๔.๔ ประเด็นประโยชน์ของแนวทางฯ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ก
ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถาม
และตารางค่าความเที่ยง

ข้อ	ข้อความ การบริหารสถานศึกษา	คะแนนพิจารณาความ สอดคล้อง					รวม	ค่า IOC
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓	คนที่ ๔	คนที่ ๕		
๑. ด้านคุณภาพของผู้เรียน (อิทธิบาท ๔)								
๑.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน								
๑	ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านและเขียนได้ เหมาะสมตามระดับชั้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๒	ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้เหมาะสมตามระดับชั้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๓	ผู้เรียนมีทักษะการคิดคำนวณได้เหมาะสม ตามระดับชั้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๔	ผู้เรียนสามารถคิดจำแนก แยกแยะ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง พิจารณาอย่าง รอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ ได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๕	ผู้เรียนมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นและแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๖	ผู้เรียนสามารถรวบรวมความรู้ด้วยตัวเอง มี ทักษะการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ ความรู้ และนำประสบการณ์มาใช้ในการ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๗	ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน อย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘
๘	ผู้เรียนสามารถใช้สื่อ เทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสาร อย่างเหมาะสมปลอดภัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๙	ผู้เรียนมีความก้าวหน้าและมีทักษะทางการ เรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑

๑๐	ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียน มีพัฒนาการสูงขึ้นหรือคุณภาพเป็นไปตาม เป้าหมาย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑

๑๑	ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี พร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๑๒	ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้และทักษะทาง อาชีพเหมาะสมกับช่วงวัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๑๓	ผู้เรียนยอมรับและอยู่ร่วมกันบนความ แตกต่างและหลากหลาย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๑๔	ผู้เรียนเข้าร่วม ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรม ที่สร้างความสามัคคีปรองดอง ที่เป็น ประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๑๕	ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติตาม หลักของศาสนาที่ตนนับถือ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๑๖	ผู้เรียนเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๑๗	ผู้เรียนไม่ลักขโมยสิ่งของหรือผลงานของ ผู้อื่นมาเป็นของตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๑๘	ผู้เรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๑๙	ผู้เรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๒๐	ผู้เรียนตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และมีความ เพียรพยายามในการเรียนรู้ ไม่ย่อท้อต่อ ปัญหาและอุปสรรค	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑

๒๑	ผู้เรียนใช้ทรัพย์สินของตนเองและใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คู้มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๒๒	ผู้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘
๒๓	ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๒๔	ผู้เรียนมีจิตอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๒๕	ผู้เรียนมีความกตัญญูต่อบิดา มารดา ครู อาจารย์และผู้มีพระคุณ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๒๖	ผู้เรียนมีวิธีการรักษาสุขภาพกาย อารมณ์ และสุขภาพจิตของตนเองให้แข็งแรง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๒๗	ผู้เรียนรู้และมีวิธีการป้องกันตนเองจากการล่อลวง ข่มเหง รังแก	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘
๒. ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (อริยสัจ ๔)								
๒๘	สถานศึกษาบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๒๙	สถานศึกษามีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นอย่างชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑

๓๐	มีแผนการพัฒนานิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริง อย่างเป็นรูปธรรมตามหลักสูตรสถานศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๓๑	มีแผนการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐานตำแหน่ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๓๒	มีการแผนการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนทันสมัย นำไปประยุกต์ใช้ได้และดำเนินการอย่างเป็นระบบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๓๓	มีแผนการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ และมีความปลอดภัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๓๔	ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๓๕	สถานศึกษากำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑

๓. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (อริยสัจ ๔, อิทธิบาท ๔)								
๓๖	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตนเอง กำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดเป็นรายบุคคลอย่างเป็นรูปธรรมทั้งระบบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๓๗	ผู้เรียนมีโอกาสดูแลเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิด ได้ปฏิบัติจริงด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สร้างองค์ความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๓๘	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๓๙	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักการอ่าน และแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีด้วยตนเองอย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๔๐	ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑

๔๑	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๔๒	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๔๓	ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑

๔๔	ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘
๔๕	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๔. ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (อริยสัจ ๔, อิทธิบาท ๔)								
๔๖	สถานศึกษาจัดวางระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘
๔๗	สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๔๘	มีแผนการพัฒนากิจการการศึกษาที่มุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๔๙	มีการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑
๕๐	มีการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ และรายงานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.918	50

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
ข้อที่ 1	2.73	.640	30
ข้อที่ 2	2.67	.479	30
ข้อที่ 3	2.83	.531	30
ข้อที่ 4	2.70	.535	30
ข้อที่ 5	3.00	.587	30
ข้อที่ 6	2.70	.596	30
ข้อที่ 7	3.23	.728	30
ข้อที่ 8	2.70	.535	30
ข้อที่ 9	3.13	.434	30
ข้อที่ 10	2.97	.414	30
ข้อที่ 11	3.23	.679	30
ข้อที่ 12	2.57	.568	30
ข้อที่ 13	2.87	.681	30
ข้อที่ 14	2.87	.434	30
ข้อที่ 15	2.93	.583	30
ข้อที่ 16	2.60	.855	30
ข้อที่ 17	2.77	.679	30
ข้อที่ 18	2.67	.479	30
ข้อที่ 19	2.77	.504	30
ข้อที่ 20	2.60	.563	30
ข้อที่ 21	2.63	.556	30
ข้อที่ 22	2.57	.568	30
ข้อที่ 23	2.60	.563	30

ข้อที่ 24	2.77	.774	30
ข้อที่ 25	2.73	.740	30
ข้อที่ 26	2.83	.699	30
ข้อที่ 27	2.67	.479	30
ข้อที่ 28	2.40	.563	30
ข้อที่ 29	2.50	.572	30
ข้อที่ 30	2.60	.498	30
ข้อที่ 31	3.17	.379	30
ข้อที่ 32	2.83	.699	30
ข้อที่ 33	2.80	.610	30
ข้อที่ 34	2.83	.699	30
ข้อที่ 35	2.63	.490	30
ข้อที่ 36	2.57	.568	30
ข้อที่ 37	2.83	.950	30
ข้อที่ 38	2.87	.819	30
ข้อที่ 39	3.20	.714	30
ข้อที่ 40	3.00	.788	30
ข้อที่ 41	2.70	.952	30
ข้อที่ 42	2.87	.819	30
ข้อที่ 43	2.57	1.135	30
ข้อที่ 44	2.67	1.028	30
ข้อที่ 45	2.67	1.028	30
ข้อที่ 46	2.87	1.196	30
ข้อที่ 47	2.70	1.208	30
ข้อที่ 48	2.67	1.061	30
ข้อที่ 49	2.93	1.112	30
ข้อที่ 50	3.23	1.073	30

ภาคผนวก ก

ภาพประกอบในการดำเนินการวิจัย

สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธ (อำพล สุธีโร.) รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน
เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรมวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูสุธีธรรมธ (อำพล สุธีโร.) รองเจ้าคณะอำเภอหนองหาน
เจ้าอาวาสวัดศรีทรงธรรมวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายนิคม ผิวขาวรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ คำกิ่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสุรพัศกรณ์ จันดาวัลย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและ
ประเมินผล การจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓
วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายชัยยงค์นันทะสุข ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการ
เชี่ยวชาญวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑

การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop)
 เรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓
 วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) เรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
 โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓ วันที่ ๒๓ สิงหาคม
 ๒๕๖๐.

การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop)

เรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓

วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓
วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓
วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำอ้อ

ภาคผนวก ฐ

ตัวอย่างข้อมูลดิบผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑.๑ ชื่อ - สกุล ผู้สัมภาษณ์ นาย.ดร.สุธรรม ธรรม (อึ้งพล ธีระโย)

๑.๒ ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายกิจการของนักศึกษา วิทยาลัยการศึกษาศรีนครธรรม

๑.๓ วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์ ๗ มิ.ย. ๒๕๖๑ เริ่มสัมภาษณ์เวลา ๑๐.๐๐ น.

๑.๔ ผู้สัมภาษณ์ : (ผู้วิจัย) ฉวีวรรณ พรมมาใจ

๑.๕ บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย (จดบันทึก, บันทึกภาพ)

๑.๖ สถานที่สัมภาษณ์ วิทยาลัยการศึกษาศรีนครธรรม ๓๓ถนนพหลโยธิน

๑.๗ สิ้นสุดการสัมภาษณ์เวลา ๑๕.๐๐ น.

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงทฤษฎีของการโรงเรียนบ้านคำอ้อ หมายถึง วิธีการหรือข้อปฏิบัติ ที่บูรณาการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA หลักธรรมหรือยี่สิบ ๔ และอิทธิบาท ๔ ในการดำเนินการพัฒนางานวิชาการตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๔ ด้าน คือ

- ๑) คุณภาพของผู้เรียน
- ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
- ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ
- ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ

๑.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพ
ของนักเรียน ควรมีแนวทางอย่างไร?

สัปดาห์ที่ ๓.๑.๑ ผลลัพธ์ทางวิชาการของผู้เรียน

- ด้าน ก่อ เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับตัวอักษร พร้อมฝึกหัดความรู้อย่างถูกต้องในลักษณะการอ่าน และ ความประหลาด
- ด้าน ความรู้ ทักษะการอ่านและการเขียน การอ่านและการเขียน
- ด้าน ความรู้ ทักษะการอ่านและการเขียน การอ่านและการเขียน

๓.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

๑. เปลี่ยนวิถีทางความคิดจาก ๑๒ ทศวรรษ มา ๒๐ ทศวรรษ ทั้งสังคม วัฒนธรรม

จิตวิภาคือกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพในตน (ปรีดีพิเชฏ์)

๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (อริยสัจ ๔)

๔.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล ควรมีแนวทางอย่างไร?

๑. ระบบประกันคุณภาพภายใน อริยสัจที่ ๓ ภาวะเอกภาพ/โรงเรียนหนึ่งใจ
ภาคีตามกรอบอริยสัจ ๔ ชี้นำทางให้โรงเรียน นักจัดการศึกษา
และครูผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่มั่นคงด้วยสามข้อ และกฎ
ผลให้สังคมสงบสุข

๒. เมื่อได้ข้อมูลของสถานศึกษาแล้ว นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล
จากภาคีที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ้านคำอ้อ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจร่วมกัน

๔.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ หรือไม่ อย่างไร?

เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ ดังนี้

๑. มโนวิมุตติ/โรงเรียนบ้านคำอ้อ สอนให้เด็กมีใจดี

๒. อริยสัจ ๓/โรงเรียนบ้านคำอ้อ สอนให้เด็กมีใจดี

๓. อริยสัจ ๔/โรงเรียนบ้านคำอ้อ สอนให้เด็กมีใจดี

๔. อริยสัจ ๕/โรงเรียนบ้านคำอ้อ สอนให้เด็กมีใจดี

๕. อริยสัจ ๖/โรงเรียนบ้านคำอ้อ สอนให้เด็กมีใจดี

ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

๓.๑ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

๓.๑.๑ ผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

6

๑ เด็กนักเรียน ๓ คนในชั้นเรียน เล่นของเล่น
แล้วฝึกฝนจนสามารถเล่นได้เอง และเล่นอย่างสนุกสนาน
มีความสุข

๒ เด็กนักเรียน เล่นของเล่นในชั้นเรียน เล่นอย่างสนุกสนาน

๓ เด็กนักเรียนในชั้นเรียน เล่นของเล่นอย่างสนุกสนาน

๓.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

๑. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการเล่น เล่นอย่างสนุกสนาน
มีความสุขในการเล่น และเล่นอย่างสนุกสนาน

๒. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการเล่น เล่นอย่างสนุกสนาน

๓. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการเล่น เล่นอย่างสนุกสนาน

๔. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการเล่น เล่นอย่างสนุกสนาน

๓.๒ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำ
อ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

๑. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เล่นอย่างสนุกสนาน
มีความสุขในการเล่น และเล่นอย่างสนุกสนาน

๒. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เล่นอย่างสนุกสนาน
มีความสุขในการเล่น และเล่นอย่างสนุกสนาน

๓. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เล่นอย่างสนุกสนาน
มีความสุขในการเล่น และเล่นอย่างสนุกสนาน

๓.๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำ
 อ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

การวัดผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนให้ชัดขึ้น, เป็นที่แปลกกว่าที่วัดเรียน
 อยู่จนเกิดความดี ความรักใจของครู นักศึกษาผู้สอนและนักเรียน
 นักเรียนผลสัมฤทธิ์

ไม่เกิดผลโรงเรียนเท่านี้ แต่ผู้สอน ทดสอบ ผู้ปกครอง
 และนักเรียนผลสัมฤทธิ์นักเรียนไม่พบผู้สอนเท่านี้เท่า

๓.๔ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำ
 อ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อการนำเอาวัดผล ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร
 เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ผู้สอนและผู้ปกครอง ทดสอบผู้สอน ผู้สอน
 เกิดผลดี ผู้สอนและผู้ปกครองผู้ปกครองผู้สอนผู้สอนผู้สอนผู้สอน
 ผู้สอนและผู้ปกครองผู้สอน ผู้สอนและผู้ปกครอง ผู้สอนและผู้ปกครอง
 ผู้สอนและผู้ปกครอง ผู้สอนและผู้ปกครอง ผู้สอนและผู้ปกครอง

ข้อที่ ๑๐ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ผู้สอน ทดสอบผู้เรียน
 ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน
 ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน ผู้สอน

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ตอนที่ ๑ สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑.๑ ชื่อ - สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ พระมหาทินท์ ปุทฺธสโร
 ๑.๒ ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
 ๑.๓ ประสบการณ์ในการทำงาน 15 ปี
 ๑.๔ วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2561 สัมภาษณ์เวลา 13.00 น.
 ๑.๕ ผู้สัมภาษณ์ : (ผู้วิจัย) นางสาวกรรณิการ์ พรหมใจ
 ๑.๖ บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย (จุดบันทึก, บันทึกภาพ, บันทึกเสียง)
 ๑.๗ สถานที่สัมภาษณ์ วัดศรีรัตนาราม
 ๑.๘ สิ้นสุดการสัมภาษณ์เวลา 13.30 น.

ตอนที่ ๒ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ หมายถึง วิธีการหรือข้อปฏิบัติที่บูรณาการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA หลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ในการดำเนินงานวิชาการตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๔ ด้าน คือ

- ๑) คุณภาพของผู้เรียน
- ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
- ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ
- ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

๑. ด้านคุณภาพของผู้เรียน (อิทธิบาท ๔)

๑.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรมีแนวทางอย่างไร?

๑.๑.๑ ผลลัพธ์ทางวิชาการของผู้เรียน

ผู้เรียน 9 อันดับแรก สห 10 ในโรงเรียน ในเชิงพุทธศักราช
เช่น อย่าง ๑. ทศ ๑๐ อันดับแรก สห ๑๐ ในโรงเรียน ในเชิงพุทธศักราช
และ ๑๐ อันดับแรก สห ๑๐ ในโรงเรียน

๑.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

นักเรียนได้มีธรรมะเรียนรู้ และ ๑๐ ในโรงเรียน ในเชิงพุทธศักราช
พุทธศักราช โดย ๑๐ อันดับแรก สห ๑๐ ในโรงเรียน
และ ๑๐ อันดับแรก สห ๑๐ ในโรงเรียน

หรือไม่ว่าอย่างไร?

ในกรณีหากบริษัทและกรมสรรพากรมีทางสนทนากับกัน
ผู้มีการจะจ่าย ๑๖๐ ล้านบาท บริษัทจะจ่าย ๑๖๐ ล้านบาท
หรือ ๑๖๐ ล้านบาท ในกรณีที่บริษัทเกิดมีผลเสียจาก
โดยที่บริษัทจะจ่าย ๑๖๐ ล้านบาท ด้วย ๑๖๐ ล้านบาท
หรือ ๑๖๐ ล้านบาท ในกรณีที่บริษัทเกิดมีผลเสียจาก
หรือ ๑๖๐ ล้านบาท ในกรณีที่บริษัทเกิดมีผลเสียจาก

๔.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ หรือไม่ อย่างไร?

[illegible]

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

๓.๑ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

๓.๑.๑ ผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

ใบไม้ ๕ ชนิด มารดน้ำทุกวัน เวลาเช้า ๖.๐๐ น. และเย็น ๖.๐๐ น. และรดน้ำทุกวัน เวลาเช้า ๖.๐๐ น. และเย็น ๖.๐๐ น. และรดน้ำทุกวัน เวลาเช้า ๖.๐๐ น. และเย็น ๖.๐๐ น.

๓.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

๑. ๖ ธันวาคม ๒๕๖๓
 - ๖ ธันวาคม ๒๕๖๓
 - ๖ ธันวาคม ๒๕๖๓
 - ๖ ธันวาคม ๒๕๖๓

- 4.5V to 5V across the load resistor

[illegible]

๓.๒ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
โรงเรียนบ้านคำอ้อ อธิการบดี 4 ท่าน
ดร.จิตติ วัฒนา ดร.วิมล งาม และ ดร.จิตติ วัฒนา
ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
ตามคำสั่ง

๓.๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ดร.จิตติ วัฒนา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
และ ดร.จิตติ วัฒนา รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
และ ดร.จิตติ วัฒนา อาจารย์โรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ

ดร.จิตติ วัฒนา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
และ ดร.จิตติ วัฒนา รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
และ ดร.จิตติ วัฒนา อาจารย์โรงเรียนบ้านคำอ้อ
และ ดร.จิตติ วัฒนา อาจารย์โรงเรียนบ้านคำอ้อ
และ ดร.จิตติ วัฒนา อาจารย์โรงเรียนบ้านคำอ้อ
และ ดร.จิตติ วัฒนา อาจารย์โรงเรียนบ้านคำอ้อ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

[illegible]

การปฏิบัติตามแผน (Do - D) หมายถึง การดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน

๑.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรมีแนวทางอย่างไร?

- มีครูพี่เลี้ยง ๓ คน ๑. ปลูกฝัง นักเรียน สัก ๑๐๐ คน ต่อปี
- จัดทำเอกสาร ๑๐๐ เรื่อง
- จัดทำคู่มือ ๑. ๑๐๐ เรื่อง ๑. ๑๐๐ เรื่อง
- จัดทำเอกสาร ๑๐๐ เรื่อง ๑. ๑๐๐ เรื่อง
- จัดทำเอกสาร ๑๐๐ เรื่อง ๑. ๑๐๐ เรื่อง

การตรวจสอบ (Check - C) หมายถึง การตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน

๑.๓ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรมีแนวทางอย่างไร?

- ทำแบบสำรวจ นักเรียน ๑. ๑๐๐ เรื่อง ๑. ๑๐๐ เรื่อง
- ทำแบบสำรวจ ตาม กิจกรรม ๑. ๑๐๐ เรื่อง ๑. ๑๐๐ เรื่อง
- ทำแบบสำรวจ ตาม กิจกรรม ๑. ๑๐๐ เรื่อง ๑. ๑๐๐ เรื่อง

การปรับปรุง (Action - A) หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงผลการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน

๑.๔ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการดำเนินการปรับปรุงผลการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรมีแนวทางอย่างไร?

- สรุปผล ๑๐๐ เรื่อง ๑. ๑๐๐ เรื่อง

๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

การวางแผน (Plan - P) หมายถึง การดำเนินการกำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการวางแผนด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีแนวทางอย่างไร?

- มุ่งเน้นชี้แจง คณะกรรมการสถานศึกษา
- จัดทำโรงเรียน แผนงานปรับโครงสร้างโรงเรียน ตามแผนร.ก.ม.

การปฏิบัติตามแผน (Do - D) หมายถึง การดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีแนวทางอย่างไร?

- มุ่งเน้น แผนงานปรับโครงสร้าง ๓ ส่วน คือ / ๑. โครงสร้าง
- จัดทำแผนงานบูรณาการโรงเรียน เชื่อมโยง เครื่องมือ สถานศึกษา / ๒. โครงสร้าง
- ส่งเสริมงานกิจกรรม พัฒนาจิตใจ พัฒนาสติปัญญา

การตรวจสอบ (Check - C) หมายถึง การตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๓ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการ ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีแนวทางอย่างไร

- 1. เน้นสร้างจิตสำนึก
- 2. เน้นสอนแบบ / แบบมีส่วนร่วม
- 3. ส่งเสริมงานอาสาสมัคร

การปรับปรุง (Action - A) หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงผลการปฏิบัติตามแผนการบริหาร สถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหาร สถานศึกษา

๒.๔ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการ ดำเนินปรับปรุงผลการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้าน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีแนวทางอย่างไร

- ส่งเสริมงานอาสาสมัคร

๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

การวางแผน (Plan - P) หมายถึง การดำเนินการกำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการวางแผนด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ควรมีแนวทางอย่างไร?

- จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีระดับชั้นเรียน
- ทบทวนข้อวัตรปฏิบัติของโรงเรียน
- ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การปฏิบัติตามแผน (Do - D) หมายถึง การดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ควรมีแนวทางอย่างไร?

- จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

การตรวจสอบ (Check - C) หมายถึง การตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน บ้านคำอ้อ

๓.๓ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการ ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้าน กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ควรมีแนวทางอย่างไร

- แนวสัณท
- พอานพทาเป็นกลไก / ซินอ

การปรับปรุง (Action - A) หมายถึง การดำเนินปรับปรุงผลการปฏิบัติตามแผนการบริหาร สถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๔ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ เกี่ยวกับการ ดำเนินปรับปรุงผลการปฏิบัติตามแผนการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้าน กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ควรมีแนวทางอย่างไร

- สดปรองานพมทำเป็น
- Best Practice อนุบาลชั้นต้น

ตอนที่ ๓ หลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ และ
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๑ ท่านคิดว่าหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ที่นำมาบูรณาการกับการบริหาร
สถานศึกษาตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA ในการดำเนินการพัฒนางาน
วิชาการตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๔ ด้าน มีความเหมาะสมสอดคล้องหรือไม่ อย่างไร

๓.๑.๑ คุณภาพของผู้เรียน

ได้ โดยได้แนวทางพุทธธรรมมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน
สถานศึกษา / วิชา และครูผู้สอนได้ช่วยกันในการจัดการเรียนการสอน
ในชั้นเรียน: พุทธธรรมมี ๓๖๐ ข้อ แต่ครูผู้สอนได้ช่วยกันในการจัดการเรียน
การสอนได้ โดยได้แนวทางพุทธธรรมมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

๓.๑.๒ กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้เรียนได้มาช่วยกันในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน
และครูผู้สอนได้ช่วยกันในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน
๓.๑.๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๑.๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ
๓.๑.๓.๑ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ
๓.๑.๓.๒ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ
๓.๑.๓.๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑.๑ ชื่อ - สกุล ผู้สัมภาษณ์ สิบโท กนกดากร กนกดากร
- ๑.๒ ตำแหน่ง พล. กิ่งนิเทศ - ศึกษาและประเมินผลพฤติกรรม
- ๑.๓ วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑ เริ่มสัมภาษณ์เวลา ๑๐.๐๐ น.
- ๑.๔ ผู้สัมภาษณ์ : (ผู้วิจัย) นางสาวจิรากร พรหมใจ
- ๑.๕ บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย (จดบันทึก, บันทึกภาพ)
- ๑.๖ สถานที่สัมภาษณ์ สฟ. ๑๑. ๓
- ๑.๗ สิ้นสุดการสัมภาษณ์เวลา ๑๒.๐๐ น.

ตอนที่ ๒ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ หมายถึง วิธีการหรือข้อปฏิบัติที่บูรณาการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA หลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ในการดำเนินการพัฒนางานวิชาการตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๔ ด้าน คือ

- ๑) คุณภาพของผู้เรียน
- ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
- ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ
- ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

๑) ด้านคุณภาพของผู้เรียน (อิทธิบาท ๔)

๑.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรมีแนวทางอย่างไร?

๓.๑.๑ ผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

P = $\left\{ \begin{array}{l} \text{องค์ความรู้} \\ \text{ทักษะ} \\ \text{เจตคติ} \\ \text{สมรรถนะ} \end{array} \right\}$ $\rightarrow$ $\left\{ \begin{array}{l} \text{วัดผล} \\ \text{ประเมิน} \\ \text{วัดผล} \end{array} \right\}$

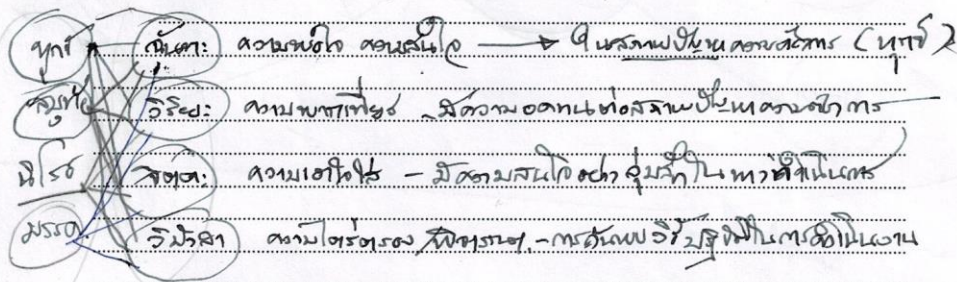
D = $\left\{ \begin{array}{l} \text{วัดผล} \\ \text{ประเมิน} \\ \text{วัดผล} \end{array} \right\}$ $\rightarrow$ $\left\{ \begin{array}{l} \text{วัดผล} \\ \text{ประเมิน} \\ \text{วัดผล} \end{array} \right\}$

๓.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

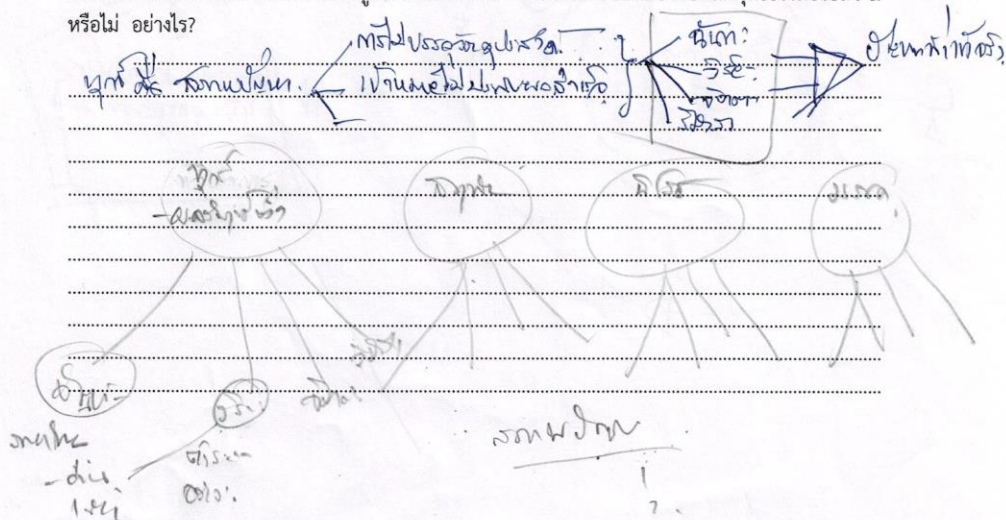
๑.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมข้อที่ ๔ หรือไม่ อย่างไร?

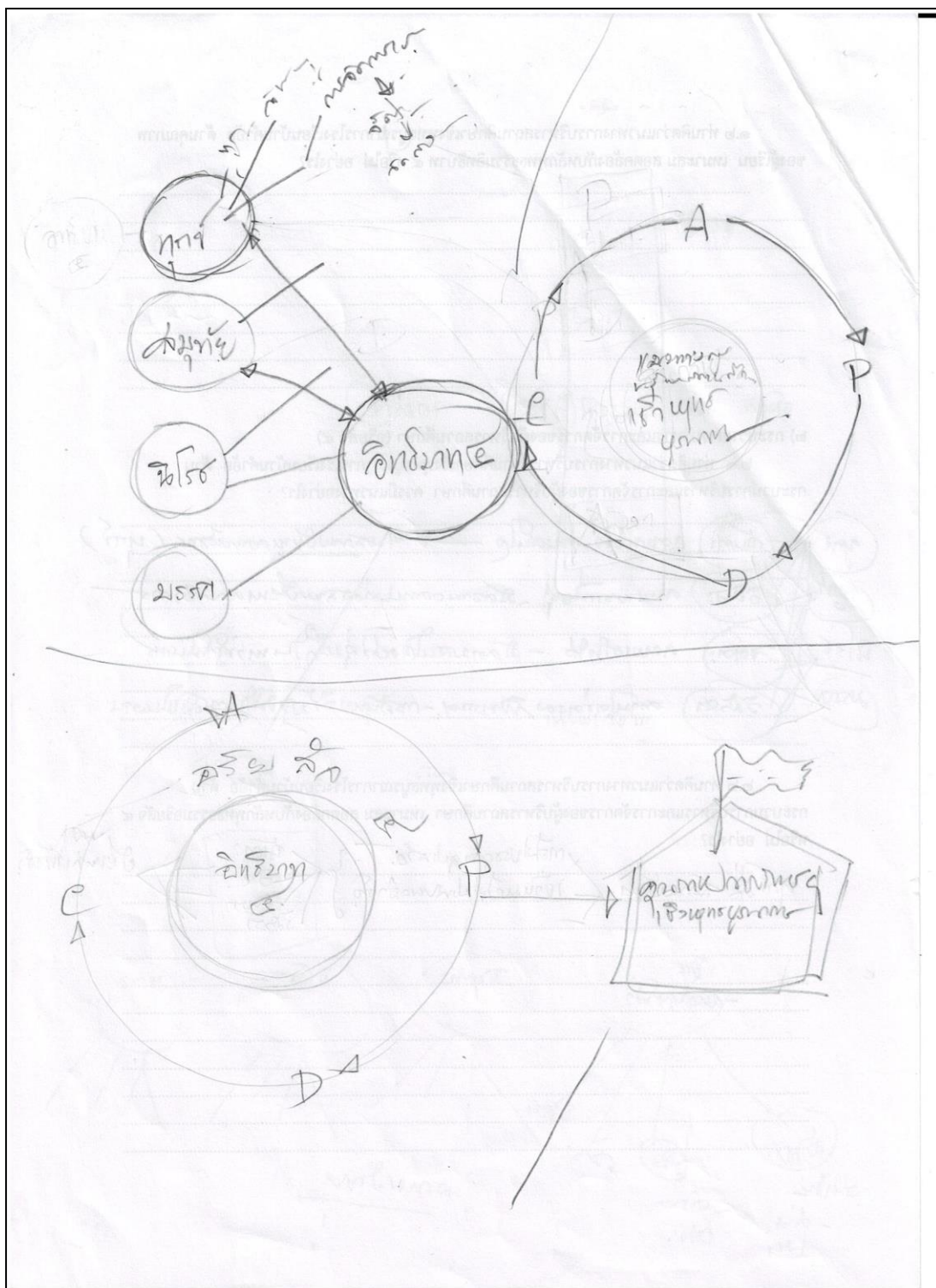
๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (อริยสัจ ๔)

๒.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีแนวทางอย่างไร?

๒.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ หรือไม่ อย่างไร?

๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ (อริยสัจ ๔, อิทธิบาท ๔)

๓.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ควรมีแนวทางอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ หรือไม่ อย่างไร?

๑) การจัดการเรียนการสอน *พุทธธรรมอริยสัจ ๔*

๒) การจัดการเรียนการสอน *อิทธิบาท ๔*

๓) การจัดการเรียนการสอน *อริยสัจ ๔*

.....

.....

.....

๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (อริยสัจ ๔)

๔.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล ควรมีแนวทางอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๑ สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑.๑ ชื่อ - สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ นายนิคม นิลนวล
 ๑.๒ ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓
 ๑.๓ ประสบการณ์ในการทำงาน ๓๐ ปี
 ๑.๔ วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์ ๕ มิ. ๒๕๖๖ เริ่มสัมภาษณ์เวลา ๐๙.๓๐ น.
 ๑.๕ ผู้สัมภาษณ์ : (ผู้วิจัย) กองพัฒนานักเรียนฯ พร้อมใจ
 ๑.๖ บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย (จดบันทึก, บันทึกภาพ, บันทึกเสียง)
 ๑.๗ สถานที่สัมภาษณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓
 ๑.๘ สิ้นสุดการสัมภาษณ์เวลา ๑๑.๐๐ น.

ตอนที่ ๒ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ หมายถึง วิธีการหรือข้อปฏิบัติที่บูรณาการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA หลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ในการดำเนินงานวิชาการตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๔ ด้าน คือ

- ๑) คุณภาพของผู้เรียน
- ๒) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
- ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านคำอ้อ
- ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ

๑. ด้านคุณภาพของผู้เรียน (อิทธิบาท ๔)

๑.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ควรมีแนวทางอย่างไร?

- ๑.๑.๑ ผลลัพธ์ทางวิชาการของผู้เรียน
 ๑. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยะสิ่งต่าง ๆ มีจิตสำนึกที่ดี สามารถรักใคร่ และกล้าแสดงความคิดเห็น
 ๒. ต้องนำเอาความรู้มาใช้ในการเรียนรู้อย่างถูกต้องและมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และก่อนทำการบ้านต้อง
 ทำ
 ๓. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สื่อสารให้เข้าใจกันได้
 ๔. การวัดประเมินผล ของผู้เรียนต้องมีความโปร่งใส มีผลสัมฤทธิ์ และมีการนำผลไปใช้

๑.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

๑. ควรจัดกิจกรรมทางจิตอาสาและงานอาสาสมัคร อย่างน้อยภาคเรียนละ ๑ ครั้ง
 ๒. ควรจัดกิจกรรมจิตอาสาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ประเด็น
 ๓. ควรจัดกิจกรรมการช่วยเหลือประคับประคอง ส่งเสริมให้ช่วยกันเรียน/ทำกิจกรรม ๑ ครั้ง มีงาน
 ๔. การทำจิตอาสาของนักเรียนและครูในโรงเรียนและในชุมชน
 ๕. ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อ
 ของตนเอง

๑.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ หรือไม่ อย่างไร?

มีความเหมาะสม เพราะหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ มาจากกิจกรรม วัฒนธรรม การปกครอง การศึกษา อริยสัจ ๔ เป็นแนวทางที่ทำให้เกิดความดี ผู้เรียนมีคุณธรรม (ศีล) มีความประพฤติดี (สมาธิ) มีความรู้ (ปัญญา) มีความสุข (สุข) และมีสุขภาพดี (อริยสัจ) ทำให้เกิดผลดีต่อสังคม (อริยสัจ) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ควรนำมาปฏิบัติให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียน

๒. กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (อริยสัจ ๔)

๒.๑ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรเป็นแนวทางอย่างไร?

๑. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานด้านต่างๆ ในสถานศึกษา

๒. หาสาเหตุของปัญหา

๓. วางแผนแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ

๔. ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ

๒.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔ หรือไม่ อย่างไร?

กระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ ๔

อริยสัจ ๔ เป็นแนวทางที่ทำให้เกิดความดี ผู้เรียนมีคุณธรรม (ศีล) มีความประพฤติดี (สมาธิ) มีความรู้ (ปัญญา) มีความสุข (สุข) และมีสุขภาพดี (อริยสัจ) ทำให้เกิดผลดีต่อสังคม (อริยสัจ) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ควรนำมาปฏิบัติให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียน

[illegible]

๔.๒ ท่านคิดว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมหรือสิ่ง ๔ หรือไม่ อย่างไร

ตอบว่า จากการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ มีดงาม/เหมาะสม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม หรือสิ่ง ๔ ดังนี้

๑. สร้างมาตรฐาน การประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ ไม่ผ่านเกณฑ์ (ทุกปี)
๒. ร่มกมหรือจากทาง สาเหตุที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ (สัมฤทธิ์)
๓. ร่มกม คือทำดีแต่ไม่ใช้เวลาเตรียมพร้อม ทำให้ไม่มีความหมาย (มีใจ)
๔. การปฏิบัติในการแก้ไขมีขั้นตอนวิธีการที่ร่มกมติดหรือ/จนไม่ได้เป็นผล (ตาม)

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

๓.๑ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านคุณภาพของผู้เรียน

๓.๑.๑ ผลฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

ตอบว่า หลักพุทธธรรม หรือสิ่ง ๔ (และอีกสิ่ง ๔) มาจากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ

ผู้เรียน ในการจัดกิจกรรม ดังนี้

๑. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน อ่าน คิด วิเคราะห์ ได้ผล สอดคล้องกับสิ่งที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน ของโรงเรียน มีผลสัมฤทธิ์สูง/จน หรือผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าที่กำหนด หรือเกินกว่าที่กำหนด
๒. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากภาพ ที่ผู้เรียนได้ ได้เห็นได้ ตระหนักในการทุกสัปดาห์ สอดคล้องกับ (เรื่อง) ๑ ดังนี้
๓. ให้ผู้เรียน หรือผู้ใดตาม ตามขั้นตอนการร้องหรือร้องก่อน ยกขึ้นตาม ตามขั้นตอน สอดคล้องกับ (เรื่อง) ๑ ดังนี้
๔. การจัดทำแผนในลักษณะใด/หรือใดที่มีขั้นตอนการร้องหรือร้องก่อน ยกขึ้นตาม ตามขั้นตอน สอดคล้องกับ (เรื่อง) ๑ ดังนี้

๓.๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ผู้เรียนทางด้านการเรียน ความรู้ หลักพุทธธรรมอีกสิ่ง ๔ มาจาก อัม

๑. จัดกิจกรรม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก
๒. จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก
๓. จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก
๔. จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก
๕. จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

๓.๒ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
ตรงหลักพุทธธรรม ๑ ข้อ ๕ มาเพิ่มหาหลักธรรมของพระพุทธเจ้าในการจัดการโรงเรียน
สถานศึกษา คือ สอนให้เด็กมีวินัย มีจิตสำนึก เกิดประโยชน์

๓.๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ตรงหลักพุทธธรรม ๑ ข้อ ๕ และอีกข้อ ๕ มาใช้ให้เกิดประโยชน์
ทางตรงเช่น การสอนให้เด็กมีวินัย เป็นสำคัญ จงทำในสิ่งที่ถูกตามกฎของพระพุทธเจ้า
เรียนการสอนให้เด็กมีวินัย ได้รับบทเรียนที่ดี

๓.๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ
ตรงหลักพุทธธรรม ๑ ข้อ ๕ มาเพิ่มหาหลักธรรมของพระพุทธเจ้าในการ
สอนให้เด็กมีวินัย เป็นสำคัญ จงทำในสิ่งที่ถูกตามกฎของพระพุทธเจ้า

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ภาคผนวก ข

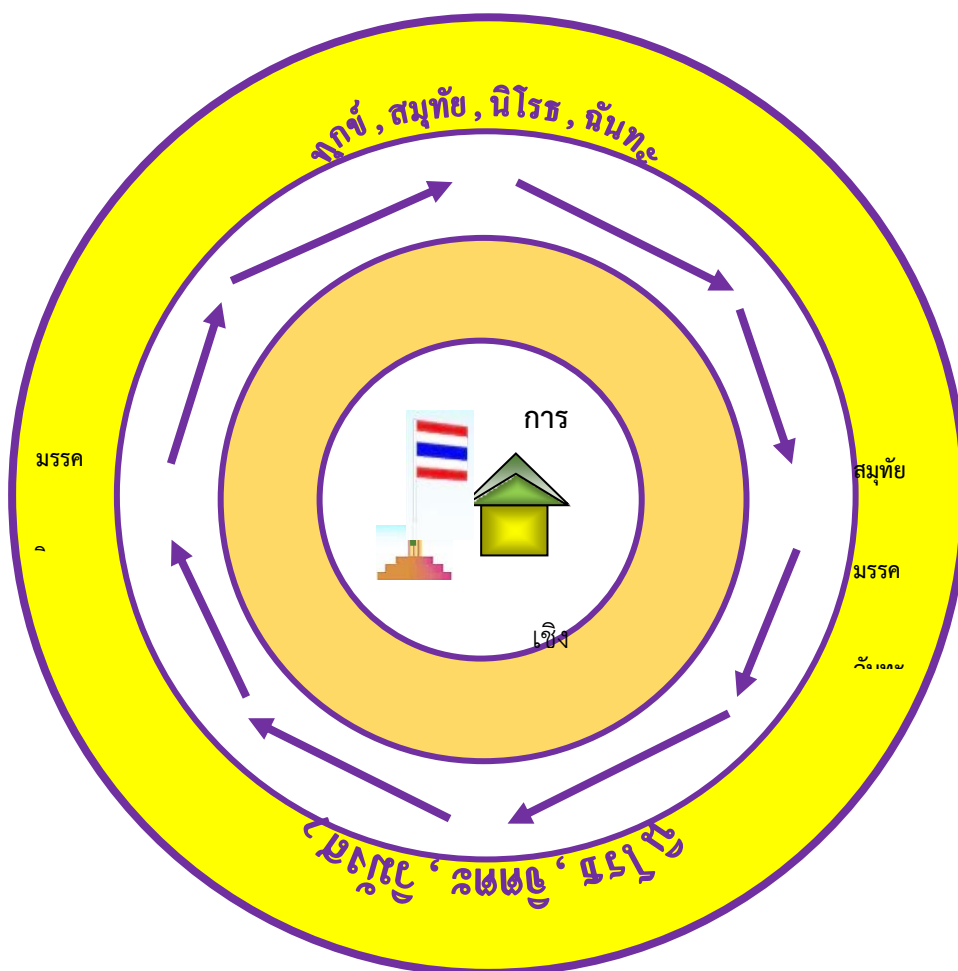
คู่มือแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้านคำอ้อ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

คู่มือแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

(KHAM-OR ACTION PLAN)

แนวทางการบริหารนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

คำนำ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ (KHAM - OR ACTION PLAN) ของโรงเรียนบ้านคำอ้อ เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางบริหารการศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ และบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานตามวิธีของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกลยุทธ์ของโรงเรียน และประกันคุณภาพของโรงเรียน แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการฉบับนี้ จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการระดมสรรพกำลังของคณะครูทุกคน ทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้ คงจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและผู้สนใจ เพื่อนำไปปรับใช้ในองค์กรต่อไปไม่มากนัก

ขอขอบคุณคณะทำงาน คณะกรรมการพิจารณาทุกท่านและครู - อาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนให้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ (KHAM-OR ACTION PLAN) เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ส่วนที่ ๑ บทนำ	๑
ส่วนที่ ๒ ข้อมูลพื้นฐาน	๔
๒.๑ ข้อมูลโรงเรียน	๔
๒.๒ ข้อมูลครูบุคลากรทางการศึกษา	๕
๒.๓ ข้อมูลทรัพยากรภายใน ภายนอก แหล่งเรียนรู้	๖
๒.๔ ข้อมูลการสอบ O-NET, NT	๙
ส่วนที่ ๓ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ	๑๓
๓.๑ แนวคิด	๑๓
๓.๒ หลักการ	๑๓
๓.๓ วัตถุประสงค์	๑๔
๓.๔ เป้าหมาย	๑๔
๓.๕ ตัวชี้วัดความสำเร็จ	๑๔
๓.๖ พฤติกรรมพึงชี้	๑๔
๓.๖.๑ ด้านคุณภาพผู้เรียน	๑๕
๓.๖.๒ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา	๑๖
๓.๖.๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๑๗
๓.๖.๔ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ	๑๘
๓.๗ ขั้นตอนการดำเนินงาน	๑๙
๓.๗.๑ ด้านคุณภาพผู้เรียน	๑๙
๓.๗.๒ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา	๑๙
๓.๗.๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๒๐
๓.๗.๔ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ	๒๑
๓.๘ แนวทางการดำเนินการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโดยภาพรวม	๒๒
๓.๙ การดำเนินการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการตามหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H)	๒๓
๓.๑๐ วิธีการดำเนินงานตามหลักอิทธิบาท ๔, อริยสัจ ๔	๒๔

๓.๑๑ กระบวนการของแนวคิดทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ	๒๕
๓.๑๒ การสังเคราะห์การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ	๒๖
๓.๑๓ กิจกรรมการดำเนินงานด้านผู้เรียนที่ครอบคลุมหลักสูตร ๔ แห่งการศึกษา (๔ H)	๒๗
๓.๑๔ กิจกรรมที่ดำเนินการด้านผู้เรียน	๓๒
๓.๑๔.๑ กิจกรรมอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์	๓๒
๓.๑๔.๒ กิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ เน้นแก้ปัญหาเป็น	๓๖
๓.๑๔.๓ กิจกรรมยกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	๓๙
๓.๑๔.๔ กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงาน/ประกอบอาชีพ (เช่น ปั่นหม้อ เขียนลายหม้อ)	๔๒
๓.๑๔.๕ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	๔๕
๓.๑๐.๖ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยและโภชนาการ	๔๘
๓.๑๕ ขั้นตอนการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา	๕๑
๓.๑๖ ขั้นตอนการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๕๔
๓.๑๗ ขั้นตอนการดำเนินงานด้านระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล	๕๗

คู่มือแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ (KHAM-OR ACTION PLAN)

ส่วนที่ ๑ บทนำ

ในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพ และบรรลุเป้าหมาย ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ต้องอาศัยการบริหารจัดการงานด้านต่างๆ ใน โรงเรียน ซึ่งการบริหารงานในโรงเรียนที่สำคัญที่สุดก็คือ การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญ ของการบริหารสถานศึกษาและเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ นอกจากนี้งาน วิชาการยังเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงคุณภาพ และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้นๆ แตกต่างจากงานอื่นๆ ที่มีความสำคัญอันเป็นดั่งรองลงมาซึ่งเป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการ ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ “การบริหารงานวิชาการจึงเป็นตัวกำหนดในการบริหารจัดการ ของโรงเรียนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพจากการศึกษาการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตลอด ระยะเวลาเกือบสองทศวรรษพบประเด็นปัญหาที่สำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา คือ “คุณภาพและโอกาส” ของผู้เรียนสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของคุณภาพและโอกาสของผู้เรียนคือ “โรงเรียนขนาดเล็ก” และจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน ๓๐,๙๒๒ แห่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า ๑๒๐ คน) จำนวน ๑๕,๕๐๖ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๑๕ ของจำนวน โรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจาก อัตราการเกิดลดลงและความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนในเมืองการมี โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากดังกล่าวทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อนคุณภาพและ ประสิทธิภาพได้ดีเพียงพอ ถึงแม้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้จำนวนหนึ่งเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพมี ผลงานประจักษ์ในการแข่งขันต่างๆ แต่หากพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบ ระดับชาติโดยรวมและผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จะเห็นว่า มีโรงเรียนบางส่วนยังไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่าง น่าพึงพอใจและโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่กลายเป็นประเด็นท้าทายสำคัญของระบบในทุกยุคทุกสมัย โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาสำคัญได้แก่ขาดแคลนงบประมาณ และทรัพยากรที่จำเป็น เช่น ครูไม่ครบชั้นเรียนจำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่องกระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศนโยบาย

การควรวรรณโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กที่จำเป็นต้องคงอยู่ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพให้คงอยู่ด้วยคุณภาพเท่านั้น

โรงเรียนบ้านคำอ้อเป็นสถานศึกษาในระดับปฏิบัติหน่วยงานหนึ่งซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องดำเนินการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย มุ่งสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานออกสู่สังคม โดยอาศัยปัจจัยทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าโรงเรียนบ้านคำอ้อจะเคยประสบผลสำเร็จในด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของท้องถิ่น จนได้รับรางวัล และมีผลงานเชิงประจักษ์ด้านการบริหารหลักสูตรเพิ่มเติมของสถานศึกษาใน “กิจกรรมการปั้นหม้อ และเทียนลายหม้อบ้านเชียง” แต่ในปัจจุบันด้วยข้อจำกัดด้านจำนวนนักเรียน และทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดจึงส่งผลกระทบต่อปัจจัยในการบริหารสถานศึกษาด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการด้านคุณภาพของผู้เรียนจากผลการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. รอบที่สาม (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘) ของโรงเรียนบ้านคำอ้อปรากฏว่าผลการประเมินคุณภาพระดับปฐมวัยผ่านการรับรอง แต่ในระดับประถมศึกษาไม่ผ่านการรับรองเนื่องจากผลการทดสอบระดับชาติของ ป.๖ (O – NET) ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานสมศ. จึงได้ให้ข้อเสนอแนะสำคัญเพื่อการพัฒนาว่า “สถานศึกษาควรพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมโดยการนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลสอบระดับชาติ (O – NET) มาศึกษาและวิเคราะห์หาจุดพัฒนาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ มีการกำกับนิเทศ ติดตาม และนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงควรส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาทักษะการคิด การเชื่อมโยงความรู้ให้เกิดองค์ความรู้ มาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน...” โรงเรียนจึงได้ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขจนได้รับการรับรองในภายหลัง แต่จากรายงานสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน O-net และ NT ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษและสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานผู้เรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณอย่างมีข้อมูลและขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน และแสวงหาความรู้น้อย ผู้เรียนในช่วงชั้นที่ ๑ มีปัญหาในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ตามมาตรฐานช่วงชั้นสภาพการบริหารด้านงบประมาณได้รับงบประมาณค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอกับการจัดการศึกษา ด้าน

บุคลากรครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงกับวิชาเอกและครูส่วนหนึ่งยังขาดการพัฒนา รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายให้สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนและขาดทักษะการใช้สื่ออุปกรณ์ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนจากรายงานสรุปผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนยังขาดมาตรฐานที่สำคัญในอันดับต้นๆ คือด้านคุณภาพของผู้เรียน หากไม่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นอาจจะส่งผลเสียต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งจะกลายเป็นผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนในระยะยาว เพราะผู้เรียนเป็นผลผลิตขั้นสุดท้ายที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาและผลผลิตเหล่านี้จะออกไปเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งในสังคมภายนอกที่กว้างออกไปหลายระดับ

จากความสำเร็จและปัญหาดังกล่าวโรงเรียนบ้านคำอ้อจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเร่งด่วน หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการปรับปรุง แก้ไขจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาอย่างมีคุณภาพของสถานศึกษา และสถานศึกษาอาจจะถูกควมรวบไปตามนโยบายจึงต้องดำเนินการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาโดยเร่งด่วนผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ตามแนวคิด ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา โดยอาศัยกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ(Deming Cycle) PDCA ที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่มาบูรณาการกับหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์หลักพุทธธรรมตามเจตนารมณ์ของหลักธรรมที่ประกอบด้วยประโยชน์ เป็นวิธีการแห่งปัญญา และแก้ปัญหาได้คือหลักอริยสัจ ๔ และหลักธรรมที่เป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จคืออิทธิบาท ๔ มาบูรณาการและประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามศักยภาพ โดยการนำผลจากการศึกษามากำหนดใช้เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ภายใต้ปัจจัย และทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นอันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในกฎหมายและผลลัพธ์สุดท้ายคือสามารถผลิตผู้เรียนที่จะเติบโตให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลพื้นฐาน

๒.๑ ข้อมูลโรงเรียน (ข้อมูลพื้นฐาน และบริบทของสถานศึกษา)

โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ ได้รับบช่วยเหลือจากชาวบ้านและเงิน สมทบจาก ป.ช.ล.ท. สร้างอาคารเรียนชั่วคราว ๑ หลัง โต๊ะเรียนจำนวน ๕๐ ชุด และครุภัณฑ์อื่นๆ โดยเปิดทำการสอนตั้ง ชั้น ป.๑ – ป.๔ ในวันที่ ๑๐ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ **นายประศาสน์ สุวรรณคำ** นายอำเภอหนองหาน และ**นายจอม อนันต์โสภณ** หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหนองหาน ได้มาทำพิธีเปิดโรงเรียนบ้านคำอ้อ ให้เป็นสาขาของโรงเรียนบ้านดุน และได้เปิดการสอนเรื่อยมา ตามลำดับ โดยมี**นายประวิทย์ พุกษาโคตร** เป็นครูใหญ่ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับงบประมาณจาก ทางราชการ ได้ก่อสร้างเป็นอาคารเรียนถาวรแบบ สปช.๑๐๕/๒๕๒๖ จำนวน ๑ หลัง เปิดทำการสอน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ได้อนุมัติให้แยกโรงเรียนบ้านคำอ้อเป็นเอกเทศ ปัจจุบันมี **นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ** ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มีจำนวนระดับก่อน ประถมศึกษา ชาย ๑๔ คน หญิง ๑๒ คน รวม ๒๖ คน และนักเรียนระดับประถมศึกษา ชาย ๓๔ คน หญิง ๑๖ คน รวม ๕๐ คน รวมทั้งสิ้น ๗๖ คน โรงเรียนบ้านคำอ้อ ตั้งอยู่เลขที่ ๑๔๗ หมู่ที่ ๗ ตำบล บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี รหัสไปรษณีย์ ๔๑๓๒๐ ติดถนนสายหลักทางหลวง แผ่นดินหมายเลข A ๑๕ อุดรธานี – สกลนคร ระยะทางจากจังหวัดอุดรธานี ถึงโรงเรียน ๔๘ กิโลเมตร จากอำเภอหนองหานถึงโรงเรียน ๑๓ กิโลเมตร จากตำบล บ้านเชียงถึงโรงเรียน ๘ กิโลเมตร ตั้งอยู่ที่ ราชพัสดุ หมายเลข อด.๑๔๒๘ เนื้อที่ ๘ ไร่ ๒ งาน และที่สาธารณประโยชน์จำนวน ๒ งาน รวมเป็น เนื้อที่ ๙ ไร่

๒.๒ ข้อมูลครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา			
			สามัญ	ครู	อื่นๆ	วิชาเอก
๑	นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ	ผู้อำนวยการ	ม.๖	ศษ.ม	-	การบริหาร การศึกษา
๒	นางสุนันทา จิตอามาศย์	ครู	ม.ศ.๕	ศษ.บ.	-	สุขศึกษา
๓	นางประภาพรรณ เบญจกุล	ครู	ม.ศ.๕	ศษ.บ.	-	ประถมศึกษา
๔	นางสุกัญญา ธาตุท่าเล	ครู	ม.๖	ศษ.บ		ปฐมวัย
๕	นายคณวัฒน์ ทองจริง	ครู	ม.๖	ศษ.ม.	-	การบริหาร การศึกษา
๕	นายเลอสันติ ช่างแคน	ครูอัตราจ้าง	ม.๖	วทบ.	-	เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
๖	นางสาวกาญจนาภรณ์ เหล่าวงษ์ โคตร	ครูอัตราจ้าง	ม.๖		-	สังคมศึกษา
๗	นางสาวไอรดา แขนง	ธุรการ	ม.๖	คป.	-	วิทยาศาสตร์
๘	นายชุมพล ภูมิศรีแก้ว	นักการฯ	ม.๓	-	-	-

ปัจจุบันเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยมี **นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ** ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ มีจำนวนบุคลากร ดังนี้

ผู้บริหาร จำนวน ๑ คน, ครูผู้สอน ชาย ๒ คน หญิง ๔ คน, ครูอัตราจ้าง จำนวน ๑ คน, ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน ๑ คน รวมบุคลากร ๙ คน

ข้อมูลนักเรียน

ชั้น	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนนักเรียน			ครูประจำชั้น
		ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาลปีที่ ๑	๑	๕	๑๐	๑๕	นางสุกัญญา ธาตุท่าเล
อนุบาลปีที่ ๒	๑	๙	๒	๑๑	นางสุกัญญา ธาตุท่าเล
รวม	๒	๑๔	๑๒	๒๖	-
ประถมศึกษาปีที่ ๑	๑	๔	๒	๖	นางประภาพรรณ เบญจกุล
ประถมศึกษาปีที่ ๒	๑	๖	๖	๑๒	นางสุนันทา จิตอามาศย์
ประถมศึกษาปีที่ ๓	๑	๕	๖	๑๑	นางสาวกาญจนาภรณ์ เหล่าวงษ์โคตร

ประถมศึกษาปีที่ ๔	๑	๖	๑	๗	นายเลอสันติ ช่างแคน
ประถมศึกษาปีที่ ๕	๑	๖	๑	๗	นางสาวไอรดา แขนง
ประถมศึกษาปีที่ ๖	๑	๗	๐	๗	นายคมวัฒน์ ทองจริง
รวม	๖	๓๔	๑๖	๕๐	-
รวมทั้งสิ้น	๘	๔๘	๒๘	๗๖	-

๒.๓ ข้อมูลทรัพยากรภายใน ภายนอก แหล่งเรียนรู้

ด้วยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้โรงเรียนสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนเอง โดยกำหนดให้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ร้อยละ ๓๐ การดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด ต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสำคัญ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๒๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๒ จึงประกาศแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านคำอ้อ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ ดังนี้

๑. แหล่งเรียนรู้ ได้แก่

ที่	ชื่อแหล่งเรียนรู้	สาขา	ที่อยู่
	ภายนอกสถานศึกษา		
๑.	วัดอารามมหาธาตุ	พระพุทธศาสนา	บ้านคำอ้อ ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๒.	วัดสันติวนาราม	พระพุทธศาสนา	บ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๓.	วัดกุศลไพบูลย์	พระพุทธศาสนา	บ้านหนองเม็ก ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๔.	วัดป่าศรีนาดูน	พระพุทธศาสนา	บ้านดุน ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๕.	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล	การป้องกันและการรักษา สุขภาพอนามัย	บ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๖.	พิพิธภัณฑ์บ้านเชียง	ประวัติศาสตร์	บ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

๗.	บ้านไทยพวน	ประวัติศาสตร์	บ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๘.	วัดโพธิ์ศรีโน	ประวัติศาสตร์	บ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๙.	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน เชียง	สังคมศึกษา	บ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๐.	ฝายน้ำล้นบ้านคำอ้อ	เกษตร	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๑.	ไร่นาสวนผสมของ นายจรวจ ละโป	เกษตร	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๒.	ห้องคอมพิวเตอร์	เทคโนโลยี	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
ที่	ชื่อแหล่งเรียนรู้	สาขา	ที่อยู่
	ภายในสถานศึกษา		
๑๓.	ห้องสมุดโรงเรียน	รักการอ่าน	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๔.	คอกหมูป่า	เกษตร	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๕.	กระชังเลี้ยงกบ	เกษตร	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๖.	บ่อน้ำ	เกษตร	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

๑๗.	กระชังเลี้ยงปลาตาก	เกษตร	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๘.	สนามกีฬา	พลศึกษา	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๙.	สนามเด็กเล่น	พลศึกษา	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๒๐.	สวนหย่อม	เกษตร	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๒๑.	สวนเกษตร	เกษตร	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๒๒.	สวนป่า	เกษตร	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๒๓.	โรงฝึกงานปั้นหม้อและเขียนลาย	ประวัติศาสตร์	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

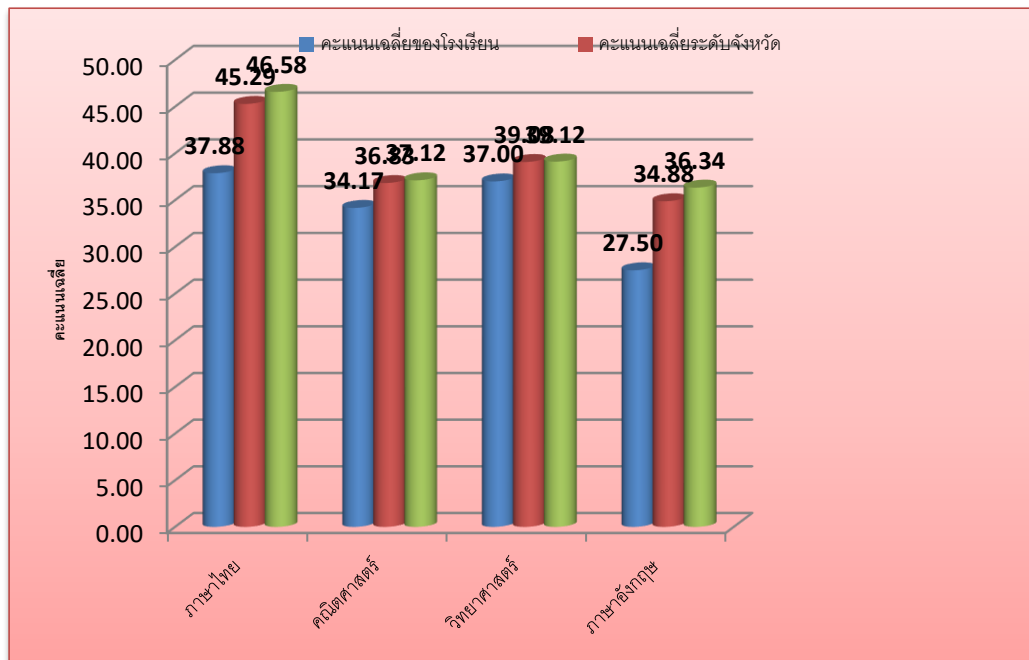
๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

ที่	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	สาขา	ที่อยู่
๑.	พระเจ้าอาวาสวัดอาราม มหาธาตุ (พระอาจารย์มิตรชัย อินทสา โร)	พระพุทธศาสนา, คุณธรรม	วัดอารามมหาธาตุบ้านคำ อ้อ ต.บ้านเชียง อ.หนอง หาน จ.อุดรธานี
๒.	นางรัตน์ดา พลสิมมา	การปั้นหม้อ	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๓.	นายไสว จันทรจรรยา	การปั้นหม้อ	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๔.	นางวงเดือน ชมภู	การปั้นหม้อ	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
ที่	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	สาขา	ที่อยู่
๕.	นางแสงดาว สุทธินันท์	การปั้นหม้อ	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๖.	นางสาววรินทร์รัตน์ ประวัติ	การเขียนหม้อ การแกะลายหม้อ	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๗.	นางหนูจร บุญเนตร์	งานใบตอง	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๘.	นางสอน ศรีชำนาญ	งานใบตอง	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๙.	นางดุขฎิ ภูมิศรีแก้ว	อาหาร,งานบ้าน	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เชียง

			อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๐.	นางหงส์ทอง ศรีบำรุง	การปลูกพืชผักพื้นบ้าน	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๑.	นางแก้ว ขวโธธา	สุขภาพอนามัย	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๒.	นายบุญล้อม สอนมะไฟ	กีฬาไทยและกีฬาพื้นบ้าน	บ้านคำอ้อ ม.7 ต.บ้าน เซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
๑๓.	นายวิจิต จิปูนาโพธิ์	ศิลปะและการนวดแผน ไทย	บ้านหนองเม็ก ต.บ้านเซียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

๒.๔ ข้อมูลผลการทดสอบ O – NET, NT โรงเรียนบ้านคำอ้อ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐

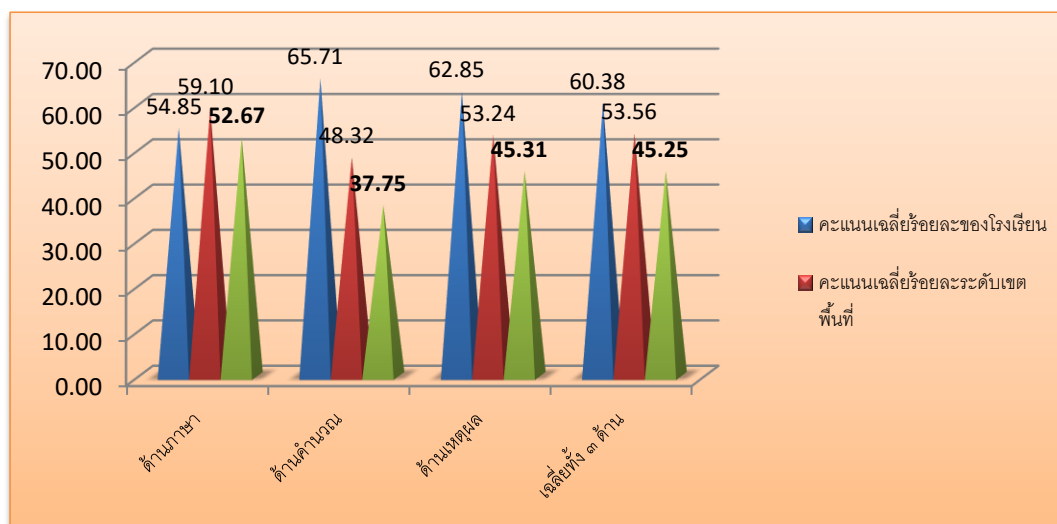
ผลการประเมิน O – NET ปีการศึกษา ๒๕๖๐

ตารางแสดงผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา ๒๕๖๐

	คะแนนเฉลี่ยของ โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ยระดับ จังหวัด	คะแนนเฉลี่ย ระดับประเทศ
ภาษาไทย	๓๒.๐๘	๓๖.๗๖	๓๗.๓๐
คณิตศาสตร์	๓๔.๑๗	๓๖.๘๓	๓๗.๑๒
วิทยาศาสตร์	๓๗.๐๐	๓๙.๐๘	๓๙.๑๒
ภาษาอังกฤษ	๒๗.๕๐	๓๔.๘๘	๓๖.๓๔

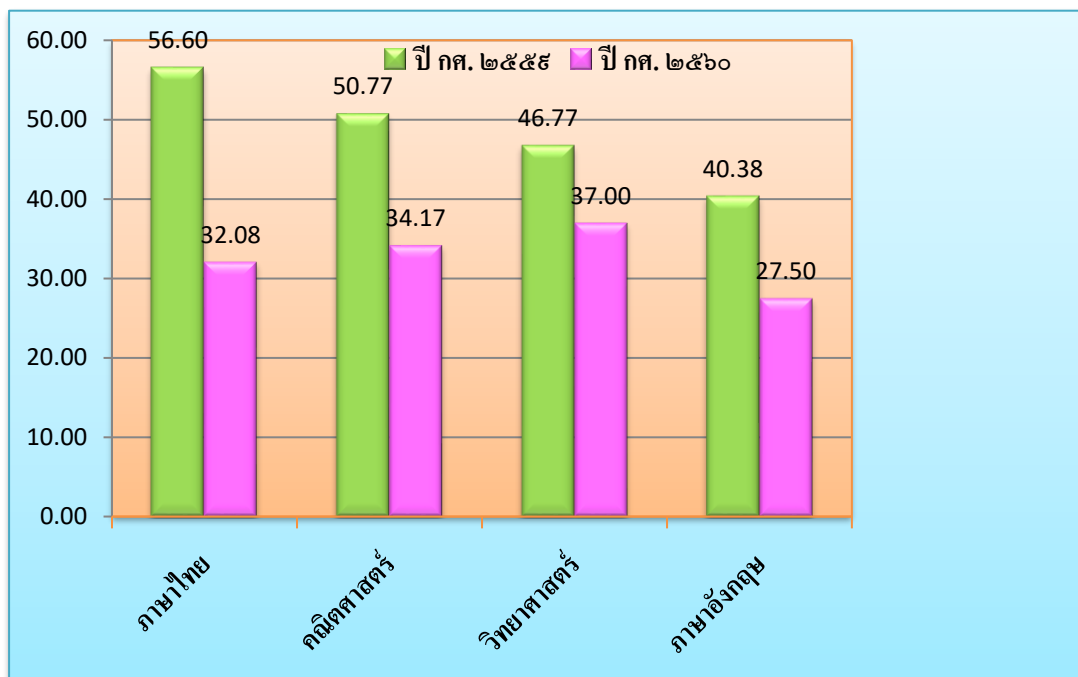
ผลการประเมิน NT ปีการศึกษา ๒๕๖๐

ตารางเปรียบเทียบร้อยละ ของจำนวนนักเรียนที่มีผลการประเมินการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ ระดับโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่ และระดับประเทศ

**๒.๕ เปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET)
ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๙-๒๕๖๐**

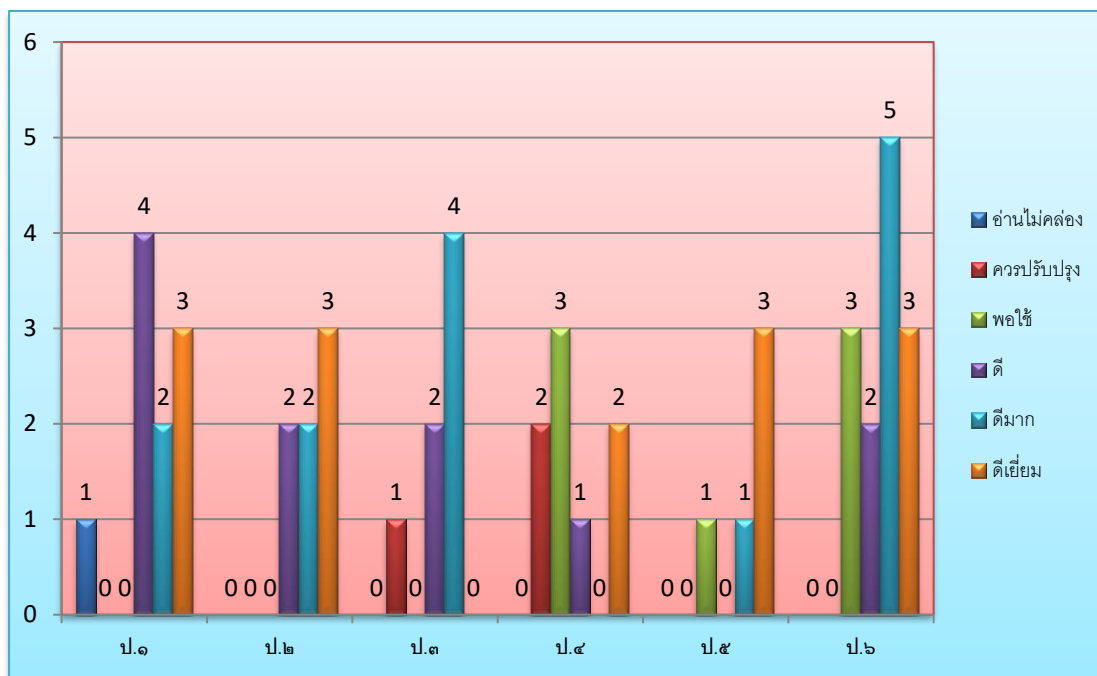
กราฟแสดงผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา
๒๕๕๙-๒๕๖๐

ตารางแสดงผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา
๒๕๕๙-๒๕๖๐

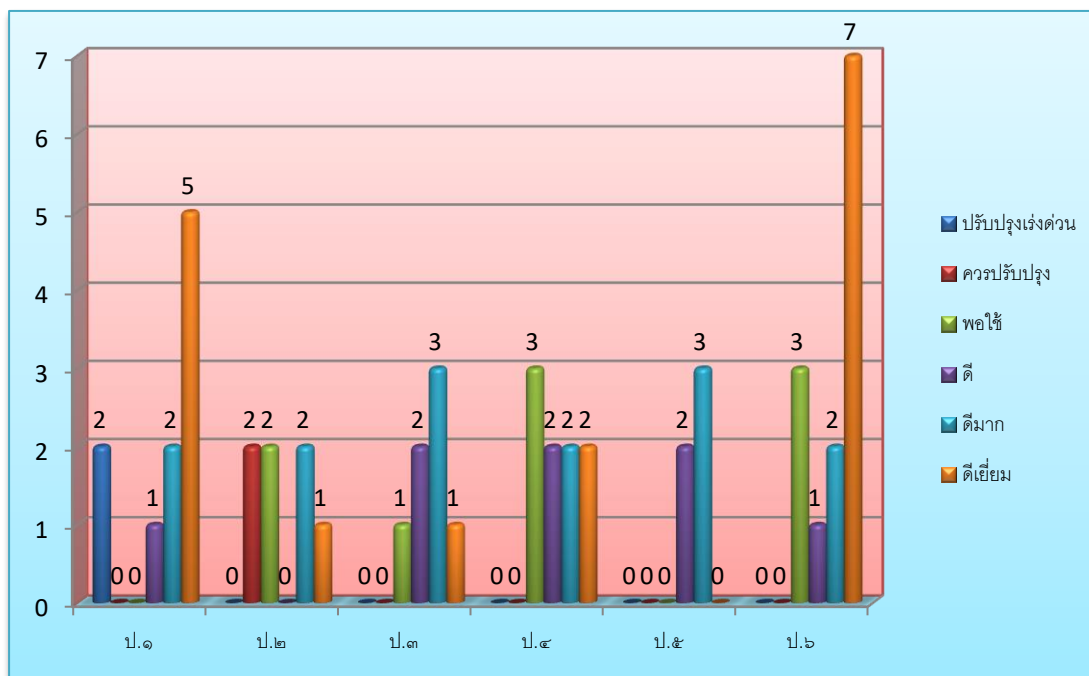
รายวิชา	ปี กศ. ๒๕๕๙	ปี กศ. ๒๕๖๐	เพิ่ม/ลด
ภาษาไทย	๕๖.๖๐	๓๒.๐๘	-๒๔.๕๒
คณิตศาสตร์	๕๐.๗๗	๓๔.๑๗	-๑๖.๖
วิทยาศาสตร์	๔๖.๗๗	๓๗.๐๐	-๙.๗๗
ภาษาอังกฤษ	๔๐.๓๘	๒๗.๕๐	-๑๒.๘๘

๒.๖ ตารางแสดง ผลการประเมินความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖

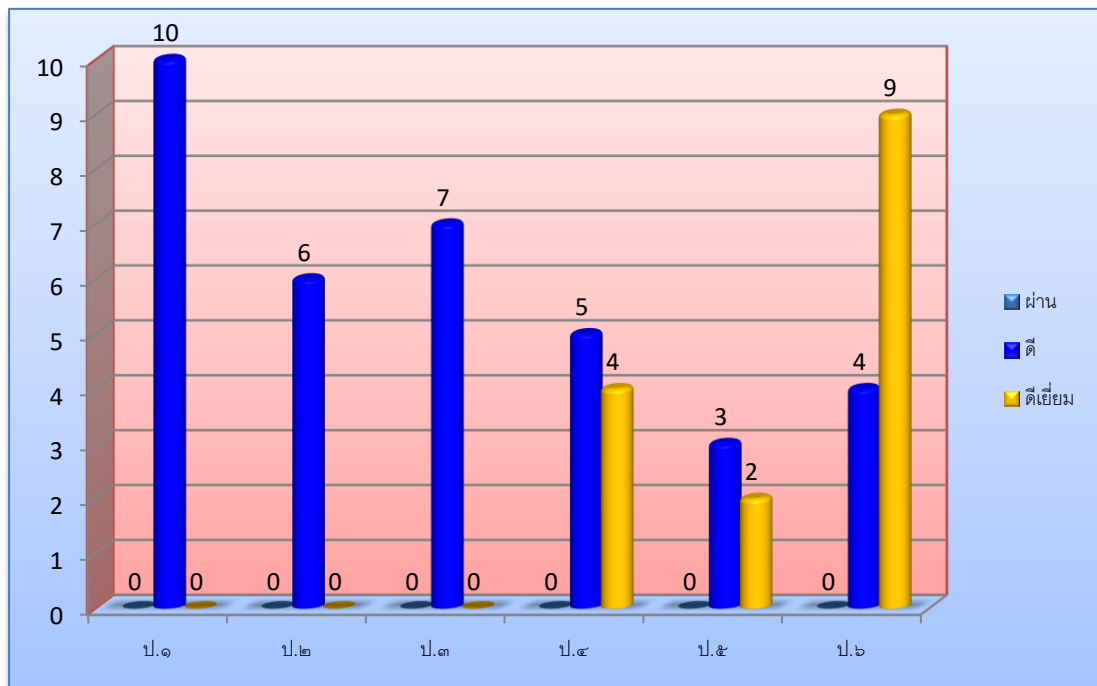
จากตารางการประเมินความสามารถในการอ่านนักเรียน พบว่านักเรียนอ่านไม่คล่องคิดเป็น ๒ % ระดับควรปรับปรุงคิดเป็น ๖ % ระดับพอใช้คิดเป็น ๑๔ % ระดับดีคิดเป็น ๒๒ % ระดับดีมากคิดเป็น ๒๘ % ระดับดีเยี่ยมคิดเป็น ๒๘ %

๒.๗ ตารางแสดงผลการประเมินความสามารถในการเขียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ -๖

จากตารางผลการประเมินการเขียนของนักเรียน พบว่านักเรียนเขียนไม่คล่องคิดเป็น ๔ % ระดับควรปรับปรุงคิดเป็น ๔ % ระดับพอใช้คิดเป็น ๑๘ % ระดับดีคิดเป็น ๑๔ % ระดับดี
มากคิดเป็น ๒๘ % ระดับดีเยี่ยมคิดเป็น ๓๒ %

๒.๘ ตารางแสดง ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖

จากตารางผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่าน คิดเป็น ๐ % นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับดี คิดเป็น ๗๐ % นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับดีเยี่ยม คิดเป็น ๓๐ %

ส่วนที่ ๓ แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๑ แนวคิด

๑. การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคน ที่ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

๒. การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าอย่างรู้เท่าทัน ทันโลก ทันเหตุการณ์ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดี สามารถดำรงตนอยู่ในชุมชนและสังคม ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก ได้อย่างมีความสุข มีความรักเพื่อนมนุษย์ ท้องถิ่น ความเป็นไทย และประเทศชาติ มีสุขภาพะทั้งด้านกาย จิต สังคม และสติปัญญา เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี

๓.๒ หลักการ

การบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการจัดการศึกษาที่ใช้หลักการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA มาบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ ๔ กับอริยาบท ๔ เพื่อพัฒนานักเรียนทุกคนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามขอบข่ายภารกิจการบริหารสถานศึกษา ๔ ด้าน คือ ๑.ด้านคุณภาพผู้เรียน ๒.ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓.ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔.ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน และเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ได้ประยุกต์ใช้หลักการดำเนินการตามหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔ H) ได้แก่ Heart – Hand – Head – Health เป็นการหล่อหลอมนำความสำคัญต่อหน้าที่ ต่อตน ต่องาน และต่อสังคม ในด้านเจตคติ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์กว้างไกล และรักการทำงาน ทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. Head (พุทธิศึกษา) หมายถึง ความรู้ความสามารถ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ จินตนาการ วิสัยทัศน์ ความรอบรู้วิชาการที่จำเป็นสำหรับการศึกษา การเรียนรู้และการดำรงชีวิต การมีทักษะชีวิต

๒. Heart (จริยศึกษา) หมายถึง การมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีความรู้สึกที่ดี ความรัก ความปรารถนาดี มีความรักในอาชีพ มีจรรยาบรรณในการทำงานและมีความฉลาดทางอารมณ์

๓. Hand (หัตถศึกษา) หมายถึง ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติงาน การเรียน ความรู้ และทักษะในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดีต่องานและเห็นคุณค่าของการทำงาน

๔. Health (พลศึกษา) หมายถึง การมีสุขภาวะทางกายและบุคลิกภาพที่ดี การมีสุขภาพ แข็งแรงรวมทั้งความสะอาดและสุขภาพใจ มีลักษณะจิตสังคมความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓.๓ วัตถุประสงค์

๓.๓.๑. เพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

๓.๓.๒. เพื่อเสนอแนวทางบริหารการศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ

๓.๔ เป้าหมาย

มุ่งส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้ มีความรู้ความสามารถตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรของสถานศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่าง เต็มตามศักยภาพ มีทักษะพื้นฐานในการทำงานและการประกอบอาชีพ

๓.๕ ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. ด้านคุณภาพของผู้เรียน คือ “ดี เก่ง มีความสุข”

๒. ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ “นักเรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี”

๓. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ “ครูดี นักเรียนดี” จัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และ

การปฏิบัติจริง จัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชน และท้องถิ่น วัดและประเมินผลอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

๔. ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ คือ “คุณภาพดี” มีการพัฒนาคุณภาพ มีการตรวจติดตามคุณภาพ มีการประเมินคุณภาพ และรายงานผล

๓.๖ พฤติกรรมพึงชี้

คือ การนำความรู้ ความสามารถที่มี มาปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความรัก เต็มใจ และศรัทธาพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นรูปธรรม ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (Happy)

๓.๖.๑ ด้านคุณภาพผู้เรียน (ดี, เก่ง, มีความสุข)

๓.๖.๑.๑ ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น

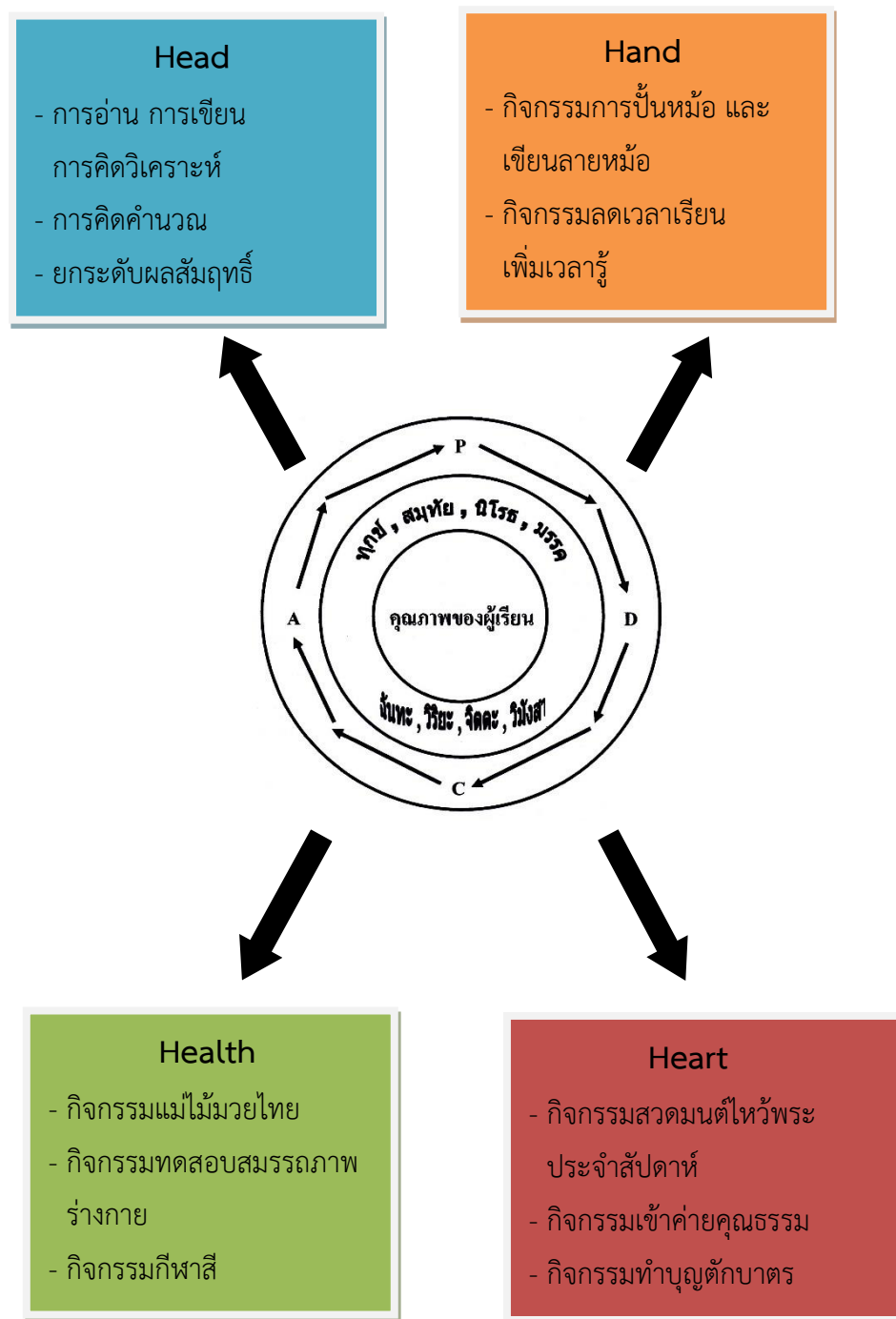
๓.๖.๑.๒ ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา

๓.๖.๑.๓ ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๓.๖.๑.๔ ผู้เรียนมี ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

๓.๖.๑.๕ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนากิจการจากการสอบวัดระดับชาติ

๓.๖.๑.๖ ผู้เรียนมีความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงานหรือการทำงาน

๓.๖.๒ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

(นักเรียนดี, ครูดี, โรงเรียนดี, สังคมสิ่งแวดล้อมดี)

๓.๖.๒.๑ ผู้บริหารมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน

๓.๖.๒.๒ ผู้บริหารมีการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

- การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

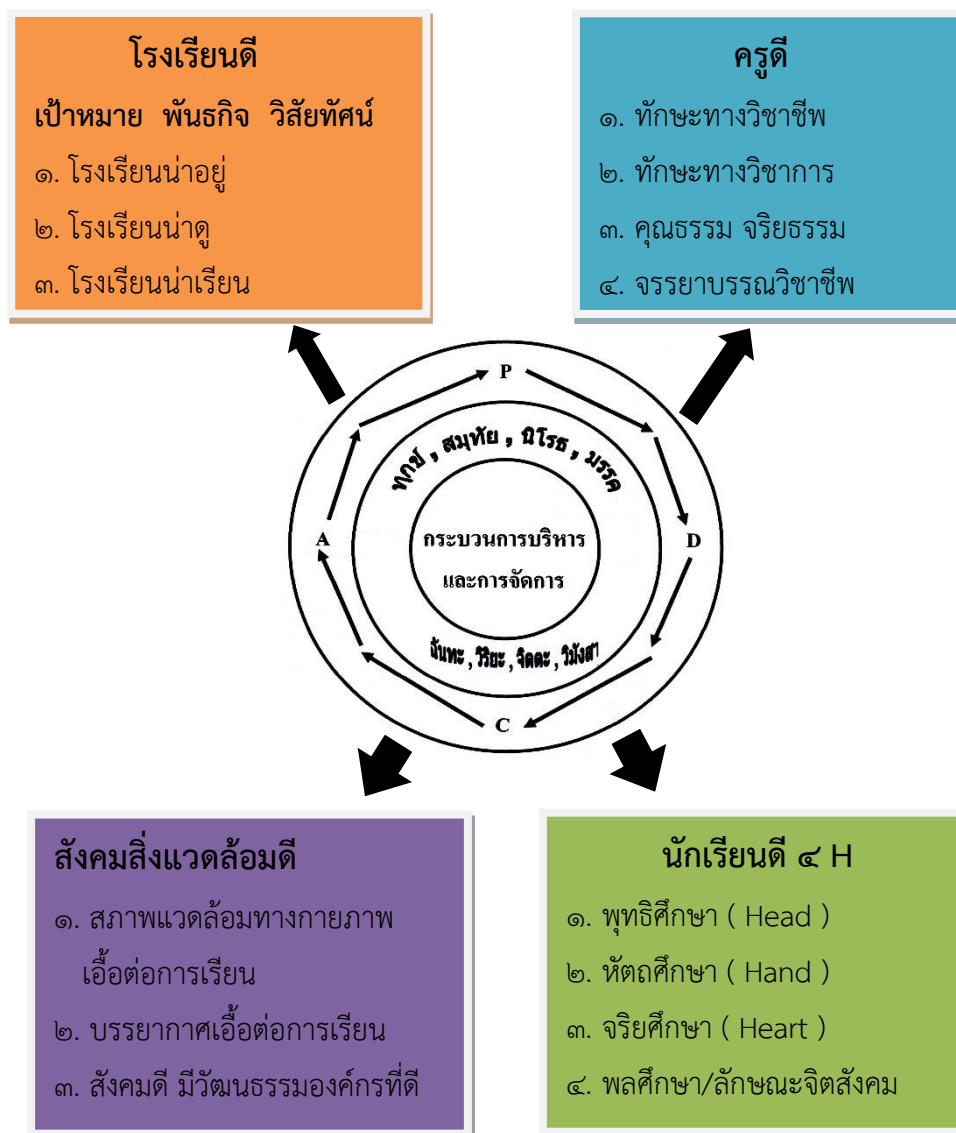
- การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

- การวางแผนการบริหารและการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

- การวางแผนและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้
อย่างมีคุณภาพ

๓.๖.๒.๓ ผู้บริหารมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

๓.๖.๒.๔ ผู้บริหารกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา

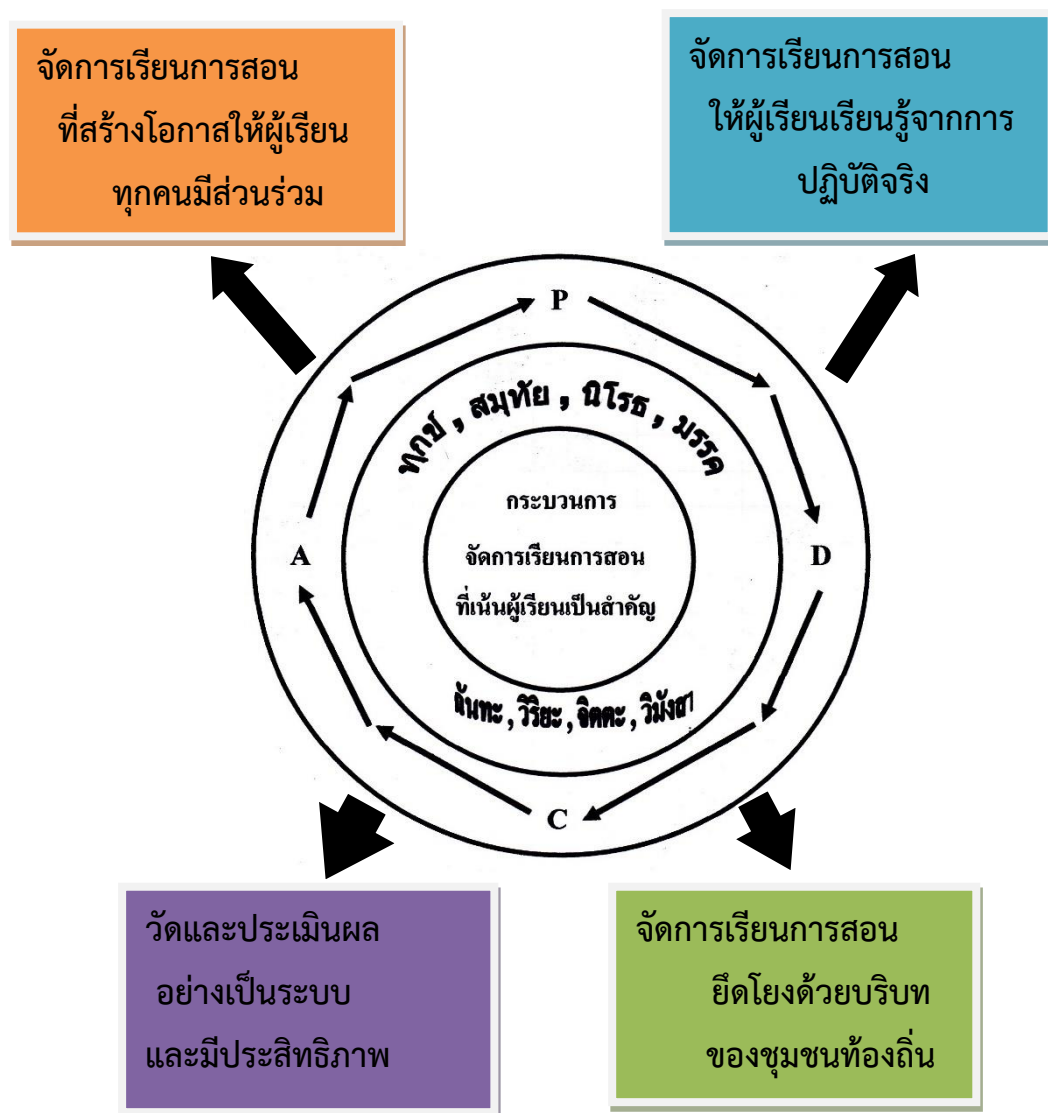
แผนภาพกรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

๓.๖.๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ครูดี,นักเรียนดี)

๓.๖.๓.๑ ครูผู้สอนมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม

๓.๖.๓.๒ ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

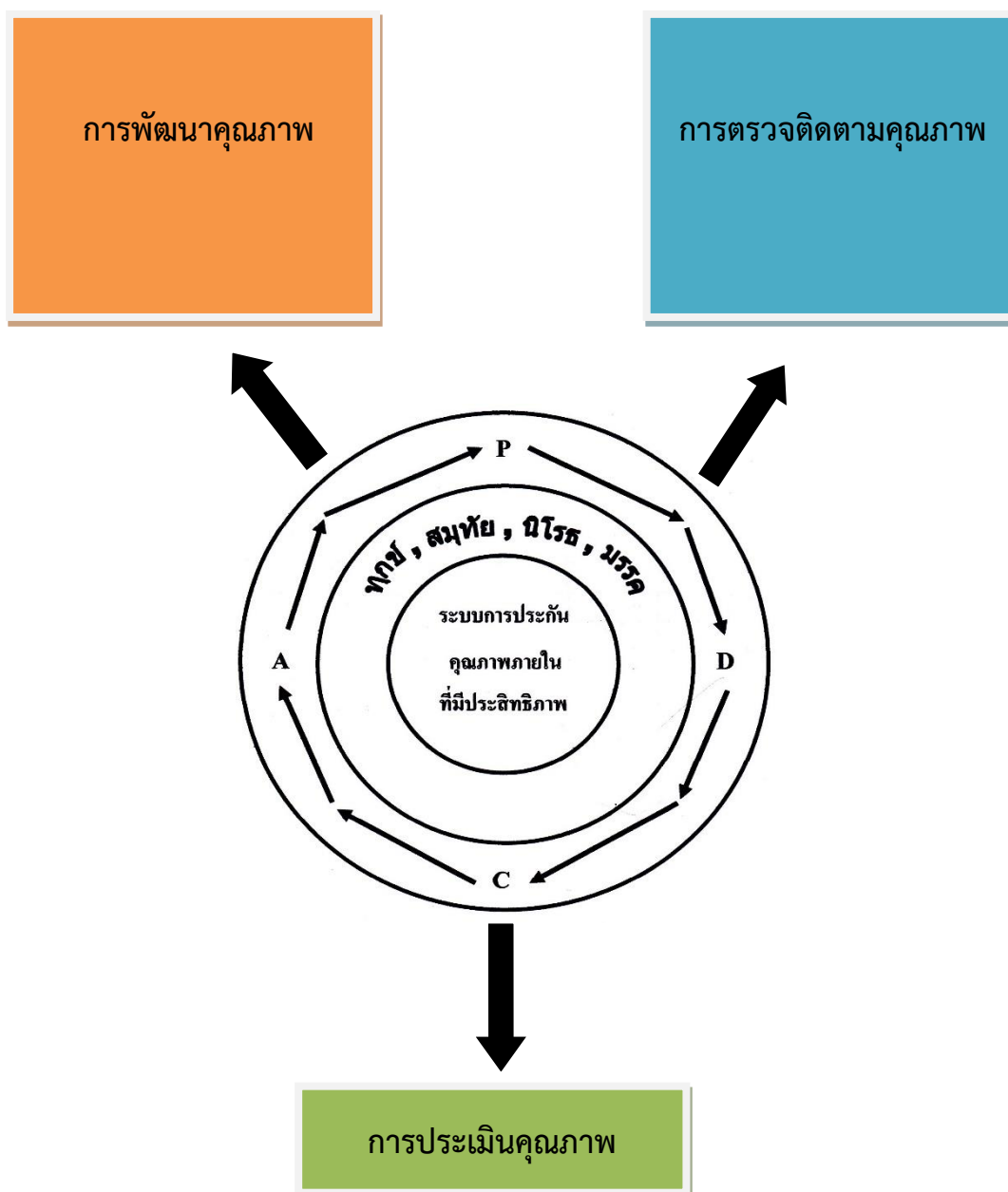
๓.๖.๓.๓ ครูผู้สอนมีการตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

แผนภาพกรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓.๖.๔ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (คุณภาพดี)

๓.๖.๔.๑ ผู้บริหารใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

แผนภาพกรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

๓.๗ ขั้นตอนการดำเนินงาน

๓.๗.๑ ด้านคุณภาพผู้เรียน (อิทธิบาท ๔)

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) (ฉันทะ)

๑. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน

๒. ประชุมครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อร่วมกันวางแผนทางในการ พัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

๓. กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาฯ ไว้ในตารางเรียนในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ใน ตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติ (DO) (วิริยะ)

๔. แจ้งให้นักเรียนทราบว่าจะมีการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของ ผู้เรียน แจกตารางเรียนกำหนดการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการทำ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนทุกคน

๕. ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ทุกระดับชั้นทุกวัน และตามตารางที่ได้กำหนด

๖. ทดสอบ เก็บข้อมูลไว้เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการ

๗. ดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมตามตารางเรียน

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) (จิตตะ)

๘. เปรียบเทียบพัฒนาการ ผลการทดสอบทุกระดับชั้น

ขั้นตอนที่ ๔ การปรับปรุงแก้ไข (Act) (วิมังสา)

๙. เมื่อดำเนินการครบทุกกระบวนการแล้ว ยังพบว่ามึนักเรียนที่เป็นปัญหา ให้ครูประจำ ชั้นหรือครูประจำวิชา ดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัยเข้ามาแก้ไข จนสามารถทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการสูงขึ้น

๓.๗.๒ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (อริยสัจ ๔)

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) การวางแผนงานประชุมครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาโดยละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ)

ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติ (DO) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ระยะ คือ (สมุทัย, มรรค)

๑. การวางแผนการกำหนดการ

- การแยกแยะกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการกระทำ
- กำหนดเวลาที่ต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง
- การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ

๒. การจัดแบบเมทริกซ์ (Matrix Management) ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงมาช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ

๓. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

- ให้ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ
- ให้ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมในการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) การบริหารงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผนซึ่งประกอบด้วยกระบวนการดังนี้ (นิโรธ)

๑. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

๒. รวบรวมข้อมูล

๓. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอนๆ เพื่อแสดงจำนวนและคุณภาพของผลงานที่ได้รับแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้

๔. การรายงาน จัดแสดงผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว โดยรายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์ และรายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ ๔ การปรับปรุงแก้ไข (Act) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดความบกพร่องขึ้นทำให้งานที่ได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติตามแก้ไขปัญหาลักษณะที่ค้นพบ ดังนี้ (มรรค)

๑. ถ้าการบริหารงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

๒. ถ้าพบความผิดปกติใดๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีกในการแก้ปัญหาเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้

- การย้ายนโยบาย
- การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน
- การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

๓.๗.๓ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (อิทธิบาท ๔)

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) (ฉันทะ)

๑. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ ให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ด ประชาสัมพันธ์ตามห้องเรียน
๒. ประชุมครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อร่วมกันวางแผนทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๓. กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนา ไว้ในตารางเรียนในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติ (DO) (วิริยะ)

๑. วิเคราะห์ความสามารถของผู้เรียน
๒. วิเคราะห์เนื้อหาสาระ ว่าจะสอนอย่างไรมีความซับซ้อนและลำดับที่จะให้ผู้เรียนอย่างไร เนื้อหาสาระนั้น ผู้สอนจะให้ผู้เรียนเรียนรู้ส่วนที่เป็น What , How หรือ When and Why
๓. วิเคราะห์ผู้เรียน ว่าผู้เรียนเป็นใครมีความสามารถอย่างไร มีศักยภาพด้านใดบ้าง มีแบบการเรียนรู้ และถ้าจะสอนแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผู้เรียนจะเรียนรู้ได้อย่างไร เพื่อสร้างความเข้าใจในความรู้ด้วยตนเอง
๔. กำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้เรียนจะพัฒนาการเรียนรู้ในด้าน ที่เป็นความสามารถที่จะเกิดขึ้นในผู้เรียนได้แก่ ความสามารถด้านต่าง ๆ ดังนี้

๔.๑ ด้านพุทธิพิสัยหรือด้านสติปัญญา Cognitive Domains เป็นความสามารถที่แสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจ

๔.๒ ด้านจิตพิสัย หรือด้านอารมณ์ จิตใจ (Affective Domains) เป็นความสามารถในการรับรู้ ตอบสนอง สร้างคุณค่าและลักษณะนิสัย โดยมีระดับทางพฤติกรรม คือ การรับ การตอบสนอง การเห็นคุณค่า การจัดรวบรวม การสร้างลักษณะ

๔.๓ ด้านทักษะพิสัย ด้านทักษะร่างกาย ทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domains) เป็นทักษะในการเคลื่อนไหว และการใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เพื่อปฏิบัติกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

๕. สร้างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องใช้หลักการของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งแสดงไว้ในแผนภาพต่อไปนี้ในการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือแผนการสอน

๖. กำหนดแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนการสอนแต่ละครั้งเกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนสูงสุด ต้องเลือกใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) (จิตตะ)

๑. กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตามสภาพจริงโดยการกำหนดสิ่งที่ต้องวัดให้ชัดเจน, มีกิจกรรมหรืองานที่ใช้ในการประเมินเป็นจริงเพื่อประเมินความสามารถของผู้เรียน, ผู้ถูกประเมินต้องใช้ในการตัดสินใจและความคิดริเริ่ม ในสถานการณ์ที่จำลองขึ้น, เปิดโอกาสอย่างเหมาะสมให้กับผู้เรียนที่จะฝึกซ้อม ฝึกหัด ปรึกษาความรู้จากแหล่งต่างๆ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน, ใช้ผลการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล/กลุ่ม, มีการประเมินให้ผู้เรียนทราบเพื่อการปรับปรุง

๒. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบวิธีเทคนิคต่าง ๆ ประกอบกับสื่อแหล่งการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และการจัดบรรยากาศกับสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูล เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ขั้นตอนที่ ๔ การปรับปรุงแก้ไข (Act) (วิมังสา)

๑. นำไปใช้และประเมินเพื่อปรับปรุง ผู้สอนควรจะต้องประเมินตนเองว่าที่สอนไปแล้ว สอนแบบใดได้ผลอย่างไร เพื่อจัดการเรียนการสอนให้เน้นผู้เรียนตามตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

๓.๗.๔ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (อริยสัจ ๔ ,อิทธิบาท ๔)

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) (ทุกซ์,สมุทัย,นิโรธ,ฉันทะ)

๑. ศึกษา ทำความเข้าใจ วางแผนกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
๒. วิเคราะห์มาตรฐาน เกณฑ์การประเมิน กำหนดวิธีการประเมิน แหล่งข้อมูล แนวคำถาม เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล
๓. ชี้แจงขั้นตอน วิธีการประเมินแก่ ครู และผู้เกี่ยวข้อง ขั้นตอนระหว่างการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติ (DO) (สมุทัย ,มรรค,วิริยะ)

๑. เก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและแหล่งข้อมูลที่กำหนด ทั้งนี้ ให้ใช้วิธีการและแหล่งข้อมูลที่หลากหลายตามบริบทของสถานศึกษา เหมาะสมและเพียงพอต่อประเด็นพิจารณา
๒. ให้ระดับคุณภาพการประเมินโดยพิจารณาจากเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้และเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check)1) (นิโรธ,จิตตะ)

๑. สรุปและเขียนรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา
๒. เผยแพร่ผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้อง ในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา และหน่วยงานระดับต้นสังกัด

ขั้นตอนที่ ๔ การปรับปรุงแก้ไข (Act) (มรรค,วิมังสา)

๑. นำผลการประเมินคุณภาพภายในไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

๓.๘ แนวทางการดำเนินการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโดยภาพรวม

การดำเนินการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการมีวิธีการหรือข้อปฏิบัติที่ใช้ในการดำเนินการพัฒนาตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) คุณภาพของผู้เรียน ๒) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ๓) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๔) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล โดยการบูรณาการกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA กับหลักธรรมอริยสัจ ๔ และอิทธิบาท ๔ ดังนี้

PDCA กับ อริยสัจ ๔

- การวางแผน (P - Plan) → ทุกข์ หมายถึง สภาพปัญหา การกำหนดปัญหา
- การปฏิบัติตามแผน (D - Do) → สมุทัยหมายถึง การค้นหาสาเหตุ
- การตรวจสอบ (C - Check) → นิโรธ หมายถึงสภาพที่ปราศจากปัญหา การกำหนดเป้าหมาย
- การปรับปรุง (A - Act) → มรรค หมายถึง ปรับปรุงผลการปฏิบัติตามแผน

PDCA กับ อิทธิบาท ๔

- การวางแผน (P - Plan) → ฉันทะหมายถึง สร้างความตระหนัก
- การปฏิบัติตามแผน (D - Do) → วิริยะหมายถึง ความเพียรพยายามในการปฏิบัติ
- การตรวจสอบ (C - Check) → จิตตะหมายถึง ความเอาใจใส่
- การปรับปรุง (A - Act) → วิมังสา หมายถึง พิจารณาไตร่ตรอง

๑) การวางแผน (P - Plan) หมายถึงการดำเนินการกำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษา ๒) การปฏิบัติตามแผน (D - Do) หมายถึง การดำเนินการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา

๓) การตรวจสอบ (C - Check) หมายถึง การประเมินผล และตรวจสอบการดำเนินการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา

๔) การปรับปรุง (A - Act) หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงผลการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารสถานศึกษา

๓.๘ การดำเนินการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการตามหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔H)

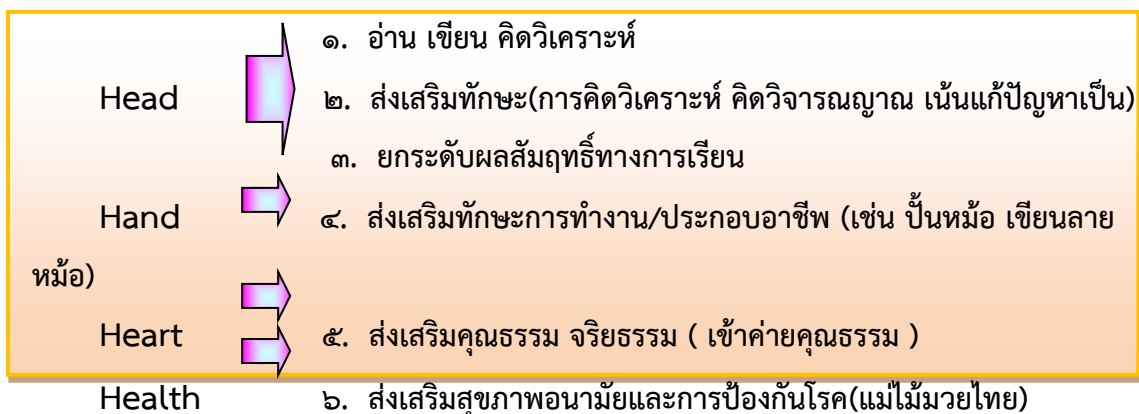
(Head) คือ ความสามารถ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์, วิสัยทัศน์ ความรอบรู้วิชาการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตการศึกษาและการเรียนรู้

(Heart) คือ คุณธรรม จริยธรรม, ความฉลาดทางอารมณ์, การมีศีลธรรมจรรยาที่ดีมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม

(Hand) คือ ความสามารถ ทักษะ การปฏิบัติงาน, การเรียน ความรู้และทักษะในการทำงานมีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดีต่องานและเห็นคุณค่าของการทำงาน

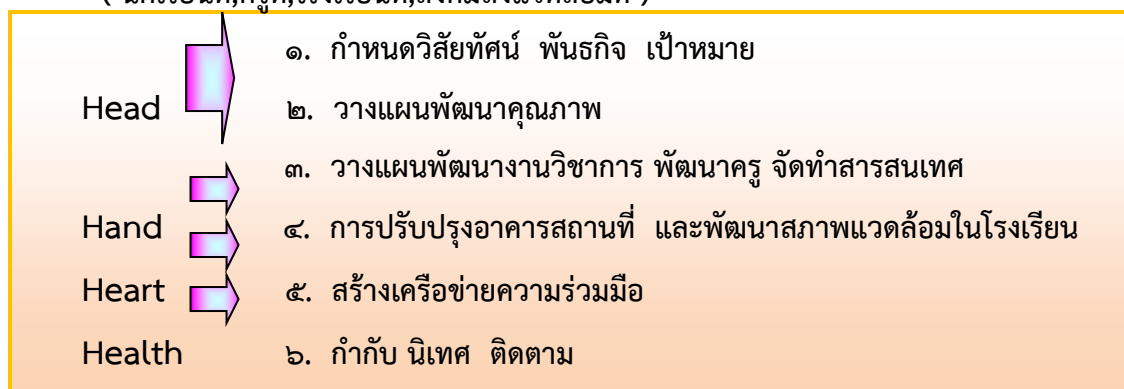
(Health) คือ สมรรถนะทางด้านร่างกาย, บุคลิกภาพ การมีสุขภาพแข็งแรงการกินอาหารที่ถูกต้องและการออกกำลังกายให้เหมาะสมรวมทั้งความสะอาดและสุขาภิบาลด้วย

๓.๙.๑ ด้านคุณภาพผู้เรียน (ดี,เก่ง,มีความสุข)

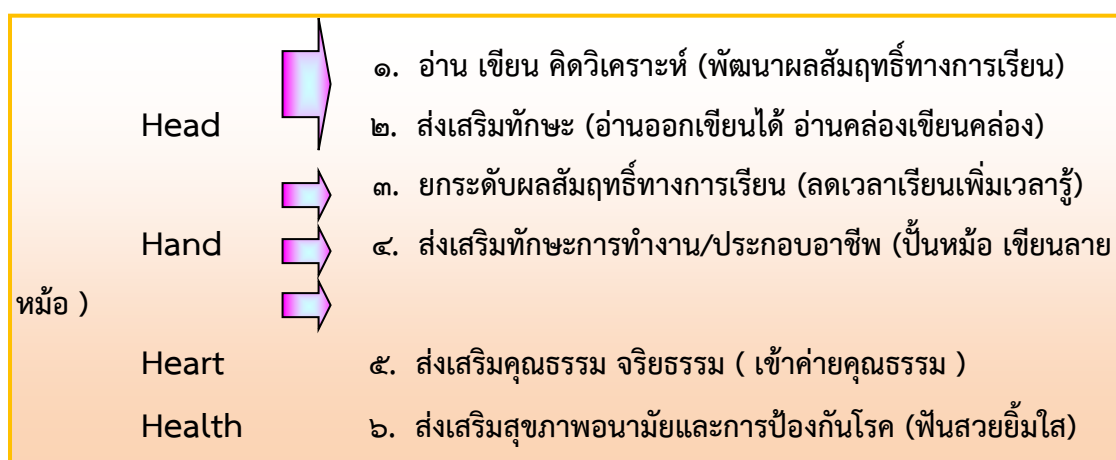

๓.๙.๒ ด้านการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

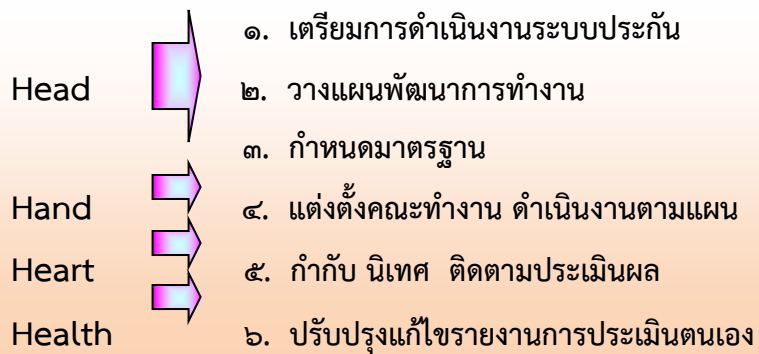
(นักเรียนดี,ครูดี,โรงเรียนดี,สังคมสิ่งแวดล้อมดี)

๓.๙.๓ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ครูดี,นักเรียนดี)

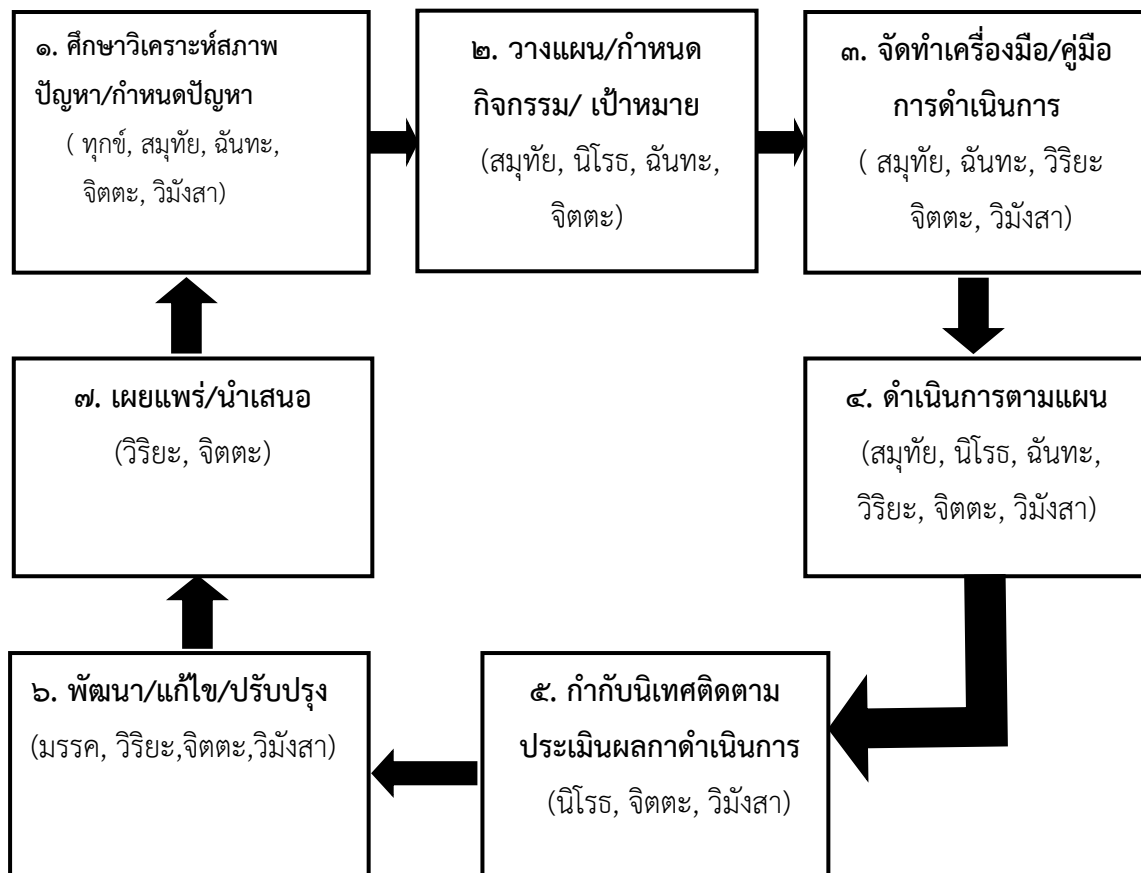

๓.๙.๔ด้านการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (คุณภาพดี)

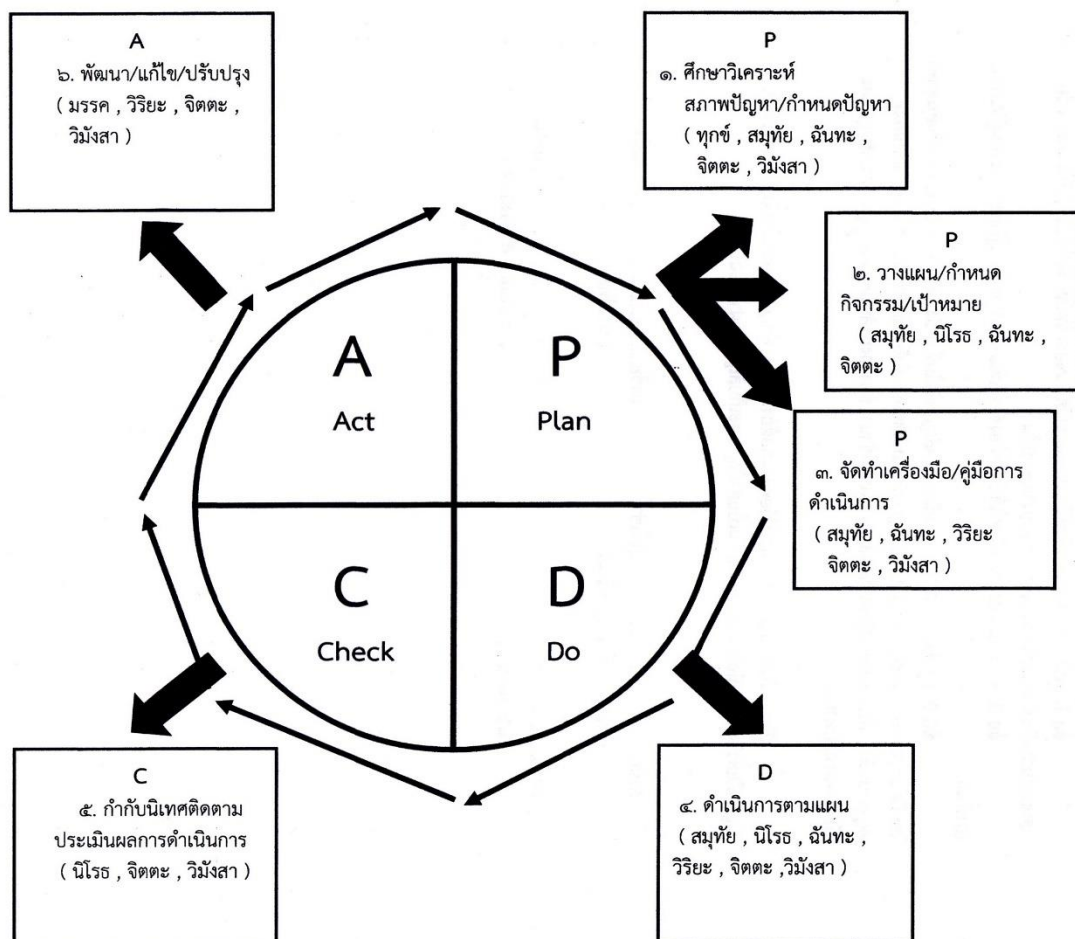

๓.๑๐ วิธีการดำเนินงานตามหลักอริยสัจ ๔ , อริยสัจ ๔

- ๓.๑๐.๑ ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา/กำหนดปัญหา (ทุกข์, สมุทัย, ฉันทะ, จิตตะ, วิมังสา)
- ๓.๑๐.๒ วางแผน/กำหนดกิจกรรม/เป้าหมาย (นิโรธ, ฉันทะ, จิตตะ)
- ๓.๑๐.๓ จัดทำเครื่องมือ/คู่มือการ ดำเนินการ (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)
- ๓.๑๐.๔ ดำเนินการตามแผน (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)
- ๓.๑๐.๕ กำกับนิเทศติดตามประเมินผลการดำเนินการ (นิโรธ, จิตตะ, วิมังสา)
- ๓.๑๐.๖ พัฒนา/แก้ไข/ปรับปรุง (มรรค, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)
- ๓.๑๐.๗ เผยแพร่/นำเสนอ (มรรค, วิริยะ, จิตตะ)

๓.๑๑ กระบวนการของแนวคิดแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ
โรงเรียนบ้ำคำอ้อ

Deming Cycle	อริยสัจ ๔	อิทธิบาท ๔	แนวทาง/วิธีการปฏิบัติ
	๑. ทุกข์ ๒. สมุทัย ๓. นิโรธ ๔. มรรค	๑. ฉันทะ ๒. วิริยะ ๓. จิตตะ ๔. วิมังสา	
P - Plan การวางแผน ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน	ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ	ฉันทะ	๑. มีความตระหนัก มีความ สนใจในการศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัญหา ๒. กำหนด/ระบุปัญหา ๓. กำหนดวิสัยทัศน์/ เป้าหมาย

			๔. วางแผน กำหนด กิจกรรม จัดทำเครื่องมือ/ คู่มือ
D – Do การปฏิบัติตามแผน ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน	สมุทัย, มรรค	ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ , วิมังสา	๑. หาสาเหตุปัญหา วิเคราะห์วิธีปฏิบัติในการ แก้ปัญหา ๒. มีความรัก พอใจเพียร พยายาม เอาใจใส่ ไตร่ตรอง ในการดำเนินการตามแผน หรือการแก้ปัญหา
C - Check การตรวจสอบ ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน	นิโรธ	จิตตะ, วิมังสา	๑. เอาใจ พิจารณาในการ กำหนดเป้าหมายและสร้าง เครื่องมือในการดำเนินการ ๒. มีความเอาใจใส่ในการ กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบการ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
A - Act การปรับปรุง แก้ไข ตามขอบข่าย ภารกิจงาน ๔ ด้าน	มรรค	ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ , วิมังสา	๑. การพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์ผลการดำเนินการ ๒. พึงพอใจในการนำแนว ทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำ แผนงานในครั้งต่อไป ๓. เพียรพยายามเอาใจใส่ นำผลการประเมินไปใช้ ปรับปรุงแก้ไข ๔. เผยแพร่ /นำเสนอ

๓.๑๓ กิจกรรมการดำเนินงานด้านผู้เรียนที่ครอบคลุมหลักองค์ ๔ แห่งการศึกษา (๔H) ได้แก่

วิธีการดำเนินการ

ด้านคุณภาพของผู้เรียน

การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ กระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
คุณภาพของผู้เรียน ๑. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน (Head, Hand) ๑) ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น ๒) ความสามารถในการวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา ๓) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ๔) ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ๕) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอบวัดระดับชาติ ๖) ความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงานหรือการทำงาน	การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน / กำหนดปัญหา ๒. วางแผน/กำหนดวัตถุประสงค์ / เป้าหมาย ประชุมครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อร่วมกันวางแผนทางในการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนภายใต้เป้าหมายผู้เรียน “ดี เก่ง มีความสุข” ๓. จัดทำเครื่องมือ / คู่มือการดำเนินการและแผนการสอน ๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน ๕. กำหนดโครงการกิจกรรมและกำหนดผู้เรียนรับผิดชอบไว้ในตารางเรียนในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน การปฏิบัติตามแผน (D - Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. แจ้งให้นักเรียน ผู้ปกครองทราบวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน แจกตารางเรียนกำหนดการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนทุกคน

การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ กระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
คุณภาพของผู้เรียน ๑. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน (Head, Hand) (ต่อ)	๒. ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ทุกระดับชั้นทุกวัน และตามตารางที่ได้กำหนด ๓. ดำเนินการจัดกิจกรรมการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ ท่องบทอาขยานทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบพัฒนาการ ๔. ดำเนินการจัดกิจกรรมการคิดเลขเป็น คิดเลขคล่อง ท่องสูตรคูณมีการทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน เพื่อเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบพัฒนาการ ๕. ดำเนินการจัดกิจกรรมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม การทบทวนวิชาหลังเลิกเรียน ๖. จัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงาน และทักษะอาชีพ การปั้นหม้อ และเขียนลายหม้อและกิจกรรมเกษตรพอเพียงปลูกผักเลี้ยงสัตว์ ๗. จัดกิจกรรมการเข้าค่ายวิชาการ ๘. จัดกิจกรรมการใช้สื่อเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ๙. จัดกิจกรรมส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา การประกวด และแข่งขันทักษะทางวิชาการนักเรียน การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำเครื่องมือในการวัดและประเมินผล ๒. ดำเนินการวัดและประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การซักถาม การตรวจผลงาน การทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน

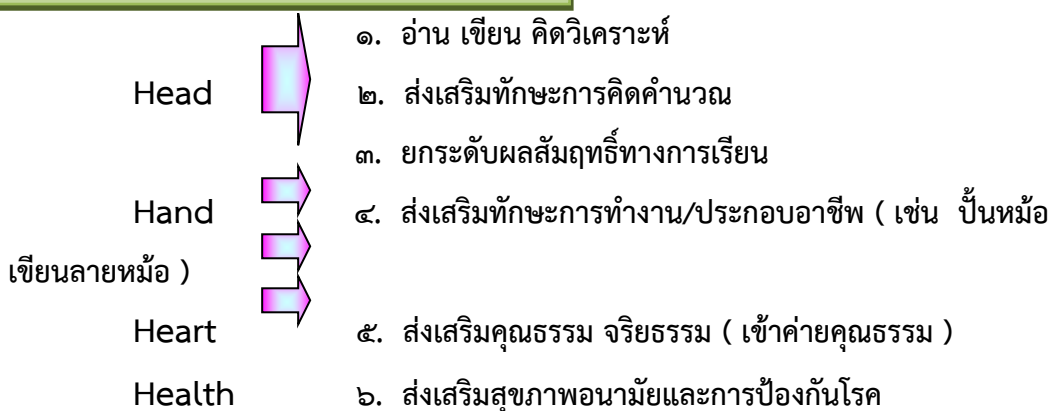
	๓. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการและ กิจกรรมกับ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายและจัดทำแบบ ประเมินความพึงพอใจ ๔. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุด โครงการและกิจกรรม การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิต ตะ,วิมังสา)
คุณภาพของผู้เรียน ๑. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของ ผู้เรียน (Head, Hand) (ต่อ) ๒. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของ ผู้เรียน (Heart, Hand, Health) ๑) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดี ตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัด กับกฎหมาย และวัฒนธรรมอันดีของ สังคม ๒) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย ๓) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบน ความแตกต่างและหลากหลาย ๔) สุขภาวะทางร่างกายและลักษณะ จิตสังคม	๑. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุด โครงการและกิจกรรม ๒. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมิน ก่อน และหลังการดำเนินการ๓. นำผลการประเมินไปใช้ พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการ ประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๔. นำวิธีการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการ ต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมายจัดทำเอกสาร เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ การวางแผน (P – Plan) (ทุภ, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน/กำหนดปัญหา ๒. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ประชุมครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อร่วมกัน วางแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้เรียน/ภายใต้เป้าหมายผู้เรียน “ดี เก่ง มีความสุข” ๓. จัดทำเครื่องมือ/คู่มือการดำเนินการ /แผนการสอน ๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติด ประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน

	๕. กำหนดโครงการกิจกรรมและผู้รับผิดชอบ ไว้ในตารางกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ๑. แจ้งให้นักเรียน ผู้ปกครองทราบว่าวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน แจกตารางเรียนกำหนดการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนทุกคน
คุณภาพของผู้เรียน ๒. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน (Heart, Hand, Health) (ต่อ)	๒. ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ทุกระดับชั้น ปลุกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน ตามตารางที่ได้กำหนด ได้แก่ ๒.๑ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียนมีทักษะที่จำเป็น สมรรถนะสำคัญ คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยม ๑๒ ประการ ๒.๒ จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม ด้านวินัย และความรับผิดชอบ กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ๒.๓ จัดกิจกรรมการเรียนรู้การป้อนหม้อ และเขียนลายหม้อ ๒.๔ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่หลากหลาย สนองความแตกต่าง ความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ๒.๕ จัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระประจำสัปดาห์/ เล่านิทานคุณธรรม

	๒.๖ จัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม สร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับปัญหาทางเพศยาเสพติด ปัญหาทางเพศ และสิ่งมอมเมาต่าง ๆ ๒.๗ จัดกิจกรรมวันสำคัญเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒.๘ จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร ในวันพระ/วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๒.๙ จัดกิจกรรมค่ายบูรณาการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ๒.๑๐ จัดกิจกรรมแม่ไม้มวยไทย ๒.๑๑ จัดกิจกรรมกีฬาและกิจกรรมทดสอบสมรรถภาพร่างกาย ๒.๑๒ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผล ประเมินผล ๒. จัดทำเครื่องมือในการวัด และประเมินผล ๓. ดำเนินการวัดและประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การซักถาม การตรวจผลงาน การทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน
คุณภาพของผู้เรียน ๒. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน (Heart, Hand, Health) (ต่อ)	๔. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการและ กิจกรรมกับ วัดอุปประสงค์ และเป้าหมาย ๕. จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ ๖. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการและกิจกรรม การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)

	๑. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมิน ก่อน และหลังการดำเนินการ ๒. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็น รูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๓. นำแนวทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๔. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการ และกิจกรรม

๓.๑๔ กิจกรรมที่ดำเนินการด้านผู้เรียน

๓.๑๔.๑ กิจกรรม อ่าน เขียน คิดวิเคราะห์

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนด้านการอ่านการเขียนเพื่อการสื่อสาร (อ่านเข้าใจ) และการคิดวิเคราะห์
๒. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการอ่านการเขียนเพื่อการสื่อสาร
๓. เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินงานของสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการพัฒนาการอ่านการเขียนเพื่อการสื่อสาร

เป้าหมาย

นักเรียนทุกระดับชั้นสามารถอ่านเข้าใจเพื่อการสื่อสารได้ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การเสริมสร้างทักษะอาชีพและทักษะชีวิต

- นักเรียน ป.๑ อ่านออกเขียนได้ทุกคน , นักเรียน ป.๒ ขึ้นไป อ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดวิเคราะห์ และสื่อสารได้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ทุกคน อ่านออก เขียนได้
๒. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ – ๖ ทุกคน อ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง คิดวิเคราะห์ได้

วิธีการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา ดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นตอนการดำเนินงานใช้กระบวนการ PDCA ๑. การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน/ กำหนดปัญหา ๒. วางแผน/กำหนดกิจกรรม/ เป้าหมาย ประชุมครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อร่วมกันวางแผนทางในการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ๓. จัดทำเครื่องมือ/คู่มือการดำเนินการ /แผนการสอน ๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการ	ปีการศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

สถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน ๕. กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาฯ ไว้ในตารางเรียน ในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรม นอกเวลาเรียนให้ชัดเจน ๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. แจ้งให้นักเรียน ผู้ปกครองทราบว่าวัตถุประสงค์ของ การจัดกิจกรรมพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของ ผู้เรียน แจกตารางเรียนกำหนดการจัดกิจกรรม โดยให้ นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนทุกคน ดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้ กลุ่มที่ ๑ นักเรียนอ่านคล่อง/เขียนคล่อง - อ่านนิทาน/บทความ/หนังสือ สรุปบันทึกผล จากการอ่าน - เขียนตามคำบอกทั้งแบบเป็นคำและเป็นประโยค - อ่านหนังสือให้ญาติผู้ใหญ่ฟัง (บันทึกผลแบบบันทึกกิจกรรม) ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา ดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
กลุ่มที่ ๒ นักเรียนอ่านไม่คล่อง/เขียนไม่คล่อง - อ่านนิทาน/บทความ/หนังสือ กับเพื่อนหรือครู บอกข้อคิดที่ได้ จากการอ่าน บันทึกลงในแบบ บันทึกการอ่าน - เขียนตามคำบอก ทั้งแบบเป็นคำ และเป็นประโยคสั้น ๆ - อ่านหนังสือให้ญาติผู้ใหญ่ฟัง	ปีการศึกษา งบประมาณ	

(บันทึกงบประมาณบันทึกกิจกรรม) กลุ่มที่ ๓ นักเรียนอ่านไม่ออก/เขียนไม่ได้ - อ่านใบงานที่กำหนดเป็นรายบุคคลกับครู - เขียนตามคำบอกจากคำที่ให้อ่านเป็นคำง่าย ๆ ที่ไม่ซับซ้อน - อ่านหนังสือกับครู/เพื่อน ทุก ๆ วัน - อย่างน้อยวันละ ๕ – ๑๐ บรรทัด - ศึกษาพัฒนาการ เปลี่ยนแบบฝึกการอ่านที่ยากขึ้นตามลำดับ - อ่านหนังสือให้ญาติผู้ใหญ่ฟัง (บันทึกงบประมาณบันทึกกิจกรรม) - ช่อมเสริมการอ่านเป็นรายบุคคลนอกเวลาเรียน ๓. การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผล ประเมินผล ๒. จัดทำเครื่องมือในการ วัด และประเมินผล ๓. ดำเนินการวัดและประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ๔. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการและกิจกรรมกับ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ๕. จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ ๖. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการและกิจกรรม ๔. การปรับปรุง แก้ไข (A –Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ๑. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการและกิจกรรม		
๒. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมินก่อน และหลังการดำเนินการ๓. นำผลการ		

ประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็น รูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๔. นำวิธีการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการ ต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๕. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการ และกิจกรรม		

๓.๑๔.๒ กิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ เน้นแก้ปัญหาเป็น

จุดประสงค์

- ๑) เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ เน้นแก้ปัญหาเป็น
ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างสมเหตุผล
- ๒) เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะความสามารถในการนำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของ
ตนเอง
- ๓) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภูมิใจ

เป้าหมาย

นักเรียนทุกระดับชั้นสามารถคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ เน้นแก้ปัญหาเป็น เน้นการฝึกทักษะ
กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและ
แก้ปัญหา เน้นจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น
และทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมิน
คุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ ๔ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิด
สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์
คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

- นักเรียน ป.๑ อ่านออกเขียนได้ทุกคน, นักเรียน ป.๒ ขึ้นไป อ่านคล่อง เขียนคล่อง คิด
วิเคราะห์และสื่อสารได้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. นักเรียนโรงเรียนบ้านคำอ้อ สามารถนำประสบการณ์การคิดไปพัฒนาตนเองด้านการเรียน
และใช้ในชีวิตประจำวัน

วิธีการดำเนินงาน

ดำเนินงานโครงการตามการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นตอนการดำเนินงานใช้กระบวนการ PDCA ๑. การวางแผน (P - Plan) (ทุกซ์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน/กำหนดปัญหา ๑.๑. ศึกษาสภาพปัญหาคือ พบว่า นักเรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ๑.๒. วิเคราะห์ปัญหา พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคณะครูไม่มีกิจกรรมที่บ่งชี้ และเน้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิดด้านต่างๆ ๒. วางแผน/กำหนดกิจกรรม/เป้าหมาย ประชุมครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อเพื่อกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาความสามารถนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ การคิดแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ ๓. จัดทำเครื่องมือ/คู่มือการดำเนินการ/แผนการสอน ๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน ๕. กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนา ไว้ในตารางเรียนในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน	การศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ , วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ๒.๑. คณะครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะ กระบวนการคิด ๒.๒ จัดกิจกรรมชุมนุมเพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิด โดยใช้กิจกรรมบูรณาการ คิด วิเคราะห์ กิจกรรมรักการอ่าน ๒.๓ จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะกระบวนการคิดในวิชาต่าง ๆ สำหรับนักเรียน		
ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ , ๒.๔ นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ในกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่นคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ ๒.๕ จัดกิจกรรมสอนซ่อม ให้กับนักเรียนที่เรียนช้า ๒.๖ จัดกิจกรรมสอนเสริมให้กับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ๒.๗ ฝึกทักษะการคิดเลขเร็วให้กับนักเรียนทุกคน ทุกวัน และฝึกทักษะเพิ่มเติมให้กับนักเรียนที่สนใจ ๓. การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. ตรวจสอบผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน		

๒. สนับสนุนนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ “โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา” ในการติวข้อสอบ O-Net ๓. สนับสนุนนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันกิจกรรมวิชาการ “งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน” ๔. ผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา ๒๕๖๐ ๕. ผลการทดสอบ NT ปีการศึกษา ๒๕๖๐ ๔. การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุด โครงการและกิจกรรม ๒. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการ ประเมิน ก่อน และหลังการดำเนินการ ๓. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่ เป็น รูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๔. นำวิธีการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการ ดำเนินการ ต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๕. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการ และกิจกรรม		

๓.๑๔.๓ กิจกรรมยกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จุดประสงค์

๑. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกช่วงชั้นในแต่ละกลุ่มสาระให้เป็นไปตามเกณฑ์
๒. เพื่อพัฒนาผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์
๓. เพื่อพัฒนาผลการประเมินการอ่าน คณิตวิเคราะห์ และเขียนให้เป็นไปตามเกณฑ์
๔. เพื่อพัฒนาผลการทดสอบระดับชาติ O-NET ชั้น ป.๖ ให้มีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้น
๕. เพื่อพัฒนาผลการสอบระดับชาติ NT ชั้น ป.๓ ให้มีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้น

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกช่วงชั้นแต่ละกลุ่มสาระให้เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ ๑๐๐
๒. ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ ๑๐๐
๓. ผลการประเมินการอ่าน คณิตวิเคราะห์ และเขียนให้เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ ๑๐๐
๔. ผลการทดสอบระดับชาติ O-NET ชั้น ป.๖ มีค่าเฉลี่ย ๕ วิชาเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ และ/หรือ มีค่าเฉลี่ย ๕ วิชาไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๓.๐๐
๕. ผลการสอบระดับชาติ NT ชั้น ป.๓ มีค่าเฉลี่ยทั้ง ๓ ด้านเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ และ/หรือ มีค่าเฉลี่ยทั้ง ๓ ด้านไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐.๐๐

เชิงคุณภาพ

๑. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกช่วงชั้นแต่ละกลุ่มสาระที่เป็นไปตามเกณฑ์
๒. ผู้เรียนมีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรที่เป็นไปตามเกณฑ์
๓. ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คณิตวิเคราะห์ และเขียนที่เป็นไปตามเกณฑ์
๔. ผู้เรียนมีผลการทดสอบระดับชาติ O-NET ชั้น ป.๖ ที่สูงขึ้น
๕. ผู้เรียนมี ผลการสอบระดับชาติ NT ชั้น ป.๓ ที่สูงขึ้น

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกช่วงชั้นแต่ละกลุ่มสาระที่เป็นไปตามเกณฑ์
๒. ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรที่เป็นไปตามเกณฑ์
๓. ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนที่เป็นไปตามเกณฑ์
๔. ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลการทดสอบระดับชาติ O-NET ชั้น ป.๖ สูงขึ้น
๕. ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลการทดสอบระดับชาติ NT ชั้น ป.๓ สูงขึ้น

วิธีการดำเนินการ

ดำเนินงานโครงการตามการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นตอนการดำเนินงานใช้กระบวนการ PDCA ๑. การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน/กำหนดปัญหา ๑.๑. ศึกษาสภาพปัญหาคือ พบว่า นักเรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ๑.๒. วิเคราะห์ปัญหา พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคณะครูไม่มีกิจกรรมที่บ่งชี้ และเน้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิดด้านต่างๆ ๒. วางแผน/กำหนดกิจกรรม/เป้าหมาย ประชุมครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาความสามารถนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ ๓. จัดทำเครื่องมือ/คู่มือการดำเนินการ/แผนการสอน	การศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน ๕. กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาฯ ไว้ในตารางเรียนในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน ๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ๑. ครูผู้สอน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิเคราะห์หลักสูตร รวมทั้งการวางแผน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนเพิ่มเติม		

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) (ต่อ) ๒. จัดทำกำหนดการสอนสาระการเรียนรู้ ๘ สาระการเรียนรู้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยหาวิธีการสอนนวัตกรรม และเทคโนโลยี พร้อมทั้งจัดทำสื่อประกอบโดยเน้นทักษะกระบวนการและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ๓. ครูผู้สอนดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ๔. ครูผู้สอน นิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม โดยดำเนินการดังนี้ - หาวิธีการพัฒนานักเรียนที่มีปัญหาในการเรียน โดยการสร้างนวัตกรรมและวิธีการมาแก่นักเรียน และจัดกิจกรรมเสริมความรู้	การศึกษา งบประมาณ 	ผู้รับผิดชอบ ผู้บริหารและคณะครู

- จัดการสอนซ่อมเสริมเตรียมความพร้อมสำหรับสู่การสอบ O-Net สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ – ๖ - จัดการสอนซ่อมเสริมเตรียมความพร้อมสำหรับสู่การสอบ NT สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๓ - จัดกิจกรรมค่ายวิชาการสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๑-๖ และติวเข้ม O-Net ชั้นป.๖ และ NT ชั้น ป.๓ - จัดกิจกรรมฉลาดใช้ IT สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๖ ให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ๓. การตรวจสอบ (C – Check) (นิรโทษ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผล ประเมินผล ๒. จัดทำเครื่องมือในการ วัด และประเมินผล ๓. ดำเนินการวัดและประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ๔. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการและ กิจกรรมกับ วัดอุปประสงค์ และเป้าหมาย ๕. จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ ๖. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการและกิจกรรม		
ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๔. การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการและกิจกรรม	การศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

๒. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมิน ก่อน และหลังการดำเนินการ ๓. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุ เป้าหมาย ๔. นำวิธีการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการ ดำเนินการ. ต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๕. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการ และกิจกรรม		

๓.๑๔.๔ กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงาน/ประกอบอาชีพ (เช่น ปั่นหม้อ เขียนลายหม้อ)

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมนักเรียนพัฒนางานอาชีพการปั่นหม้อและการเขียนลายหม้อ
๒. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และเกิดทักษะการปั่นหม้อและการเขียนลายหม้อ
๓. เพื่อเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์งานอาชีพการปั่นหม้อและการเขียนลายหม้อที่เป็นภูมิปัญญา ของท้องถิ่น
๔. เพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอนการปั่นหม้อและการเขียนลายหม้อให้เหมาะสมและพอเพียง
๕. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำอาชีพ การปั่นหม้อ และการเขียนลายหม้อไปดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้

เป้าหมาย

ด้านปริมาณ

๑. นักเรียนชั้น ป. ๑ - ๖ ทุกคน ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมงานอาชีพการปั่นหม้อและการเขียนลายหม้อ

๒. นักเรียนมีความรู้ และสามารถปั้นหม้อด้วยแป้นหมุนและเขียนลายหม้อได้
๓. โรงเรียนมีอุปกรณ์การปั้นหม้อและการเขียนลายหม้อเพียงพอ

ด้านคุณภาพ

๑. นักเรียนได้รับการพัฒนาและเกิดทักษะการปั้นหม้อและการเขียนลายหม้อ สามารถนำผลงานการปั้นหม้อและการเขียนลายหม้อออกเผยแพร่สู่สาธารณชนได้
๒. นักเรียนชั้น ป. ๑ – ๖ ทุกคนได้เรียนรู้การ ปั้นหม้อด้วยแป้นหมุนและมีอุปกรณ์ในการส่งเสริมการเขียนลายหม้อ และได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. โรงเรียนได้ส่งเสริมงานอาชีพการปั้นหม้อและการเขียนลายหม้อมาประยุกต์กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อช่วยสร้างรายได้ให้แก่นักเรียนระหว่างเรียน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. ร้อยละของนักเรียนที่ได้เรียนรู้และมีความรู้จากการเรียนรู้การพัฒนางานอาชีพการปั้นหม้อและการเขียนลายหม้อ
 ๒. โรงเรียนมีเครื่องปั้นหม้อด้วยแป้นหมุนและนำมาใช้จัดการเรียนการสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 ๓. ร้อยละความพึงพอใจของบุคลากร นักเรียนและชุมชนในการพัฒนางานอาชีพการปั้นหม้อ
 ๔. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีและสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- สูงขึ้น

วิธีการดำเนินการ

ดำเนินงานโครงการตามการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นตอนการดำเนินงานใช้กระบวนการ PDCA ๑. การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน/กำหนดปัญหา ๑.๑ ศึกษาสภาพปัญหาคือ พบว่า นักเรียนขาดทักษะในการปั่นหม้อและเขียนลายหม้อ ๑.๒ วิเคราะห์ปัญหา พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคณะครูไม่มีกิจกรรมที่บ่งชี้ และเน้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ การพัฒนางานอาชีพปั่นหม้อ ๒. วางแผน/กำหนดกิจกรรม/เป้าหมาย ประชุมครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อเพื่อกำหนดกิจกรรมในการปั่นหม้อและเขียนลายหม้อ ๓. จัดทำเครื่องมือ/คู่มือการดำเนินการ/แผนการสอน ๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน ๕. กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาฯ ไว้ในตารางเรียนในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน ๒. การปฏิบัติตามแผน (D - Do) (สมุทัย, มรรค, มรรค, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. จัดทำหลักสูตรสาระท้องถิ่นเพิ่มเติมในสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี การปั่นหม้อ และจัดทำสาระท้องถิ่นเพิ่มเติมในสาระศิลปะ การเขียนลายหม้อ ๒. กำหนดขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้	การศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

๒.๑ วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่มีความเชื่อมโยงกัน ๒.๒ วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ ๒.๓ จัดทำผังมโนทัศน์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ๒.๔ กำหนดกรอบกิจกรรม		
ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) (ต่อ) ๒.๕ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างและเวลาเรียน ๒.๖ จัดเตรียม จัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การป้อนหม้อ และอุปกรณ์การเขียนลายหม้อ ๒.๗ จัดทำคู่มือการดำเนินการโครงการการป้อนหม้อและการเขียนลายหม้อ ๓. ของบสนับสนุนค่าวิทยากรในการสอนวิชาชีพจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ดังนี้ - วิทยากรภายนอกสอนการป้อนหม้อ นางวงเดือน ชมพู และนางรัตนดา พลสิมมา - วิทยากรภายนอกสอนการเขียนลายหม้อ นางอุลาลัย จันทรเจริญ ๔. ครูประจำสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีและสาระการเรียนรู้ศิลปะ ดำเนินการสอน ทฤษฎี ส่วนวิทยากรภายนอกสอนการปฏิบัติ ๕. นำผลงานการป้อนหม้อและการเขียนลายหม้อออกเผยแพร่สู่สาธารณชนเมื่อมี โอกาส ๓. การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ)	การศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

๑. ตรวจสอบประเมินผลการดำเนินโครงการป็นหม้อและเขียนลายหม้อ ๒. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลโครงการป็นหม้อและเขียนลายหม้อ ๓. บันทึกการประชุมคณะทำงาน ๔. การปรับปรุง แก้วไข (A -Act)(มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ๑. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการป็นหม้อและเขียนลายหม้อ ๒. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมินก่อน และหลังการดำเนินการ		
ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๔. การปรับปรุง แก้วไข (A -Act)(มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) (ต่อ) ๓. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้วไข ปรับปรุงที่เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๔. นำวิธีการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๕. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการป็นหม้อและเขียนลายหม้อ	การศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

๓.๑๔.๕ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
๒. เพื่อลดปัญหาสังคมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว โรงเรียน ท้องถิ่น และชุมชน

เป้าหมาย

๑. นักเรียนร้อยละ ๘๕ มีวินัย ความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้น
๒. นักเรียนร้อยละ ๘๕ มีความซื่อสัตย์สุจริต
๓. นักเรียนร้อยละ ๘๕ มีความกตัญญูทดแทน
๔. นักเรียนร้อยละ ๘๕ มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
๕. นักเรียนร้อยละ ๘๕ มีความประหยัด ใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
๖. นักเรียนร้อยละ ๘๕ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย
๗. ผู้เกี่ยวข้องร้อยละ ๗๕ มีความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. ร้อยละของผู้เรียนมีวินัย ความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้น
๒. ร้อยละของผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
๓. ร้อยละของผู้เรียนมีความกตัญญูทดแทน
๔. ร้อยละของผู้เรียนมีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
๕. ร้อยละของผู้เรียนมีความประหยัด ใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
๖. ร้อยละของผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย
๗. ร้อยละของผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียน

วิธีการดำเนินการ

ดำเนินงานโครงการตามการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นตอนการดำเนินงานใช้กระบวนการ PDCA ๑. การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน/กำหนดปัญหา ๒. วางแผน/กำหนดกิจกรรม/เป้าหมาย ประชุมครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อร่วมกันวางแผนทางในการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ๓. จัดทำเครื่องมือ/คู่มือการดำเนินการ/แผนการสอน ๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา	การศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน ๕. กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาฯ ไว้ในตารางเรียน ในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน ๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ๑. <u>มีวินัย มุ่งมั่นในการทำงาน และใฝ่เรียนรู้</u> ๑.๑ กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการมาเรียนนักเรียน ๑.๒ จัดทำระเบียบของสถานศึกษาเกี่ยวกับการเข้าแถวเคารพธงชาติ ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ การสนใจการเรียน แต่งกายให้เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ๑.๓ จัดกิจกรรมยืมไหว้ทักทายกัน ทุกเช้าและเย็น โดยให้นักเรียนไหว้ครู รุ่นพี่ และเพื่อนๆ ๑.๔ กิจกรรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม ๑.๕ จัดทำสมุดบันทึกความดี ให้นักเรียนบันทึกทุกครั้ง ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงหรือมาตรการของโรงเรียน/ของห้องเรียน ๒. <u>ความซื่อสัตย์สุจริต</u> ๒.๑ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ๒.๒ แลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์นักเรียน ๒.๓ รณรงค์เลือกตั้ง		
ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๓. <u>ความกตัญญูกตเวที</u> ๓.๑ การทำความเคารพพ่อแม่ หรือผู้ปกครองก่อนมาโรงเรียนและกลับจากโรงเรียน ๓.๒ บันทึกความดีที่ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านในแต่ละวัน ๓.๓ การทำความเคารพครู และช่วยงานครูทุกครั้งที่มีโอกาส ๓.๔ จัดกิจกรรมไหว้ครู วันแม่ วันพ่อ และวันครู	การศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

๔. <u>ความมีเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีจิตสาธารณะ</u> ๔.๑ โรงเรียนวิถีพุทธ จัดกิจกรรมทางศาสนา อาสาบำเพ็ญประโยชน์ ๕. <u>มีการประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า</u> ๕.๑ จัดกิจกรรมการออมทรัพย์กับธนาคารโรงเรียน ๕.๒ จัดรณรงค์เกี่ยวกับการประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ๕.๓ จัดทำป้ายคำขวัญเกี่ยวกับการประหยัด อดออม ๕.๔ จัดกิจกรรมใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ๕.๕ จัดกิจกรรมจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม ๖. <u>ภูมิใจในความเป็นไทย รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์</u> ๖.๑ การแต่งกายผ้าไทย สัปดาห์ละ ๑ วัน ๖.๒ การปฏิบัติตนตามประเพณีและวัฒนธรรมไทย เกี่ยวกับการกราบ ไหว้ ทำความเคารพบุคคลต่างๆ ๓. <u>การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ)</u> ๑. ตรวจสอบประเมินผลการดำเนินโครงการและกิจกรรม ๒. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลโครงการ และกิจกรรมต่างๆ ๓. บันทึกการประชุมคณะทำงาน ๔. <u>การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ,</u> <u>วิมังสา)</u> ๑. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการและกิจกรรม ๒. นำผลไปใช้พัฒนาที่เป็นรูปธรรม ๓. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ๔. จัดทำแฟ้มภาพถ่ายโครงการและกิจกรรม ๕. จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ		

๓.๑๔.๖ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรค

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
๒. เพื่อให้ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
๓. เพื่อให้ผู้เรียนป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยง สถานะที่เสี่ยงต่อความรุนแรงโรคร้าย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ
๔. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
๕. เพื่อให้ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น
๖. เพื่อให้ผู้เรียนสร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์/กีฬา/นันทนาการ

เป้าหมาย

๑. ผลผลิต

- ๑.๑ ผู้เรียนมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอร้อยละ ๘๐
- ๑.๒ ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ ร้อยละ ๘๐
- ๑.๓ ผู้เรียนป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยง สถานะที่เสี่ยงต่อความรุนแรงโรคร้าย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ ร้อยละ ๑๐๐
- ๑.๔ ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ร้อยละ ๘๐
- ๑.๕ ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น ร้อยละ ๑๐๐
- ๑.๖ ผู้เรียนสร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์/กีฬา /นันทนาการร้อยละ ๘๐

๒ ผลลัพธ์

- ๒.๑ ผู้เรียนมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
- ๒.๒ ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
- ๒.๓ ผู้เรียนป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยง สถานะที่เสี่ยงต่อความรุนแรงโรคร้าย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ
- ๒.๔ ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
- ๒.๕ ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น
- ๒.๖ ผู้เรียนสร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์/กีฬา/นันทนาการ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. ร้อยละของผู้เรียนที่มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
๒. ร้อยละของผู้เรียนที่มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
๓. ร้อยละของผู้เรียนที่ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยง สถานะที่เสี่ยงต่อความรุนแรงโรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหา ทางเพศ
๔. ร้อยละของผู้เรียนที่เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
๕. ร้อยละของผู้เรียนที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น
๖. ร้อยละของผู้เรียนสร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์/กีฬา/นันทนาการ

วิธีการดำเนินการ

ดำเนินงานโครงการตามการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นตอนการดำเนินงานใช้กระบวนการ PDCA ๑. การวางแผน (P - Plan) (ทุกซ์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน/กำหนดปัญหา ๒. วางแผน/กำหนดกิจกรรม/เป้าหมาย ประชุมครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน เพื่อร่วมกันวางแผนทางในการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ๓. จัดทำเครื่องมือ/คู่มือการดำเนินการ/แผนการสอน ๔. ผู้บริหารแจ้งจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองทราบโดยการทำหนังสือ ติดประกาศตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ ตามห้องเรียน ๕. กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาฯ ไว้ในตารางเรียนในกิจกรรมที่สามารถจัดไว้ในตารางเรียนได้ และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน	ปีการศึกษา งบประมาณ 	ผู้บริหารและคณะครู

๒. การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) กิจกรรมที่ ๑ สุขาสะอาดน่าใช้ กิจกรรมที่ ๒ โรงอาหารถูกสุขลักษณะ กิจกรรมที่ ๓ น้ำสะอาดปราศจากโรค กิจกรรมที่ ๔ ตรวจสอบสุขภาพนักเรียน กิจกรรมที่ ๕ อาหารปลอดภัย กิจกรรมที่ ๖ มือสะอาดปราศจากโรค กิจกรรมที่ ๗ ดูแลสุขภาพปากและฟัน กิจกรรมที่ ๘ มือปราบลูกน้ำยุ่งลาย กิจกรรมที่ ๙ ออย.น้อย กิจกรรมที่ ๑๐ เด็กไทยไม่กินหวาน		
กิจกรรมที่ ๑๑ ข่าวสารสุขภาพ กิจกรรมที่ ๑๒ ทดสอบสมรรถภาพ ๓. การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. ตรวจสอบประเมินผลการดำเนินโครงการและ กิจกรรม ๒. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล โครงการและกิจกรรมต่างๆ ๓. บันทึกการประชุมคณะทำงาน ๔. การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, , จิตตะ, วิมังสา) ๑. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุด โครงการและกิจกรรม ๒. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการ ประเมินก่อน และหลังการดำเนินการ ๓. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่ เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย		

๔. นำวิธีการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๕. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรม		

๓.๑๕ ขั้นตอนการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ กระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (Head, Heart, Health) ๑. การมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน ๒. การวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ๒.๑) การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ๒.๒) การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ๒.๓) การวางแผนการบริหารและการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ๒.๔) การวางแผนและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม	การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนาจากผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ จากผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินการจัดการศึกษา ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรในโรงเรียน ๒. ร่วมกันวางแผน ปรับวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดเป้าหมาย กำหนดกลยุทธ์ และกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ๓. ดำเนินการจัดทำแผน ปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาและนโยบายการปฏิรูปการศึกษา พร้อมทั้งจัดหาทรัพยากร จัดสรรงบประมาณ มอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาตามแผนงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ๓. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ๔. การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา	การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมมังสา) ดำเนินการปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยดำเนินการตามโครงการและกิจกรรมที่กำหนดได้แก่ ๑. ดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ภายใต้เป้าหมาย “โรงเรียนดี” (โรงเรียนน่ายู่น น่าดู น่าเรียน) โดยการจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น สนามเด็กเล่นพัฒนาสมองตามรอยพระยุคลบาท ห้องสมุดมีชีวิต สวนเกษตร สวนสมุนไพร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ๒. ดำเนินการศึกษา และจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการกระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (Head, Heart, Health) (ต่อ)	๓. กำหนด/สร้างรูปแบบการบริหารและการจัดการเชิงระบบ โดย ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ยึดหลักธรรมาภิบาลและแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ๔. ระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากเครือข่ายอุปถัมภ์ และแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ๕. ประสานความร่วมมือ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานในส่วนสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๖. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในทุกๆ ด้าน เช่น วิชาการ งบประมาณ สนับสนุน ให้คำปรึกษา แนะนำ สร้างขวัญกำลังใจบุคลากรเพื่อการทำงานเกิด

	ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ภายใต้เป้าหมาย “ครูดี” (ทักษะทางวิชาชีพ, ทักษะทางวิชาการ, คุณธรรม จริยธรรม, จรรยาบรรณวิชาชีพ) ๗. ส่งเสริม สนับสนุน การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ๘. บริหารจัดการศึกษา เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสากล ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทั้งด้าน วิชาการ และวิชาชีพ ให้สามารถเข้าร่วมประกวด แข่งขันตามโอกาสต่างๆ ภายใต้เป้าหมาย “นักเรียนดี” (พุทธิศึกษา (Head), หัตถศึกษา (Hand), จริยศึกษา (Heart), พลศึกษา สุขภาวะทางกาย/ลักษณะจิตสังคม (Health) “สังคม สิ่งแวดล้อมดี” (สภาพแวดล้อม บรรยากาศ วัฒนธรรม องค์กร ร่วมรับผิดชอบ) การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. ดำเนินการการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานและจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษา ๒. ดำเนินการกำกับ นิเทศติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากรภายในสถานศึกษา ๓. กำกับ ติดตามให้มีการประกันคุณภาพภายใน รวมทั้งดำเนินการตามที่กำหนดในแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (Head, Heart, Health) (ต่อ)	๔. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการและ กิจกรรมกับ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ๕. จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ ๖. สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการและกิจกรรม การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)

	๑. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมิน ก่อน และหลังการดำเนินการ ๒. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็น รูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๓. นำแนวทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการ ดำเนินการต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๔. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการและ กิจกรรม

๓.๑๖ ขั้นตอนการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ กระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Head, Heart, Hand, Health) ๑. การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม ๒. การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น ๓. การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน	การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนา จากผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ จากผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษา ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และจัดประชุมระดมความคิดเห็น จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา บุคลากรในโรงเรียน ๒. ร่วมกันวางแผนปรับวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดเป้าหมาย กำหนดกลยุทธ์ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนภายใต้เป้าหมาย “ครูดี ผู้เรียนดี” ๓. ดำเนินการจัดทำแผน ปรับแผนพัฒนาคุณภาพจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความ

อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ	ต้องการพัฒนาและนโยบายการปฏิรูปการศึกษา พร้อมทั้งจัดหาทรัพยากร จัดสรรงบประมาณมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการพัฒนา ตามแผนงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ๔. ดำเนินการวางแผน เตรียมการจัดการเรียนการสอนโดยการดำเนินงานมีการประชุมปฏิบัติการปรับปรุงหลักสูตร สถานศึกษา มีการวางแผนการบูรณาการ โดย ทุกระดับชั้น จัดทำหน่วยบูรณาการอาเซียน เศรษฐกิจพอเพียงปรับโครงสร้างรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ กำหนดสัดส่วนคะแนนแต่ละหน่วยกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ ๕. ดำเนินการร่วมกันจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมสื่ออุปกรณ์ จัดบรรยากาศชั้นเรียน และเตรียมแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ๖. ประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งวิทยากรภายนอก แหล่งเรียนรู้ และสถานประกอบการ ๗. กำหนดปฏิทินการดำเนินการโครงการ/กิจกรรม ไว้ในตารางเรียน และกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้ชัดเจน
การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ กระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Head, Heart, Hand, Health) (ต่อ)	การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองผู้เรียน และจัดทำข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน ๒. ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม ได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิด เช่น จัดการ

	เรียนรู้ แบบบูรณาการ และโครงการ ครูมีการมอบหมายหน้าที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ครูใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมทั้งภูมิปัญญา ๓. จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสนองความต้องการแต่ละบุคคล ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษา ได้แก่ ๓.๑ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียนมีทักษะที่จำเป็น สมรรถนะสำคัญ คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ ค่านิยม ๑๒ ประการ ๓.๒ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสะเต็มศึกษา บูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๓.๓ จัดกิจกรรมการปั้นหม้อ และเขียนลายหม้อ ๓.๔ จัดกิจกรรมค่ายบูรณาการการเรียนรู้ ๓.๕ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเปิดโลกแห่งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เช่น การทัศนศึกษา การศึกษาดูงาน ฯลฯ ๓.๖ จัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ๓.๗ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ มีวิจารณญาณและคิดเป็นระบบ โดยผ่านการปฏิบัติ เช่น การทำโครงการ การสร้างผลงาน ใบงาน ชิ้นงาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Head, Heart, Hand, Health) (ต่อ)	๔. ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ครูทุกคนทำงานวิจัยในชั้นเรียนปีการศึกษาละ ๒ เรื่อง และได้รับการตรวจให้คำแนะนำโดยคณะกรรมการวิจัยของเขตพื้นที่การศึกษา ๕. ครูประจำชั้นทุกห้องเรียน ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง เพื่อคัดกรองและร่วมแก้ไขปัญหาภัยกับ

	ผู้ปกครองทั้งเรื่องความประพฤติ คุณภาพชีวิต การเรียน ฯลฯ การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผล ประเมินผล ๒. จัดทำเครื่องมือในการวัด และประเมินผล ๓. ดำเนินการวัดและประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต, การซักถาม, การตรวจผลงาน, การทดสอบ ก่อนเรียน หลังเรียน ๓.๑. ดำเนินการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อน และหลัง เรียน ๓.๒. ดำเนินการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของ สื่อการสอนที่ใช้ ๓.๓. ดำเนินการให้ผู้เรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน การวัดผล และประเมินผลผู้เรียน ๔. ตรวจสอบการประเมินผลการดำเนิน โครงการและ กิจกรรมกับ วัดอุปประสงค์ และเป้าหมาย ๕. จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ , วิมังสา) ๑. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมิน ก่อน และหลังการดำเนินการ ๒. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็น รูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๓. นำแนวทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการต่อไป กรณีผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๔. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการและ กิจกรรม

๓.๑๗ ขั้นตอนการดำเนินงานด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารสถานศึกษา	แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ กระบวนการ/วิธีการ/กิจกรรม
ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (Head, Hand) การใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น	การวางแผน (P - Plan) (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, ฉันทะ) ๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนาจากผล การจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ จากผล การนิเทศ ติดตาม ประเมินการจัดการศึกษา ตามนโยบายการปฏิรูป การศึกษา และจัดประชุมระดมความคิดเห็น จากบุคลากรในโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา ๒. ร่วมกันวางแผน ปรับวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดเป้าหมาย กำหนดกลยุทธ์ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาภายใต้เป้าหมาย “คุณภาพดี” ๓. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ระยะ ๓ ปี แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานของโดยพิจารณาความ สอดคล้องระหว่างมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้น พื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อ การประเมินภายนอก มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และอัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาเชื่อมโยงและกำหนด เป็นมาตรฐานของสถานศึกษา ๔. ดำเนินการจัดทำแผน ปรับแผนพัฒนาคุณภาพจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ พัฒนาและนโยบายการปฏิรูปการศึกษา พร้อมทั้งจัดหาทรัพยากร จัดสรรงบประมาณมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการพัฒนา ตามแผนงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ๕. แต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติ วิเคราะห์ โครงการ กิจกรรม เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ พร้อมจัดทำรายละเอียดในการจัดทำมาตรฐานของ สถานศึกษา

	๖. แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบมาตรฐาน ตัวชี้วัดตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้รายงาน สรุป จัดเก็บตามมาตรฐานและตัวชี้วัด เพื่อรับการประเมินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรับการประเมินคุณภาพภายนอก
ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล (Head, Hand) (ต่อ)	การปฏิบัติตามแผน (D – Do) (สมุทัย, มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. โรงเรียนดำเนินการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ๘ ประการ ได้แก่ ๑) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ๒) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน ๓) จัดการและบริหารข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเป็นสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ๔) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ๕) ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ๖) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา ๗) จัดทำรายงานประจำปี ที่เสนอผลการประเมินคุณภาพภายใน ๘) โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ๒. จัดประชุมคณะครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษานำเสนอผลการดำเนินงานรายงานประจำปีของสถานศึกษา ในปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในจากรายงานประจำปีของปีการศึกษาที่ผ่านมา วิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีตามจุดที่ควรพัฒนา ประกอบด้วย โครงการ/กิจกรรมที่จะพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา โดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ๓. จัดทำโครงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้ครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อให้คณะครู บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ

ระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาที่มี ประสิทธิผล (Head, Hand) (ต่อ)	๔.การดำเนินงานตามโครงการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษา ๕. จัดทำเครื่องมือให้นักเรียนประเมินตนเองในการเรียนรู้ ครู ประเมินตนเองรายบุคคลตามแผนพัฒนาตนเองที่วางไว้ การตรวจสอบ (C – Check) (นิโรธ, จิตตะ) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพให้ปฏิบัติหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของ สถานศึกษา ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง ๒. คณะกรรมการประกันคุณภาพของโรงเรียนประเมินการ ดำเนินงานตามมาตรฐานและสรุปผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนา ปรับปรุงตลอดปีการศึกษา ๓. จัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจและประเมินผลการดำเนินงาน ของสถานศึกษาจากนักเรียน ผู้ปกครองคณะกรรมการของ สถานศึกษาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ๔. ติดตามการประเมินโครงการและกิจกรรมสรุปผลการ ดำเนินงาน ปรับปรุงการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การปรับปรุง แก้ไข (A – Act) (มรรค, ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ๑. วิเคราะห์ผลการประเมิน เปรียบเทียบผลการประเมินก่อน และหลังการดำเนินการ ๒. นำผลการประเมินไปใช้พัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ที่เป็นรูปธรรม ในกรณีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมาย ๓. นำแนวทางการปฏิบัติที่ดีมาจัดทำแผนงานในครั้งต่อไป กำหนดเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานในการดำเนินการต่อไป กรณี ผลการประเมินบรรลุเป้าหมาย ๔. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรูปเล่ม ได้จัดพิมพ์ ตรวจสอบ จัดทำรูปเล่ม ตามรูปแบบของแนวทางการพัฒนาระบบการ ประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ๕. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรม

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ ฉายา/นามสกุล : นางสาววัชรินทร์ พร้อมใจ
- วัน เดือน ปีเกิด : ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๑
- ภูมิลำเนาที่เกิด : บ้านเลขที่ ๑๙๐ หมู่ ๑ ตำบลบ้านยา อำเภอนongหาน
จังหวัดอุดรธานี
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๒๔ ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านยา
พ.ศ. ๒๕๓๐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนหนองหานวิทยา
พ.ศ. ๒๕๓๓ ระดับอุดมศึกษา อนุปริญญา ศิลปศาสตรบัณฑิต
(ออกแบบประยุกต์ศิลป์) วิทยาลัยครูอุดรธานี
พ.ศ. ๒๕๓๕ ระดับอุดมศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม)
(การประถมศึกษา) วิทยาลัยครูสกลนคร
พ.ศ. ๒๕๔๙ ระดับอุดมศึกษา ศีษศาสตรมหาบัณฑิต
(การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อาชีพ : เป็นข้าราชการครู ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำอ้อ
๑๔๗ หมู่ ๗ ตำบลบ้านเชียง อำเภอนongหาน
จังหวัดอุดรธานี ๔๑๓๒๐
- ที่อยู่ปัจจุบัน : บ้านเลขที่ ๑๙๐ หมู่ ๑ ตำบลบ้านยา อำเภอนongหาน
จังหวัดอุดรธานี
- โทรศัพท์ : ๐๘๑ - ๙๕๔๓๑๕๕